
VS

Varstvo
Spomenikov

Poročila

Izdaja: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino
Zanj: Stanislav Mrvič
Urednica: Jerneja Batič
Naslov uredništva: Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, Plečnikov trg 2, Ljubljana
Oblikovanje: Po zasnovi Ranka Novaka postavila Mojca Višner
Tisk: Gepard, d.o.o.
Naklada: 600 izvodov

Ljubljana, september 1998

Varstvo spomenikov sofinancira Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije.

Po menju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije z dne 12.11.1997 šteje publikacija med proizvode za katere se plačuje 5 % prometni davek.

ISBN 0350-9494

VS

Varstvo
Spomenikov

Poročila

VS

Varstvo
Spomenikov

Poročila

Alenki v spomin

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Na fotografiji: Alenka Vogrin, Mira Strmčnik-Gulič, Ivan Tušek v Rogatcu leta 1992.

Arheološki inštitut
Ljubljana

Spoštovani,

revija Varstvo spomenikov je v tem letu izšla v nekoliko spremenjeni obliki. Kot sem že napovedala, bodo poročila izhajala v dodatnem zvezku, ki pa bo sestavni del tekoče številke Varstva spomenikov. Pošiljali jih bomo vsem naročnikom, zainteresiranim institucijam, avtorjem poročil, na voljo pa bodo tudi na sedežu uredništva.

Pred vami je prva številka poročil, ki se navezuje na 37. številko varstva spomenikov. Poročil nismo lektorirali niti spreminjali, pod vsakim prispevkom pa je naveden avtor. Dodali smo le manjkajoče podatke v naslovih poročil.

Ob tej priložnosti zaprošam vse avtorje, da navedejo natančne podatke, saj bodo s tem omogočili hitrejšo in kvalitetnejšo izhajanje. Predvsem bodite pozorni pri imenu in naslovu, pri arheologiji pa pri obdobju. Za pomoč pri pisanju, vzemite že natisnjena poročila.

Prav tako ne moremo objaviti fotokopije fotografij, risbe pa naj bodo na čim manjšem formatu. V knjigi tudi niso objavljena številna poročila, kjer je edina vsebina teksta ...dali smo soglasje za prizidek k hiši na parceli številka xy... ali ...obnovili smo fresko na hiši... ipd. Tiskana knjiga ima trajno vrednost, zato naj bodo tudi poročila vsebinsko bogatejša.

Vse vaše poslano gradivo lahko po objavi prevzamete na sedežu uredništva.

V želji, da bodo tiskana poročila še naprej pripomoček pri delu vsem, ki se ukvarjajo z raziskovanjem in ohranjanjem kulturne dediščine, pričakujem tudi v prihodnje dobro sodelovanje z vami,

Jerneja Batič
urednica

1
Naselje: **Ajdovščina**

Občina: Ajdovščina

Ime: **Castra**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

1. Vilharjeva cesta: izkop jarka ob V steni hiše Lavričev trg št. 5. julija 1994 je pokazal strnjeno antično stavbno plast v globini 0,40 do 0,70 m pod cestnim tlakom in sega od V stene stavbe pa do 1,40 m v ulico. Tu je jarek kanalizacije in je ruševina uničena. Podatek je pomemben za okolico t.im. "atrijske hiše" v Castrah. 2. Zahodno grobišče: v začetku aprila 1994 je bil brez soglasja in poprejšnje najave prekopan nov jarek Telekoma vzdolž Z roba ceste 5. maja, torej čez celo grobišče. Izkop 0,60 m v globino sicer morda res ni segla do grobov, vendar sam način dela ni dopuščal preverjanja in tako ne moremo zanesljivo vedeti, če res ni bilo dodatno poškodovano (šolska igrišča so morda večji del grobišča že uničila?).

Primer smo prijavili inšpekciji, vendar ni ukrepala takoj in še potem s pomisleki o pristojnosti, zato je bil nadzor izkopov onemogočen.

Nada Osmuk

2

Naselje: **Ajdovščina**

Občina: Ajdovščina

Ime: **Castra**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Ožja lokaliteta: Stara pekarna

Obnova tlakov v zahodnem delu pritličja, ki ni segala v arheološke sedimente, je vendarle razločno pokazala, kako neprizanesljivo je bila izpeljana kanalizacija ob prenovi sosednje stavbe, danes Pilonove galerije. V veži Stare pekarnice so tedaj dvignili kamnite plošče, izkopali zelo velik jarek za cev premera 0,80 m, ki je dosegel globino ok. 1,20 m in širina vsaj 2 m, po vsej dolžini veže in do jaška pred njo. V robovih izkopa pod današnjim tlakom je jasno videti, da so tedaj, v začetku 70-ih let, kopali in strnjene, dobro ohranjene arheološke plasti. Na robu izkopa smo pobrali bronast novc (AE 3, Valens 364-278 / A. Šemrov).

Nada Osmuk

3

Naselje: **Ajdovščina**

Občina: Ajdovščina

Ime: **stara osnovna šola**

Naslov: Gregorčičeva 18

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 7

V letu 1995 smo sodelovali s strokovnimi smernicami pri adaptaciji stare osnovne šole v starem mestnem

jedru v Ajdovščini. V prostore bivše šole se bo preselil Center za socialno delo Ajdovščina in Zavod za zaposlovanje Nova Gorica - enota Ajdovščina. Ker sodi stavba v območje razglašenega kulturnega spomenika starega mestnega jedra mesta, smo zahtevali, da se mora ohranjati lupina stavbe, ki je vse do danes ohranila vse prvotne stilne elemente. V notranjščini stavbe pa se vhodna veža odlikuje z dobro ohranjenim kamnitim tlakom, ki ga je prav tako treba ohranjati "in situ".

Andrejka Ščukovt

4

Naselje: **Ajdovščina**

Občina: Ajdovščina

Naslov: **Vilharjeva 24**

Področje: E

Vrsta dela: 2

Pripravili smo projekt sanacije vzhodne fasade domačije v Vilharjevi ulici 24 v Ajdovščini. S sanacijo te fasade bo tako celotna vzhodna stranica rimske Caestre urejena.

Andrejka Ščukovt

5

Naselje: **Ajdovščina**

Občina: Ajdovščina

Naslov: **Vilharjeva ul. št. 1**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2

V procesu denacionalizacije se postopoma vrača v celoti večja stavba prvotnim lastnikom. Tako da lastniki v naslednjih letih namerevali večji trško - meščanski stavbi povrniti prvotni izgled. V letu 1995 so najprej rekonstruirali dvoriščni zid z drvarnico.

Andrejka Ščukovt

6

Naselje: **Ajdovščina**

Občina: Ajdovščina

Naslov: **Šibeniška 11**

Področje: E

Vrsta dela: 2

Hiša Šibeniška 11 sodi v območje razglašenega kulturnega spomenika starega mestnega jedra v Ajdovščini. Zahtevali smo, da naj se lupina stavbe oblikuje v skladu s tipologijo vipavskega stavbnega tipa.

V sklop hiše sodi še kamnita, polkrožno zaključena kalona z letnico 1792. Z lastnikom smo se dogovarjali, da bomo kandidirali na Ministrstvu za kulturo za sredstva, za obnovu kalone. Vendar je lastnik v poletnih mesecih kalono podrl. Zagotovil nam je, da bo vzpostavil prvotno stanje po adaptaciji stanovanjske hiše, ker je imel zaradi ozkega prehoda skozi kalono otežen dostop do gradbišča oziroma hiše.

Andrejka Ščukovt

7

Naselje: Ajdovščina
Občina: Ajdovščina
Naslov: Lavričev trg 8
Področje: E
Vrsta dela: 2

Sodelovali smo s študijo obarvanja fasad za stavbo na glavnem trgu v Ajdovščini.

Andrejka Ščukovič

8

Naselje: Ajdovščina
Občina: Ajdovščina
Naslov: Slomškova 22
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Na željo stanovalke, zaradi pomanjkanja svetlobe v bivalnih prostorih v pritličju, smo pripravili konservatorski projekt za povečanje oken v sobi in kuhinji. Okna so izvedena kot dvojna okna in obdana s kamnitimi ertami.

Andrejka Ščukovič

9

Naselje: AC Arja vas – Vrnsko
Občina: Celje

Ime: Šmatevž

Obdobje: bronzna doba, starejša železna doba, mlajša železna doba

Področje: A

Vrsta dela: 6

V Šmatevžu pri Gomilskem je bilo, pri arheološkem terenskem pregledu (glej: Poročilo o ekstenzivnem arheološkem pregledu s prilogo, izdelal Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete v Ljubljani in Poročilo o intenzivnem arheološkem pregledu na trasi AC Arja vas-Vrnsko, ZVNKD Celje, št. 02-4/26-95) na trasi AC Arja vas – Vrnsko, odkrito novo arheološko najdišče. Na tej osnovi je ZVNKD Celje predpisal, da morajo biti pred pričetkom gradbenih del na tej lokaciji izvedena zaščitna arheološka izkopavanja.

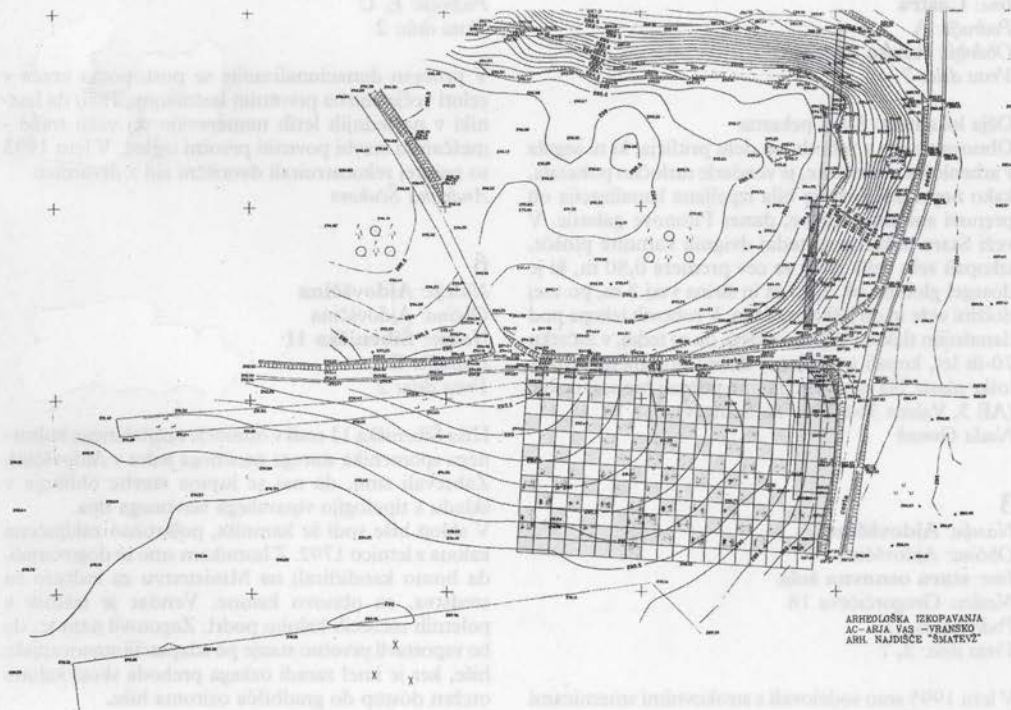
Po dogovoru s ZVNKD Celje, smo v začetku junija 1995 skupaj pripravili ponudbo za 20 delovnih dni.

Pogodba za izvedbo zaščitnih arheoloških raziskav na lokaciji Šmatevž je bila podpisana med servisnim podjetjem izvajalca MIC d.o.o. in ZVNKD Celje.

Arheološka ekipa (1 dipl. arheolog, 2 arheologa – sodelavca in 9 delavcev) je po dogovoru s ZVNKD – jem pričela z delom na terenu 4.7.1995.

Na začetku smo zakoličili in izkopali dve sondi A in B (glej načrt). Sonda A (2 X 30 m) je bila postavljena prečno na traso AC (v smeri S – J), to je na nižji, južni terasi nad levim bregom Bolske.

Druga sonda, B je bila zakoličena v nadaljevanju sonde A (proti severu), na trasi bodoče lokalne ceste

Gomilsko – Zakl – Trnava. S to sondo smo presekali jugovzhodni rtič višje, severne terase imenovane Štrovsenek okrog graščine istega imena.

Na podlagi rezultatov, dobljenih v omenjenih sondah in po sklepu strokovne komisije z dne 2. 8. 1995 (v sestavi dr. M. Slabe, dr. L. Plesničar, ga. V. Kolšek, ga. A. Vogrin in g. D. Vuga), smo v začetku avgusta skupaj z ZVNKD Celje pripravili novo ponudbo za nadaljevanje in dokončanje zaščitnih arheoloških raziskav. Ekipa se je povečala na 2 dipl. arheologa, 2 študenta in 21 delavcev. V 77-tih delovnih dneh (od 80 načrtovanih v ponudbi) smo raziskali okoli 2400 m² površine (od zakoličenih 4400m²). Izkopavali smo po sistemu šahovnic s tem, da smo povsod, kjer so se pojavile kakršnekoli najdbe, izkop razširili na sosednje kvadrate. Do zaključka del 04.11.1995 smo izkopali okoli 1800 m³ depositov, od tega 700 m³ strojno – ostalih 1100 m³ pa ročno. Po zaključenem sondiranju smo se odločili, da zgornjo, približno 30 cm debelo orno plast zemlje (včasih je bila tu njiva) odstranimo strojno.

Interpretacija terena:

kraj Šmatevž (nad. višina med 290 in 310 m) leži v vzhodnem delu spodnje Savinjske doline med reko Bolsko in potokom Trnavico južno od Braslovč. Celotno arheološko najdišče predstavlja prodno nasutje reke Bolske v času spodnjega plio-pleistocena. Vse arheološke najdbe so bile izkopane v plasti glinastega proda, ki prekriva oglejena hidromorfna tla, nastala pod vplivi podtalne vode (posledica dviganja in spuščanja, to je območje redukcij, zato so tla sive ali modrosive barve močno izražena). Ob posameznih osušitvah se zaradi oksidacij v nekoliko višjih legah med močno zaglinjenimi prodniki pojavljajo tudi pogoste koncentracije železovih (Fe) hidroksidov. Na celotnem raziskanem področju smo našli le tri manjše jame, napolnjene z zemljo, ki je bila pomešana z žganino, le v eni jami pa smo našli več fragmentov antične keramike in železen nož (v kvadrantu F 12). To sicer ne pomeni, da ves material ni ležal in situ, temveč le to, da je material verjetno erodiran ali naplavljen iz naselja, ki je daljši čas obstajalo na terasi nad raziskanim področjem.

Začetki naselja na Šmatevžu sovpadajo z začetki mnogih prazgodovinskih naselij na slovenskem Štajerskem, ki jih je v svoji monografiji obdelala dr. Teržanova. Večina tam navedenih naselij je nastala v času med 10. in 8. stol. pr. Kr.. Za naš material lahko po oblikah ali ornamentu najdemo paralele na štajerskih naseljih in nekropolah.

Vsa ta naselja so kontinuirano živela skozi starejšo železno dobo, na njih pa najdemo tudi mlajše-železnodobni material, ki pa ni tako pogost.

Za naselje na Šmatevžu na podlagi dokaj številnih fragmentov keramike lahko trdimo, da je obstajalo še tudi v času, ko področje noriškega kraljestva zasedajo Rimljani. Zaenkrat pa ne moremo reči, kdo je v tem času na njem bival, romanizirani Kelti ali Rimljani, verjetneje pa prvi. Vsekakor pa bomo mnogo več podatkov o naselju dobili, ko bo raziskano samo naselje. Tekom raziskav nas je petkrat obiskal tudi g. D. Vuga, arheolog iz Uprave za kulturno dediščino, ki je oprav-

ljal strokovni nadzor. Vsakokrat je v gradbeni dnevnik napisal mnenje.

Po sklepu SAAS-a z dne 21.09.1995 je bila za lokacijo Šmatevž imenovana strokovna komisija v sestavi: D. Snoj, A. Vogrin in dr. B. Teržan, ki bo v nadaljevanju ocenila potencial najdišča za objavo.

Na pomlad 1996 pa smo v dogovoru z ZVNKD Celje in DDC-jem predstavili raziskave na deviaciji 1-20 A (nova trasa lokalne ceste Gomilsko – Šmatevž).

Damijan Snoj

Literatura:

Božič D., Keltska kultura u Jugoslaviji, Zapadna Bosna, Praistorija jugoslavenskih zemalja V, Sarajevo 1987, 855 ss

Buser S., Osnovna geološka karta SFRJ list Celje 1:100.000, Zvezni geološki zavod Beograd, Beograd 1977

Dular J., Halštatska keramika v Sloveniji, Ljubljana 1982 (Dela SAZU 23)

Kujundžič Z., Poetovijske nekropole, Ljubljana 1982 (Katalogi in monografije 20)

Müller - Karpe H., Beitrage zur Chronologie der Urnenfelderzeit nordlich und sudlich der Alpen, Romisch – Germanische Forschungen 22, Berlin 1959

Pahič S., Drugo žarno grobišče v Rušah, Ljubljana 1957 (Razprave SAZU IV/3)

Petru S., Emonske nekropole, odkrite do leta 1960, Ljubljana 1972 (Katalogi in monografije 7)

Plesničar L., Severna emonska nekropola, Ljubljana 1972 (Katalogi in monografije 8)

Plesničar – Gec L. s sodelavci, Starokrščanski center v Emoni, Ljubljana 1983 (Katalogi in monografije 21)

Stopar L., Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji, Spodnja Savinjska dolina, Ljubljana 1992

Teržan B., Starejša železna doba na slovenskem Štajerskem, Ljubljana 1990 (Katalogi in monografije 25)

10

Naselje: Avber

Občina: Sežana

Ime: Grad

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 7, 1

Ob preverjanju stanja na lokaliteti je bila ugotovljena sprememba na JV četrtini osrednjega platoja gradišča, na parc.št. 255/1in 2 k.o. Avber. Stari vinograd je odstranjen in zemljišče preorano skupaj z na novo pripeljan, rdeče ilovnato zemljo, ki očitno izvira iz neke vrtače ali doline; vendar je prvotno humusno črno rjavo zemljo še moč določiti na nekaj mestih, posebej na skrajnem južnem robu parcele. Predvsem tukaj smo pobrali več kosov tipične kaštelirske, slabo žgane rdeče rjave, grobe lončenine. V sedanjem stanju površinskega pregleda kaj več ni mogoče storiti.

Ob tem ne bo odveč, če navedemo še nekaj ugotovitev, ki določeneje opredeljujejo stanje ohranjenosti lokalitete: ves južni rob, torej skoraj cela južna polovica

gradišča je danes obdana z visokim opornim, lepo grajenim zidom, ki je bil po poročilu lastnikov (Orel na štev. 10) dokončan ok. leta 1850. Sodeč po višini zidu, je ves notranji plato v južni polovici umetno nasut in nikjer pravzaprav nimamo prvotnega nivoja zemljišča, zato tudi vse spremembe na današnjih ornih površinah ne zadevajo v arheološko zanimive sedimente. Lončenina in siceršnje arheološko gradivo se morda pojavlja zaradi zasutja opornega zidu, če je bil material pobran znotraj obrambnega okopa. Vsekakor je zanesljivo arheološko-spomeniški element na gradišču le ohranjeni obrambni okop na S in V strani, vključno z vrati, ki pa so močno poškodovana.

Na platoju bomo spremljali izkope za novi vinograd na omenjeni parceli.

Nada Osmuk

11

Naselje: Avče pri Kanalu

Občina: Kanal

Ime: p.c. Marije Snežne

Področje: R

Vrsta dela: 4

Restavriran je bil lesen baročni kip angela. Kip /višina cca 80 cm/ je bil v celoti prebarvan v enem samem tonu, zato je bilo potrebno to odstraniti. Pri tem smo ugotovili, da je bila draperija pozlačena, posrebreni deli pa lazurirani. Potrebna so bila tudi rezbarska dela /manjkajoča roka, deli lasišča in draperije/. Slikarska dela: retuširanje inkarnata.

Izvajalec: Restavratorska delavnica zavoda

Rudi Pergar, Toni Naglost

12

Naselje: Avče pri Kanalu

Občina: Kanal

Ime: p.c. Marije Snežne

Področje: R

Vrsta dela: 4

V okviru razstave "Gotika na Slovenskem" /Narodna galerija v Ljubljani/ smo restavrirali štiri gotske lesene plastike:

1. Vstali Kristus – Biljana v Brdih,

2. Marija z detetom, sv. Katerina, sv. Magdalena /vse tri iz Avč pri Kanalu/.

Poseg restavriranja je obsegal čiščenje, retuširanje ter pozlato nekaterih delov.

Izvajalci: Restavratorska delavnica zavoda

Rudi Pergar, Toni Naglost

13

Naselje: Avče pri Kanalu

Občina: Kanal

Ime: spomenik iz 1. svetovne vojne

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

V okviru odobrene konservatorske akcije smo temeljito sanirali spomenik iz 1. svetovne vojne, posvečen padlim italijanskim vojakom. Zaradi izredne monumentalne vrednosti in neprimernih materialov, je bilo spomenik nujno sanirati, kar smo tudi uspešno izvedli.

Darjaj Humar

14

Naselje: Bač

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Bač 138

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo smernice za preново gospodarskega poslopja v Baču št. 138.

Eda Belingar

15

Naselje: Batuje

Občina: Ajdovščina

Naslov: Batuje št.20

Področje: E

Vrsta dela: 2, 5, 7

Lastnik bo gospodarsko poslopje – kaščo, ki datira v 19. stoletje, preuredil v stanovanjsko hišo. Ker je stavba tipičen primer goriško - vipavskega stavbnega tipa smo na Zavodu pripravili posnetek obstoječega stanja in idejni projekt s konservatorskim programom.

Andrejka Šukovt

16

Naselje: Bele Vode

Občina: Šoštanj

Ime: ž.c. sv. Andreja

Področje: UA

Vrsta dela: 4,5,6,7,8

Po predhodni statični utrditvi sten ž.c. sv. Andreja, je leta 1994 sledila obnova fasadnih ometov na celotni zunanjsčini cerkve. S sondami smo odkrili plast ometa in temno siv barvni belež s sočasno poslikavo platišča ure iz časa zadnje prezidave cerkve, ko je bil konec 18. st. povišan tudi zvonik do sedanje višine. Naslednji barvni beleži kasnejših obnov so bili v svetlo sivi, zeleni in oker barvi. Pri obnovi so bili vsi starejši ometi odstranjeni. V novih apnenih ometih je bila na zvoniku in prezbiteriju rekonstruirana manjkajoča arhitekturna členitev z motivi cofov. Zaglajeni osnovni ometi so barvani z apnenimi barvami v sivem tonu, s poudarjeno arhitekturno členitvijo v beli barvi. Talni ziddec je izveden narobe, saj je poglobljen pod nivo fasadnih ometov. Obnovo zunanjsčine je v celoti financiral žup. urad Skorno pri Šoštanju.

Bogdan Badovinac

17

Naselje: **Blečji Vrh**

Ime: **p.c. sv. Antona Padovanskega**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 7

Župnija Trebelno je v mesecu maju 1996 pristopila k obnovi zvonika cerkve sv. Antona Padovanskega na Blečjem Vrhu. Dotrajano pločevinasto kritino na strehi zvonika so zamenjali z novo bakreno, hkrati pa tudi zamenjali dotrajane dele strešne konstrukcije. Po opravljenih sondiranjih smo obnovili tudi fasado zvonika, ki je znova dobil podobo iz 17. stol.: ponovno smo naslikali sive vogelne kamne, horizontalne pasove in obrobe lokov v zvonici. Fasada je prebeljena s svetlo sieno naravno. Razen manjših popravkov se je ohranil originalni baročni omet.

Tomaž Golob

18

Naselje: **Bohinjska Bela**

Občina: Bled

Ime: **Spomenik II. sv. vojne**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju je dal strokovne konservatorske smernice za sanacijo počenega kamnitega obelisk – spomenika II. sv. vojne. Zavod je zaradi nevarnosti padca zgornjega dela spomenika pravočasno opozoril na nujnost varnostnih in sanacijskih ukrepov.

Renata Pamič

19

Naselje: **Bohinjska Bistrica**

Občina: Bohinj

Ime: **Vojaško pokopališče I. sv. vojne Reber**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4,7

Za prenovo vojaškega pokopališča I. sv. vojne smo na Zavod izdelal strokovne konservatorske smernice. Prenovo pokopališča vodi in financira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, dela izvaja restavratorsko podjetje Ulrich iz Ljubljane. Ureditveni načrt za pokopališče je izdelal ing. arh. Mitja Omerza, ki je tudi avtor novega spomenika.

Prenova pokopališča obsega: poravnavo depresij terena in še preostalih gomil, sanacijo ogradnih elementov, izvedbo centralnega vhoda in ureditev dostopnih poti, odstranitev prejšnjega neustreznega spomenika, izdelavo novega spomenika, obeležitev grobov z lesenimi križi in tablicami s podatki pokopanih, izdelavo in namestitve informativnega panoja. Akcija bo zaključena leta 1995.

Renata Pamič

20

Naselje: **Borje pri Šentlambertu**

Občina: Zagorje ob Savi

Ime: **izvir Borjeka**

Obdobje: rimsko obdobje

Področje: A

Vrsta dela:

Za razstavo Zagorje ob Savi – Od prazgodovine do srednjega veka – Drobci kulturne dediščine je v avgustu 1996. gospod Franc Pavšek, Borje pri Šentlambertu 2, po domače pri Matejk, posodil tri glinaste vodovodne cevi, ki so bile najdene pri kopanju za vodovod pri izviru Borjeka pri Borjem pri Šentlambertu. Kot kaže pripadajo neohranjenemu rimskemu vodovodu. Cevi iz rdeče pečene gline so zelo dobro ohranjene in merijo v dolžino 32,26 in 41 cm.

Andreja Maver

21

Naselje: **Boštanj**

Občina: Sevnica

Ime: **ž.c. Povišanja sv. Križa**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Z izjemo ometov na zvoniku ž.c. Povišanja sv. Križa je v letu 1994 potekala statična sanacija vzporedno z obnovno ostalih fasadnih ometov. Statično sanacijo je izvajal Miha Pelko iz Bleda po načrtih dipl.inž.gr. Marije Sovinc. S sondiranjimi smo odkrili prvotno barvno plast osnovnih površin v zlatem okru in členitev v beli barvi. Po odstranitvi osnovnih ometov smo v severni steni zvonika ob zazidanem oknu v pritličju dokumentirali spolije portala, verjetno najstarejše cerkve. Zidarji so v nasprotju z izhodišči osnovno oker barvo vmešali v omete in s tem dosegli neizrazit videz fasadnih površin v nasprotju z belo barvo poudarjeno neoromansko oblikovano členitvijo leta 1853 zgrajene cerkve.

Bogdan Badovinac

22

Naselje: **Bovec**

Občina: Bovec

Ime: **p.c. sv. Lenarta**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7

Nadaljevanje obnove ruševin cerkve sv. Lenarta pri Bovcu smo letos sklenili s podpisom pogodbe za izdelavo strešne konstrukcije po načrtu, ki ga je izdelal ing. Stojan Ribnikar. Pričetek del je prekinila zima, nadaljevala se bodo v pomladanskih mesecih leta 1996.

Robert Čerov

23

Naselje: **Bovec**
Občina: Bovec
Ime: **trdnjava Kluže**
Področje: T
Vrsta dela: 4, 7

Na podlagi javnega razpisa je sanacijska dela v notranjosti severnega trakta trdnjave Kluže pri Bovcu izvajalo podjetje Renova 412 d.o.o. iz Tolmina. Dela, ki so obsegala odbijanje ometov, saniranje obokov, odstranitev starega betona, popravilo tlaka in obdelavo špalet, so bila vredna 1.251.390 SIT, od katerih je občina Bovec kot sofinancer v skladu z veljavno razdelitvijo prispevala 251.390 SIT, republiški proračun preko Ministrstva za kulturo pa 1.000.000 SIT.

Darij Humar

24

Naselje: **Bovec**
Občina: Bovec
Ime: **p.c. sv. Lenarta**
Naslov: Bovec
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

V letu 1996 smo po načrtih arhitekta Radovana Pernčiča in statika Stojana Ribnikarja izvedli strešno konstrukcijo in skodlasto kritino na cerkvi sv. Lenarta v Bovcu. Strešno konstrukcijo je izvedlo podjetje Ingra d.o.o. iz Šempetra, kritino pa mojster Bojan Koželj iz Stahovice.

Finančna sredstva je zagotovilo Ministrstvo za kulturo, del sredstev pa je prispevala tudi občina Bovec.

Robert Červ

25

Naselje: **Branik**
Občina: Nova Gorica
Ime: **grad Rihemberk**
Naslov: Branik
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

V zadnjih letih so se na gradu Rihemberk opravljala le manjša vzdrževalna dela – utrjevanje zidov, sanacija strehe, čiščenje. V letu 1996 pa se je najemnik odločil obnoviti vhodni objekt s stolpom. Pred pripravo konservatorskega programa smo opravili nekaj raziskav, ki so bile potrebne za izdelavo konservatorskih smernic, do nekaterih novih ugotovitev pa smo prišli med izvajanjem. Po vojni rekonstruirani stropovi so bili že v takem stanju, da jih je bilo treba porušiti in nadomestiti z novimi, razen tistega nad prtiličjem, ki se je izvajal v sedemdesetih letih pod konservatorskim nadzorom arh. Nataše Stupar Šumi. Dela so se izvajala na osnovi konservatorskega projekta in statičnih računov, v izdelavi pa je kompletna tehnična dokumentacija, ki bo potrebna za dokončanje celovite obnove. Ta je predvidena v letu 1997. V teku so tudi arheološke raziskave kleti v okroglem stolpu, ki so jih prevzeli arheologi Goriškega muzeja. Finančna sred-

stva za dela na objektu so zagotovili: Ministrstvo za kulturo iz proračuna RS, Mestna občina Nova Gorica in najemnik. Predvidoma se bo akcija zaključila v letu 1997.
Mitja Mozetič, Jasna Svetina

26

Naselje: **Brdo pri Ihanu**
Občina: Domžale
Ime: **Spominski park revolucionarnih tradicij Domžale**
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2

Zavod ni soglašal z legalizacijo črne gradnje na parceli 217/2, k.o. Brdo, lastništvo Marije Repe. Črna gradnja je v zavarovanem območju spominskega parka revolucionarnih tradicij občine Domžale.

Renata Pamič

27

Naselje: **Breginj**
Občina: Kobarid
Naslov: **Breginj 123 – 126**
Področje: U
Vrsta dela: 4, 7

V Breginju, v njegovem še ohranjenem historičnem jedru, smo v letu 1996 pripravili smernice za obnovo t.i. Lazarjeve hiše za potrebe muzeja, ki bo prikazoval katastrofalni potres v letu 1976, ter dela tudi nadzirali. Obnovljena je bila streha objekta in vsi leseni "ganki" ter stavbno pohištvo.

Bojan Klemenčič

28

Naselje: **Breg pri Žirovnici**
Občina: Jesenice
Ime: **p.c. sv. Radegunde**
Področje: A
Obdobje: pozno rimsko obdobje, srednji vek
Vrsta dela: 5, 7

V sklopu obnove p.c.sv. Radegunde na Bregu pri Žirovnici je bila tudi gradnja drenažnega sistema. Ker pa so pred leti (okrog 1989) ob JZ vogalu cerkvene lope ob kopanju jarka za strelodov našli najmanj 1 staroslovanski skelet s ketlaškimi obsenčniki in železno puščico, je izkop jarka za drenažo opravil ZVNKD Kranj. Pri tem je bil ob Z steni cerkvene lope, 1,5 m od JZ vogala, najden še en otroški skelet. Ležal je na globini 64 cm pod rušo v smeri Z – V (19 odstopanja z nogami proti J), z rokami ob telesu. Lobanja je bila zaradi novejšega vkopa premaknjena nad levo roko. Pridatkov ni bilo. Na mestu, kjer so leta 1989 naleteli na prvi skelet, smo našli le kočnik odrasle osebe.

Od JZ vogala cerkvene lope proti JZ smo nato izkopali še kontrolno sondo (5 x 1 m), da bi našli še kak grob. Namesto tega smo na skrajnem JZ koncu sonde naleteli na črno kulturno plast, ki je vsebovala odlomke

grobe poznoantične keramike. Po razširitvi tega dela sonde proti SZ (3 x 2,5 m) smo tako odkrili vogal nekakšne polzemljanke, približno 20 cm vkopane v prod. Dno je bilo iz plasti phane ilovice, nad njo pa črna kulturna plast z že omenjenimi odlomki poznoantične ločenine, najdena pa je bila še klina večjega noža in nekaj odlomkov stekla. Situacija je močno spominjala na najdbe v Mengšu – prostor VVZ in Semesadika (VS 28, 1986, 269s).

V notranjosti cerkve smo na S strani prezbiterija izkopali manjšo sondo in z njo odkrili del temeljev romanske apside, ki se veže s sedanjo slavoločno steno. S tem smo potrdili romansko fazo cerkve, sicer izpričano v virih.

Milan Sagadin

29

Naselje: **Brestovica**

Občina: Komen

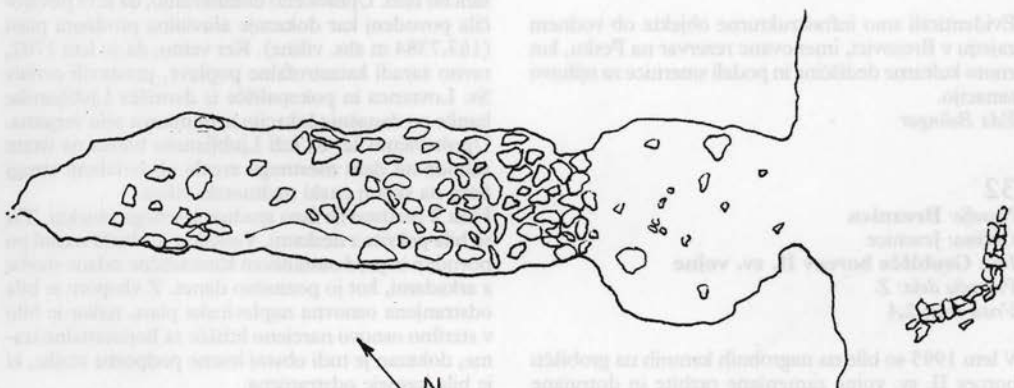
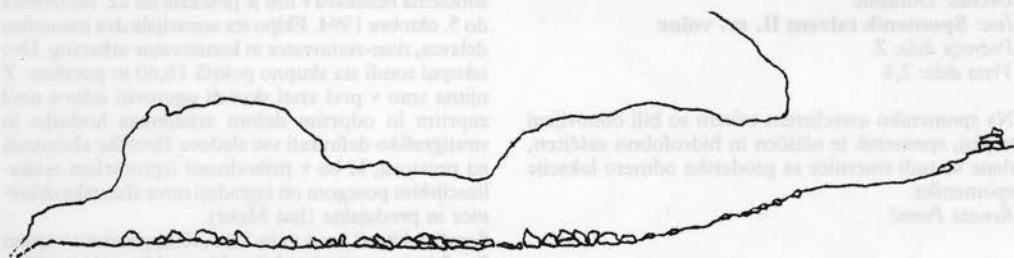
Ime: **Pečina v Mučni dolini**

Obdobje: neopredeljeno

Področje: A, Z

Vrsta dela: 6

Jama se nahaja ob državni meji v bližini ceste, ki iz Brestovice pelje v Medjevas (Italija) ob vznožju griča Gredina (gradišče, ANSI 1975, 136, toponim "Nad dolinco"). Vhod v jamo, širok 3 m in visok 2 m, se odpira na S pobočju Mučne doline. Osrednji rov jame (slika) je dolg 24 m. Jama je na vhodnem delu tudi ob dežju dokaj suha. V notranjosti smo našli nekaj

Jama v Mučni dolini

ostankov vojaške opreme iz 1. svetovne vojne, kar kaže, da je v tem času služila vojnim namenom. V njej so očitno kopali zbiratelji vojaških starin. Med odvrženimi predmeti pa smo našli tudi dno s spodnjim delom ostenja velike keramične posode - pithosa. Gre za posodo debelih sten izdelano iz grafitne keramične mase. Na njeni notranji strani so še opazni sledovi bronaste taline, ki so očitno posledica metalurške dejavnosti. Jama je v postopku registracije v jarmarskem katastru.

Tomaž Fabec

30

Naselje: Brezje pri Dobu

Občina: Domžale

Ime: Spomenik talcem II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4

Na spomeniku ustreljenim talcem so bili obnovljeni napisi, spomenik je očiščen in hidrofobno zaščiten, dane so tudi smernice za geodetsko odmero lokacije spomenika.

Renata Pamič

31

Naselje: Brezovica

Občina: Hrpelje-Kozina

Ime: Rezervar na Peskih

Področje: E

Vrsta dela: 1, 4

Evidentirali smo infrastrukturne objekte ob vodnem zajetu v Brezovici, imenovane rezervar na Pesku, kot enoto kulturne dediščine in podali smernice za njihovo sanacijo.

Eda Belingar

32

Naselje: Breznica

Občina: Jesenice

Ime: Grobišče borcev II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4

V letu 1995 so bile na nagrobnih kamnih na grobišču borcev II. sv. vojne zamenjane razbite in dotrajane porcelanaste ovalne fotografije padlih borcev. Zavod je poskrbel za fotografije in dal strokovne smernice za ureditev nagrobnikov.

Izvedbo del je prevzel kamnosek Leopold Šajn iz Kranja.

Renata Pamič

33

Naselje: Brežice

Občina: Brežice

Ime: Zebičeva hiša

Naslov: Cesta prvih borcev 17

Področje: A, U

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Zebičeva, nekdanj Kosova hiša na Cesti prvih borcev 17, (parc. št. 687, k. o. Krška vas) je kulturni spomenik v starem mestnem jedru Brežic. Predstavlja mestno arhitekturo 18./19. stoletja, ki ima podobno kot nekatere hiše v neposredni okolici (npr. hiša DeláCott), verjetno še starejšo zasnovo. Terenska arheološka sondažna raziskava v hiši je potekala od 22. septembra do 5. oktobra 1994. Ekipo sta sestavljala dva manualna delavca, risar-restavrador in konservator-arheolog. Dve izkopni sondi sta skupno pokrili 16,60 m površine. Z njima smo v prvi vrsti skušali ugotoviti odnos med zaprtim in odprtim delom arkadnega hodnika in stratigrafsko definirati vse sledove človeške aktivnosti na prostoru, ki bo v prihodnosti izpostavljen revitalizacijskim posegom ob izgradnji nove zlatarske delavnice in prodajalne (last Meke).

Sondi velikosti 2 x 6 m in 2 x 1.30 m potekata v smeri S - J in ju v celoti pokriva konec 19. stol. prizidan arkadni hodnik "Kosove" hiše (lastnik g. Zebič). Med poraščeno obrežno eskarpo in "Kosovo" hišo smo tako uspeli definirati več faz stratigrafske sekvence. Faza je moč uvrstiti v okvir urbanistične in geološke zgodovine mesta Brežice.

Faza 1 predstavlja sterilno osnovo z izbrisano renesančno fazo. Upravičeno domnevamo, da je to povzročila povodenj kar dokazuje aluvialna prodnata plast (163,7384 m abs. višine). Ker vemo, da so leta 1782, ravno zaradi katastrofalne poplave, prestavili cerkev Sv. Lovrenca in pokopališče iz dvorišča Ljubljanske banke na današnjo lokacijo je domneva zelo verjetna. Upoštevajmo še, da leži Ljubljanska banka na istem zahodnem delu mestnega areala ob nekdanji strugi Save na skoraj enaki nadmorski višini.

Faza 2 predstavlja fazo gradnje lesenega objekta. Tla so bila pokrita z deskami. Vsekakor je objekt nastal po povodnji in pred nastankom klasicistične zidane stavbe z arkadami, kot jo poznamo danes. Z vkopom je bila odstranjena osnovna naplavinjska plast, nakar je bilo v sterilno osnovo narejeno ležišče za horizontalne trame, dokazan je tudi obstoj lesene podporne stojke, ki je bila kasneje odstranjena.

Faza 3 je faza obstoja in uničenja tega najzgodnejšega lesenega objekta. Plasti 007 in 030 kažejo na precej močan požar, ki ga dostopni viri ne navajajo.

Faza 4 predstavlja čas, ko je osnovna klasicistična zasnova današnje hiše že obstajala. Arkade takrat še niso obstajale. Zgrajen je bil tlak in ob njem "apnenica" (jama za gašeno apno). Ta se je deloma celo naslonila na staro leseno strukturo, ki tedaj ni bila več v funkciji. Morda je apnenica dajala osnovno surovino za izgradnjo prve – še vedno dobro vidne, klasicistične, gradbene zasnove.

Faza 5 je čas izgradnje arkadnega hodnika, ki je v tej fazi še povsem odprt. Notranjost in zunanjsčina omejenega hodnika sta že tlakovana z mačjimi glavami. Apena jama tedaj ni več služila svojemu namenu.

Faza 6 je v bistvu gradbena predelava pete faze. Podana je pomembna novost – zid, ki je odprt arkadni hodnik spremenil v zaprt (bivalni) prostor. Ta je bil verjetno prekrit, z danes povsem odstranjenimi deskami, medtem ko je zunanji, vhodni del lepo tlakovan z opečnatimi tlakovci. Na enem od njih najdemo osamljen žig izdelovalca A.F. – “Anton Falescini”. Gre za znanega brežiškega opekarnarja, ki je deloval v 19. stoletju.

Faza 7 predstavlja stanje kot so ga pred sondažnim posegom našli raziskovalci.

Polovico stroškov raziskav je pokrili investitor – Galerija “Meke”, polovico pa Zavod iz programa redne dejavnosti.

Uroš Bavec

34

Naselje: Brežice

Občina: Brežice

Naslov: Černeličeva ulica

Področje: A

Obdobje: neopredeljeno

Vrsta dela: 7

Ob zemeljskih delih pri “Avtosalonu Radanovič” na Černeličevi ulici (parc. št. 253 k.o. Brežice) je ZVNKD iz Novega mesta ob izdaji lokacijske dokumentacije predpisal obvezen arheološki nadzor. Zaradi zanimivih ostankov vodnjaka zidanega iz peščenjakovih lomljenčev in ostankov še enega – lesenega, ob njem, smo bili prisiljeni gradbena dela 30. marca 1995 začasno ustaviti. S kamni zidan vodnjak je bil po ustnem pričevanju starejših brežičanov zgrajen; “nekaj let pred 2. vojno, postavil naj bi ga mojster Krofel”.

Arheološko bolj zanimiva je bila od gradbenega stroja močno poškodovana kašta lesenega vodnjaka, ki smo jo uspeli dokumentirati le v njenem spodnjem delu. Na globini 2,60 m smo postavili sondo velikosti 2 x 2 m in z njo zajeli celoten vkop za kašto nekdanjega vodnjaka. Na podlagi enega samega fragmenta keramike je bilo nemogoče oceniti starost vodnjaka. Tudi zato in pa ker predstavlja najdba mokrega lesa na slovenskih arheoloških najdiščih svojevrstno posebnost, smo o najdbi obvestili še strokovnjaka za tovrstno problematiko Mirana Eriča iz Oddelka za arheologijo v Ljubljani. Ta je ocenil, da gre za les hrasta. Dendrokronologija je bila že opravljena. Dokončno poročilo bo podal M. Erič.

Potem, ko smo opravili osnovno dokumentiranje in vzeli vzorce lesa, so gradbeni stroji dokončno izbrisali vodnjak iz peščenjakovih lomljenčev.

Uroš Bavec

35

Naselje: Brežice

Občina: Brežice

Ime: Železna mostova čez Savo in Krko

Področje: T

Vrsta dela: 7

Železna mostova čez Savo in Krko v Brežicah sta razglašena za kulturna spomenika. Oba mostova sta bila obnovljena že pred leti, jeseni 1995 pa se je pričela obnova betonske konstrukcije, ki prečka poplavno območje in povezuje oba mostova. Zavod je pri tej obnovi zahteval predvsem ohranitev stare ograje in nadomestitev posameznih manjkajočih elementov z novimi, enakimi sedanjim. Dela na objektu smo spremljali.

Judita Podgornik

36

Naselje: Brežice

Občina: Brežice

Ime: grad Brežice

Področje: UA, R

Vrsta dela: 4

Posavski muzej Brežice nas je zaprosil za konservatorske smernice, ki bodo predstavljale osnovo za ureditev podstrešja v jugozahodnem delu gradu. Muzej želi v tem delu gradu urediti depoje, tri spremljajoče pisarne s sanitarnim členom in dvigalo. Projekt, ki ga je izdelala firma ELITE d.o.o. iz Krškega, je upošteval dane smernice, zato je ZVNKD Novo mesto zanj izdalo soglasje.

Decembra 1995 nas je direktor Posavskega muzeja Brežice obvestil o poškodbah stropa v drugi sobi oddelka za novejšo zgodovino, ki se nahaja v drugem nadstropju vzhodnega trakta gradu. Ker poškodovani strop meji na nosilni prečni zid, ki je v viteški dvorani dekoriran s stensko poslikavo, in ker se tudi v omejenem zidu kažejo razpoke kot posledica pomika zunanjega nosilnega zidu, je bila sklicana ustrezna komisija. Komisija je ugotovila, da je sanacija poškodovanega stropa mogoča pred restavratorskimi in sanacijskimi posegi na razpokanem prečnem zidu in ne bo negativno vplivala na poslikavo poškodovane stene. Pred celotno sanacijo poškodovane stene in fresk pa je treba pridobiti natančen posnetek viteške dvorane in analize poškodb na ometu ter izdelati ustrezen restavratorski program.

Tomaž Golob

37

Naselje: Celje

Občina: Mestna občina Celje

Naslov: Levstikova 3

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6,7

Celje – Levstikova ulica, fragment rimskega nagrobnika z ostanke poslikave. Foto: Viktor Berk.

Pokrajinski Muzej Celje je v letih 1991 – 1992 izvajal zaščitna arheološka izkopavanja v Levstikovi ulici v Celju. Odkrili smo del severnega obzidja rimske Celeje in ostanke uničene steklarske delavnice (Lazar I., Celjski zbornik 1993, 7ss). Med odstranjevanjem peščenčevih blokov obzidja, ki bo prezentirano v kletnih prostorih novega objekta (Levstikova 3), smo našli na fragment rimskega nagrobnika iz marmorja, ki je bil kot spolija uporabljen pri zidavi obzidja. Ohranjen je levi zgornji vogal nagrobne plošče. V profiliranem okvirju je reliefno upodobljena glava, ki ima ohranjene sledi originalne poslikave rdečerjave barve na laseh in na licih. Levo od obraza je z enako barvo naslikan predmet, morda sulica (?). Spodnji del obraza je poškodovan. Ohranjena velikost plošče je 44 x 33 x 14 cm, shranjena je v lapidariju PM Celje (L 341). To je zaenkrat drugi fragment z originalno poslikavo, ki ga hrani Pokrajinski muzej Celje.

Irena Lazar

38

Naselje: Cerklje

Občina: Brežice

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Tik ob "državni cesti" med Cerkljami in Župečo vasjo smo pri nadzoru, ob izvedbi krajevnega telefonskega omrežja na meji parc. št. 3572/2 in 3572/3 k.o. Krška vas, našli na fragmente amfore. V začetku novembra 1996 je ZVNKD iz Novega mesta s tričlansko delovno ekipo v šestih dneh opravil sondažno raziskovanje na mestu, kjer je izkop za telefonski kabel presekala antične kulturne plasti. Kopali smo do sterilne plasti fluvialnega izvora (ilovnati humus pomešan z mivko), ki leži 1,1 m pod plastjo današnje ruše. Tik ob cestišču je pod rušo dokumentirano gramozno zasutje zgoraj omenjene ceste, ki mu sledi zaradi recentnega oranja premešana do 0,6 m debela plast ilovnatnega humusa z drobci keramike iz različnih časovnih obdobjih. Sledi intaktna cca. 0,2 m debela antična erozijska plast s primesjo antične grobe kuhinjske keramike, opeke,

oglja in amfor tik nad antično hodno površino. Na dveh mestih sta jo presekala recentna vkopa za potrebe starega in novega telefonskega omrežja in uničila del nepopolno ohranjene amfore (Dressel 6B). Pod omenjeno dobro vidno hodno površino je nad sterilno plastjo še vidna, čeprav slabše razpoznavna, erozijska plast z drobci prazgodovinske in antične kuhinjske keramike.

Nadzor na širši trasi telefonskega krajevnega kabelskega omrežja se nadaljuje.

Uroš Bavec

39

Naselje: Cerklje na Gorenjskem

Občina: Cerklje na Gorenjskem

Ime: Borštnikova rojstna hiša

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4,7

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju je v letu 1994 vodil spomeniškovarstveno akcijo obnove strehe na rojstni hiši igralca Ignacija Borštnika. Dela je izvajalo podjetje Gradnje iz Kranja. Na strehi so zamenjali dotrajane dele lesene konstrukcije, pozidali dimnik, montirali nove dimniške obrobe in žlebove ter jo na novo prekrili z bobrovcem. Za posege na hiši so bile narejene tudi arhitekturne izmere. Stavbo bo treba statično sanirati in obnoviti fasado.

Renata Pamič

40

Naselje: Čelje

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Čelje 15

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Zavrnilo smo idejni projekt za gradnjo stanovanjske hiše v Čeljah, ker ni upošteval lokalne tradicionalne stavbne tipike.

Eda Belingar

41

Naselje: Črna pri Kamniku

Občina: Kamnik

Ime: Grobišče talcev II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4

Zavod je pripravil strokovne konservatorske smernice za preново grobišča ustreljenih talcev II. sv. vojne v Črni pri Kamniku.

Renata Pamič

42

Naselje: Črniče
Občina: Ajdovščina
Ime: Stara osnovna šola
Naslov: Črniče 47
Področje: E, Z
Vrsta dela: 2, 4

Ob izdelavi lokacijske dokumentacije za rekonstrukcijo ceste skozi vas Črniče smo sodelovali s konservatorskimi smernicami glede odprtja prehoda – pasaže skozi pritličje stare osnovne šole. Ta bo nadomestila pločnik, katerega ni moč izvesti ob šoli zaradi ozkega cestišča.

Andrejka Ščukovt

43

Naselje: Črniče
Občina: Ajdovščina
Ime: Tabor
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4, 6

Investitorju smo pripravili idejni projekt za novogradnjo stanovanjske hiše znotraj severnega obzidja in SV stolpa nekdanjega protiturskega tabora. Arheologinja Zavoda je izvajala arheološki nadzor ob čiščenju terena in pripravi temeljev za stavbo, nato pa smo še severno stranico tabornega zidu tehnično dokumentirali v merilu 1: 20 ter pripravili detajlno fotodokumentacijo.

Andrejka Ščukovt

44

Naselje: Črni Vrh
Občina: Idrija
Naslov: Črni Vrh 5
Ime: znamenje
Področje: E
Vrsta dela: 4,5,6,7

Za kamniti križ s Križanim pri h.št.53 v Črnem Vrhu smo pripravili konservatorski program posegov zaradi njegove izpostavljenosti ob cesti in zaradi vpliva atmosferilij. S sredstvi občine Idrija in Ministrstva za kulturo RS smo sneli korpus ter ga prenesli v lastno restavratorsko delavnico, kjer so kamnite dele očistili, jih sanirali in domodelirali ter sestavne dele na novo zlepili, saj so bili do sedaj ti deli spojeni z neustreznimi kovinskimi obroči. Znamenje bomo tudi postavili na novo lokacijo, za kakšen meter bolj oddaljeno od cestnega roba, saj je bilo znamenje izpostavljeno tresljam in celo fizično ogroženo ob pluzenjih oziroma ob srečevanjih večjih vozil. Ob tem smo pripravili idejni ureditveni načrt mikrolokacije. Dela opravljajo restavratorji našega zavoda in gradbenega podjetja Zidgrad iz Idrije.

Bojan Klemenčič

45

Naselje: Črni Vrh
Občina: Črni Vrh
Ime: razpelo
Področje: R
Vrsta dela: 4, 6

Ob cesti skozi Črni Vrh je na visokem podstavku stal velik kip – razpelo, ki pa je bil močno poškodovan, prelomljen na več mestih, razžrt in razpokan, zamazan z algami in na prelomju površno učvrščen z zarjavelim sponami in vezmi.

Kip smo odstranili s podstavka in ga prenesli v delavnico, kjer smo ga najprej razstavili in odstranili vse železne vezi. Nato smo ga dalj časa kemično in mehansko čistili. Pod plastjo umazanije in alg se je pokazal kamen nenavadno lepe rožnate barve.

Zaradi svoje strukture in izpostave grobitim vremenskim razmeram, je bila skulptura skozi in skozi porozna, zato jo je bilo treba dobro utrditi in zapolniti razpoke in luknje z umetnimi materiali /Tenax/, s katerimi smo tudi domodelirali nekaj manjših manjkajočih delov. Problem učvrstitve smo rešili z močnimi palicami iz nerjavečega jekla, ki smo jih ustavili horizontalno in dve vertikalno po notranjosti skulpture. Kip je po utrjevanju in restavriranju pripravljen za vrnitev na prvotno mesto.

Miran Cenčič, Anton Naglost

46

Naselje: Črnomelj
Občina: Črnomelj
Ime: Maleričeva hiša
Naslov: Ul. Mirana Jarca št. 18
Področje: A
Obdobje: pozni srednji vek
Vrsta dela: 7

Arheološki nadzor izkopov temeljev za zaščitno strešno konstrukcijo na Maleričevi hiši (parc.št. 22/10, k.o. Črnomelj) smo opravili od 4. do 5. decembra 1996 v starem mestnem jedru Črnomlja.

V prerezhih vseh šestih jam za temelje, ki so kvadratne oblike (0,80 x 0,80 x 0,80 m) na vzhodni strani hiše naletimo na arheološke plasti manjšega trga pred cerkvijo sv. Duha. Gre za poznosrednjeveško naselbinsko plast (v debelini 0,20 m), ki leži pod do 0,70 m debelo plastjo asfalta in recentnega zasutja. Poznosrednjeveška plast leži tik nad geološko osnovo. Najdene plasti so pogojevale spremembo projekta, ki je predvideval podobni poseg na vzhodni strani hiše (hišni vrt). V prihodnosti bomo izvajali arheološke raziskave teh plasti, zato je treba omejiti nenadzorovane posege na območju trga in na hišnem vrtu.

Phil Mason

47

Naselje: Črnomelj*Občina:* Črnomelj*Naslov:* Na bregu št. 39*Področje:* A*Obdobje:* pozna bronasta doba*Vrsta dela:* 7

Arheološki nadzor gradbenega posega na parc. št. 1185/28 (k.o. Loka) smo opravili v štirih delovnih dnevih (21.08.1996 – 23.08.1996, 26.08.1996) z ekipo dveh delavcev, študentke arheologije in dveh delavcev ZVNKD NM.

Dokumentarili smo izkop dveh jarkov za temelje prizidka k stanovanjski hiši in planiranje vmesnega prostora. Daljši jarek (6,50 m v dolžino, 0,80 m v širino in 1,50 m v globino) je potekal v smeri S-J in je pokazal popolno naravno sekvenco plasti pod najmlajšo plastjo gradbenega nasutja. Sledile so plast stare ornice, plast erozijskega nanosa, ki se spušča z naravnim nagibom terena proti severu, in sterilna oranžna ilovica (geološka osnova), ki je delno presekana z erozijskimi jarki. V plasti erozijskega nanosa so bili posamezni fragmenti prazgodovinske keramike, iz katerih se da slutiti prisotnost prazgodovinskih dejavnosti v neposredni bližini območja posega.

Z izkopom krajšega jarka (3,74 m v dolžino, 0,80 m v širino in 1,00 m v globino), ki se pravokotno priključi na daljši jarek, so poškodovali prazgodovinski žarni grob. V preprosto grobno jamo sta bila položena velika keramična žara z ostanke sežganih človeških kosti in manjša skleda. Takšni grobovi so značilni za pozno bronasto dobo – kultura žarnih grobišč in jih datiramo med 10. in 8. st. pr.n.št. Osrednji del groba so poškodovali z izkopom jarka za temelje obstoječe hiše, severni rob groba pa z izkopom krajšega jarka. Ne glede na to smo uspeli dokumentirati in rešiti večji del groba. Počistiti smo morali še vmesni prostor med jarkoma in odstraniti ostanke plasti stare ornice, zaradi morebitnih drugih grobov. Takšni grobovi se namreč pogosto pojavljajo skupaj z drugimi grobovi znotraj večjega grobišča – npr. Sadež pri Črnomlju, Mestne njive in Kapiteljske njive pri Novem mestu in Griblje. Drugih grobov nismo odkrili, zato sklepamo, da je morebitno grobišče locirano na območje obstoječih okoliških hiš in vrtov, kjer se je razprostiralo starejše železnodobno gomilno grobišče Grajske ceste v Loki pri Črnomlju, katerega so v prejšnjem stoletju po raziskovanju zavrnali.

Phil Mason

48

Naselje: Črnomelj*Občina:* Črnomelj*Ime:* p.c. sv. Duh*Področje:* A*Obdobje:* rimsko obdobje*Vrsta dela:* 4, 6, 8

V letu 1995 je ZVNKD Novo mesto pripravil arheološko razstavo z naslovom "Pozna antika v Črnomlju". Zaradi odmevnih poznoantičnih najdb iz arheolo-

ških zaščitnih izkopavanj od leta 1988 do 1991 pri cerkvi sv. Duha v Črnomlju je bilo treba predstaviti pomemben del tega kompleksa tako stroki kakor širši javnosti. Z razstavo smo prikazali potek izkopavanj v notranjosti in okolici sv. Duha ter odkrito poznoantično arhitekturo – obzidje, okrogli stolp, večja in manjša pravokotna bivalna objekta ter starokrščansko cerkev z mozaikom. Sledila je predstavitev rekonstrukcije ostanok sakralnega mozaika iz prve polovice 5.st.n.št. in drobnih najdb iz ostalih struktur. Najdbe so toliko bolj pomembne, ker predstavljajo doslej neznano pomembno poznoantično utrjeno naselje v belokranjski ravnini, ki ga datiramo v začetek 5. do prve polovice 7. st. n. št. Ta zadnji del razstave je vseboval primarna keramična in kovinska gradiva, grafične rekonstrukcije amfor in karto razprostranjenosti uvožene keramike, ki prikazuje tesno povezanost tukajšnjega naselja z vzhodnosredozemskim prostorom v času zadnjega vzpona vzhodnorimskega cesarstva. Tako se bistveno razlikuje poznoantično naselje v Črnomlju od sočasnih naselij v osrednjem delu Slovenije. Ta so predvsem višinska in imajo drugačno uvoženo keramično gradivo ter sledove stikov z germanskimi osvajalci (Vzhodnimi Goti, Langobardi). Črnomaljsko naselje je bilo bolj povezano z antično Istro in Liburnijo. Lahko celo domnevamo, da je bila Bela krajina pod bizantinsko oblastjo v 6. st. n. št.. Zadnji katastrofalni požar, ki je uničil poznoantični Črnomelj, je posledica napada Avarov, vzhodnih stepskih nomadov, ki so napadali evropske province vzhodnorimskega cesarstva in prvi polovici 7. st. n. št. Dokaz najdemo v trirobnih nomadski puščici in pozni obliki afriške sigilate, ki so prav tako razstavljeni.

Avtor razstave je dr. Phil Mason, konservator za arheološko dediščino. Pri razstavi so sodelovali Dunja Gerić in Marko Pršina (oblikovalca), Franci Aš, in Anđelka Fortuna (risarja) ter Martin Pungerčar (rekonstrukcija keramike), vsi delavci novomeškega zavoda. Rekonstrukcijo mozaika je opravil Ivan Bogovčič iz Restortavtorskega centra, Ljubljana. Posebej bi se zahvalil dr. Bojanu Djuriču za analizo mozaika in dr. Deleni Perko za opredelitev uvožene keramike. Razstava je bila prvič na ogled v Spelčevi hiši v Črnomlju od 7. marca do 20. marca 1995. V grafični obliki brez drobnih najdb smo jo ponovno predstavili v Gradbenem raziskovalnem centru v Ljubljani v času srečanja "Eurocare" v podporo predlogu za vključitev projekta Sv. Duh – prezentacija arheoloških ostalin in situ. Zadnjič je bila razstava postavljen v Gang-lovem razstavišču v Metliškem gradu od 13. oktobra do 10. novembra 1995.

Phil Mason

49

Naselje: Črnomelj*Občina:* Črnomelj*Naslov:* Ul. Mirana Jarca št. 7 in št. 9*Področje:* A*Obdobje:* prazgodovina, pozno rimsko obdobje, pozni srednji vek*Vrsta dela:* 4, 6, 7

Izkušnje z zaščitnim izkopavanjem na območju cerkvice sv. Duha so nam pokazale, da je celotno površino starega mestnega jedra v Črnomlju treba obravnavati kot potencialno večfazno arheološko najdišče. Tako je bilo arheološko sondiranje na lokaciji bodočega Pastoralnega centra pri župnišču (parc. št. 16/3, k.o. Črnomelj) in pri Jermanovi hiši (parc. št. 18/3, k.o. Črnomelj), ki je preraslo v zaščitno izkopavanje, opravljeno v akciji Črnomelj – staro mestno jedro. Na tem območju smo od 8. maja do 25. junija 1995 izkopali 10 sond, nadalje pa smo še raziskali dve dodatni sondi od 11. oktobra do 22. decembra 1995 na parcelni št. 16/3. Poleg 4 strokovnih delavcev ZVNKD NM je ekipa šela še do 9 delavcev kopačev, ki so takrat sodelovali iz študentškega servisa in iz programa javnih del v občini Črnomelj. Obseg raziskanega terena na zgoraj omenjenih parcelah pokriva 172 m² (125,75 m² na parcelni št. 16/3 in 46,25 m² na parcelni št. 18/3). Letos imamo v načrtu izkopati še neraziskani del lokacije Pastoralnega centra (52 m²).

Arheološke ostaline na tem območju predstavljajo nadaljevanje večfaznega urbanega naselja, ki smo ga odkrili pri cerkvi sv. Duha. Bogata poznosrednjeveška faza vsebuje dve časovno različni mestni obzidji, obe iz 15. st., in veliki zidani bivalni objekt z obokanimi kletnimi prostori, ki je prav tako nastal v 15. st. in je bil porušen na začetku 19. st. Prva faza bivalnega objekta, ki je povezana s prvim obzidjem, je bila uničena v požaru. Druga faza pa predstavlja razširitev objekta do novograjenega drugega obzidja v zadnji četrtini 15. st. S tem so zasipali stare kletne prostore za prvo obzidje in klet v vmesnem prostoru med prvim in drugim obzidjem. Severni del objekta se skriva v stavbnem tkivu današnjega župnišča.

Srednjeveške strukture so nastale na poznoantičnem mestnem arealu. Tu smo odkrili nadeljevanje poznoantičnega mestnega obzidja (1,80 m širok) in 3 m širok pas naselbinskih plasti, ki se nadaljuje pod današnjo cesto. Večji del poznoantičnih plasti je bil uničen z gradnjo poznosrednjeveške stavbe, ostanki pa kažejo na drenažni sistem iz 5. st in skromne ostaline sočasne bivalne strukture, ki so bili pokriti s 50 cm debelo plastjo zasutega materiala iz začetka 6. st. (sodeč po keramičnem gradivu). Na vzhodnem delu izkopnega polja (parc. št. 16/3, k.o. Črnomelj) smo našli pravokotni poznoantični obrambni stolp. Najstarejšo fazo na lokaciji Pastoralnega centra predstavljajo slabo ohranjene železnodobne plasti pod poznoantičnimi in poznosrednjeveškimi strukturami.

Spremembe v gradbenem projektu so omogočile izdelavo programa za predstavitev in prezentacijo arheoloških ostalin na območju Pastoralnega centra. Arhitekt Milan Kovač je že obdelal osnutek za podtalno prezentacijo najpomembnejših arheoloških faz, ki bo omogočil uporabo prostora za Pastoralni center in hkrati za muzejski ekspanat. Realizacijo tega projekta načrtujemo v naslednjih dveh letih.

Poleti 1995 so izkopali jarek za kanalizacijo, ki poteka od vzhodne fasade župnišča do najnižje terase reke Lahinje, v katerem smo opazili domnevne prazgodovinske naselbinske plasti. Časovna stiska nam je onemogočila takojšnje izkopavanje, ker so arheološka

raziskovanja že potekala na območju bodočega Pastoralnega centra. S sondiranjem smo pričeli šele oktobra 1995. Sonda – ki smo jo locirali severno od najvzhodnejšega dela kanalizacije, 5 m stran od rečne struge (parc. št. 16/2, k.o. Črnomelj) – meri 5 x 5 m in smo izkopali do 1,5 m globine preden so vremenske razmere preprečile nadaljevanje dela. V sondi smo potrdili obstoj prazgodovinskih plasti erozijskega izvora, v vzhodnem delu pa smo odkrili ostanke pozno bronastodobne ali železnodobne hiše, ki je bila uničena v požaru. Takšna odkritja na poplavni ravnini reke Lahinje so presenetljiva. Še bolj presenetljiva pa je prisotnost 8 skeletnih grobov, ki sekajo prazgodovinske naselbinske plasti in hišo. Gre namreč za grobišče, ki pripada poznoantičnemu utrjenemu naselju na območju bodočega Pastoralnega centra in sv. Duha. Obseg grobišča še ni definiran, domnevamo pa, da se razprostira na poplavnem območju ob Lahinji na vzhodni strani starega mestnega jedra. Pozno-antično grobišče v Črnomlju je torej edini znani primer večjega tvorstnega grobišča v Beli krajini in na Do-ljenjskem, celo v širšem slovenskem prostoru izstopa s svojo povezanostjo z že znano poznoantično ravninsko naselbino. Tako postane celotna poplavna ravnina reke Lahinje pod starim mestnim jedrom sestavni del bogatega arheološkega območja Črnomelj – staro mestno jedro.

Phil Mason

50

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Naslov: Ul. na utrdbah

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Arheološki nadzor strojnega izkopa rekonstrukcije telefonske in kabelske televizijske mreže v Ulici na utrdbah (parc. št. 1126/25, 1126/25, k.o. Črnomelj) smo opravili od 2. do 6. decembra 1996 v starem mestnem jedru Črnomlja.

Jarek (150 m dolg, 0,50 m širok in 0,75 m globok) je potekal v smeri S-J po celotni zahodni strani ulice s poševnimi priključki k posameznim hišam. V jarku so bile arheološke plasti zaradi starejših infrastrukturnih elementov že uničene. Dragocene podatke o stanju arheološke plasti v tem delu mestnega jedra pa so ohranili prerezi vkopov. Najmlajše plasti predstavljajo asfalt in recentno zasutje, ki je v severnem delu jarka samo 0,40 m, v južnem delu pa 0,60 m globoko. Pod njimi smo odkrili delno ohranjeno poznosrednjeveško ali poznoantično naselbinsko plast (v debelini 0,20 m), ki pa leži nad prazgodovinsko naselbinsko plastjo. Pred hišo Ul. na utrdbah št. 10 smo našli edino zidano strukturo, ki predstavlja temelje srednjeveške stavbe. Poševni in prečni jarki so pokazali nekoliko drugačno sliko. Starejše plasti se stanjšajo proti vzhodu oz. so uničene s posegi iz poznega 15. st. Podobno stratigrafijo smo dokumentirali na ulici Mirana Jarca leta 1995.

Phil Mason

51

Naselje: Črnomelj*Občina:* Črnomelj*Naslov:* Ul. Mirana Jarca št. 7*Področje:* A*Obdobje:* pozno rimsko obdobje, srednji vek*Vrsta dela:* 4, 6, 7

Izkušnje z zaščitnim izkopavanjem na območju cerkvice sv. Duha so nam pokazale, da je celotno površino starega mestnega jedra v Črnomlju treba obravnavati kot potencialno večfazno arheološko najdišče.

Tako je bilo arheološko sondiranje na lokaciji bodočega Pastoralnega centra pri Župnišču (parc. št. 16/3, k.o. Črnomelj) in pri Jermanovi hiši (parc. št. 18/3, k.o. Črnomelj), ki je preraslo v zaščitno izkopavanje, opravljeno v okviru akcije Črnomelj – staro mestno jedro. Na tem območju smo od 8. maja do 25. junija 1995 izkopali 10 sond, nadalje pa smo raziskali še tri dodatne sonde od 11. oktobra do 31. maja 1996 na parcelni št. 16/3. Poleg 4 strokovnih delavcev ZVNKD NM je lanskoletna ekipa štela še 9 delavcev kopačev. Letošnja ekipa je bila manjša, saj je poleg 3 strokovnih delavcev ZVNKD NM vključevala samo 4 delavce kopače. Obseg raziskanega terena na zgoraj omenjenih parcelah pokriva 225 m² (178,75 m² na parcelni št. 16/3 in 46,25 m² na parcelni št. 18/3).

Arheološke ostaline na tem območju predstavljajo nadaljevanje večfaznega urbanega naselja, ki smo ga odkrili pri cerkvi sv. Duha. Najmlajšo fazo tvorijo naslednje strukture: leta 1995 porušena Englarjeva hiša (ul. Mirana Jarca št. 7), dvorišče in s kamni zidana kanalizacija iz začetka 19. st. Večinoma so kamni, uporabljeni pri gradnji kanalizacije, izvirali iz srednjeveških stavbnih struktur, ki so nekoč stale na tem mestu. Bogata poznosrednjeveška faza vsebuje dve časovno različni mestni obzidji, obe iz 15. st., in veliki zidani bivalni objekt z obokanimi kletnimi prostori, ki je prav tako nastal v 15. st. in je bil porušen na začetku 19. st. Prva faza bivalnega objekta, ki je povezana s prvim obzidjem, je bila uničena v požaru, druga faza pa predstavlja razširitev objekta do novograjene drugega obzidja v zadnji četrtini 15. st. S tem so zasipali stare kletne prostore s prvim obzidjem in zgradili novo klet v vmesnem prostoru med prvim in drugim obzidjem. Severni del objekta se skriva v stabnem tkivu današnjega župnišča.

Srednjeveške strukture so nastale na poznoantičnem mestnem arealu. Tu smo odkrili nadeljevanje poznoantičnega mestnega obzidja (1,80 m široko) in 3m širok pas naselbinskih plasti, ki se nadeljuje pod današnjo cesto. Zgornji del poznoantičnih plasti je bil uničen z gradnjo poznosrednjeveške stavbe, ostanki pa kažejo na drenažni sistem iz 5. st in skromne ostaline sočasne bivalne strukture, ki so bili pokriti s 50 cm debelo plastjo nasutega materiala iz začetka 6. st (sodeč po keramičnem gradivu). Na vzhodnem delu izkopnega polja smo našli pravokotni poznoantični obrambni stolp, ki se naslanja na severno fronto poznoantičnega obzidja. Najstarejšo fazo na lokaciji Pastoralnega centra predstavljajo slabo ohranjene železnodobne plasti pod poznoantičnimi in poznosrednjeveškimi strukturami.

Spremembe v gradbenem projektu so omogočile izdelavo programa za predstavitev in prezentacijo arheoloških ostalin na območju Pastoralnega centra. Realizacijo projekta prezentacije najpomembnejših arheoloških faz pod tlemi dvorane načrtujemo v naslednjih dveh letih.

Phil Mason

52

Naselje: Črnomelj*Občina:* Črnomelj.*Naslov:* Ulica Mirana Jarca*Področje:* A*Obdobje:* starejša železna doba, mlajša železna doba, pozno rimsko obdobje*Vrsta dela:* 4, 6

Poleti 1995 so izkopali jarek, ki je potekal od vzhodne fasade župnišča do najnižje terase reke Lahinje, v katerem smo opazili domnevne prazgodovinske naselbinske plasti. S sondiranjem smo pričeli oktobra 1995, da bi preverili situacijo na območju takrat še predvidene trase mestne kanalizacije po najnižji terasi reke Lahinje. Naša raziskovanja so pokazala neprimernost tega dela obrečne ravnine za potek trase mestne kanalizacije, ki so jo potem postavili nekoliko višje. Projekt sondiranja na trasi mestne kanalizacije financira investitor Občina Črnomelj. Večji del sondiranja (10 sond od načrtovanih 12) je bil opravljen od 31. maja 1996 do 2. decembra 1996, z ekipo treh strokovnih delavcev ZVNKD NM, dveh študentk in do 8 delavcev kopačev. Izkopavanja smo začasno prekinili zaradi slabih terenskih razmer, predvidoma se bodo nadaljevala februarja 1997.

Prva sonda (sonda 12) – locirali smo jo 5 m od rečne struge – meri 6 x 6 m z razširitvijo 3,50 x 1,50 m. Ostale sonde smo locirali po trasi mestne kanalizacije, t.j. od brega pod cerkvijo sv. Duha do ravnine pod Glasbeno šolo. Tako smo kopali devet sond – sondo 1 (10 x 3 m), sondo 2 (10 x 3 m), sondo 4 (9 x 4 m), sondo 5 (8 x 4 m) in sondo 6 (8 x 4 m) na parceli št. 16/2, sonda 3 (4 x 3 m) na parceli št. 18/1, sondo 10 (4 x 3 m) in sondo 11 (4 x 3 m) na parceli št. 20 ter sondo 7 (4 x 3 m) na parceli št. 12/1 – načrtujemo pa še dve. Vsega skupaj smo raziskali 215 m² površine ponekod do 2,60 m globine. Po celotni trasi smo potrdili obstoj prazgodovinskih plasti erozijskega izvora in poznosrednjeveškega preoblikovanja brežine. V severnem delu trase pod Župniščem in Glasbeno šolo (parc. št. 16/2 in 12/1, k.o. Črnomelj) pa smo odkrili ostanke starejšezelznodobne naselbine, antične paleostruge reke Lahinje in poznoantično grobišče pod poznoantično utrjeno površino. Starejšo železnodobno naselje lahko razdelimo na tri faze. Prvo, najstarejšo fazo predstavljajo kompleks jam z odpadnimi materiali, jam za stojke in naselbinske plasti na starem bregu Lahinje. Drugo fazo predstavlja plast fluvialnega izvora. Tretja faza, ki jo datiramo v 4. st. pr. n. št., vsebuje bivalni objekt (6,20 x 3,60 m) in bogato plast odpadnega materiala – keramiko domače in helenistične proizvodnje, kosti, kamniti in kovinski material. Gre za redke primer halštatske nižinske naselbine.

Na najnižji terasi se je končala poselitev po starejši poznoantični dobi. Halštatske naselbinske strukture je delno pokrila naravna koluvialna plast. Ta je bila delno uničena s premikom rečne struge, ki je poškodoval tudi del starejše železnodobnih plasti. Stratigrafija najdišča kaže na počasno spremembo struge v močvirje in na ponovno delovanje koluviacijskih procesov. V teh plasteh smo našli mlajše železnodobne in antične drobne najdbe, ki dokazujejo uporabo zgornjih teras vsaj do zgodnjega antičnega obdobja.

Poznoantično grobišče se razprostira nad že zasuto paleostrugo. Površina grobišča je utrjena z rečnimi oblicami in plastjo zasutja, ki so vsebovale fragmente afriške in fokejske sigillate ter poznoantičnih amfor. Te najdbe datirajo grobišče v 6. in 7. st. n. št. Doslej smo izkopalni 22 grobov, ki so orientirani zahod-vzhod, sever-jug in jug-sever, od katerih so bili 22 skeletni, ostali pa prazni. Le trije grobovi imajo prdatke – otroški skelet s štirimi zapeticami in ogrlico iz steklenih in jantarnih jagod, otroški skelet z ogrlico iz steklenih jagod ter skelet odrasle osebe z bronasto fibulo. Obseg grobišča smo uspeli zamejiti na jugu, vzhodu in severu obrečne ravnine pod Župniščem, obseg na zahodu (po pobočju) pa še ni znan. Poznoantično grobišče v Črnomlju je torej edini primer večjega tovrstnega grobišča v Beli krajini, celo v širšem slovenskem prostoru izstopa s svojo povezanostjo z že znano poznoantično ravninsko utrjeno naselbino na območju mestnega jedra. Primerljiva poznoantična naselja najdemo le v Kranju in na istrski obali. Tako postane tudi celotna Kopravnica ravnina reke Lahinje pod starim mestnim jedrom sestavni del bogatega arheološkega območja Črnomlja.

Phil Mason

53

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: ul. Mirana Jarca št. 8

Področje: A

Obdobje: železna doba, novi vek

Vrsta dela: 7

V letu 1993 je Župnijski urad v Črnomlju pričel z gradbenimi deli pri hiši št. 8, ul. Mirana Jarca, Črnomelj. Preurejanje dvorišča na omenjeni lokaciji znotraj starega mestnega jedra je zahtevala arheološki nadzor. Na gradbišču je bil dne 9. in 10. junija 1993 opravljen terenski ogled. Zaradi poškodovane infrastrukture je bilo celotno območje zelo mokro. Uspeli smo dokumentirati južni in severni prerez dvorišča. Dvorišče je bilo pokrito s 60 cm debelo plastjo vrtno zemlje, starejše plasti pa so bile večinoma uničene s planiranjem in drugimi dejavnostmi od 15. st. naprej. Ob južnem zidu dvorišča smo dokumentirali pozno-srednjeveški jarek, ki je v širino meril 1,65 m in je bil 60 cm globok. Odkrili smo tudi ostanke železnodobne naselbinske plasti. Ta je bila ohranjena v širino do 2 m vzdolž zahodnega dela dvorišča in je podobna najstarejši plasti pri cerkvi sv. Duha.

Phil Mason

54

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Spomenik NOB na Gričku

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 5, 7

Osrednji belokranjski spomenik NOB stoji na manjši vzpetini Griček v Črnomlju. Spomenik je bil postavljen v letih 1954 do 1961, svečano pa je bil odkrit 4. julija 1961. Spomenik, katerega avtorja sta akademski kipar Jakob Savinšek in arhitekt Marko Župančič, sestavljajo grobnica v obliki gomile, velika reliefna kompozicija in obelisk, ki skupaj tvorijo celoto.

Spomenik je posvečen 1250 padlim borcem narodno-osvobodilnega boja in žrtvam fašističnega nasilja iz Bele krajine. V grobnico so bili leta 1948 prekopani posmrtni ostanke na Gornjih Lazah padlih borcev 1. Belokranjske čete. Spomenik je leta 1992 skupščina občine Črnomelj razglasila za kulturni spomenik.

Zaradi dotrajanosti materiala in neurejenosti odtoka talne vode je prišlo na obodu spomenika in na reliefu do večjih poškodb. Zato smo na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine in na občini Črnomelj že dalj časa načrtovali temeljito sanacijo spomenika. V letu 1994 je bil izdelan projekt sanacije ter obseg del, v letih 1995 in 1996 pa je potekala gradbena sanacija spomenika. V prvi fazi je potekala statična sanacija oboda grobnice. Sanirani so bili vsi temelji oboda, posebej pa še temelji reliefa. V celoti je bila odstranjena kamnita obloga na obeh ploščadih, izvedeno je bilo temeljenje spodnje ploščadi, na kateri stoji obelisk, v celoti so bile postavljene nove kamnite plošče po celi hodni površini spomenika. Ponovno so bile postavljene kamnite klopi ob robu spomenika. Pripravljen in usklajevan je bil tudi predlog osvetlitve spomenika. V letu 1998 načrtujemo še sanacijo reliefov.

Dela je izvajalo podjetje SGI Ljubljana. Finančno sta delo omogočila Ministrstvo za kulturo in Občina Črnomelj.

Judita Podgornik

55

Naselje: Črnomelj, Adlešiči

Občina: Črnomelj

Ime: Spomeniki 1. svetovne vojne

Področje: Z

Vrsta dela: 1, 2.

V začetku leta 1995 smo pripravili strokovne osnove za odlok o razglasitvi kulturnih spomenikov za spomenik padlim v 1. svetovni vojni v Črnomlju in spominsko obeležje žrtvam 1. in 2. svetovne vojne v Adlešičih.

Spomeniki, posvečeni padlim v 1. svetovni vojni, so na Dolenjskem in v Beli krajini dokaj redki. Večinoma so to spominske plošče, pritrjene na cerkveno steno ali v njihovo bližino. Izjema med njimi je vsekakor spomenik v Črnomlju, ki s svojo obliko in velikostjo, pa tudi s prostorom, kjer stoji, izstopa izmed ostalih.

V Beli krajini, oz. na območju občine Črnomelj, smo evidencialni dve spominski obeležji padlim v 1. svetovni vojni. Zaradi njihove redkosti in pričevalnosti imajo kvalitete kulturnega spomenika in smo jih zato predlagali za razglasitev.

V letu 1995 je v okviru občinskega sveta občine Črnomelj potekala razprava o obeh predlogih, toda odlok do sedaj še ni bil sprejet.

Judita Podgornik

56

Naselje: Debeljak, Batognica, Peski, Lužnica

Občina: Kobarid

Ime: spomeniki 1. svetovne vojne

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 so bila, po opravljenem helikopterskem transportu, izvedena naslednja dela:

- ročni transport zaščitne kletke ter montaža kletke in prenos skladovnice granat kal. 75 mm na lokacijo v vrtači na Debeljaku,
- ročni transport materiala ter montaža jeklenih nosilcev granat večjih kalibrov na naslednjih lokacijah: Krnska Škrbina, vrh stopnišča na Batognici, mesto eksplozije in kamniti zid na vrhu Batognice, sedlu Peski in Lužnica,
- transport granat na mesto vgradnje,
- montaža granat,
- izdelava in montaža opozorilnih tabel.

Nadzor del: Boris Knapič, dipl.ing.

Izvajalec: Turistična agencija K.C.K. Kobariški muzej
Darij Humar

57

Naselje: Divača

Občina: Divača

Ime: Kaplanija

Naslov: Kraška 12

Področje: E

Vrsta dela: 4

Podali smo smernice za prenovu kaplanije v Divači s tem, da se prezentira spahnjenca, ponovno postavi pločnik iz škrli pred vhodom v poslopje in izvede fini zaribani omet na zunanjsčini.

Eda Belingar

58

Naselje: Dobje pri Planini

Občina: Šentjur

Ime: ž.c. Karmelske Matere božje

Področje: UA

Vrsta dela: 4,5,6,6,7,8

Tukajšnji župnijski urad je leta 1994 v celoti financiral obnovo zunanjsčine ž.c. Karmelske Matere božje, ki se je pričela s prelaganjem starega in polaganjem novega manjkajočega skrila na strehah cerkvene ladje,

prezbiterija, južne kapele in oratorija z opečnatim bobrovcem. Krovski in tesarska dela je izvajal mojster Ivan Podgrajšek. Nova bakrena pločevina na čebulasti strehi zvonika je zamenjala dotrajano barvano pocinkano pločevino. Pod betonskim obrizgom iz leta 1960 smo s sondiranjem odkrili plasti ometov in beležev starejših gradbenih faz. Fasadni ometi baročne faze iz 1. pol. 18 st. so bili na južni kapeli izvedeni v gladko zaribanem ometu in poslikani v sivomodri barvi z motivi šivanih vogalov z bazami na podstavku iz večjih slikanih pasov in medaljonov pod napuščem. Talni zidec je bil narejen v tehniki grobega obrizga in barvan sivo. Isti sloj ometa izveden v tehniki ometov z manjšimi rečnimi prodniki na osnovnih fasadnih površinah ladje in prezbiterija. Vogalne lizene, obrobe oken in lunet so bile tako narejene v gladko zaribanem ometu. Vsi ometi so bili enotne bele barve. Višina te stavbe je segala 40 cm nad teme lunet. Ob povišanju cerkvene ladje in prezbiterija na sedanjo višino je bila ponovljena struktura ometov in pod konkavnim napuščem novo narejen profiliran venec, ki je na južni kapeli zakril naslikane medaljone. Osnovne površine so bile v tej fazi prvotno barvane svetlordeče, členitev pa v beli barvi. Kasneje so bili fasadni ometi barvani še oker. Po dograditvi zakristije z oratorijem so bili novi fasadni grobozrnatni ometi po večkrat barvani tudi v sorodnih barvnih odtenkih kot beleži na ometih druge faze barokizacije. V starejših ometih povišanega zvonika smo našli le kapitel vogalnega pilastra druge baročne faze. Konservatorska izhodišča za rekonstrukcijo historične zunanjsčine so določala grobe osnovne omete barvane v rdečkasti barvi in beljeno arhitekturno členitvijo v izstopajočem gladko zaribanem ometu. Domači zidarji so se temu potihoma uprli, vse omete naredili gladko zaribane in členitev narisali. Osnovni ton fasadne barve so zadeli iz prve. Poslikavo južne kapele so izvedli točno po rekonstrukcijskem načrtu, s tem da je bil talni zidec izveden v cementnem obrizgu.

Bogdan Badovinac

59

Naselje: Dobljar

Občina: Kanal

Naslov: Dobljar 25

Področje: E

Vrsta dela: 7

V konservatorski akciji celovite preнове Ipavčeve domačije z izjemnimi freskami na vhodni fasadi v Dobljarju, smo v letu 1995 z enakimi deleži lastnikov in Ministrstva za kulturo RS urejali nadstropje za potrebe bivanja – ureditev apartmaja za lastnika.

Bojan Klemenčič

60

*Naselje: Dobova**Občina: Brežice**Ime: Petrol**Področje: A**Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje**Vrsta del: 6, 7*

Ob cesti Brežice-Dobova je bila predvidena lokacija za gradnjo bencinske črpalke Petrol (parc.št. 129/2, 129/4 in 131/3, k.o. Mihalovec). Omenjena lokacija leži le 100 m zahodno od že znanega poznobronastodobnega, antičnega in zgodnj srednjeveškega grobišča Dobova-Humek (parc.št. 130/1, 131/2, in 131/3, k.o. Mihalovec). Na površini sosednje njive (parc. št. 132/1 k.o. Mihalovec) smo našli antično bronasto posodo – korec – z nesistematičnim obhodom. Na podlagi teh podatkov smo se odločili za predhodne arheološke raziskave že omenjene lokacije pred začetkom gradbenih del. Ekipo je sestavljalo sedem manualnih delavcev in risar, s pomočjo katerih smo, v času od 14. marca do 22. marca 1994, izvajali arheološka dela. Akcijo je v celoti financiral investitor Petrol Trgovina, Ljubljana. Pričakovanega grobišča nismo odkrili, ugotovili pa smo nekatere zanimive podatke v zvezi s podobo in uporabo zemljišče v preteklosti.

Dobova je locirana med potokom Negotom in rekama Savo in Sotlo, na prodnem zasipu zadnje ledene dobe, ki ga imenujemo srednja savska terasa (Verbič, T., Berič, B., 1994, 327-333). To območje je relativno suho in plodno ter je ponudilo ugodne pogoje za poselitve v preteklosti. Potrditev tega najdemo v grobiščih iz pozne bronzaste dobe, mlajše železne dobe, antike in zgodnjega srednjega veka: Mihalovec, Dobova-Humek in na Gomilcah. Močvirnati travnik na robu srednje savske terase z nižjo teraso predstavlja del nekdanjega poplavnega območja Negota in Save, ki so zdaj umaknjena bolj proti zahodu in jugu.

Arheološko sondiranje se je izkazalo za edino primerno metodo, s pomočjo katere smo lahko preiskali ogroženo območje. Druge nedestruktivne metode niso bile primerne – n.pr. tenrski obhod, geofizikalna raziskava – zaradi oblike terena in uporabe zemljišča. Izkopali smo 11 sond v velikosti 3 x 3 m, sonda 12 pa je bila velika 2 x 2 m. Vse sonde so bile locirane v geodetski mreži. Na ta način smo pridobili vzorec celotnega območja. Izkopavanje je potekalo po metodi poskusnega sondiranja. Ni bilo mogoče izvajati stratigrafskega izkopavanja zaradi oblike terena in časovne stiske; namreč, na tem območju se prehod srednje savske terase v nižjo teraso skriva pod debelo plastjo depozitov močvirskega izvora, pod katerim smo domnevali, da ležijo grobovi. Zato smo ročno izkopali le do gramozne osnove. V nekaterih sondah (2, 3, 4, 10, 11) močvirne plasti debele več kot 1,5 m smo izkopali strojno, potem pa smo ročno počistili in dokumentirali prereze in plast gramozna na dnu sond. S tem smo dobili podatke o podobi terena v preteklosti in odsotnosti grobnih jam. Najdbe smo zbirali po posameznih plasteh v sondi, ne pa tudi po mikrokvadrantih. Na žalost nismo imeli možnosti izvesti programa sejanja in flotacije, zaradi česar smo gotovo izgubili vsaj del keramičnih in večino kamnitih najdb.

Stratigrafske enote v vseh sondah so naravnega izvora, čeprav zasledimo vpliv človeka v nekaterih od njih. Prerezi terena, kot smo jih rekonstruirali na podlagi sond, so pokazali starejšo podobo nižje terase, ki je bila pokrita z naplavinjskimi in močvirskimi plastmi, pod katerimi najdemo ostanke ruše, ki kažejo njeno prvotno podobo. Dobro viden je strm rob, kjer se srednja savska terasa "prelomi" in strmo pada proti nižji savski terasi na zahodu in severu.

Najdbe so potrdile uporabo območja srednje savske terase na tem delu terena v prazgodovini in antiki, čeprav pričakovanega grobišča nismo odkrili. Te so predstavljale predvsem fragmente srednjeveške in novoveške keramike. Na območju srednje savske terase pa smo našli skromne fragmente prazgodovinske in antične keramike. Na sosednji parceli (132/1, k.o. Mihalovec) pa smo pri ogledu terena odkrili še bronasto posodo – korec.

Navedeni podatki kažejo na kmetijsko obdelavo srednje savske terase v prazgodovinskem in antičnem obdobju – verjetno v povezavi z grobiščem in domnevno naselbino pri Dobovi – Humeku. Antični korec so verjetno namensko deponirali v že močvirnati del nižje savske terase. Po antičnem obdobju je bilo zemljišče premočvirnato za kmetijsko obdelavo in je postalo verjetno travnik.

Phil Mason

61

*Naselje: Dobravlje, Goče, Skrilje, Slap Vipava, Velike Zablje**Občina: Ajdovščina, Vipava**Področje: E**Vrsta dela: 8*

V letošnjem letu sem pregledovala stanje fresk oziroma slikarj na fasadah kmečkih hiš in v kapelicah v Vipavski dolini. Njih število preseže število deset, vendar je stanje precej klavmo. Večina slikarj je načel zob časa, močno so obdelele in potrebne restavriranja.

Andrejka Ščukovi

62

*Naselje: Dobrič**Občina: Žalec**Ime: p.c.sv. Križa na Gori Oljki**Področje: UA**Vrsta dela: 4,6,7,8*

Po obnovi apnenih barvnih beležev v ladji p.c.sv. Križa na Gori Oljki v letu 1993, je naslednje leto sledila obnova dekorativnih stenskih poslikav v prezbiteriju, delo Tomaža Fantonija. Ugotovili smo, da se je prvotna figuralna poslikava ohranila v celoti, dekorativna poslikava pa le v ostenjih oken. Ker je bila originalna barvna plast izvedena v seko tehniki pod preslikavo izredno slabo ohranjena in se je slabo odkrivala, je slikopleskar Peter Bizjak osvežil preslikano vrhno barvno plast in v manjši meri manjkajočo rekonstruiral. V večjem obsegu je popravil gube in nabore

zavese za glavnim oltarjem, v celoti pa je rekonstruiral marmoracijo v nivoju talnega zidca. Slikopleskarska dela je v celoti financiral župnijski urad Polzela.

Bogdan Badovinac

63

Naselje: Dobrna

Občina: Vojnik

Ime: ž.c. Marije vnebovzete

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Na osnovi obvestila župnijskega urada Dobrna sem si v ž.c. Marije vnebovzete ogledal orgelsko omaro iz l. 1880 delo Franca Naraksa. Razen manjših poškodb in potemnela laka je bila prvotna polihromacija ohranjena v celoti. Manjši restavratorski posegi so obsegali le odstranjevanje starega laka, kitanje in retuširanje poškodb, novo pozlato baz, kapitelov in cvetličnih vaz ter impregnacijo celotne lesene arhitekture orgelske omare. Restavratorska dela je kvalitetno opravil rezbar - restavrator Anton Podkrižnik iz Šentjurga.

Orgelskemu instrumentu, ki je bil predhodno brez vednosti zavoda odpeljan v mariborsko škofijsko orglarsko delavnico, bo po zagotovilu strokovnjakov povrnjena prvotna dispozicija. Izvirni prospekt so med prvo svetovno vojno vzeli za vojne namene. Obnovitvena dela v celoti financira tukajšnji župnijski urad.

Bogdan Badovinac

64

Naselje: Dolnja Bitnja

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: mlin in žaga

Naslov: Dolnja Bitnja 1

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 smo nadaljevali s sanacijo kompleksa. V celoti smo obnovili več kot 400 m² strehe, vključno s starokleparskimi izdelki /odtočne cevi, žlebovi, dimniške obrobe/.

Izvajalec: Suma Inženiring d.o.o., Bazoviška 18, Ilirska Bistrica

Darij Humar

65

Naselje: Dolenja Trebuša

Občina: Tolmin

Naslov: Dolenja Trebuša 18

Področje: E

Vrsta dela: 4,5,6,7

Za slikovito domačijo nad Idrijco smo pripravili konservatorski projekt prenove ostrejša kritega s slamo. Dela, ki jih sofinancirata Ministrstvo za kulturo in Občina Tolmin izvaja domače gradbeno podjetje, kritje s slamo pa obrtnik Rogan iz Prekmurja.

Bojan Klemenčič

66

Naselje: Dolenja vas

Občina: Divača

Ime: Griško polje

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 1

Severni podaljšek Griškega polja Z od Dolenje vasi in J od doline Raše je oblikovan v pomol, ki ga izrablja prazgodovinsko gradišče za ledinskim imenom Koskladnik (topografija B.Slapšaka v l.1971-72).

Ob letošnjem obhodu in kontroli stanja je bilo ugotovljeno, da so na zah. delu polja izvajali manjše agromelioracije in ob tem tudi izpraznili vrtači v skrajnem zahodnem nižinskem pasu polja (parc.št. 1787,1788 in 1811 k.o. Dolenja vas). V nasutju, ki se oblikuje v dnu vrtač z robov, je najti kose prazgodovinske lončenine. Najdba v vrtači potrjuje pravilo o pripadajočem najdišču (selišču?) nekje v bližini, saj je od roba gradišča oddaljena le 500 m, obenem pa dokazuje izrabo ravinskega predela Griškega polja za ekonomsko zaledje prazgodovinskega gradišča. Območje polja je danes že močno zakraselo prav zaradi dolgotrajne obdelave.

Nada Osmuk

67

Naselje: Dolenje vreme

Občina: Divača

Ime: Baredi

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Gradnja vodovoda od Dolnjih v Gornje Vreme, vzdolž sev. roba magistralne ceste, v maju 1996, nam je ponudila priliko za preverjanje obstoja antičnega vodovoda pod Baredi (ANSI 1975, 141 – po Argu 8,1900,208). Predhodno strojno in ročno sondiranje na mestu, znanem iz izročila (Osmuk-topografija 1974 in kasneje), ni pokazalo ničesar. Izkopi za vodovod so nato presekali večje nasutje in nek suho zidan, na pol zasut kanal iz kamnitih plošč brez dna. Čiščenje in dokumentacija obeh presekov sta sicer nakazala smer kanala, vendar ni bilo sledu o ceveh, za pretok čiste vode pa je kanal preslabo grajen in tudi ne kaže nadaljevanja proti smeri izvira. Najdb v izkopu ni bilo, kamnito zasutje na zgornji strani ceste pa je ostalo nepojasnjeno.

Nadaljnje poizvedovanje pri domačinih, ki jih je stvar zanimala, je do neke mere morda pojasnilo zadevo in tudi ovrglo nedokazane teorije o "rimskem" vodovodu: g. Zrnec iz Gornjih Vrem št. 1 pripoveduje, da je del tega vodovoda odkopal njegov stric v zač. 20-ih let tega stoletja, cevi so bile zelo trde in jih je bilo otrokom pri igri nemogoče razbiti. Tedaj se je še vedelo za obstoj manjše strojarne, katere temelji so še vidni na JV vogalu parc.št. 863/1 k.o. Vremski Britof. Obrat je dobival vodo iz bližnjega izvira in je zaradi zamorčvirjenega odtoka pod objektom nato zemljišče osušil z večjim nasutjem in zgradil odvodni kanal. Vse naštetu povsem pojasnjuje okoliščine, kakršne smo pri odkopu

sedanjega jarka za vodovodne cevi tudi naši. Obenem pojasnjuje tudi najdbo cevi, presenetljivo pa je, da ta dejstva poročevalcu v Argu l.1900 niso bila znana.

Povzetek sedanjega stanja je sledeč: antična naselbina na Vremskem polju, zanesljivo znana v okolici Pila sv. Jurija, tudi dokazana s površinskimi najdbami lončenine in kamnov, je res uporabljala vodo studenca, ki je izviral pod Baredi, nedokazana pa je trditve o obstoju vodovoda od tega izvira preko polja. Najdene lončene cevi so nedvomno znatno mlajše (19.stol.?) in zanesljivo preverljiv podatek v arhivih.

Nada Osmuk

68

Naselje: Dolenji Novaki

Občina: Cerklno

Ime: Čufarjeva domačija

Naslov: Dolenji Novaki

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V skladu s tripartitno pogodbo o sofinanciranju št. 07/01-GO/96-8594/240 smo s krovnim izvajalcem, firmo Velb d.n.o. Cerklno in podizvajalcem Jožefom Kendo popolnoma rekonstruirali objekt kovačije s pajstvom vključno s slamnato streho.

Darij Humar

69

Naselje: Dolenji Novaki

Občina: Cerklno

Ime: Partizanska bolnica Franja

Naslov: Dolenji Novaki

Področje: Z

Vrsta del: 4, 7 (nadaljevanje)

V letu 1995 se je obnavljal objekt – baraka št. 10. Nabavljen je bil ves les in gradbeni material, ki je bil tudi ročno transportiran v sotesko. Zaradi slabega vremena /mraza/ dela še niso v celoti končana.

Obnovljene so bile tudi dostopne poti in popravljene mostovi po poplavi v septembru 1995 ter očiščene mreže v bregu nad invalidskim domom.

Nadzor del: UNIA d.o.o. Idrija, Boris Rajkovič, gr. ing.

Izvajalec: SGP "Zidgrad" Idrija

Darij Humar, Franc Vardjan

70

Naselje: Dolnja Bitnja

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: dvočolni most

Naslov: Dolnja Bitnja 1

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V okviru večletne akcije sanacije in prezentacije domačije Dolnja Bitnja 1 smo v dogovoru in s-participacijo lastnika Mira Gardelina v letu 1996 pristopili k sanaciji dvočolnega kamnitega mostu. Dela

v skupni vrednosti 1.753.422 SIT so se začela relativno pozno in zaradi vremenskih razmer še niso zaključena. Planirana dela, ki obsegajo kompletno sanacijo mostu z odstranjevanjem vegetacije, humusa, obnovo obokov in zidov, obnovo cestišča... Dela izvaja podjetje Suma inženiring d.o.o. iz Ilirske Bistrice.

Darij Humar

71

Naselje: Dol pri Hrastniku

Občina: Hrastnik

Ime: ž.c. sv. Jakoba

Področje: UA

Vrsta dela: 4,6,8

Po obnovi zunanjščine zvonika ž.c.sv. Jakoba v letu 1989 je tukajšnji župnijski urad v letu 1993 financialno obnovil eternitne kritine in žlebov. Naslednje leto so bile vse preostale fasade cerkve s fasadno členitvijo iz leta 1908 kvalitetno obnovljene po navodilih zavoda. Obnova se je financirala iz interventnih sredstev Ministrstva za kulturo in sredstev tukajšnjega župnijskega urada.

Bogdan Badovinac

72

Naselje: Dolž

Občina: Novo mesto

Ime: p.c. sv. Kozme in Damijana

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Cerkev se prvič omenja leta 1581 in je tedaj bila posvečena sv. Petru in Pavlu. Današnja baročna podoba je dobila, kot nam sporoča letnica na zvoniku, leta 1722. Cerkev je leta 1942 pogorela in bila obnovljena leta 1946.

V mesecu februarju 1995 nas je župnijski urad Stopiče zaprosil za smernice za obnovo cerkvene fasade. Raziskava fasade je razkrila, da je cerkev ometana z grobim in zaglajenim finim ometom; več barvnih plasti pa so pokazale sonde beležev. V smernicah smo opozorili, da je zaradi močne prisotnosti talne vlage potrebno pustiti spodnje dele sten v višini ok. 40 cm neometane, kar bi omogočilo delno izsuševanje vlage, celovito rešitev pa predstavljata le izpeljava zračne kinete in pravilno odvodnjavanje meteorne vode izven cerkvenega areala. Toda vaščani niso upoštevali našega nasveta, da se najprej ustrezno reši vlažnost zidov, ker je sicer velika verjetnost, da se bo že v kratkem času po obnovi pojavil na površini sten soliter.

V mesecu septembru 1995 smo si ogledali obnovljeno cerkev in ugotovili, da so se žal uresničile naše napovedi, saj se je zaradi vlažnosti zidov na površju ometov začel pojavljati soliter. Ugotovili smo tudi, da so na severni strani ladje ter na severni in vzhodni strani prezbiterija zabetonirali betonski jašek, ki naj bi opravljal funkcijo zračne kinete. Tako so žal zaradi nestrokovno opravljenega dela povzročili še dodaten vir talne vlage v stenah, saj temelji zaradi betonskega

oklepa ne dihajo, še več, beton še dodatno vpija talno vlago in jo posreduje že tako vlažnim zidovom cerkve. Zato smo v uradnem zaznamku z dne 20.9.1995 izjavili, da Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto ni odgovoren za nestrokovno sanirano fasado p.c. sv. Kozme in Damijana na Dolžu, ker niso bile upoštewane njegove smernice.

Tomaž Golob

73

Naselje: **Dolnja Košana**

Občina: Pivka

Ime: **župnišče**

Naslov: Dolnja Košana št.78

Področje: E

Vrsta dela: 8

Na različne naslove smo posredovali, da bi se ohranilo oz. ustrezno smiralo staro župnišče v Dolnji Košani po naših smernicah, ki je postavljeno v kraju, ki je bil staro farno središče in ga datiramo v 17. stoletje, a zaenkrat še brez uspeha.

Eda Belingar

74

Naselje: **Domžale**

Občina: Domžale

Ime: **Nagrobnik rodbine Joseph Oberwalder**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

V skladu s konservatorskimi smernicami in pogoji zavoda, je bil restavriran historicistični nagrobnik rodbine Oberwalder na domžalskem starem pokopališču.

Dela je opravil kamnosek Makovec iz Mengša.

Renata Pamič

75

Naselje: **Domžale**

Občina: Domžale

Ime: **Spomeniki II. sv. vojne**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

V skladu s strokovnimi smernicami zavoda so bili kamnoseško obnovljeni napisi na spomeniku vstaje na Ljubljanski cesti, očiščen in obarvan je bil litozelezi obelisk (avtor Tone Svetina) pred pošto v Domžalah na Ljubljanski cesti ter ob Bistriškem mostu. Dela je izvajal kamnosek Marjan Makovec iz Mengša.

Renata Pamič

76

Naselje: **Domžale**

Občina: Domžale

Ime: **Staro pokopališče**

Področje dela: Z, U

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal strokovne konservatorske smernice in vodil nadzor pri obnovi obzidja in nekaterih nagrobnikov na starem pokopališču v Domžalah.

Renata Pamič

77

Naselje: **Doslovč**

Občina: Jesenice

Ime: **Finžgarjeva rojstna hiša**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je na podlagi ocene o stanju električnih inštalacij v Finžgarjevi rojstni hiši podal strokovne smernice in soglasje za popravilo inštalacij ter zaradi varnosti obiskovalcev predlagal zaprtje hiše.

Renata Pamič

78

Naselje: **Dovje**

Občina: Kranjska Gora

Ime: **pokopališče**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal strokovne konservatorske smernice in vodil nadzor pri izvajanju sanacije dela starega pokopališkega zidu na Dovjem. Dela je izvajalo podjetje za urejanje hudournikov (PUH) iz Ljubljane.

Renata Pamič

79

Naselje: **Draga**

Občina: Novo mesto

Ime: **p.c. sv. Helena**

Področje: A

Obdobje: srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6

V cerkvi sv. Helene v Dragi smo opravili zaščitna izkopavanja v času od 27. marca do 6. aprila 1995. Po odstranitvi betonskega tlaka v ladji in prezbitერიju smo izkopalni sondo, ki je merila 2,5 x 5 m, v severovzhodnem delu ladje pri prehodu s prezbitერიjem. Ker je prva sonda bila premajhna za določitev nivoja starejših tlakov in ugotovitev prisotnosti grobov, smo izkopno polje razširili ter odprli celotno površino v notranjosti cerkve (13,5 x 5 m).

Prvo fazo predstavlja naravna geološka osnova iz peščenjaka z mivkasto ilovico, ki se je nahajala 56 cm globoko pod površjem.

Najstarejši tlak v cerkvi sodi v drugo fazo. To je 30 cm

debelplast plast mivkaste ilovice s peščenjakom in malto (007), ki jo je v prezbitერიju pokrival še 2 cm debel estrih iz malte (015). Kamnita zidana oltarna menza (1 x 1,34 m) v prezbitერიju je stala na istem mestu kot današnji oltar. Vkop pred oltarjem (018) je dovolj velik za grobno jamo (3,20 x 1,20 m), leži v smeri sever – jug, vendar ni dokazov za tovrstno uporabo. Jarek z ostanki zidu iz z malto zidanih peščenjakovih lomljenecv na prehodu med ladjo in zvonikom predstavlja zahodno steno romanske cerkve, ki je bila odstranjena med baročno adaptacijo cerkve.

V tretjo fazo sodijo skromni sledovi gotske adaptacije cerkve in uničevalnega požara. Plast 006 je 60 cm širok pas ometa s poslikanimi fragmenti – ostanki fresk – ob notranjem obodu prezbitერიja. Plast je nastala med gotsko adaptacijo s ponovno poslikavo fresk. Nad njo smo odkrili temno humusno plast z večjimi kosi oglja (003). Gre za plast, ki predstavlja formacijo humusa po požaru in kaže na nekajletno opuščenost cerkve. Pred oltarjem smo našli srednjeveški srebrenik – pfennig Ludwiga IX. Wittelsbach (1450 – 1479), ki ga datiramo od l. 1450 do l. 1460. Ta srebrenik je ležal na prehodu plasti 015 s plastjo 005 in je verjetno bil izgubljen tik pred uničenjem cerkve v zadnji polovici 15. st.

Faza 4 predstavlja baročno obnovo cerkve. Zgradili so zvonik z maltnim estrihom (002) in južni stranski oltar (016/017). V to fazo sodijo tudi ostanki estriha v ladji (005).

Najmlajša faza je zasutje (pod nekdanjim betonskim tlakom), ki je ležalo nad slabo ohranjenim baročnim estrihom (005).

Akcijo sta v celoti financirala Ministrstvo za Kulturo R Slovenije in občina Novo mesto.

Phil Mason

80

Naselje: **Draga pri Beli Cerkvi**

Občina: Novo mesto

Ime: **p.c. sv. Helene**

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Po zaključku obnovitvenih del na cerkveni zunanjsčini v letu 1994 smo leta 1995 nadaljevali z obnovo cerkve. V načrtu je bila celotna obnova in prezentacija cerkvene notranjsčine, vendar zaradi skromnejše višine odobrenih sredstev izvedba ni bila mogoča. Zato so bile opravljene le arheološke raziskave tal (glej arheološko poročilo). Pač pa smo uspeli restavrirati napis iz leta 1531, ki predstavlja del snete gotske freske sv. Kristofa z južne zunanje stene ladje. Ostali fragmenti še čakajo na restavriranje. Prav tako je v restavratskem postopku (delo bo v kratkem zaključeno) glavni oltar s kipi, ki časovno sodijo v 17. stoletje. Gre za tip zlatega oltarja, ki je v preteklosti doživel nekaj nestrokovnih posegov in predelav, zato so tudi postopki restavriranja zahtevnejši in dolgotrajnejši. Restavriranje, ki je zajelo zlatenje, novo polihromacijo in izdelavo nekaterih novih segmentov oltarja, izvaja akad. kipar Stjepan Krsnik.

Robert Peskar

81

Naselje: **Drča**

Občina: Šentjernej

Ime: **samostanska cerkev Prestol sv. Trojice**

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Po prekritiv obnovitvenih del – izjema so manjša vzdrževalna dela –, ki jih je do leta 1980 pred ustanovitvijo novomeškega zavoda vodil LRZVNKD, smo ob koncu leta 1994 in aprila leta 1995 ponovno pričeli s prezentacijskimi deli na gotski samostanski cerkvi. V načrtu so bili restavriranje talnega zidca okoli cerkve, raziskave in obnova oziroma prezentacija nadstropja zakristije ter prekrivanje dveh stopnjevanih ločnih opornikov ob severni ladijski steni. Zaradi skromne višine odobrenih sredstev smo uresničili le prekrivanje opornikov iz armiranega betona, ki sta bila že v okviru obsežnih obnovitvenih del po načrtu ing. Stojana Ribnikarja in d.i.a. Špele Valentinčič rekonstruirana do tolikšne mere, da sta lahko prevzela vse svoje statične naloge. Neizvedeno pa je ostalo njuno prekrivanje s profiliranimi odkapnimi ploščami, katerih obliko in velikost določata dva ohranjena in na prvotnem mestu vzdana gotska kosa iz lokalnega peščenjaka. Delo, ki ga je na podlagi dolgoletnih izkušenj prevzel zidar Lojze Mirtič, smo razdelili v tri etape: izdelava lesenih kalupov, katerih profilacijo je bilo mogoče povzeti tudi po ohranjenih opornikih na južni strani cerkve, vlivanje posameznih kosov v armiran beton, ter montaža. Odločitvi, da se izdelava odkapnih plošč izvede v betonu in ne v prvotnem materialu – peščenjaku, je botrovalo zatečeno stanje.

Robert Peskar

82

Naselje: **Drežnica**

Občina: Kobarid

Ime: **vodnjak**

Naslov: Drežnica

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V sodelovanju s Turističnim društvom iz Drežnice so restavrirali Zavoda obnovili sistem pretoka vode iz vodometu skozi plastike v korito. Prav tako so bile obnovljene plastike /obrazi z Bradatim moškim likom/, ki so bile izredno močno poškodovane. Po analogijah na stebur vodometu je bila domodelirana tudi vrhna obloga vodovodne cevi. Akcijo sta financirala Ministrstvo za kulturo in Turistično društvo.

Darij Humar

83

Naselje: **Drganja sela***Občina:* Novo mesto*Ime:* **p.c. sv. Device Marije***Področje:* UA*Vrsta dela:* 4, 6

Opravljenе sonde so odkrile, da najstarejši del cerkve predstavlja pravokotna ladja, ki je bila v začetku 18. stoletja povišana in podaljšana proti vzhodu. Tedaj so zazidali prvotna okna in prebili novi večji na severni in južni fasadi, zahodno pročelje pa je dobilo nov kamnit portal s paličasto profilirano prekladno ploščo. Na južni steni smo odkrili sledove dveh plasti stenske poslikave (eno na drugi) in naslikanih vogelnikov, ki so nam predočili prvotno dolžino ladje. Na severni in južni steni sta tudi s šestilom v omet začrtani in poslikani rozeti. V začetku 18. stoletja so k povečani ladji prizidali nov tristrano zaključen prezbiterij in zvonik, ki so ga v spodnjem delu obdali s stebriščno lopo. V prvi polovici 19. stoletja je potekala večja obnovitvena akcija (s črno barvo izpisana letnica 1826 na zvoniku), ko so med drugim tudi na novo prebelili cerkveno zunanjščino. Po drugi svetovni vojni so iz zidov zvonika, ki se dvigajo nad lopo, odbili apneni omet in ga nadomestili z novim cementnim. S finim cementnim ometom so poskušali zrvnati zidove tudi na ladji in prezbiteriju. Cerkev so prebelili z oker toniranim beležem.

V smernicah smo predlagali, da se zaradi odkrite stenske poslikave, katere odkrivanje in restavriranje bo dolgotrajen proces, kot tudi zaradi opisane stavbne zgodovine cerkve, v letu 1995 obnovita in prebelita le zvonik in lopa. Pri lopi je bilo potrebno očistiti kamnite stebre, rekonstruirati sims polkrožne oblike in dosedanje kritino zamenjati z bobrovcem, pri zvoniku pa rekonstruirati njegovo vertikalno členitev in naslikati ure v njegovih trikotnih čelih. Zaradi cementnega ometa smo predlagali silikonsko fasadno barvo Jubosil F. Stene zvonika in zidana ograja lope je potrebno prebeliti s temno žganim okrom, simse, vertikalne pasove na zvoniku, obrobe polkrožnih lin, obrobe izstopajočih polkrožnih lokov lope in njeno notranjščino pa z ubito belo barvo.

Tomaž Golob

84

Naselje: **Dvor***Občina:* Novo mesto*Ime:* **Auerspergova železarna***Področje:* T,*Vrsta dela:* 5, 7, 8.

Sanacija ruševin nekdanje Auerspergove železarne na Dvoru je potekala v letih 1993 in 1994. Stanje ruševin pred obnovo je bilo že tako slabo, da je bila že velika nevarnost porušitve. Zaradi obsega del je obnova ruševin potekala v dveh fazah. V okviru 1. faze smo izvedli sanacijo vzhodne stene tik ob cesti, ki je bila v najslabšem stanju in najbolj nevarna okolici, v okviru 2. faze pa je bil obnovljen dimnik in celotna severna stena. V okviru gradbenih del smo očistili in ponovno zagigirali razpoke in fuge med kamenjem. Vse previsne

dele na vzhodni steni smo podzidali in utrdili. Na vrhu stene smo položili horizontalno vodnopenjupno zaščitno armirano vez. Na zaključku vzhodnega zidu ob hribu je bila izvedena nevidna AB vertikalna vez, ki je naokoli pozidana s kamni.

Močno poškodovane oboke nad okni in vrati, zidane iz lehnjaka, smo ponovno pozidali v prvotni obliki. Lehnjak je bil pridobljen v bližnji okolici in ročno obdelan. Po končanih zidarskih delih je bilo izvedeno injektiranje celotne stene.

Sanacija vzhodne stene je bila zaključena z vstavitvijo perfo sider. Štiri sidra so bila vstavljena v prečno steno tako, da sta bili obe steni med seboj povezani. V vzhodno steno je bila vstavljena nova vez v zgornjem delu stene, v spodnjem delu pa je bila aktivirana stara vez.

Poseben problem je predstavljala sanacija prve stene dimnika. Bila je že precej porušena, nam pa ni znana njena prvotna podoba. Odločili smo se za pozidavo enega kamnitega loka, ki je bil še delno ohranjen, pod njim pa dveh iz opeke, ki imata predvsem statično funkcijo. Pred začetkom gradbenih del je bila očiščena okolica spomenika, na deponijo pa so bile odpeljane smeti, ki so se nabirale ob ruševinah, saj je okolica nekdanje železarne dolga leta veljala za krajevno smetišče. V letu 1996 je krajevno turistično društvo postavilo ob ostankih dimnika pojasnjevalno tablo. Projekte za statično sanacijo objekta je prevzelo podjetje za projektiranje in inženiring Elea iz Ljubljane, dela pa so izvedli delavci podjetja SGI iz Ljubljane.

Judita Podgornik

85

Naselje: **Dutovlje***Občina:* Sežana*Naslov:* **Dutovlje 111***Področje:* E*Vrsta dela:* 2, 4

Podali smo smernice za prekritje skrilaste strehe stanovanjskega in gospodarskega poslopja domačije št. 111 v Dutovljah.

Eda Belingar

86

Naselje: **Gabrje***Občina:* Tolmin*Ime:* **kapela iz 1. svetovne vojne***Naslov:* Gabrje*Področje:* T*Vrsta dela:* 4, 7

Na Zavodu smo izdelali projekt rekonstrukcije italijanske kapele v Gabrjah pri Tolminu. Poleg tega smo po konservatorskih smernicah vodili obnovo objekta in po analogijah izdelavo detajlov. Dela je izvajalo podjetje Portal d.o.o. Tolmin, kot investitor pa je nastopilo Turistično društvo Tolmin. Gradbena vrednost popolne rekonstrukcije objekta je znašala 2.958.095 SIT, ki je bila v veliki meri razdeljena le med Ministrstvo za kulturo in proračun Turističnega dru-

štva Tolmin. Omeniti moramo tudi izdelavo odlitka kipa italijanskega alpina, ki bo ob otvoritvi, namesto originala, ki je v Kobariškem muzeju, postavljen v kapelo.

Darij Humar

87

Naselje: **Gabrje**
Občina: Šentjernej
Ime: **Krvavi kamen**
Področje: A
Obdobje: novi vek
Vrsta dela: 6

Arheološko sondiranje ZVNKD iz Novega mesta je bilo opravljeno v okviru raziskav za Gorjanski zbornik (Park Gorjanci) na parc. št. 3594/2 k.o. Vrhpolje. Krvavi kamen na Gorjancih je tesno povezan z ljudskim izročilom, saj se nanj vežejo številne zgodbe. Ker je bilo v načrtih predvideno uredjanje bližnje ceste, smo z arheološkim sondiranjem preverili, ali je prej omenjeni blok dolomitskega apnenca del geološke osnove, ali gre dejansko za nekakšno sekundarno vkopano kamnito znamenje – mejnik. Od 23. – 28. avgusta l. 1995 smo izkopal sondi velikosti 3 x 4 metre.

Tik pod in nad rušo je bila dobro vidna črna plast iz prhkega humusa, drobnega peska z 90% primesjo žganine, ostankov železnih žebeljev, kosi pletenih žičnih vrvi, recentnih podkev, stekla ipd. Ker gre za edino kulturno plast, ki je nesklenjena in se pojavlja povsod okrog Krvavega kamna sklepamo, da gre za ostanke kurišč iz polpreteklega obdobja. Glede na uporabno vrednost najdenih artefaktov sklepamo, da so jih za seboj pustili gozdni delavci. Pod to plastjo naletimo na sklenjeno plast močno rjave, čvrste, kulturno popolnoma sterilne ilovice – značilne gozdne rjavice. Na celotni površini jo na različnih globinah že preseka apnenčasta geološka osnova. Močno razčlenjena geološka osnova se na južnem vogalu izkopne sonde dvigne nad rušo in potem v smeri proti severu močno pade (do -1,48 m višinske razlike). Krvavi kamen predstavlja najvišji del te geološke osnove (od najvišje do najnižje še izkopane točke smo zabeležili – 2,18 m višinske razlike).

Uroš Bavce

cerkve z apsidno smo domnevali, da je bilo tako tudi pri sv. Jeri, ki se prvič omenja leta 1447. Da bi to preverili in tako izpopolnili naše poznavanje razvoja arhitekture cerkve smo želeli z geoelektričnimi meritvami preveriti stanje znotraj obstoječega prezbiterja. V začetku avgusta 1995 leta je ZVNKD Novo mesto ob pomoči mag. Branka Mušiča (Oddelek za arheologijo FF v Ljubljani) geoelektrično skartiral notranjost in bližnjo okolico razvalin cerkve Sv. Jere. Plitva skalna osnova ne omogoča jasnih rezultatov.

Uroš Bavce

89

Naselje: **Gabrovica**
Občina: Komen
Naslov: **Gabrovica 69**
Področje: E
Vrsta dela: 7

Na domačiji Gabrovica 69 smo v letošnjem letu izvedli sanacijo dotrajane skrlnate strehe. Izvedena je betonska konstrukcija strehe s protipotresnimi vezmi. Dela so bila izvedena s sopolitvijo občine Komen, lastnika in Ministrstva za kulturo in se bodo nadaljevala v letošnjem letu. Dela izvaja samostojni obrtnik V. Perčič.

B. Klemenčič, M. Mozetič

90

Naselje: **Goče**
Občina: Vipava
Ime: **gospodarsko poslopje**
Naslov: Goče, hišna št. 36
Področje: E
Vrsta dela: 5

Napravili smo tehnični posnetek obstoječega stanja gospodarskega poslopja, ki ga želi lastnik spremeniti v stanovanjsko. Ob ureditvi lastniških razmerij s sosedom bomo pripravili še projekt.

Andrejka Ščukovt

91

Naselje: **Goče**
Občina: Vipava
Ime: **Cejkotova hiša**
Naslov: Goče št. 60
Področje: E
Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 je zidarski mojster v celoti pozidal kamniti dvoriščni zid, mizar pa je po obstoječem lokalnem vzorcu izdelal lesena vhodna vrata portona.

Delno je bil izdelan še omet na fasadi.

Andrejka Ščukovt

88

Naselje: **Gabrje**
Občina: Šentjernej
Ime: **Sv. Jera**
Področje: UA, A
Vrsta dela: 6

Farani šentjernejske župnije so pred leti očistili razvaline cerkve Sv. Jere na Trdinovem vrhu (parc. št. 108 k.o. Gabrje) in jih pod vodstvom konservatorjev ZVNKD Novo mesto tudi ustrezno prezentirali. Razlika v strukturi gradnje ladje in prezbiterja je dajala slutiti, da je bil obstoječi prezbitერი kasneje prislonjen k ladji in je tako zamenjal nek starejši oltarni prostor. Ker so na Šentjernejskem polju še v 15. stol. pozidavali

92

Naselje: **Goče**
Občina: Vipava
Ime: **Cejkotova domačija**
Naslov: Goče
Področje: E
Vrsta dela: 4

Odločili smo se za tlakovanje oziroma za način izvedbe z Vialitom. To je valjan pesek položen na poškrpljen makadam z bitumnom. Ker je na klancih vialit neobstoje (odnaša ga voda in spodkopavajo ga prevozna sredstva) smo se odločili za kombinacijo tlakovanja s kamnom. Prag dvorišča portona Cejkotove domačije se obda s kamnitimi poštokanimi ploščami.

Andrejka Ščukovt

93

Naselje: **Gojače**
Občina: Ajdovščina
Ime: **Morlek**
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 7

Južno mejno področje Morleka je presekala trasa hitre ceste. Prizadeti del skrajnega južnega obronka Morleka je bil pred gradnjo preverjen s sondiranjem dr. T. Knifica julija 1994 (gl. poročilo). Kasneje smo ob spremljanju gradbenih del zasledili ostanke antične lončenine v dnu nekdanje oranice, na sterilni lapornati podlagi (drobci t. sig., amfor, domače lončenine), ki je bila raznešena očitno na večji površini. Ni jasno, ali gre za naselbinske ostanke ali morda za grobove, ki so v tem primeru morali ležati J od Morleka. Najdišče leži v neposredni sosesčini rimske ceste, S od nje. Ožji podatki najdišča so: p.št. 102, 103, 104/3, 168 k.o. Batuje.

Nada Osmuk

94

Naselje: **Golo Brdo**
Občina: Brda
Ime: **p.c. sv. Device Marije na jezeru**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 7

V letu 1995 je župnijski upravitelj pričel z obnovo sakralnega objekta in sicer zamenjavo strešne konstrukcije in kritine ter obnovo poslikave vidnih planet – cerkvena ladja ima namreč odprto ostrešje.

Pri obnovi zunanjih ometov je prišlo na južni steni ladje do odkritja dveh še romanskih oken in večjega gotskega okna. Lepo so bile vidne faze nadzidave objekta, kar smo tudi tehnično dokumentirali. Pri prezentaciji oken smo se morali omejiti na odprte enega samega romanskega okna, saj je v ladji na mestu drugega postavljen stranski baročni "zlat oltar". Tako smo prezentacijo ostalih dveh oken omejili samo na zunanjo fasado.

Finančna sredstva: 1.000.000 SIT MK, krajani in župnijski urad Šlovrenc.

Izvajalec: Zidarski mojster Markočič iz Solkana, /razen predebelega zunanje ometa/
Robert Čero

95

Naselje: **Gornja Branica**
Občina: Komen
Ime: **spomenik baronu Andreju Čehovinu**
Naslov: zaselek Dolanci
Področje: Z
Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995, točneje 10.09.1995 smo zaključili s sanacijo spomenika baronu Čehovinu. V okviru teh del smo uredili okolico, obnovili spomeniško plastiko in vili nov top ob vznožju le-tega.

Nadzor del: Darij Humar, Vid Sorta
Finančna sredstva: 1.000.000 SIT, Ministrstvo za kulturo, donatorji, občina, Ministrstvo za obrambo
Izvajalec: Kraskamen Opatje selo, Vid Sorta, Aluminij Komen
Darij Humar

96

Naselje: **Gorenja Stara vas**
Občina: Šentjernej
Ime: **p.c. sv. Tomaža**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

Cerkev je preprosta podeželska cerkvena arhitektura s srednjeveškim stavbnim jedrom v ladji, kateri so šele konec 17. stoletja, po predhodni odstranitvi polkrožne romanske apside, prizidali tristrano zaključen prezbitერი in zvonik. Tedaj so tudi nadzidali ladjo in v severni in južni steni ladje zazidali po dve manjši pokončno pravokotni in segmentno zaključeni okenski odprtini in jih nadomestili z novimi lunetnimi. V letu 1994 so odstranili kasneje prizidano zakristijo in okoli cerkve izvedli zračno kineto.

Pri sondiranju fasade so se na severozahodnem in jugozahodnem vogalu ladje pokazali sledovi naslikanih vogelnikov. Sonde pa so tudi odkrile v stenah prezbitერიja in ladje močne razpoke, ki jih je povzročila predvsem nepravilno zasnovana in izvedena strešna konstrukcija. V jugozahodnem delu ladje in v vzhodnem delu prezbitერიja je širina razpok znašala celo nekaj centimetrov, na stikih čelnih in bočnih sten pa so bile stene celo nekoliko nagnjene navzven. Ogled ostrešja je razkril, da je bila strešna konstrukcija v preteklosti že večkrat nestrokovno sanirana in sestavljena iz več različnih, večinoma že dotrajanih nosilnih elementov; popolnoma dotrajana pa je bila tudi strešna kritina iz bobrovca. Napačno izvedena strešna konstrukcija je povzročila tudi močne poškodbe na slavoločni steni in zidanem oboku prezbitერიja. Zaradi nezavidljivega stanja arhitekture smo na Zavodu sklenili, da SPINA Novo mesto d.o.o. izdela projekt statične sanacije cerkve in novega ostrešja. Še pred sanacijskimi posegi in izdelavo nove

strehe pa so vaščani odstranili mokre in dotrajane omete, da bi se vlažni zidovi pred nadaljnji deli v letu 1996 lahko temeljito osušili.

Tomaž Golob

97

Naselje: **Gorenja Trebuša**

Občina: Tolmin

Ime: **Krtovše**

Naslov: Gorenja Trebuša 112, 113

Področje: E

Vrsta dela: 7

Na h.št. 112, 113 v Gorenji Trebuši smo izvedli intervencijsko akcijo prekritja nove slamnate strehe zaradi nevarnosti, da bi se streha zrušila. Akcija obnove je bila vodena tudi v kontekstu programa CRPOV. Tesarska dela obnove ostrešja je izvedel lokalni izvajalec, za prekritje s slamo pa smo bili prisiljeni (zaradi pomanjkanja oz. kar izginotja surovine – slame za prekrivanje streh na našem območju) naročiti izvedbo obrtniku iz Prekmurja. Dela so bila izvedena zaradi družine, ki še biva na Krtovšah, v enem mahi z dodatno odobrenimi sredstvi Ministrstva za kulturo.

B. Klemenčič

98

Naselje: **Gorenje Kamenje**

Občina: Novo mesto

Ime: **grad Hmeljnik**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7

Grad Hmeljnik je bil požgan med drugo svetovno vojno, po koncu vojne pa so ga iz nerazumnih vzrokov nadalje rušili. Da bi se ga zaščitilo pred nadaljnjim razpadanjem in vsaj delno obnovilo, so se konec petdesetih let začela sanacijska dela, ki so potekala pod strokovnim vodstvom in nadzorom takratnega Zavoda za spomeniško varstvo LRS in dipl. ing. arch. Špele Valentinčič. V sedemdesetih letih je grad dobil tudi delno strešno konstrukcijo s kritino. Vendar sta čas in pomankljiva izvedba naredila svoje in streha je bila ponovno potrebna popravila.

Zato je v mesecu oktobru 1995 Uprava RS za kulturno dediščino financirala sanacijo strehe, ki jo je izvršil g. Tugomir Salopek s svojimi delavci. Izvedli so leseno obitje čelnega napušča, saj je bila brez njega strešna kritina izpostavljena vetru in jo je odnašalo, opravljena je bila ustrezna sanacija slemen, dotrajane pločevinaste obrobe so zamenjali z novimi in poškodovano ali manjkajočo kritino iz bobrovca zamenjali z novo.

V istem mesecu se je preko javnih del na gradu opravilo tudi delno zbiranje nezavarovanih in okoli ležečih, kamnoseško obdelanih in bogato profiliranih arhitekturnih detajlov, ki predstavljajo pomemben podatek za določanje stavbne zgodovine gradu, so nepogrešljivi sestavni del obnove in žal priljubljena tarča brezvestnih "zbirateljcev". Zaščiteno prostor za njihovo hrambo se je uredil v enem izmed pokritih

prostorov gradu, za njihovo zaščito pa se je z lesenimi vrati zaprl vhod v grad. Kmalu zatem je bilo v grad vlomljeno (grad je namreč priljubljeno zbirališče okoliške mladine). Vhod smo sicer zopet zaprli, vendar je vprašanje za koliko časa.

Tomaž Golob

99

Naselje: **Gorenji Mokronog**

Ime: **p.c. sv. Petra**

Občina: Trebnje

Področje: UA, A

Vrsta dela: 4

Župnija Trebelno je v mesecu avgustu obnovila streho na cerkvi sv. Petra v Gorenjem Mokronogu. Zamenjani so bili dotrajani deli strešne konstrukcije in streha je bila prekrita z novo kritino, bobrovcem. Obnovo strehe je financirala občina Trebnje.

Tomaž Golob

100

Naselje: **Gorenji Mokronog**

Občina: Trebnje

Ime: **Gorenji Mokronog**

Področje: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 2

V času od 12. 04. – 23. 07. 1996 je ZVNKD Novo mesto z ekipo 3 – 6 delavcev iz programa javnih del občine Trebnje (izvajalec Komunala – Trebnje) opravil dva ločena zaščitna sondažna izkopa, s katerima smo skušali kulturno in kronološko opredeliti še nedefinirane in vidno ogrožene arheološke strukture na parc. št. 96/2 in 88/2 k.o. Trebelno.

Izkopavanja so problem rešila okvirno. Ob recentnem divjem peskokopu je bilo odkrito poznoantično grobišče Gorenji Mokronog. Dva od dvajsetih tu odkritih grobov sta bila popolnoma, eden pa le delno uničen. Najbolj ogrožen del grobišča smo z interventno sondažno akcijo rešili pred nadaljnji nenadzavaranji posegi.

Podobna stopnja ogroženosti je bila ugotovljena na obrambnem stolpu in delu obzidja v predgradju gradu Gorenji Mokronog. Omenjene strukture je na dveh mestih presekal gozdna cesta in jih s tem izpostavila močni eroziji.

Odkrita nekropola z dvajsetimi pokopi poznoantične tradicije je imela relativno maloštevilne a značilne pridatke: dva pozna uhana s košarico delana v bronu, dna poznoantičnih čaš, ki so sekundarno uporabljena kot otroška ropotuljica, dve ledvičasti pasni sponi, valjaste in okrogle jagode iz steklene paste. Gre za čas zatona refugijev (pribežališč) ob koncu antike t.j. čas ob koncu 6. in prvi polovici 7. stoletja. Antropološko poročilo mag. Petre Leben – Seljak je pokazalo približno enakovreden odstotek žensk (7), moških (6) in otrok (2). Zanimivo, da jih je največ umrlo v dobi adultus II (30-40 let), medtem ko starosti maturus II (50-60 let) ni tu

nihče presegel. Čeprav še ne do konca izkopano, je pričujoče grobišče med največjimi na osrednjem dolenskem prostoru. Njegova pozna okvirna datacija pa v mnogočem na novo osvetljuje tudi slovansko naselitev in etnogenezo na širšem območju Dolenjske. Izkopavanja na obrambnem stolpu v predgradju nekdanjega gradu Gorenji Mokronog (*Obernassenfus*) kažejo, da je bil ta del stolpa uničen v začetku 17. stoletja zaradi požara. Ta čas se nekako ujema z zadnjim sicer le nominalnim lastnikom gradu – “Volfom Jakobom pl. Soncem”, ki ga omenja Valvasor. Terasa na južnem grajskem pobočju in mreža še ohranjenih starih poti kažejo na neko starejšo, morda celo poznoantično poselitev. V sodelovanju z Arheološkim inštitutom jih nameravamo v celoti dokumentirati. Podobno poselitveno sliko, ki jo zaenkrat še ne znamo časovno umestiti, srečamo še na območju ledine Pri lipi. Ohranjene košenice in mreža starih poti, ki se zaraščajo, pričajo o nekdanji poselitvi in izrabi te strateško pomembne točke. V še ne tako oddaljeni preteklosti je tu vodila glavna povezovalna komunikacija med dolinama Krke in Mirne, ki po nedavni asfaltaciji in nekoliko spremenjenem poteku zopet pridobiva pomen. Zaradi svojih potencialov vidimo arheološko najdišče Gorenji Mokronog kot eno ključnih območij za slovensko arheološko vedo v celoti in ga skušamo razglasiti za kulturni spomenik. Arheološko najdišče Gorenji Mokronog zajema severno pobočje hriba Puklek (525 m) in greben zaselka Gorenji Mokronog, ki je imel središče na ledini Pri lipi. To območje uvrščamo v širšo krajinsko enoto krškega gričevja, za katero je značilen zelo naguban relief na mehkih karbonatnih kameninah, v manjši meri tudi na apnenih in dolomitih. Poznoantično grobišče je tako v celoti vkopano v kamninsko osnovo iz prepe-relega dolomitnega peščenjaka. Leži približno na sredini med prej imenovano ledino Pri lipi in Vrajskim bregom (tudi Orajkom). Usmerjeno je proti vzhodu, vendar smo zaenkrat sposobni omejiti le njegov severozahodni rob (parc. št 88/1, k.o. Trebelno). Podobno velja za kompleks grajskih ruševin, ki je skoncentriran na izrazitem grebenu (404 m) med dvema izviroma potoka Laknica.

Uroš Bavce

101

Naselje: Gradac

Občina: Metlika

Ime: Grajski park

Področje: A

Obdobje: eneolitik, novi vek

Vrsta dela: 6

Grad Gradac leži na okljuku reke Lahinje. Grajski kompleks je sestavljen iz osrednjega stavbenega kompleksa, formalnega vrta in grajskega parka. Arheološko sondiranje je bilo opravljeno v okviru akcije sanacije in revitalizacije grajskega parka, ki sta jo financirala Ministrstvo za kulturo R Slovenije in občina Metlika (iz programa javnih del).

Sondažne raziskave na območju grajskega parka so

potekale od 7. 6. 1993 do 29. 6. 1993, z ekipo štirih manualnih delavcev iz programa javnih del Komunale Metlike. Izkopali smo dve sondi (št. 1 in 5) – ki sta merili 5 x 5 m – na jugovzhodni strani drevoreda, da bi odkrili infrastrukturne elemente parka iz 19. st. Našli smo traso sprehajališča in razgledno točko.

Ostale tri sonde (št. 2, 3, in 4) so bile locirane na robu platoja na grajskem okljuku. Plato je zamejen na 140 m izohipso, ki se potem spušča do reke Lahinje. Vsaka sonda je merila 5 x 5 m in je bila izkopana do sterilne osnove z izjemo sonde 3, ki ni bila dokončana zaradi pomanjkanja časa. Sonda 2 je vsebovala izključno plasti erozijskega izvora nad sterilno osnovo. Najdbe predstavljajo širok časovni razpon od eneolitike do modernega obdobja.

Sonda 4 je locirana severozahodno od drevoreda in je prikazala zanimive podatke. Tukaj smo odkrili vsaj dvofazno eneolitiko naselbino. Prva faza ima erodirano naselbinsko plast nad štirimi jamami za stojke (v dveh parih) in verjetno gre za strukturo blizu naravne geološke jame erozijskega izvora na robu naselja. Druga faza vsebuje dobro ohranjene ostanke pravokotne strukture (bivalni objekt). Struktura je locirana pri erozijski jami v jugovzhodnem vogalu sonde in meri 2 x 4,30 m. Našli smo tri podstavke za stojke – dva vogalna in enega stranskega – celotna severozahodna stran pa je bila pokrita z močnim slojem hišnega lepa. Cela struktura je ležala pod 0,30 m debelo plastjo erozijskega izvora.

Raziskave leta 1994 so se nadaljevale na območju, kjer smo že odkrili ostanke eneolitike naselja. Od 12. septembra do 6. oktobra 1994 smo z ekipo – ki so jo sestavljali štirje manualni delavci iz programa javnih del Komunale Metlike, študentka arheologije in risar – izkopali dve sondi (velikosti 5 x 5 m).

Uspeli smo dokazati obseg naselja zahodno in južno od sonde 4, ki je bila izkopana leta 1993. Sonda 6 je vsebovala močno erodirano starejšo eneolitiko plast – podobno najdemo v 5. in 6. fazi najdišča v Moverni vasi. Plast leži nad sterilno ilovico in živo skalo. Večina najdb izvira iz erozijske plasti tik nad že omenjeno erodirano eneolitiko plastjo.

V sondi 7, južno od sonde 4, smo našli dve eneolitiki fazi. Starejša faza je sočasna z erodirano plastjo v sondi 6, ki prav tako predstavlja delno erodirano plast nad sterilno ilovico in živo skalo. Ob zahodnem in južnem robu sonde se živa skala močno dvigne in se nahaja takoj pod rušo. Pod delno erodirano plastjo ob vzhodnem robu sonde smo odkrili jamo za stojko, ki seka sterilno ilovico. V vzhodnem delu sonde najdemo dve odpadni jami in jamo za stojko; ti predstavljata mlajšo eneolitiko fazo poselitve. Omenjene strukture sekajo starejšo plast in na podlagi stratigrafije sklepamo, da sodijo v sklop “bivalnega” objekta (sonda 4). Najdbe iz teh struktur (predvsem keramiko) smemo kronološko uvrstiti v čas poznejšega eneolitika, kot jo poznamo v 8. fazi Moverni vasi. Plast erozijskega izvora loči mlajšo eneolitiko fazo od ruše. V zahodnem delu sonde je plast ruše presekala recentna odpadna jama.

Phil Mason

102

Naselje: **Gradac**

Občina: Metlika

Ime: **Grajski park**

Področje: A

Obdobje: neolitik, eneolitik, novi vek

Vrsta dela: 6

Raziskave leta 1995 smo nadaljevali na območju, kjer smo že odkrili ostanke neolitske in eneolitske naselbine – v sondah 4 (1993), 6 in 7 (1994) in s poskusom določanja obsega naselja. Od 27. junija do 4. avgusta 1995 smo z ekipo, ki jo je sestavljalo pet delavcev iz programa javnih del Komunalne Metlike in ena študentka arheologije, izkopali dve sondi (10 x 5 m) in pričeli s čiščenjem porušene kamnite kazamate v formalnem vrtu.

V sondi 8, ki smo jo locirali vzporedno z vzhodnim profilom sond 4 in 7, smo odkrili večji del tlorisa strukture iz prve faze eneolitskega naselja. Pravokotna struktura je sestavljena iz več jam za stojke, odkrili pa smo tudi k isti fazi pripadajoči dve jami za odpadni material; vse jame so vkopane v sterilno geološko osnovo. Struktura meri v širini 3,60 m in najmanj 8,40 m v dolžino – nadaljuje se namreč proti severozahodu v neraziskan teren. Struktura je pokrita s 25 cm debelo delno erodirano naselbinsko plastjo (SE 025), ki smo jo že odkrili v sondah 4, 6 in 7. Najdbe (keramika in kamnita orodja) so podobne kot v fazah 5 in 6 v Moverni vasi, ki pripadajo Lengyeljski kulturi.

Mlajša eneolitska faza predstavlja nadaljevanje kompleksa odpadnih jam ob bivalni strukturi v sondi 4 (1993) in 7 (1994). Našli smo drugo polovico odpadne jame s hišnim lepom – ki je verjetno posledica zrušenja stene bivalnega objekta – in še dve odpadni jami ter več jam za stojke. Keramične najdbe pripadajo Lasinjski kulturi in sodijo v fazo 8 v Moverni vasi.

Zadnja eneolitska faza je bila pokrita s 30 cm debelo plastjo erozijskega izvora in 20 cm ruše. Ta plast je vsebovala najdbe eneolitske in novoveške keramike ter je bila presekana s tremi jamami iz 19. st.

Sondo 9 smo locirali na severnem robu grajskega pomola, 32 m severno od sonde 8. Tu se je živa skala pojavila že tik pod površjem. Nismo našli ohranjenih eneolitskih naselbinskih plasti, odkrili pa smo plast erozijskega izvora z eneolitsko in moderno keramiko nad geološko osnovo in več modernih vkopov. Sklepamo, da smo odkrili že erodiran rob ob eneolitskem naselju.

Pričeli smo s čiščenjem južne kazamate pri vhodu v formalni vrt. Struktura je zgrajena iz z malto vezanih apnenčastih lomljenec in je obokana, strop pa se je zrušil v bližnji preteklosti. Nismo uspeli dokončno počistiti kazamate, vendar bomo z akcijo nadaljevali v letu 1996.

Phil Mason

103

Naselje: **Gradac**

Občina: Metlika

Ime: **Gradac – grajski park**

Področje: UR.KR

Vrsta dela: 7

V letu 1996 je bilo za dela na spomeniku odobrenih 500.000 SIT, kar je predstavljalo le 8% načrtovane vsote, tako da večine načrtovanih del ni bilo mogoče izvesti. Za razpoložljiva sredstva smo lahko organizirali le freziranje štorov v parku, z namenom da se teren izravna in da se s tem omogoči strojna košnja kot osnova za redno vzdrževanje. Dela je izvajalo podjetje Tisa d.o.o. iz Ljubljane.

Izvedena so bila tudi nekatera najnujnejša popravila na strehi gradu, ki jih je opravil delavec iz programa javnih del pod nadzorom odgovornega konservatorja. Mitja Simič

104

Naselje: **Gradišče**

Občina: Dole pri Litiji

Ime: **Zagrad**

Področje: A

Obdobje: neopredeljeno

Vrsta dela: 6

V okviru projekta Inštituta za arheologijo ZRC SAZU, ki se nanaša na raziskave utrjenih prazgodovinskih naselij Dolenjske in ga vodi dr. Janez Dular, smo avgusta 1995 opravili sondiranje na Zagradu pri Gradišču. To je z gozdom porasel hrib (776 m), ki leži 600 m južno od vasi. Njegova geografska lega ni dominantna niti ni naravno zavarovana.

Odkrivanje arheoloških zanimivosti teh krajev se začelna z Jernejem Pečnikom, ki omenja prazgodovinsko naselje pri vasi Strmec, leta 1885. Za njim podatke povzema Lojze Bolta v Arheoloških najdiščih Slovenije (1975). Pri terenskem pregledu tega območja je Janez Dular aprila 1993 ugotovil na hribu Zagrad okoli vrha umeten rob, ki poteka skoraj sklenjeno v obliki ovala in v izmeri 140 m po dolgem in 45 m počez. Na zahodnem delu preide rob v precej izrazit okop, na vzhodnem pa se od njega odcepi manjša terasa. Na vrhu izstopa iz konfiguracije terena gomili podobna tvorba s premerom 5 m; recentnejši vkop pa kaže na to, da je po sestavi zemljena.

S sondiranjem smo skušali ugotoviti čas nastanka in strukturo oboda, zato smo prvo sondo, ki je merila 10 x 3 m, zakoličili preko južnega roba proti notranjosti. Rezultat tega posega je bil sledeč: rob, viden na površini, je nastal zaradi kamnitega obzidja, na katerega smo naleteli pod rušo in pod 20 do 40 cm debelo plastjo rumenorjave zemlje, ki je segala preko zidu; ker ni vsebovala nikakršnih kulturnih primesi, ji pripisujemo orogeni nastanek. Zid je bil zgrajen v tehniki suhe gradnje, kar je sicer značilnost prazgodovinskih zidov. Notranje in zunanje lice zidu sta sestavljali vrsti zloženih ploščatih kamnov. Ti kamni gotovo izvirajo iz neposredne okolice, saj se enak

Pogled na odsek vzhodnega profila med $x = 5$ m in $x = 7$ m z notranjo fronto zidu (avtor Z. Modrijan)

utrjenimi prostori, ki jih obravnava S. Ciglenečki v članku K problemu kulturne in časovne opredelitve nekaterih utrjenih prostorov v Sloveniji, Arheološki vestnik 29, 1978, 482-494 in ga uvrstili v njegovo skupino 2b, za katero pa ravno tako ne obstajajo zanesljive kronološke ali funkcionalne indikacije.

Sneža Tecco Hvala

105

Naselje: Gradišče pri Prvačini

Občina: Nova Gorica

Ime: kip sv. Janeza Nepomuka

Področje: R

Vrsta dela: 4, 6

Kip sv. Janeza Nepomuka je dokaj lepo ohranjen, kljub dolgim letom, ki jih je preležal v reki. Kemično in mehansko smo ga očistili in z umetnimi materiali domodelirali manjkajoče dele /roko, del stopala in podstavka, razpelo v roki/. Na glavi, ki je bila najdena posebej, pa smo domodelirali del nosu in glavo pritrtili na trup.

Miran Cencič, Anton Naglost

106

Naselje: Harije

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Harije 58

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo smernice za adaptacijo stanovanjske hiše v Harijah št. 58 ter zahtevali njihovo upoštevanje v idejnem projektu.

Eda Belingar

107

Naselje: Hrušica

Občina: Jesenice

Ime: Spominska plošča talcem II. sv. vojne.

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal soglasje in strokovne smernice za namestitev spominske plošče talcem – športnikom na stavbo kulturnega doma na Hrušici št. 55 a. Plošča je bila do namestitve shranjena v jeseniškem muzeju, kamor je bila prenešena po obnovi spomenika na Belem polju.

Renata Pamič

108

Naselje: Huje

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Huje 11

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za nadomestno gradnjo na mestu obstoječega gospodarskega poslopja v Hujah št. 11 ter zahtevali idejni projekt.

Eda Belingar

109

Naselje: Huje

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Huje 13

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za adaptacijo in razširitev stanovanjske hiše Huje 13.

Eda Belingar

110

Naselje: Idrija

Občina: Idrija

Ime: Antonijev rov

Naslov: Kosovelova 3

Področje: T

Vrsta dela: 4, 6, 7

V Antonijevem rovu so izdelali 33 metrov TH podporja, uredili 53 metrov tlakovane pohodne poti, pred jamsko kapelo ter v odcepu k slepemu jašku Kropač so sanirali križišče, na celotnem odseku poti so preložili tir in izravnali tla.

V jamski kapeli so v tem letu izdelali oltarno steno (izdelava oltarne mize, stebrov in obokov, valut, obzidali relief sv. Trojice ter naredili grobe in fine omete). Vsa dela je opravil mojster Janez Lapanje s skupino rudarjev. Po statični sanaciji pozidave so v letu 1995 obnovili vseh 116 stopnic ter v celoti sanirali podest stopnišča. Po stopnicah Attemsovega vpadnika se obiskovalci vračajo v kapelo.

Sl. jašek št. 20 služi vertikalni povezavi med Antonijevim rovom, etažo I/20 in Ahacijevim obzorjem. Jašek je bil opremljen z lestvami, za muzejske namene pa smo lestve nadomestili z lesenimi stopnicami. V ta namen so bila opravljena sledeča dela – pretesarjenje jaška, vgradnja vmesnih podestov, postavitvev stopnic in vgradnja varovalne ograje.

Etaža I/20 je bila opuščena leta 1972, do lanskega leta je bila nevdrževana, zato so bila potrebna obsežna tesarska dela, dodatno sta bila izdelana dva stranska odkopa, ki služita prikazu različnih faz pri odkopavanju.

Ahacijev obzorje služi za povezavo obeh nivojev. Za sklenitev krožne poti je bilo treba izdelati dodatnih 5 metrov vpadnika in ga opremiti z lesenimi stopnicami ter drčo za spuščanje lesa /rekonstrukcija/.

Rovi Ahacijevga obzorja so grajeni v različnih kamninah, večji del v karbonskem skrilavcu, kjer se sproščajo močni pritiski, zato so na tem delu dodatno vgradili poligonsko tesarbo. Poligonska tesarba se končuje s krajšim veznim rovom, ki povezuje Ahacijev obzorje z Attemsovim vpadnikom.

Nadzor del, projektant: Aleksander Grošelj

Izvajalec: RŽS Idrija, RC Ljubljana

Darj Humar

111

Naselje: **Idrija**

Občina: Idrija

Ime: **Idrijska kamšt**

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 se je na objektu Idrijska kamšt pričelo z deli na povezavi transmisije in odvodnjanju objekta, ki je povezan z rudnikom. Zaščiteni, premazani in prebarvani so bili vsi leseni in kovinski deli. Zaradi celovitega reševanja odvodnjanja, dela še niso dokončana.

Nadzor del: UNIA d.o.o. Idrija, Boris Rakovič, gr. ing.

Izvajalec: SGP "Zidgrad" Idrija

Darj Humar

112

Naselje: **Idrija**

Občina: Idrija

Ime: **Jašek Franciške**

Področje: T

Vrsta dela: 4, 6, 7

V letu 1995 so restavradorji – konservatorji nadaljevali z obnovo rudniških strojev – transportnih sredstev. Razstavili, očistili in rekonstruirali so vagončke in veliko lokomotivo. Postavljena je v zunanji lopi, ki je le delno urejena.

Nadzor del: UNIA d.o.o. Idrija, Boris Rajkovič, gr. ing.

Izvajalci: skupina upokojenih rudarjev usposobljenih za restavriranje in obnovo strojev: Rafael Mlakar, Aleksander Mohorič, Albin Vihtelič, Leopold Pust, pod strokovnim vodstvom ing. Tadeja Brateta.

Darj Humar

113

Naselje: **Idrija**

Občina: Idrija

Naslov: **Kosovelova 8**

Področje: U, Z

Vrsta dela: 4, 7

Pripravili smo smernice za prenovo Scopollijeve hiše v Idriji in dela pri prenovi tudi nadzirali. Sredstva je priskrbel Rudnik Idrija, dela pa izvaja podjetje Zidgrad.

Bojan Klemenčič

114

Naselje: **Ihan**

Občina: Domžale

Ime: **Spomenik poveljnemu žrtvam revolucije**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dokumentiral spomenik poveljnemu žrtvam, ki je postavljen brez soglasja in vednosti zavoda, na ihanškem krajevnem pokopališču. Spomenik je postavljen ob centralnem pokopališkem križu na neustrezni lokaciji.

Renata Pamič

115

Naselje: **Ilirska Bistrica**

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: **Aljažev breg 9**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Izdelali smo smernice za rekonstrukcijo stavbe v območju naselja, razglašene za kulturni spomenik.

Eda Belingar

116

Naselje: **Ilirska Bistrica**

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: **Bilčeva pot 1**

Področje: E, U

Vrsta dela: 4

Podali smo konservatorske smernice za oblikovanje pomožnega objekta na Bilčevi poti 1 v Ilirski Bistrici.

Eda Belingar

117

Naselje: **Ilirska Bistrica**

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: **Cankarjeva 15**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 5

Podali smo smernice za prekritje strehe stanovanjske hiše na Cankarjevi ulici 15 v Ilirski Bistrici.

Eda Belingar

118

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Gradina

Področje: A

Obdobje: poznorimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 1

V ruševinah srednjeveške grajske postojanke ob izviru Bistrice, na osamljeni dominantni vzpetini nad naseljem, so otroci pri igri kopali pri vhodnem stolpu na najvišji plato vzpetine, kjer je pričakovati ostanke bivalne zgradbe. Pri tem so dosegli dno temeljev srednjeveškega zidu od zahodne strani in v zemlji našli nekaj črno žgane srednjeveške lončenine, pa tudi tri bronaste novce – vse AE 3; sredina 4. stol. (Constantius II, Valens in Valentinianus I) po A. Šemrovu.

Najdba potrjuje našo domnevo, da je Gradina še poznoantična utrdba (elaborat ZVNKD Gorica, 1985 Osmuk) in morda bo treba tukaj iskati eno od postojank limesa na Bistriškem področju (Gomance). Najdba je bila odkrita v dec. 1995.

Nada Osmuk

119

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Gregorčičeva 14

Področje: E, U

Vrsta dela: 4

Podali smo konservatorske smernice za prenovo stanovanjske hiše na Gregorčičevi ulici 14 v Ilirski Bistrici.

Eda Belingar

120

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Hodnikov mlin

Naslov: Trg Maršala Tita

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 smo zahtevana finančna sredstva prejeli dokaj pozno, prav tako tudi potrdilo o sovlaganjih v delu in materialih, zato smo z akcijo začeli v decembru. Predvidena dela obsegajo statično sanacijo objekta in ureditev fasade objekta vključno z novim ometom.

Nadzor del: D. Humar, J. Poklar

Društvo Hodnikov mlin in občina Ilirska Bistrica

Izvajalec: Zidarstvo Udovič, s.p. Jelšane

Darij Humar

121

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Levstikova 22

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za prenovo hiše št. 22 v Levstikovi ulici v Ilirski Bistrici.

Eda Belingar

122

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Novakov mlin

Naslov: ob reki Reki

Področje: T

Vrsta dela: 4, 6

V skladu z republiškim programom kulture za leto 1996 smo z 80 % deležem iz republiškega proračuna soparticipirali lastniku Ivanu Dolganu pri sanaciji mlina ob reki Reki. Na objektu, ki ga je v prejšnjih letih postopoma obnavljal lastnik sam, smo po vzorcu obstoječih izdelali okna in vrata, mlinski podest ter zapornice. Montaža bo predvidoma zaključena v mesecu februarju, kakor tudi ostala zi-darska dela. Izvajalca lesenih delov sta Rudolf Barbiš /mlinske naprave/, Mizarstvo Žele /stavbno pohištvo/ in Zidarstvo Udovič /zidarska dela/.

Darij Humar

123

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Matetova hiša

Naslov: Vilharjeva 2

Področje: E

Vrsta dela: 2

Podali smo strokovno mnenje v zvezi z nameravano vzpostavitvijo nove cestne povezave za tovorni promet, ki naj bi potekala v neposredni bližini omenjene hiše, nekoč furmanske gostilne in kot take pričevalke določena načina življenja v Ilirski Bistrici.

Eda Belingar

124

Naselje: Ilirska Bistrica

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Stražica

Področje: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

Dopolnjujemo poročilo za zaporni zid AHAC – STRAŽICA (gl. VS 28, 1986, 281), v katerem omenjamo, da južnega odseka zidu nismo našli.

Spomladi l. 1990 me je g. F. Poklar iz Podgraj opozoril na podoben zid, ki ga je spomladi v južnem pobočju razgalila večja poseka. Hrib Stražica leži tik nad gradiščem Trnovo, vmesno področje na sedlu, imenovano Črne njive, pa je domnevno prostor močne antične (?) poselitve (gl. Puschi: Archeografo Triestino 24, suppl. 145-146 in k. 2). Hrib je visok 712 m in dobro varuje kotanjo Črnih njiv pred burjo, zato je bilo logično hrib vključiti v obrambne namene.

Ogled in dodatno preverjanje poteka zidu na hribu so pokazali sledeče: nizek, groblji podoben kamnit nasip šir. do 2 m je povsem identičen t. im. zidu, ki smo ga sledili od vznožja Ahaca do Žlebov. Tukaj teče nekako po sredini J pobočja Stražice z vrha hriba v kotanjo Črnih njiv tako, da jo doseže nekako pri sedanjih poti, ki hrib zaobide na V strani. Skrajni južni lok zapornega zidu je zato nujno moral teči preko kotanje in zdi se, da ga smemo gledati v nizkem nasipu, vidnem v travnikih, ki so danes koriščni za strelišče glinastih golobov (ilegalna gradnja, brez našega soglasja). Sondazne raziskave ali magnetometrija bi zadostovale za potrditev naše domneve. Nadaljnji potek zidu, za navezavo na pobočje Ahaca, ostaja v močno pogozdenem pobočju še nadalje uganka. Seveda se ob takšnem zarisovanju "zapornega zidu" postavlja vprašanje funkcije in prostora omejenega področja. Vsekakor je tedaj potrebno kotanjo Črnih njiv izvzeti iz varovanega območja, ker jo zid preže in pušča zunaj dobri dve tretjini. Naselbinsko območje bi bilo torej v resnici treba iskati severneje, predvsem morda na sev. podnožju Stražice in na robu Žlebov, kar je že omenjeno v poroč. iz l.1986.

Nada Osmuk

126

Naselje: Izola

Občina: Izola

Ime: Simonov zaliv

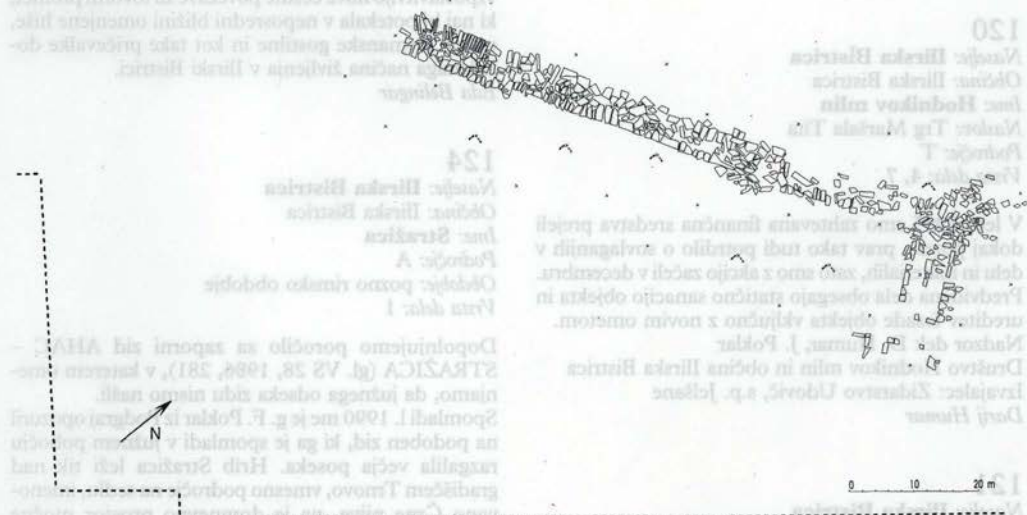
Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

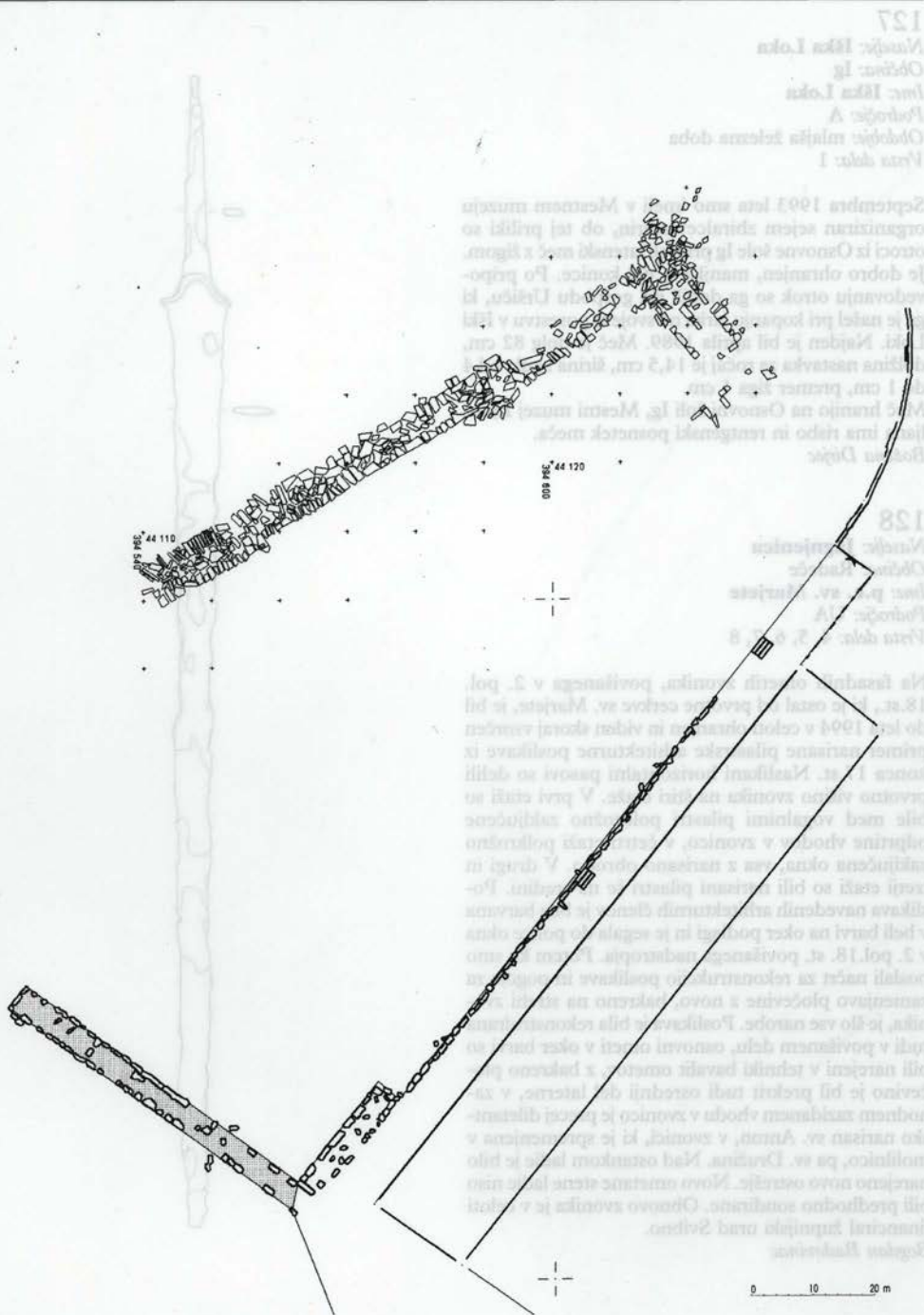
Vrsta dela: 5

V okviru raziskovalne naloge Antična pristanišča ob Slovenski obali (raziskovalni projekt Kultura na narodnostno mešanem območju) smo v času od novembra 1993 do aprila 1995, izrisali tloris valobrana rimskega pristanišča v Simonovem zalivu v Izoli. Valobran je od današnje obale oddaljen 43 do 70 m in se nahaja na globini 3 - 4 metrov (v višino sega cca 2 m). Do leta 1993 je bil dokumentiran samo njegov obris. Geodetsko snemanje valobrana so omogočili Ministrstvo za znanost in tehnologijo, Skupnost obalnih občin v okviru projekta Kultura na narodnostno mešanem območju ter Podjetje za geodetsko gradbeno in svetovalno dejavnost d. o. o. GGS iz Kopra, ki nas je sponzoriralo. Geodetsko snemanje in izris tlorisa valobrana dolgega 93 m, širokega 6,40 m, v merilu 1:100 in 1:500 je opravilo podjetje GGS iz Kopra. Pri geodetskem izrisu smo za označevanje vogalnih točk kamnov valobrana uporabljali distomat Sokkia 4 C. Mere je dajal P. Čerč iz Pomorskega muzeja Sergej Mašera Piran. Posnetek je narejen z natančnostjo + - 3 cm in je vezan na Gauss Krügerjev koordinatni sistem ter absolutne višine. Z izrisom tlorisa valobrana smo dopolnili že obstoječi načrt rimskega pristanišča v Simonovem zalivu v Izoli.

Snježana Karinja

Simonov zaliv, rimski valobran

Simonov zaliv, rimsko pristanišče

127

Naselje: Iška Loka*Občina:* Ig*Ime:* Iška Loka*Področje:* A*Obdobje:* mlajša železna doba*Vrsta dela:* 1

Septembra 1993 leta smo imeli v Mestnem muzeju organiziran sejem zbiralcev starin, ob tej priliki so otroci iz Osnovne šole Ig prinesli latenski meč z žigom. Je dobro ohranjen, manjka le del konice. Po pripovedovanju otrok so ga dobili pri gospodu Uršiču, ki ga je našel pri kopanju jarka na svojem posestvu v Iški Loki. Najden je bil aprila 1989. Meč je dolg 82 cm, dolžina nastavka za ročaj je 14,5 cm, širina rezila od 4 do 1 cm, premer žiga 1 cm.

Meč hranijo na Osnovni šoli Ig, Mestni muzej Ljubljana ima risbo in rentgenski posnetek meča.

Božena Dirjec

128

Naselje: Jagnjenica*Občina:* Radeče*Ime:* p.c. sv. Marjete*Področje:* UA*Vrsta dela:* 4, 5, 6, 7, 8

Na fasadnih ometih zvonika, povišanega v 2. pol. 18.st., ki je ostal od prvotne cerkve sv. Marjete, je bil do leta 1994 v celoti ohranjen in viden skoraj vzorčen primer narisane pilastrske arhitekturne poslikave iz konca 17.st. Naslikani horizontalni pasovi so delili prvotno višino zvonika na štiri etaže. V prvi etaži so bile med vogalnimi pilastrmi polkrožno zaključene odprtine vhodov v zvonico, v četrti etaži polkrožno zaključena okna, vsa z narisano obrobo. V drugi in tretji etaži so bili narisani pilastrji še na sredini. Poslikava navedenih arhitekturnih členov je bila barvana v beli barvi na oker podlagi in je segala do police okna v 2. pol.18. st. povišanega nadstropja. Potem ko smo poslali načrt za rekonstrukcijo poslikave in pogoje za zamenjavo pločevine z novo, bakreno na strehi zvonika, je šlo vse narobe. Poslikava je bila rekonstruirana tudi v povišanem delu, osnovni ometi v oker barvi so bili narejeni v tehniki bavalit ometov, z bakreno pločevino je bil prekrit tudi osrednji del laterne, v zahodnem zazidanem vходу v zvonico je precej diletantsko narisano sv. Anton, v zvonici, ki je spremenjena v molilnico, pa sv. Družina. Nad ostankom ladje je bilo narejeno novo ostrešje. Novo ometane stene ladje niso bili predhodno sondirane. Obnovo zvonika je v celoti financiral župnijski urad Svibno.

Bogdan Badovinac

Iška Loka, latenski meč, M = 1:4 (pomanj. na 80 %)

129

Naselje: **Javornik**
Občina: Ravne na Koroškem
Ime: **Pigl**
Področje: A
Obdobje: prazgodovina
Vrsta dela: 1

Strmo nad sotesko Votle peči (reka Meža) se dviguje hrib imenovan Pigl, ki je s severne in zahodne strani naravno zelo dobro zavarovan, del južnega pobočja pa so zravnali pri gradnji novega naselja Javornik. Hrib je skoraj po celi površini posejan z vrtički bližnjih stanovalcev. 5.3.1992 in ponovno 16.4.1993 smo ob topografskem pregledu omenjenega terena (parc. št. 64, 69, k.o. Ravne na Koroškem) na vrhu hriba, v velikosti cca. 30 x 30 m, naleteli na prazgodovinske keramične najdbe, ki so ležale na površini obdelane zemlje. Gre za odlomke ustij in sten grobe nasebinske keramike, ki je večji del rdeče žgana, grobozrnata in ročno izdelana. Podatek o prazgodovinski naselbini je nov, najbližja najdba je znana iz Brdinj, kjer so pri Rožejevih našli kamnito sekiro. Potrebna je nujna razglasitev za ogroženo območje.

Saša Djura Jelenko

130

Naselje: **Jernej pri Ločah**
Občina: Slovenske Konjice
Ime: **ž.c. sv. Jerneja**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

V letu 1994 se je tukajšnji župnijski urad odločil, da bo financiral popravilo ometov iz leta 1968, ko je bila rekonstruirana poslikava iz 1. pol. 18. st. Zdravi zaribani ometi so bili beljeni, črtno vrisana poslikava pa barvno ponovljena. Večino starega ometa je ostala na fasadah. Zato se nismo lotili obsežnejših sondiranj, da bi ugotovili sistem poslikave iz druge pol. 18. st., ko je bila ladja povišana in obokana. Starejše omete smo sondirali le na podmehurjenih mestih, kjer smo dobili prvoten rdečkast barvni ton poslikave, ki smo ga posredovali izvajalcu del Jožetu Rahletu.

Bogdan Badovinac

131

Naselje: **Jesenice**
Občina: Jesenice
Ime: **Spominski park na Plavžu**
Področje dela: Z, U
Vrsta dela: 2, 4

V spominskem parku na Plavžu je bil postavljen litopunkturni kamen, delo Marka Pogačnika. Postavljen je bil na pobudo Društva mejnih ved.

Renata Pamić

132

Naselje: **Jesenice**
Občina: Jesenice
Ime: **Partizanska bolnišnica Mežaklja**
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2, 4

Zavod je opravil strokovni ogled in popis potrebnih del pri vandalsko poškodovanem zgodovinskem spomeniku partizanske bolnišnice Mežaklja.

Renata Pamić

133

Naselje: **Jesenice**
Občina: Jesenice
Ime: **Spomenik NOB**
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2, 4

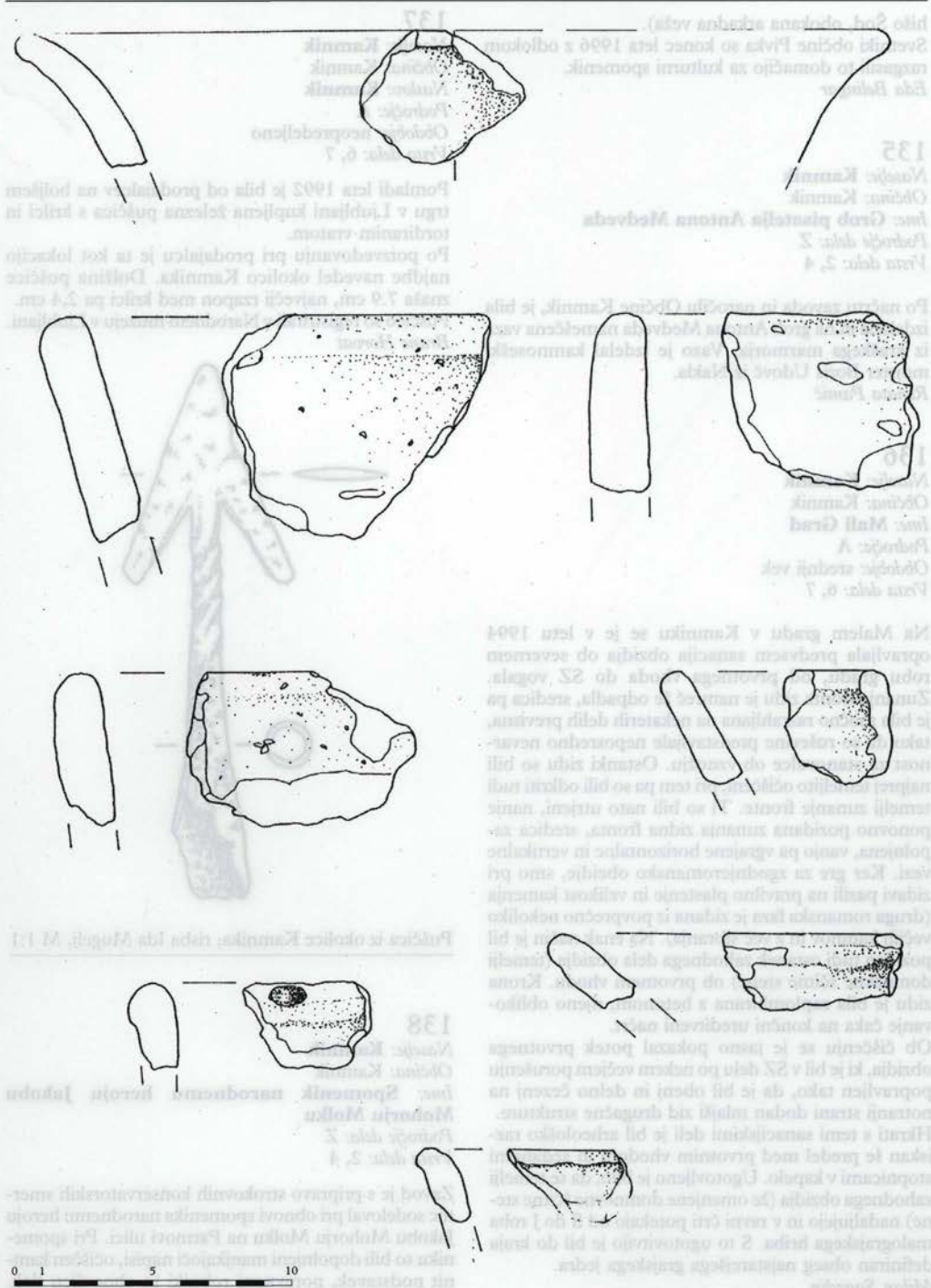
Zavod je dal strokovne konservatorske smernice in vodil nadzor del pri sanaciji osrednjega spomenika NOB pred železniško postajo na Jesenicah. Spomenik je očiščen s peskanjem, razpoke so injicirane, stiki fugirani, zamenjan je tudi dotrajan tlak v rotundi, na obelisku so obnovljeni napis, v rotundi je nameščena nova kamnita vaza. Dela je izvajal kamnosek Leopold Šajn iz Kranja. Obnovo je financirala Občina Jesenice.

Renata Pamić

134

Naselje: **Kal**
Občina: Pivka
Naslov: Kal 63
Ime: **Rčينو domačija**
Področje: E
Vrsta dela: 2

Jerčinovo domačijo, obsegajočo stanovanjsko in gospodarska poslopja, ki so nanizana okrog dvorišča in se na stiku z vaško ulico zapre s sicer že porušeni kamnitim zidom, smo v soglasju z lastnikom predlagali za razglasitev kot kulturni spomenik in napisali strokovne osnove. Vhod v stanovanjski del, ki je trodelen (kuhinja in na vsako stran ena kamra), je pod obokano arkadno vežo, ki se na dvoriščno stran odpira z dvema, na ulično pa z enim lokom. Stanovanjskim prostorom v pritličju v nadaljevanju niza sledi prostor, ki je še po drugi vojni služil kot kovačija (direktni prehod iz kamre) ter "sušilnica za meso". Osrednji gospodarski objekt obsega štalo za živino, lopo za seno ter lopo za vozove, temu v zalomu sledi pritlični "hlev za prasca", stranišče in "gomila"- gnojišče. Čez ves stanovanjski in gospodarski del se v prvemu nadstropju razteza "wdr" – senik. Domačija, ki jo datiramo v 19. stoletje, je lep primer domačije na prehodnem območju med Notranjsko in Čičarijo, kjer se elementi mediteranske stavbne kulture (zaprti tip domačije, nadstropne stavbne mase, krite z dvokapno korčno streho), prepletajo z osrednjeslovenskimi (vhod v stanovanjsko

Figl. keramika, M = 1:2

hišo Šod, obokana arkadna veža).
Svetniki občine Pivka so konec leta 1996 z odlokom razglasili to domačijo za kulturni spomenik.
Eda Belingar

135

Naselje: **Kamnik**
Občina: Kamnik
Ime: **Grob pisatelja Antona Medveda**
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2, 4

Po načrtu zavoda in naročilu Občine Kamnik, je bila izdelana in na grob Antona Medveda nameščena vaza iz kraškega marmorja. Vazo je izdelal kamnoseški mojster Boris Udovč iz Nakla.
Renata Pamič

136

Naselje: **Kamnik**
Občina: Kamnik
Ime: **Mali Grad**
Področje: A
Obdobje: srednji vek
Vrsta dela: 6, 7

Na Malem gradu v Kamniku se je v letu 1994 opravljala predvsem sanacija obzidja ob severnem robu gradu, od prvotnega vhoda do SZ vogala. Zunanja fronta zidu je namreč že odpadla, sredica pa je bila močno razrahljana na nekaterih delih previsna, tako da so ruševine predstavljale neposredno nevarnost za stanovalce ob vznožju. Ostanke zidu so bili najprej temeljito očiščeni, pri tem pa so bili odkriti tudi temelji zunanje fronte. Ti so bili nato utrjeni, nanje ponovno pozidana zunanja zidna fronta, sredica zapolnjena, vanjo pa vgrajene horizontalne in vertikalne vezi. Ker gre za zgodnjemansko obzidje, smo pri zidavi pazili na pravilno plastenje in velikost kamenja (druga romanska faza je zidana iz povprečno nekoliko večjih kamnov in z več šibranja). Na enak način je bil pozidan tudi ostanek zahodnega dela obzidja (temelji domnevne ščitne stene) ob prvotnem vhodu. Krona zidu je bila zaplombirana z betonom, njeno oblikovanje čaka na končni ureditveni načrt.

Ob čiščenju se je jasno pokazal potek prvotnega obzidja, ki je bil v SZ delu po nekem večjem porušenju popravljen tako, da je bil obenj in delno čezenj na notranji strani dodan mlajši zid drugačne strukture. Hkrati s temi sanacijskimi deli je bil arheološko raziskan še predel med prvotnim vhodom in sedanjimi stopnicami v kapelo. Ugotovljeno je bilo, da se temelji zahodnega obzidja (že omenjene domnevne ščitne stene) nadaljujejo in v ravni črti potekajo od S do J roba malograjskega hriba. S to ugotovitvijo je bil do kraja definiran obseg najstarejšega grajskega jedra.

Milan Sagadin

137

Naselje: **Kamnik**
Občina: Kamnik
Naslov: **Kamnik**
Področje: A
Obdobje: neopredeljeno
Vrsta dela: 6, 7

Pomladi leta 1992 je bila od prodajalcev na boljšem trgu v Ljubljani kupljena železna puščica s krilci in tordiranim vratom.

Po poizvedovanju pri prodajalcu je ta kot lokacijo najdbe navedel okolico Kamnika. Dolžina puščice znaša 7.9 cm, največji rzapon med krilci pa 2,4 cm. Puščico so registrirali v Narodnem muzeju v Ljubljani.
Brane Horvat

Puščica iz okolice Kamnika, risba Ida Mugelj, M 1:1

138

Naselje: **Kamnik**
Občina: Kamnik
Ime: **Spomenik narodnemu heroju Jakobu Mohorju Molku**
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2, 4

Zavod je s pripravo strokovnih konservatorskih smernic sodeloval pri obnovi spomenika narodnemu heroju Jakobu Mohorju Molku na Parmovi ulici. Pri spomeniku so bili dopolnjeni manjkajoči napisi, očiščen kamnit podstavek, poravnani robniki in obnovljen tlak. Okolica je bila hortikulturno urejena. Dela je izvajal kamnosek Leopold Šajn iz Kranja.
Renata Pamič

139

Naselje: Kamniška Bistrica

Občina: Kamnik

Ime: Spomenik padlim planincem v II. sv. vojni

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je pripravil strokovne smernice za obnovo lesenega spomenika posvečenega padlim planincem v II. sv. vojni.

Renata Pamič

140

Naselje: Kamniška Bistrica

Občina: Kamnik

Ime: Grobišča povojnih žrtev II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Dokumentirano je bilo grobišče povojnih, t.im. zamolčanih žrtev v Kamniški Bistrici. Grobišče je urejeno v skladu z Odlokom o zavarovanju in začasnem urejanju grobišč in grobov povojnih žrtev revolucije na območju občine Kamnik. Grobišče je označeno s spominskim železnim križem velikosti 100 cm, na betonskem podstavku, na katerem se križ nahaja, je montirana litoželezna plošča z napisom: "Umrlim nasilne smrti po vojni leta 1945. Skupščina občine Kamnik, aprila 1994". V občini Kamnik je z odlokom zavarovano kar 11 takšnih lokacij.

Renata Pamič

141

Naselje: Kanal

Občina: Kanal

Področje: U

Vrsta dela: 4

Pripravili smo smernice za obnovo in delno prenavo Trga Svobode ter trga v Pionirski ulici, ki ga domačini imenujejo Kontrada pred objekti Debenjakove galerije in večnamenskega objekta s knjižnico.

Bojan Klemenčič

142

Naselje: Kanal

Občina: Kanal

Naslov: Pionirska 9

Področje: U

Vrsta dela: 4, 7

Po večletnem zastoju prenavljanja kompleksa stavb na Kontradi (Pionirska ulica) v Kanalu, zaradi prenosa odgovornosti za spomenike na novonastalo občino Kanal, smo v letu 1996 nadaljevali s prenavo Kolarjeve hiše (Pionirska 9). Ta hiša je vezni objekt med knjižnico in galerijo in bo služila obema za razširitev dejavnosti.

Z denarjem Ministrstva za kulturo RS in Občine Kanal smo obnovili streho objekta, objekt statično sanirali ter

izvedli novo stopnišče ob na novo odkritem starem vhodu v nadstropju. Dela je izvajalo podjetje Gitos iz Kanala.

Bojan Klemenčič

143

Naselje: Klanec

Občina: Komen

Naslov: Klanec 3

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za prenavo domačije št. 3 v Klanecu.

Eda Belingar

144

Naselje: Knežak

Občina: Ilirska Bistrica

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za prekritje gospodarskega poslopja, ki je pogorelo.

Eda Belingar

145

Naselje: Knežja vas

Občina: Trebnje

Ime: Rojstna hiša Friderika Barage

Področje: Z

Vrsta dela: 2, 7, 8.

V mesecu avgustu 1994 je potekala obnova fasade in strehe na gradiču Mala vas, ki je rojstna hiša slovenskega misionarja Friderika Barage. Ob ogledu stanja pred posegi je bilo ugotovljeno, da je imela streha v preteklosti strmejši naklon in temu primerno so bili zgrajeni tudi dimniki, ki so bili ohranjeni v prvotni višini. Zaradi pomanjkanja sredstev smo predlagali, da ostane strešna konstrukcija nespremenjena in se prekrije z bobovcem, dimniki pa naj se obnovijo v obstoječi višini. Izvajalec ni upošteval navodil Zavoda in je dimnike porušil ter pozidal nižje, se preden smo lahko delavci Zavoda dokumentirali prvotno stanje. Fasada je bila očiščena in na novo prepleškana po navodilih Zavoda.

Judita Podgornik

146

Naselje: Kobarid

Občina: Kobarid

Ime: Gradič

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

V juliju 1994 smo nadaljevali lanske raziskave na JZ terasi Gradiča (parc.št. 52 k.o. Kobarid; zajele so skrajni JZ vogal terase in pojasnile nekaj vprašanj, ki

so lani ostala odprta. Nenavadno bogato arheološko gradivo izvira predvsem iz zasutja za opornima zidovima, grajenima v suhi tehniki in v dveh različnih obdobjih. Tako nastali terasi sta služili verjetno objektu, stoječemu na zgornjem delu terase in o katerem nismo našli nikakršnih otipljivih sledov. Ostanek temelja zidu, odkopanega na JZ robu terase v l. 1993, zanesljivo pripada znatno mlajšemu času (4. st. n. št.), saj to potrjuje velika množina novcev. Siceršnje arheološko gradivo je treba opredeliti predvsem v čas 1. stol. pr.n.št. in 1. stol. n.št.

Raziskave na terasi še niso zaključene, v načrtu imamo odkop celotne terase, torej še njen SV del in prostor do parcelnega zidu ob vzh. robu.

Podrobnejše poročilo bo izdelano po končanih raziskavah.

Nada Osmuk

147

Naselje: Kobarid

Občina: Kobarid

Ime: Gradič

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

V letu 1996 smo dokončali arheološke zaščitne raziskave na največji terasi JZ pobočja Gradiča (parc.št. 52 k.o. Kobarid). Tokratna dela so zajela osrednji in zgornji del terase, ki se kot jezik zajeda v pobočje, a ga od centralne vzpetine z gradiščem ločuje plitva zajeda, podobna nekdanjemu vodnemu koritu. Zaključni rob zajede je obdan s suhim zidom in danes povsem zaraščen, zato je nepregleden. Nagibamo se k domnevi, da je tod nekad, vsaj ob večjih nalivih, izviral eden od studencev, ki so se kasneje prestavili nižje v pobočje. Omenjeni zgornji del terase je bil zaradi strme skalne podlage utrjen z dvema terasama, podporna zidova sta bila sestavljena iz večjih, neobdelanih kamnitih blokov, posebno zgornji. Zasutje med obema zidovima in pod spodnjim je prineslo veliko arheološkega gradiva, predvsem lončenine in živalskih kosti; po naši oceni je datacija zasutja pozni halštart do zgodnji laten. Obe terasi se iztečeta v poševnem kotu proti Z. Spodnja terasa je pol krajša od zgornje in dobljena ploščad pod spodnjo se konča v skalni kotanji tlakovani in prekriti s kamni, kakršne so na tem kraškem svetu običajne. Tlakovanje je bilo verjetno namenjeno odvajanju meteornih vod ob nalivih in tako je bil srednji, ravni del terase zavarovan. Strmina Z pobočja terase se je v osrednji del globoko zajedala, zato je tod zgrajen podporni zid z zasutjem, ki ga gradivo datira v pozni laten. Raziskave na tem mestu niso bile dokončane iz več vzrokov; bistven podatek tukaj je, da je na razširjenem prostoru kasneje zgrajena stavba, katere ostaline so edini zanesljivi stavbni relikvi na terasi, grajen s slabo malto. Tej stavbi pripada ruševinski sloj z veliko opeke in amfor, okvirna datacija je 1. stol.n.št. Južni rob ploščadi s kasnejšo stavbo je bil v poznem latenu dvakrat zaporedoma utrjen s podpornima zidovima, od katerih je spodnji tvoril širok utrjen venec za JZ vogal terase in se je

priključeval na prav tako umetno utrjen zahodni rob terase. Zasutje obeh teras na tem delu je bilo izjemno bogato z arheološkim gradivom, zlasti spodnja je vsebovala poleg drugega tudi figuralno lončenino grško-italskega porekla.

Osrednji del terase tvori naravno izravnana skalna ploščad, kjer so bile večje in manjše kraške vdolbine zapolnjene z zelo črno humusno zemljo, kakršno smo sicer našli tudi na južni, za slab meter nižini tretjnji terase, ki je prav takšna ploščad; v njeni vzhodni polovici leži skalna kotanja, ki smo jo raziskali l.1982 in v kateri smo našli kronološko zelo različno gradivo, predvsem pa je odtod sedem kosov bronaste plastike/Osmuk: Archaeol. Jugoslav. 24, 1987, 57-79). Južni rob celotne terase je na nekaterih mestih naraven, drugje so sledovi opornega zidu iz velikih blokov. Vzhodni rob celotne parcele je zamejen z veliko skalno grobljo iz znešenega kamnja, ki danes nekako uokvirja parcelo v smiselno enoto. Terasa je širša in vključuje tudi podaljšek omenjene zajede domnevnega izvira. Vendar so bile poskusne sonde l.1982 na vzhodnem delu terase povsem negativne, zato tod raziskav nismo nadaljevali. Na vzhodnem robu terasa prehaja v strmino osrednjega gradišča. Groblja je po vsej verjetnosti mlajšega nastanka, vendar kulturni sediment ne sega preko nje, zato je možna tudi starejša omejitev kulturnega prostora.

Izčrpen opis mesta naših raziskav je bil potreben zato, da pokažemo prostor, kjer je po gradivu sodeč treba gledati prizorišče pomembnih, ponavljajočih se dogodkov, povezanih s kultom. Izredna množina živalskih kosti, posebej tistih v miniaturiziranih dimenzijah /velikost grizljaja/ in pridobljeno gradivo, ki kaže na prinašanje votivnih darov, tudi zelo dragocenih (skupaj 25 kosov bronaste plastike in veliko fragmentov), preko 30 noriških novcev in velika količina domače lončenine nedvomno dokazujejo obstoj kulturnega mesta. Potrebe po širjenju prostora s terasami kažejo na večjo množico udeležencev. Blizina domnevnega vodnega izvira, katerega obstoj bo treba še dokazati, morda kaže na možnost poimenovanja kulta, kar bo pokazala analiza bronaste plastike. Vendar je ob tem treba poudariti sledeče: stratigrafske razmere na najdišču so problematične; južni del terase, verjetno pa tudi osrednji, sta bila vsaj zadnjih 80 let, če ne več, cilj kopanja zakladov; lastnikovega, pa tudi drugih domačinov. Prekopane plasti dajejo le keramično in nekaj malega drugega, stratigrafsko zanemarljivega gradiva je veliko. Če sodimo po primerjalnih najdiščih (n.pr. Gurina), je bilo votivnih darov na kulturnem prostoru zelo veliko in nam je uspelo rešiti le delček nekdanjega bogastva. Povsem izpraznjeni del ploščadi na terasi to najbolj kaže. Arheološko gradivo se je ohranilo le v zasutju teras in tik pod skalnim robom osrednjega dela terase.

Dodati je treba še podatek, da je v 4. stol.n.št. prostor očitno spet pridobil na veljavi, kar kaže izjemna količina novcev tega časa (preko 400 kosov), najdenih praviloma v zgornji rušnatih plastih, včasih pa tudi globlje, n.pr. na dnu kotanje. Temu času morda pripadajo borni sledovi nekega zidanega objekta v JV delu raziskane parcele, predvsem pa številni ostanki stekla (predvsem čaš) in nekaj amfor. Ponovno je v uporabi

tudi objekt na Z robu terase, kar kažejo popravila zidu v SV vogalu in najdbe bronaste plastike pod kamni zidnega temelja.

Po našem mnenju bi bilo nujno treba raziskati še južno in zahodno pobočje pod teraso, ker je erozija nedvomno raznesla del z divjimi kopanji prizadetega gradiva, predvsem novcev in lončenine.

Nada Osmuk

148

Naselje: Kobarid

Občina: Kobarid

Ime: Tonovcov grad

Področje: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 5, 6

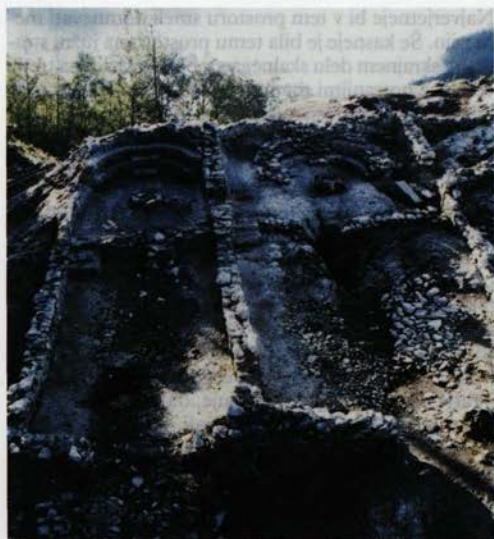
Pri arheoloških izkopavanjih smo v poznoantični naselbini v celoti odkrili temelje treh cerkva, ki glede na tlorisno zasnovno in dobro ohranjenost ostalin predstavljajo pomemben spomenik zgodnjekrščanskega obdobja v Sloveniji. Izkopavanja so z manjšimi presledki trajala vse od maja do oktobra 1996. Delo sta financirali Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za znanost in tehnologijo, pomemben pa je tudi prispevek, ki sta ga dali občina Kobarid in Turistično društvo Kobarid.

Že pred raziskovanji se je na izpostavljenem skalnem platoju nakazoval večji stavbni kompleks, v katerem je bilo na osnovi lege, orientacije zgradb in primerjav z arhitekturo od drugod mogoče domnevati cerkve. Zato smo že leta 1995 posekali drevesa in očistili teren. Pri tem smo v prezbiterialnem delu južne cerkve med koreninami večjega drevesa našli zgornji del moškega skeleta, ki smo ga v celoti izkopali šele letos. Zaradi razmeroma tanke humusne in spodnjih kulturnih plasti so bili objekti na več mestih močno poškodovani, predvsem zaradi globoko segajočih korenin številnih dreves. Pridobljeni izsledki kažejo naslednjo podobo: ob koncu 5. st., hkrati z zasnovo celotne naselbine, sta bili zgrajeni dve vzporedni cerkvi. To sta pravokotni zgradbi z notranjimi merami 12,4 x 6 m in 11,6 x 3,7 m. Odstopanje po dolžini je mogoče razložiti s popolnim prilagajanjem zahtevnemu skalnemu terenu. V notranjosti sta bila prezbiterja z zidom ločena od cerkvenih ladij in močno dvignjena, kar pa je predvsem posledica skalnega zemljišča, ki se proti vzhodni strani vzpenja. Kako sta bila opremljena prezbiterja v prvi fazi, ni razvidno. Na tleh je bil kakovosten estrih, ki je prekrival večji del površine obeh cerkva, le v prezbitериju največje cerkve je pod predstavljala zgolj skalna osnova. Cerkvama je bil kasneje na južni strani prizidan manjši kvadraten prostor. Njegova namembnost ni povsem jasna, v njem smo odkrili le v skalo vklesano grobnico, ki pa je bila prazna in predstavlja kenotaf. Glede na pomembno mesto ob prezbitериju glavne cerkve bi smeli pomisliti na grob ustanovitelja cerkva, pomembnejšega duhovnika ali donatorja. Izjemnost kvadratnega prostora podčrtuje tudi profiliran nadvratnik, ki je bil najden ob vratih, ki so iz osrednje cerkve vodila v kvadraten prostor.

Najverjetneje bi v tem prostoru smeli domnevati memorijo. Še kasneje je bila temu prostoru na južni strani, na skrajnem delu skalnega grebena, prizidana tretja cerkev z notranjimi merami 12,2 x 5,2 m. Tudi tu je bil prezbiterijski ločen od ladje z manjšim zidom in nekoliko dvignjen. Notranjost ladje pa je mnogo bolj razgibana kot pri prejšnjih dveh, tako da se nakazuje njena delitev v dva dela: manjši, v bližini vhoda, je bil kar za pol metra višji zaradi dvignjenega terena in skalnat, obsežnejši del pa nižji in prekrit z estrihom. V zadnji fazi so tem cerkvam dodali nartekse in v prezbiterijske vse tri cerkve vgradili klopi za duhovnike s katedro v sredini, verjetno pa so obnovili ali celo na novo postavili oltarje v vseh treh cerkvah. Takrat so v dveh cerkvah zgradili stopnice, ki iz ladje vodijo v prezbiterijski. Justinijanov novc, najden v amfori poleg oltarja osrednje cerkve nakazuje, da se je to zgodilo v času, ko so Bizantinci premagali Vzhodne Gote in vključili to območje v bizantinsko državo. Cerkevni kompleks je dobil takrat dokončno podobo. Cerkve z nartekse vred so merile v dolžino od 17,4 m do 18 m, v širino pa so zavzemale 21,8 m in zaobjemale ves izpostavljeni del na skalnem platoju. V notranjosti severne cerkve je stal manjši ambon, 70 x 60 cm velik kamnit podij, ki je bil naslonjen na zid, ki je ločil ladjo od prezbiterja. V notranjosti osrednje cerkve je bila pred prezbiterijskim odkrita velika umetno izdelbena kotanja v skali, ki je merila v dolžino 2,6 m in je bila široka 1 m. Glede na lego in obliko je v njej mogoče videti preprost krstilni bazen, ki je nastal tako, da so v skalni osnovi razširili že prej obstoječe špranje. V ruševini ob oltarju severne cerkve je ležal velik del kamnite rimske žare, ki je pri oltarju verjetno služila kot posoda za relikviarj: ta je bil nedvomno narejen iz dragocenejših materialov in so ga zadnji prebivalci odnesli s seboj.

Drobno arheološko gradivo v notranjosti cerkva je skromno, številnejši so le železni žebliji in okovi ter kosi okenskega stekla, ki s svojo koncentracijo nakazujejo lego posameznih oken. V prezbiterialnih delih cerkva so bili najdeni fragmenti steklenih svetilk. Za časovno določitev je pomembna v celoti ohranjena amfora (spatheion), ki je ležala pod podom osrednje cerkve blizu oltarja in v njej Justinijanov novc. Cerkve so bile krite z opeko, kar je prvi primer pri tako poznih zgradbah v jugovzhodnoalpskem območju. Kot posebno zanimivost omenimo sledove manjšega kurišča v JV vogalu osrednje cerkve, v bližini vhoda, ki ga fragmenti grobe kuhinjske keramike datirajo v kasnejšo obdobje. Najverjetneje sovпада z najdbami iz konca 8. in začetka 9. st., ki so bile v naselbini odkrite že prej.

Namembnost vseh treh cerkva je težko določiti, vsekakor pa je osrednja glede na velikost služila rednemu maševanju in občasno krščevanju. Poseben značaj je imela severna, manjša cerkev, v kateri se je odlično ohranila klop za duhovnike in katedra. Dvanajst, pretežno otroških grobov v cerkvah in ob njihovih obodnih zidovih kaže, da so bile pod oltarji shranjene pomembne relikvije, zaradi katerih so bile tu pokopane privilegirane osebe. Grobne prdatke smo našli le v grobu na zunanji strani stene nartekasa južne cerkve.

Tonovcov grad, osrednja in severna cerkev.

Tonovcov grad, pogled na cerkveni kompleks z jugovzhoda.

Pokojnica je nosila preproste uhane z zanko, ovratnico z raznobarvnimi steklenimi jagodami in masiven srebrn prstan z vloženim pobarvanim steklom.

Cerkve na Tonovcovem gradu smemo postaviti ob bok podobnim cerkvenim sklopom, kjer gre največkrat za dve cerkvi in krstilnico. V Sloveniji so bili takšni doslej odkriti le na Ajdovskem gradu nad Vranjem in na Kučarju pri Podzemlju. Različno oblikovane cerkvene zgradbe kažejo na pomembnejše cerkveno središče, v katerem se je občasno ali pa celo trajne mudil tudi škof in nakazujejo možnost hkratne romarske namembnosti celotnega cerkvenega sklopa. V letu 1997 bomo raziskovanja na naselbini začasno prekinili, da bi lahko s konservatorskimi deli pričeli strokovnjaki iz Restavratorskega centra Slovenije.

Slavko Ciglenečki

149

Naselje: **Kobdilj**

Občina: Komen

Naslov: **Kobdilj 21**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Izdali smo soglasje za spremembo namembnosti domačije št. 21 v Kobdilju in podali pripombe na že izvedena dela na dvoriščnih fasadah objektov.

Eda Belingar

150

Naselje: **Komenda**

Občina: Kamnik

Ime: **Spomenik padlim borcem in žrtvam II. sv. vojne**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2,4

Zavod je izdelal strokovne konservatorske smernice za obnovo osrednjega spomenika padlim borcem in žrtvam II. sv. vojne v Komendi.

Renata Pamič

151

Naselje: **Koper**

Občina: Koper

Ime: **cerkev sv. Franciška**

Naslov: Cankarjeva 2

Področje: UA

Vrsta dela: 6

V oktobru in v novembru 1994 je MZVNKD Piran izvajal sondiranje in arhitekturne raziskave v prezbiteriju nekdanje cerkve sv. Franciška v Kopru, katere uporabnik je Gimnazija Koper in ima v teh prostorih trenutno skladišče. Cerkev je uporabljala za pouk telesne vzgoje. Za potrebe šole je bil prezbiterialni del adaptiran in sicer tako, da so mu prizidali prtilični objekt sanitarij in garderob. V prezbiteriju pa je zaradi izjemne višine objekta bila dodana etaža v stranski kapeli.

Rezultati sondiranja ostenja prezbiterija so zanimivi, saj so bili ob teh delih odkriti originalni ostanki gotških oken, ki so bila v času baroka predelana. Ob velikem oknu prezbiterija je bil odkrit fragment poslikave, ki prikazuje roko. Zaradi majhne količine ohranjenega fragmenta, ga ni možno datirati in stilno opredeliti, čeprav bi ga zaradi kvalitete ometa lahko uvrstili med kasnejšo gotško poslikavo. V desni prezbiterijalni steni je bila odkrita ohranjena sedilija.

Dokumentacija bo dopolnjena na osnovi izdelanih posnetkov (pridobljenih s pomočjo fotogrametrije), ki so bili narejeni v projektu Izmere 94 (izvajalec Geodetski zavod Slovenije) in še niso bili dokončani in oddani. Obljubljeno je, da bodo izdelali dokumentacijo do razstave Gotika na Slovenskem, saj je bil prav ta sakralni objekt uvrščen v program predstavitev gotških spomenikov.

Mojca Guček

152

Naselje: **Koper**

Občina: Koper

Naslov: **Cankarjeva ul. 11, 13, 15, Bazoviška ul. 1**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

V Soglasju k lokaciji za nadomestno gradnjo poslovno-stanovjskega objekta na parc. št. 207, 208 in 209 vse k.o. Koper, ki ga je izdal MZVNKD Piran je bilo zahtevano, da se v 1. fazi na omenjenih parcelah izvede zaščitno arheološko sondiranje. Ministrstvo za kulturo je izdalo dovoljenje 23.02. 1993 (št. 617-01/93).

Po dogovoru z MZVNKD Piran sem 05.07.1993 predložil investitorju GIP STAVBENIK D.D. Koper ponudbo in sicer kot samostojni raziskovalec. V pooblastilu mi je MZVNKD Piran določil pogoje pod katerimi lahko izvajam arheološke raziskave in strokovni nadzor.

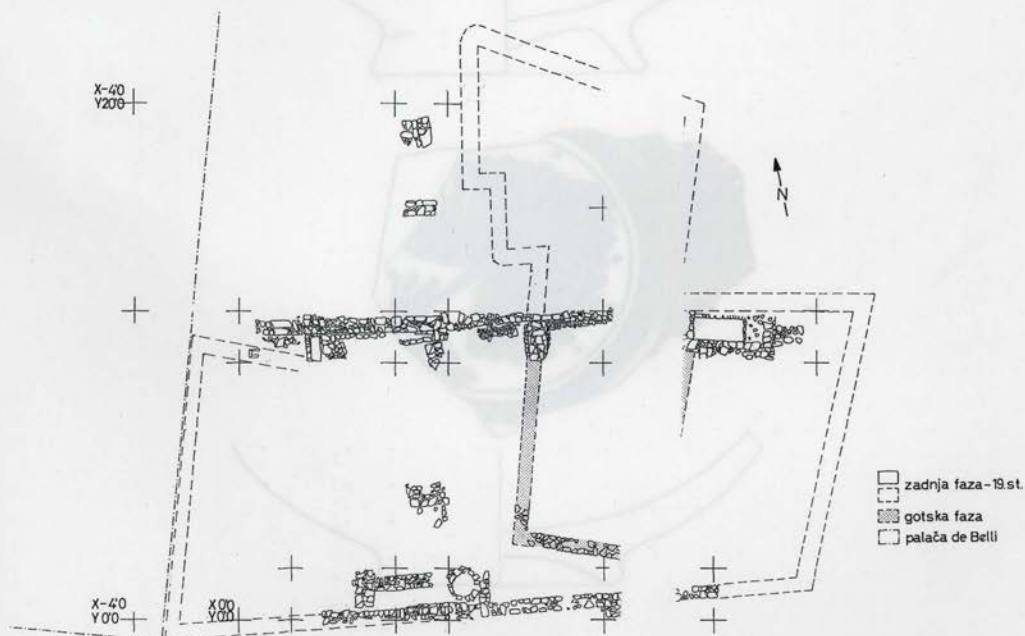
Finančni servis mi opravlja MIC, podjetje za izobraževanje in svetovanje d.o.o. Ljubljana, ki je z investitorjem 05.07.1993 podpisal pogodbo za izvedbo zaščitnega arheološkega sondiranja v Cankarjevi ulici 11, 13, 15 in Bazoviški ulici 1.

Arheološke raziskave je v celoti financiral investitor GIP Stavbenik d.d. Koper.

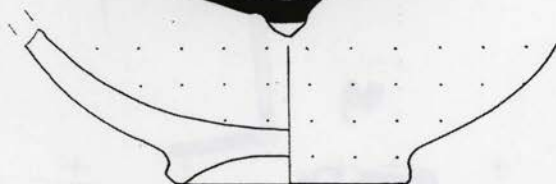
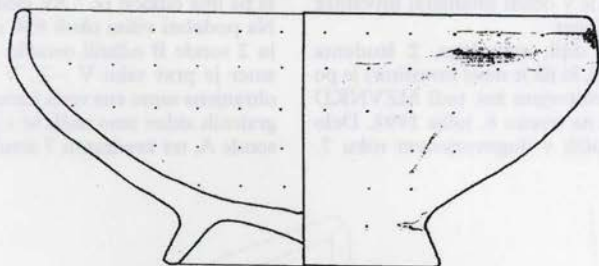
Arheološka ekipa (2 dipl. arheologa, 2 študenta arheologije in 4 delavci, ki jih je najel investitor) je po dogovoru tako z investitorjem kot tudi MZVNKD Piran pričela z delom na terenu 6. julija 1993. Delo na terenu smo zaključili v dogovorjenem roku 7. avgusta 1993.

Kljub strojni odstranitvi ruševinskega materiala smo teren pred pričetkom izkopa še ročno očistili (na absolutni višini med +840 in 940 cm) ter zakoličili sonde A in B. Sondo A smo postavili v smeri V – Z, to je vzporedno s Cankarjevo ulico in približno 10 m severno od nekdanje južne fasade porušenih objektov. Dolžina sonde A je 22 m in smo jo razdelili na 11 kvadrantov velikosti 2 x 2 m. Širina obeh sond je namreč 2 m. Pravokotno na sondo A smo postavili sondo B (smer S – J), tako da jo seka v kv. 4. Dolžina sonde B je 20 m in smo jo prav tako razdelili na 10 kvadrantov. Pri štetju kvadrantov v sondi B smo sečiščni kvadrant A/4 izpustili.

Kvadrante 7 – 11 v sondi A in 6 – 9 v sondi B smo izkopalni do lapornate osnove, ki je na absolutni višini okoli 670 cm. Ostale kvadrante smo izkopalni do višine okoli 770 cm, kjer je bila že sterilna rumeno rjava ilovica. Ob ostankih temeljev zadnjih treh porušenih objektov (osrednji je bil na podlagi arhitekturnih raziskav opredeljen kot gotski) smo odkrili tudi nekaj starejših, ki pa jih zaradi fragmentarnosti za sedaj še ne moremo natančneje interpretirati. Dno temeljev je na višini okoli 820 cm, kjer se že začneja plast rumeno rjave ilovice. Vanjo je bila v sondi A, kvadranti 1 do 7, položena še ena vrsta kamenja (brez malne vezave), ki pa ima odklon JZ – SV glede na zid 1 v isti sondi. Na podobni višini okoli 830 cm smo v kvadrantih 1 in 2 sonde B odkrili ostanke še dveh zidov, katerih smer je prav tako V – Z. V obeh primerih je bila ohranjena samo ena vrsta kamenja. Ostanke podobno grajenih zidov smo našli še v kvadrantom 10 in 11 sonde A, ter kvadrantu 7 sonde B.

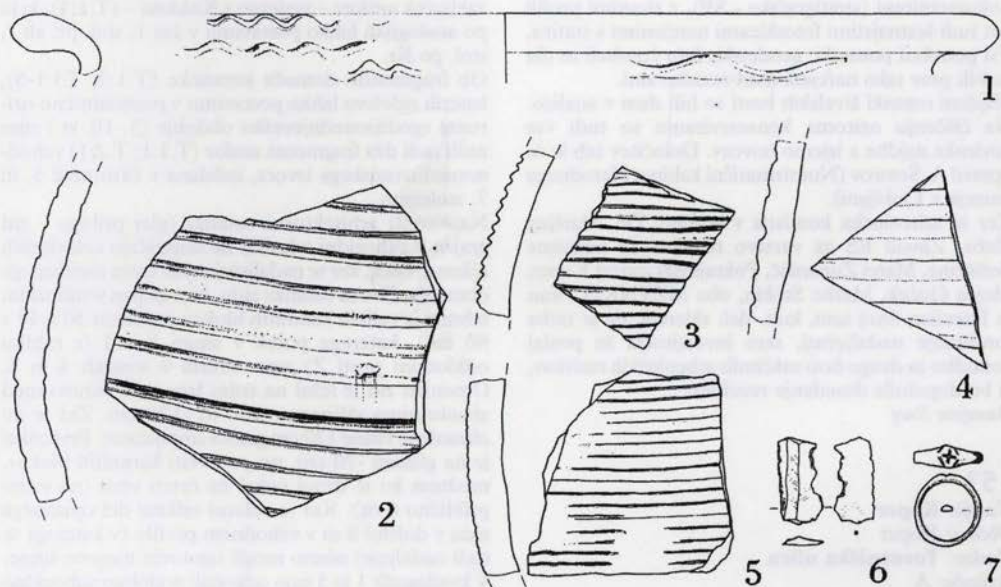
Koper, Cankarjeva ulica, merilo 1:100 (pomanj. na 33 %)

Koper, Cankarjeva ulica, Tabela 2 (pomanj. na 80 %)

Koper, Cankarjeva ulica, Tabela 3 (pomanj. na 57.5 %)

Koper, Cankarjeva ulica, Tabela 1 (pomanj. na 60 %)

Med izkopanimi drobnimi najdbami je najstarejša kamnita retuširana klina, ki je bila izdelana najkasneje v mlajši kameni dobi. Iz časa pred Kristusovim rojstvom je še polovičen as rimske republike (verjetno 2. st. pred Kr.).

Številčnejše pa so najdbe iz časa pozne antike 5. do 7. st. Večinoma gre za fragmente amfor vzhodno mediteranskega izvora in tako imenovanega kuhinjskega posodja. V isti čas postavljamo tudi najdbo bakrenega prstana z razširjeno prednjo stranjo, ki je okrašena z vrezanim križem.

Fragment kamnitega ovalnega stebrička bifore (?) bi lahko postavili v gotsko obdobje.

Dobra polovica izkopanih predmetov (prevladujejo fragmenti keramike, nekaj je tudi steklenih in kovinskih) pa sodi v čas od 16. stoletja dalje.

Opravljen terenska dela so potrdila predvidevanja, da se nahajamo na terenu, ki je bil obljuden najkasneje v času pozne antike to je po 5. stoletju. Najdbe fragmentov amfor pa dokazujejo povezave Kopra – bizantinskega Justinopolisa – z vzhodnim Mediteranom. Podobne najdbe so bile najdene na bližnjih lokacijah kapucinskega vrta in bivšega samostana sv. Klare (glej: R. Cunja, Kapucinski vrt, Arheološki pregled 27, 1986; isti, Koper med Rimom in Benetkami, razstavniki katalog, 1989). Kamenodobna retuširana klina je bila na raziskovano lokacijo skoraj zanesljivo prinesena pozneje. Verjetno velja isto za republikanski novc, saj je verjetnejša lokacija istodobne Aegide Sermin (glej J. Šašel, Koper, Arheološki vestnik 25, 1974, 446 ss). Da je bil ta predel nekdanjega otoka urbaniziran že v gotiki, so potrdile že omenjene arhitekturne raziskave. Urbanizacija v začetku 17. st. pa dokazuje tudi Finijev načrt Kopra iz leta 1619.

Vsi arheološki posegi na obravnavani lokaciji so dokumentirani (stratigrafsko – SE), z risanimi profili kot tudi šestnajstimi fotokscami narejenimi s stativa. Vsi potrebni posnetki: geodetski, foto črnobeli in dia so bili prav tako narejeni med raziskavami.

Najdeni ostanki živalskih kosti so bili dani v analizo. Na čiščenju oziroma konserviranju so tudi vse kovinske najdbe z izjemo novcev. Določitev teh je že opravil A. Šemrov (Numizmatični kabinet Narodnega muzeja v Ljubljani).

Ker je arheološka komisija v sestavi: Dr. Marijan Slabe, Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, Matej Župančič, Pokrajinski muzej Koper, Mojca Guček, Marko Stokin, oba MZVNDK Piran in Damijan Snoj sam. kult. del. sklenila, da je treba sondiranje nadaljevati, sem investitorja že poslal ponudbo za drugo fazo zaščitnih arheoloških raziskav, ki bo dopolnila dosedanje rezultate.

Damijan Snoj

153

Naselje: Koper

Občina: Koper

Naslov: Tovarniška ulica

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, stari vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran je v Soglasju k lokaciji za nadomestno gradnjo poslovno – stanovanjskega objekta na parc. št. 1331, 1332 in 1333, vse k.o. Koper (S/III. – 1441-92) zahteval, da morajo biti pred pričetkom gradbenih del na omenjenih parcelah izvedena zaščitna arheološka izkopavanja.

Po dogovoru z MZVNDK Piran sem 12.10.1992 predložil investitorju GIP Stavbenik d.d. Koper ponudbo in sicer kot samostojni raziskovalec. V pooblastilu, izdanem 23.11.1992 (S/III.-1801-92), mi je MZVNDK Piran določil pogoje pod katerimi lahko izvajam arheološke raziskave in strokovni nadzor.

Pogodba za izvedbo zaščitnih arheoloških izkopavanj v Tovarniški ulici 8, 10 in na Vojkovem nabrežju 17 v Kopru je bila podpisana med servisnim podjetjem izvajalca MIC d.o.o. in investitorjem 08.02.1993 (PO 13-93.POG).

Za opravljanje omenjenih arheoloških raziskav je Ministrstvo za kulturo 05.01.1993 izdalo odločbo (št. 617-96/92).

Arheološke raziskave je v celoti financiral investitor GIP Stavbenik d.d. Koper.

Arheološka ekipa (2 dipl. arheologa, 3 študenti arheologije in 6 delavcev, ki jih je najel investitor) je po dogovoru z investitorjem kot tudi MZVNDK Piran pričela z delom na terenu 15. februarja 1993 in ga zaključila v dogovorjenem roku 26. marca 1993.

Po očiščenju, na absolutni višini med +130 in 150 cm, smo celoten teren razdelili na tri sektorje (A, B in C) ter 14 kvadrantov velikosti 4 x 4 m.

Raziskana je bila povprečno dober meter debela kulturna plast z ostanki arhitekture in drobnimi najdbami, ki segajo v čas od zgodnje antike do danes. Najstarejši izkopani najdbi sta fragment dna sigilatne posode s kvadratnim dvovrstičnim žigom (T.1:2) in zaključek amfore – verjetno s Knidoso – (T.1:4), ki ju po analogijah lahko postavimo v čas 1. stol. pr. ali 1. stol. po Kr.

Ob fragmentih domače keramike (T.1:3; T.3:1-5), katerih izdelavo lahko postavimo v poznoantično oziroma zgodnjerednjeveško obdobje (5.-10. st.) smo našli tudi dva fragmenta amfor (T.1:1; T.2:1) vzhodnomediterskega izvora, izdelana v času med 5. in 7. stoletjem.

Najstarejši arhitekturni ostanki (glej prilogo – zid grajen v suhozidni tehniki) ne dopuščajo celovitejših rekonstrukcij, ker se nadaljujejo tudi izven raziskanega območja. Gre za ostanke zidu, ki je grajen v suhozidni tehniki iz velikih kamnitih blokov (velikosti 30 x 40 x 80 cm), katerega potek v smeri S – J (z rahlim odklonom proti Z) smo odkrili v sondah 4 in 5. Omenjen zid je ležal na trdni lapornati osnovi med absolutnima višinama -100 in -120 cm. Zid je do ohranjene višine 120 cm grajen stopničasto. Prvi cokol je na globini -70 cm, po prvi vrsti kamnitih blokov, medtem ko je drugi cokol na četrtri vrsti (na višini približno 0 m). Ker je celotni odkriti del opisanega zidu v dolžini 8 m v vzhodnem profilu (v katerega se tudi nadaljuje) nismo mogli ugotoviti njegove širine. V kvadrantih 1 in 5 smo odkopali podobno suhozidno ograjeno zidova (?), morda samo ruševine (?), katerih potek je približno pravokoten na opisan zid. Nanj je

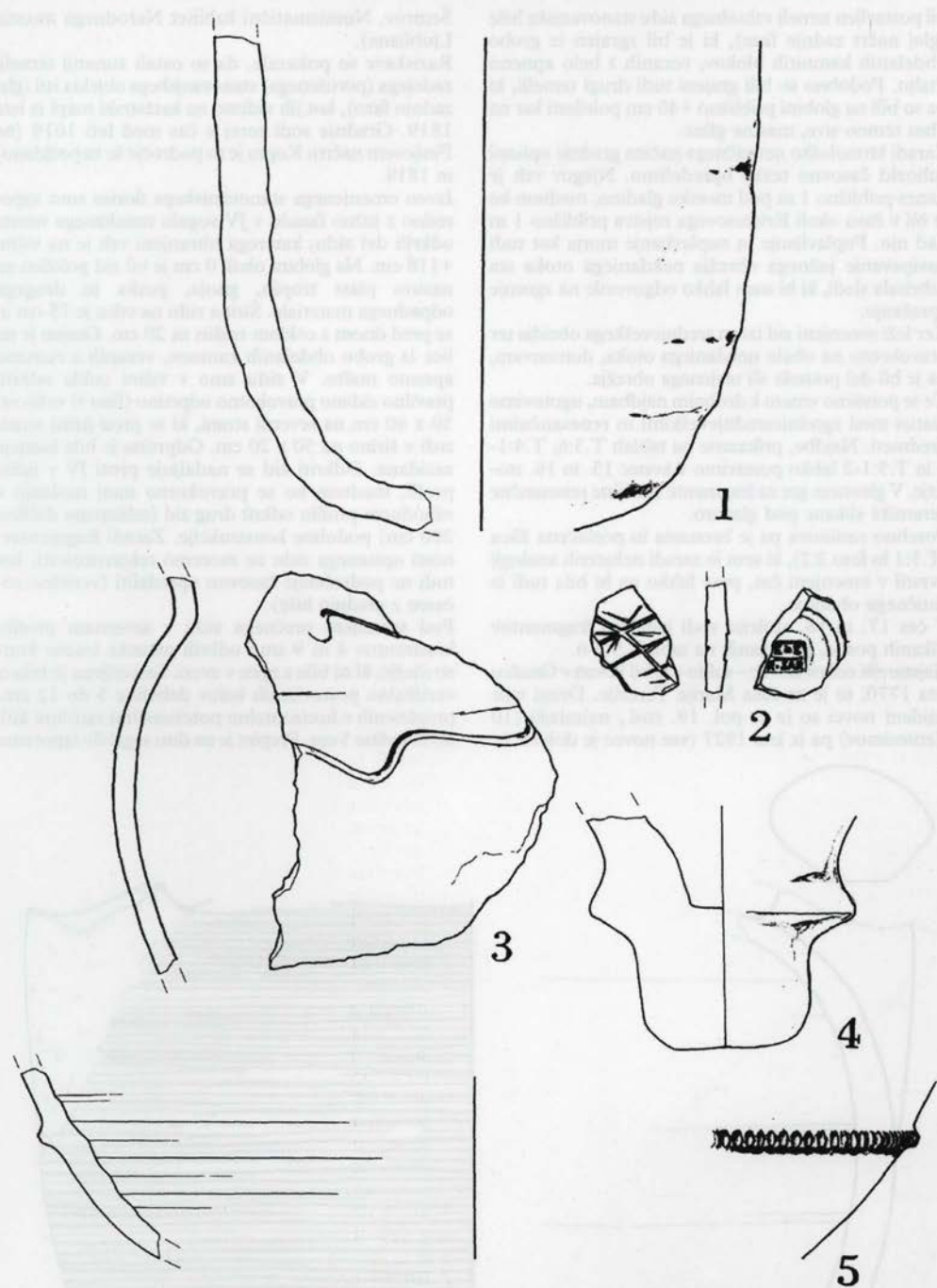

Tabla 1: 1. fragment ostenja amfore – LR 1 – %. do 7. st.; 2. fragment dna sigilatne posode z žigom – avgustejsko obdobje; 3. fragment ostenja sivo črno žgane glinene posode 5. do 10. st.; 4. zaključek amfore – verjetno s Knidosa – 1. st pr. do 1. st. po Kr.; 5. fragment ostenja sivo črno žgane glinene posode. Merilo 1:2 (pomanj. na 78 %). Risala: Barbara Ravnik – Toman

bil postavljen temelj vzhodnega zidu stanovanjske hiše (glej načrt zadnje faze), ki je bil zgrajen iz grobo obdelanih kamnitih blokov, vezanih z belo apneno malto. Podobno so bili grajeni tudi drugi temelji, ki pa so bili na globini približno +40 cm položeni kar na plast temno sive, mastne gline.

Zaradi kronološko netipičnega načina gradnje opisani suhozid časovno težko opredelimo. Njegov vrh je danes približno 1 m pod morsko gladino, medtem ko je bil v času okoli Kristusovega rojstva približno 1 m nad njo. Poplavljanje in naplavljanje morja kot tudi nasipavanje južnega obrežja nekdanjega otoka sta zabrisala sledi, ki bi nam lahko odgovorile na zgornje vprašanje.

Ker leži omenjeni zid izven srednjeveškega obzidja ter pravokotno na obalo nekdanjega otoka, domnevam, da je bil del pomola ali utrjenega obrežja.

Če se ponovno vrnem k drobnim najdbam, ugotovimo hiatus med zgodnesrednjeveškimi in renesančnimi predmeti. Najdbe, prikazane na tablah T.3:6; T.4:1-4 in T.5:1-2 lahko postavimo v konec 15. in 16. stoletje. V glavnem gre za fragmente značilne renesančne keramike slikane pod glazuro.

Posebno zanimiva pa je bronasta in pozlačena žlica (T.5:1 in foto 2:2), ki sem jo zaradi nekaterih analogij uvrstil v omenjeni čas, prav lahko pa bi bila tudi iz antičnega obdobja.

V čas 17. in 18. stoletja sodi izdelava fragmentov slikanih posod, prikazanih na tabli T.5:3-6.

Najstarejši odkrit novc – soldo – je bil kovan v Gradcu leta 1770, to je za časa Marije Terezije. Drugi trije najdeni novci so iz 2. pol. 19. stol., najmlajši (10 Centesimov) pa iz leta 1927 (vse novce je določil A.

Šemrov, Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Ljubljana).

Raziskave so pokazale, da so ostali zunanji temelji zadnjega (porušenega) stanovanjskega objekta isti (glej zadnjo fazo), kot jih vidimo na katastrski mapi iz leta 1819. Gradnja sodi torej v čas med leti 1619 (na Finijevem načrtu Kopra je to področje še nepozidano) in 1819.

Izven omenjenega stanovanjskega tlorisa smo vzporedno z južno fasado v JV vogalu raziskanega terena odkrili del zidu, katerega ohranjeni vrh je na višini +118 cm. Na globini okoli 0 cm je bil zid položen na nasuto plast tropin, gnoja, peska in drugega odpadnega materiala. Širina zidu na vrhu je 75 cm in se pred dnom s coklom razširi za 20 cm. Grajen je na lice iz grobo obdelanih kamnov, vezanih z rumeno apneno malto. V zidu smo v višini cokla odkrili pravilno zidano pravokotno odprtino (lino ?) velikosti 50 x 60 cm na severni strani, ki se proti južni strani zoži v širino na 50 x 20 cm. Odprtina je bila kasneje zazidana. Odkriti zid se nadaljuje proti JV v južni profil, medtem ko se pravokotno nanj naslanja v vzhodnem profilu odkrit drug zid (odkopana dolžina 200 cm) podobne konstrukcije. Zaradi fragmentarnosti opisanega zidu ne moremo rekonstruirati, kot tudi ne podrobneje časovno opredeliti (verjetno sočasen z gradnjo hiše).

Pod temeljem prečnega zidu v severnem profilu kvadrantov 4 in 9 smo odkrili ostanke lesene konstrukcije, ki ni bila z njim v zvezi. Sestavljena je bila iz vertikalno postavljenih kolov debeline 5 do 12 cm, prepletenih s horizontalno potekajočimi tanjšimi koli do debeline 5 cm. Preplet je na dnu segal do lapornate

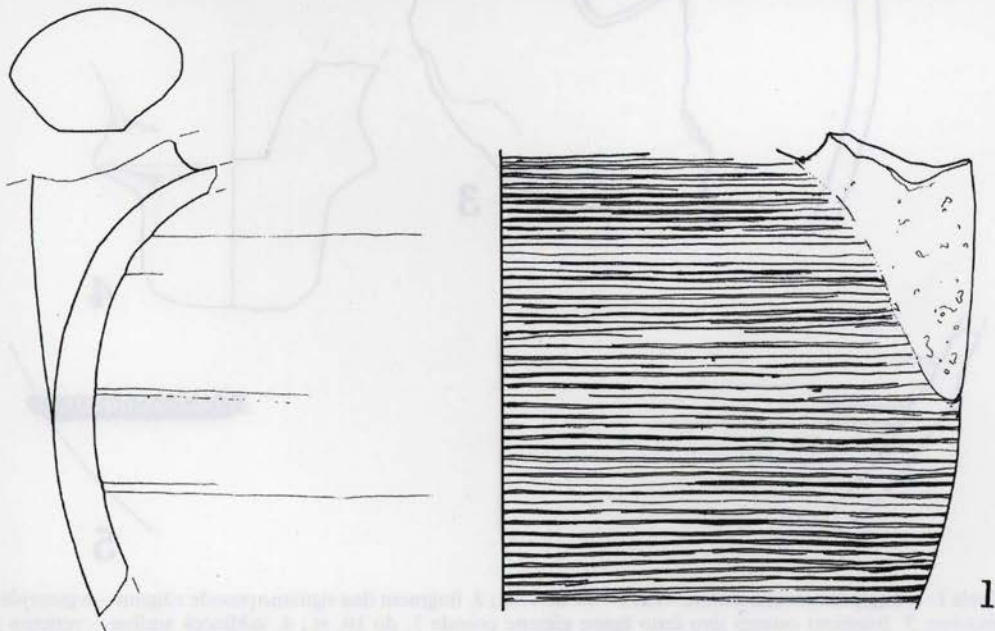

Tabla 2: 1. fragment ostenja amfore z ostankom ročaja – LR 2(?). 5. do 7.st. Merilo 1:2 (pomanj. na 62%). Risala: Barbara Ravnik-Toman

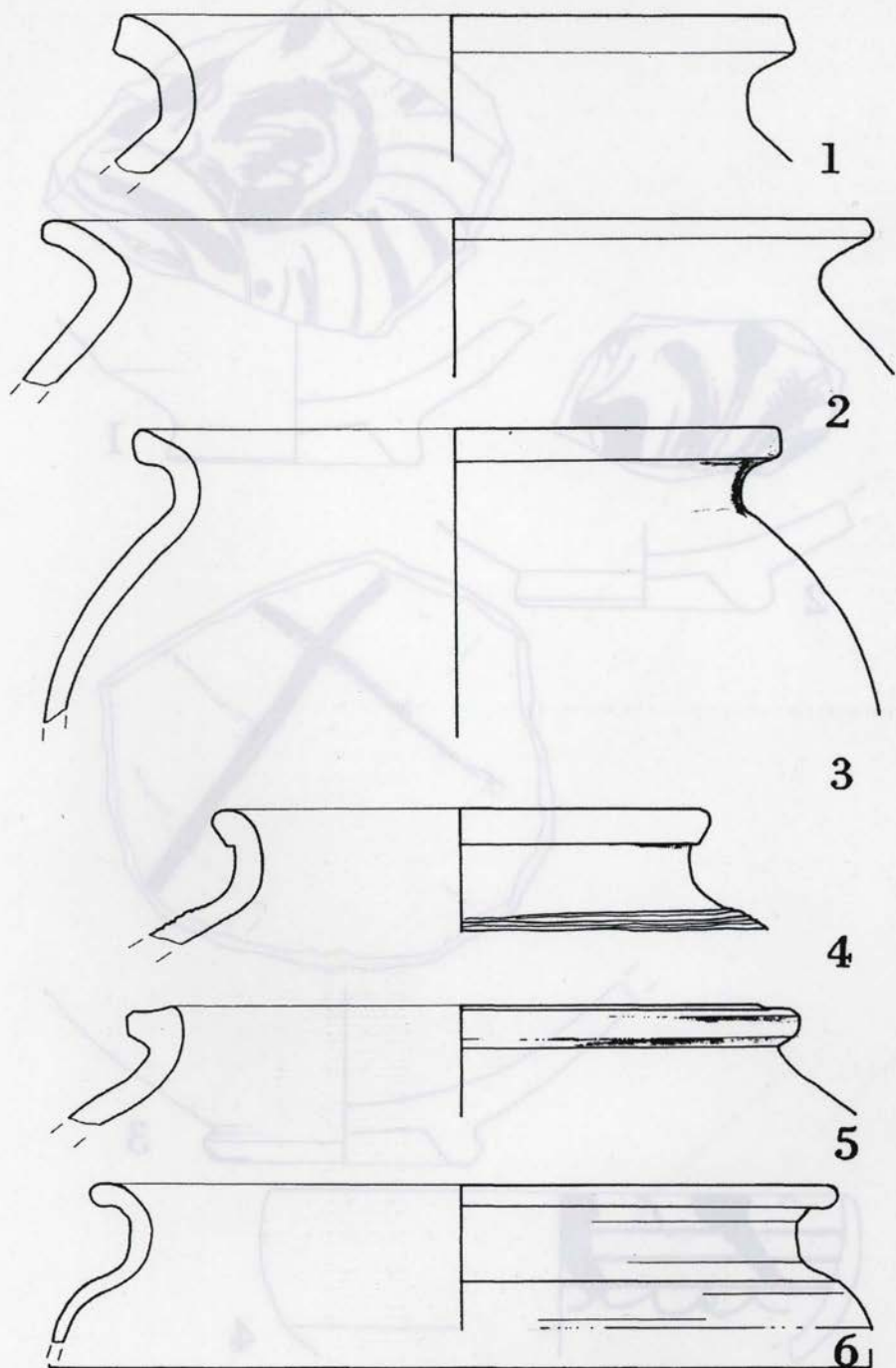

Tabla 3: 1-6 fragmenti ostenja z ustjem sivo črno žgane glinene posode, fragmenti 1-5, 5. – 10. st. (pomanj. na 78 %)

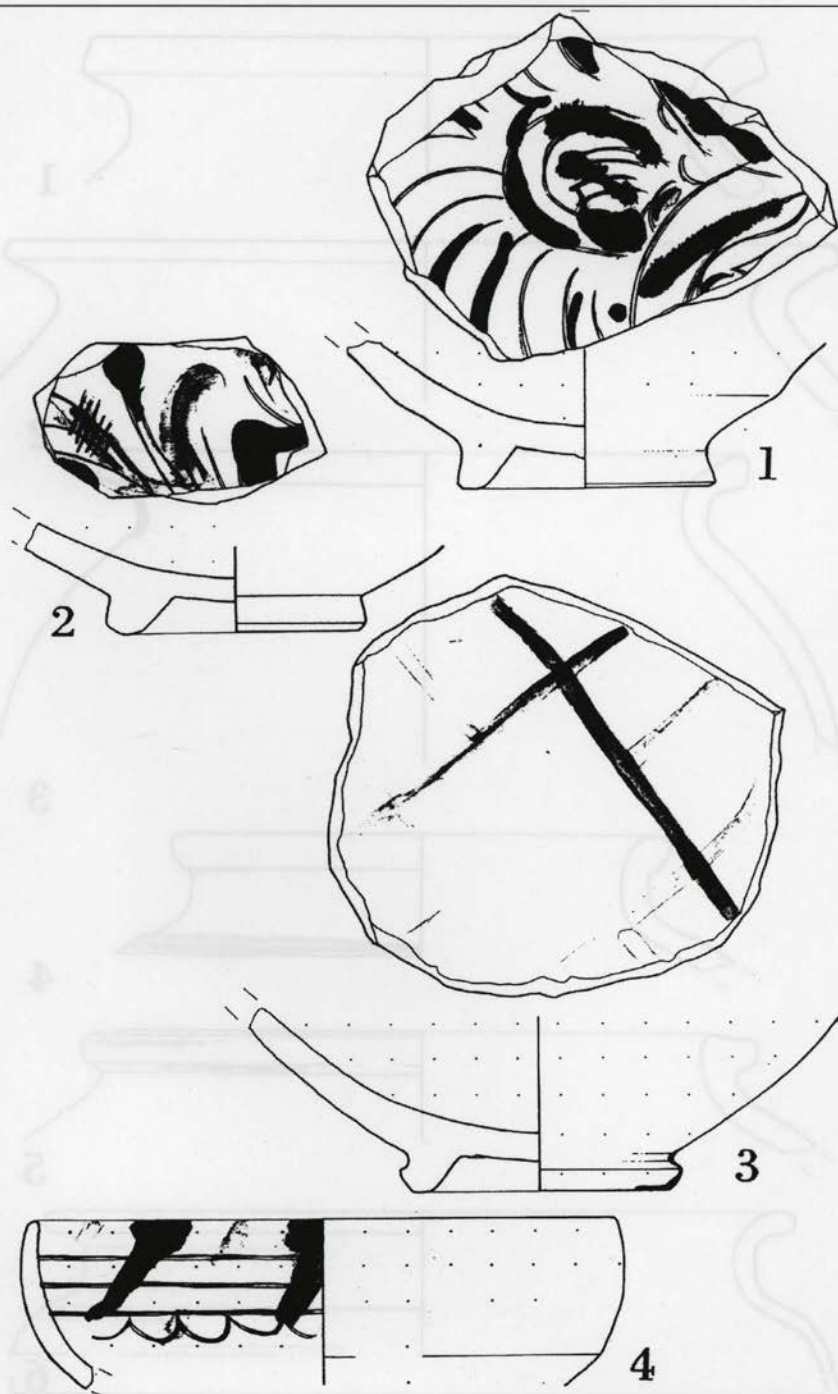

Tabla 4: 1. in 2. fragment krožnika, notranja stran gravirana in slikana pod glazuro. 3. fragment krožnika, notranja stran slikana pod glazuro. 4. fragment ustja in ostenja skodele, notranja stran gravirana in slikana pod glazuro. Fragmenti 1, 2 in 4 – 16. do 17. st; 3 – 16. st. Merilo 1:2 (pomanj. na 78 %). Risala: *Barbara Ravnik – Toman*

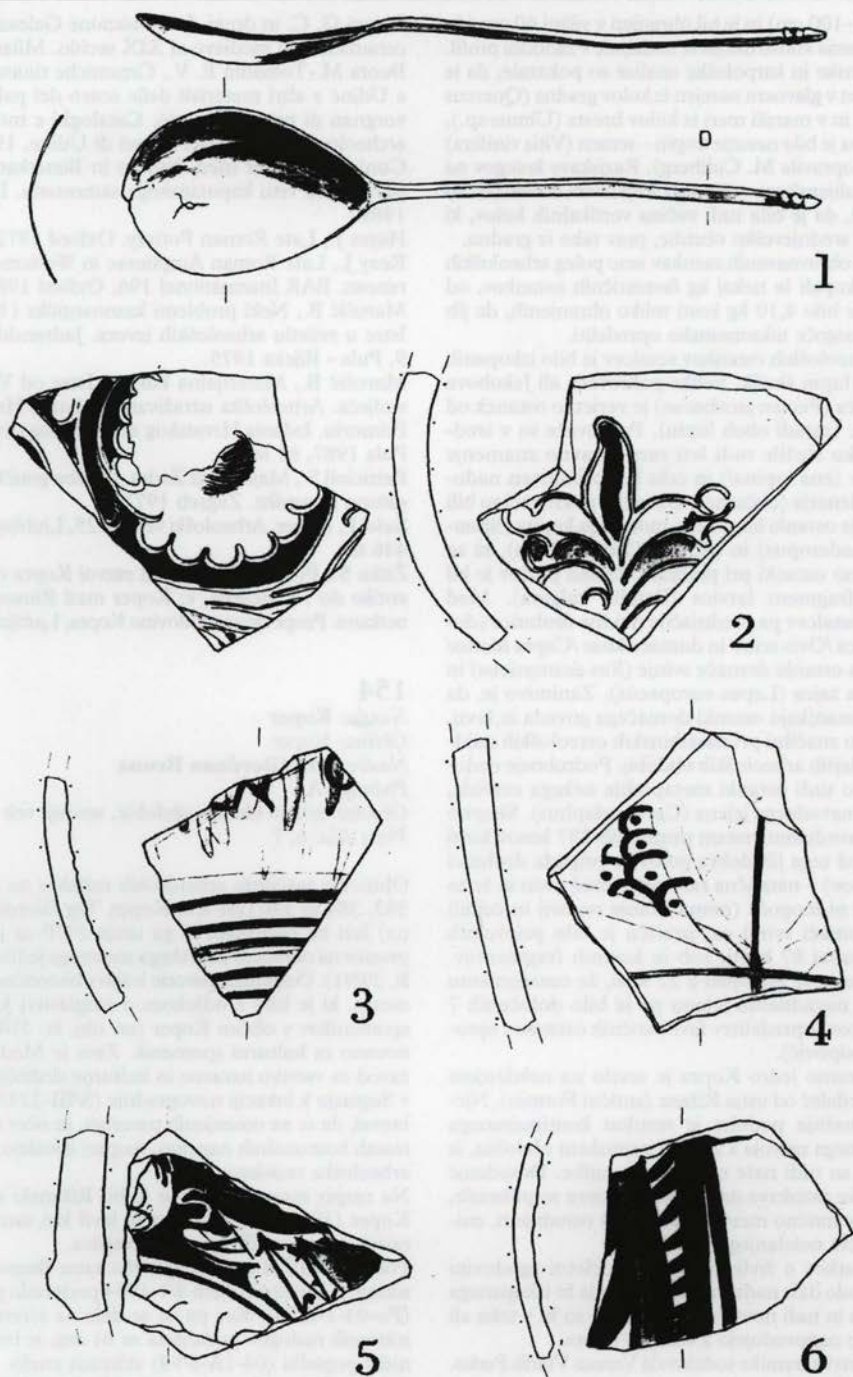

Tabla 5: 3. – 6. fragment ostenja bokala (?), zunanja stran slikana pod glazuro – 17. – 18. st. 4. fragment ostenja bokala (?), zunanja stran slikana pod glazuro – 17. – 18. st. 5. fragment ostenja krožnika, notranja stran slikana pod glazuro – 17. – 18. st. 6. fragment ostenja bokala (?), zunanja stran slikana pod glazuro – 17. – 18. st. (pomanj. na 82 %)

osnove (–100 cm) in je bil ohranjen v višini 60 cm (do –40). Lesena konstrukcija se nadaljuje v zahodni profil. Ksilotomske in karpološke analize so pokazale, da je bil preplet v glavnem narejen iz kolov gradna (*Quercus petraea*) in v manjši meri iz kolov bresta (*Ulmus sp.*), za njim pa je bilo nasutje tropin – semen (*Vitis vinifera*) (analize opravila M. Culiberg). Raziskave kolegov na mestu italijanskega vrtca (ob Vojkovem nabrežju) so pokazale, da je bila tudi večina vertikalnih kolov, ki so nosili srednjeveško obzidje, prav tako iz gradna.

V okviru obravnavanih raziskav smo poleg arheoloških najdb izkopali še nekaj kg favnističnih ostankov, od katerih je bilo 4,10 kg kosti toliko ohranjenih, da jih je bilo mogoče taksonomsko opredeliti.

Poleg osteoloških ostankov sesalcev je bilo izkopanih še nekaj lupin školjk. Velika pokrovača ali Jakobova pokrovača (*Pecten jacobaeus*) je verjetno ostanek od prehrane (zaradi obeh lupin). Pokrovače so v srednjem veku služile tudi kot razpoznavno znamenje romarjev (ena lupina!) in celo kot primitivni nadomestek denarja (občasno). Ob veliki pokrovači so bili najdeni še ostanki konjskega morskega kopita (*Spondylus gaederopus*) in ostrige (*Ostrea edulis*), ki so nedvomno ostanki pri prehrani. Izmed polžev je bil najden fragment latvice (*Patella vulgata*). Med ostanki sesalcev pa prednjačijo najdbe drobnice (domača ovca /*Ovis aries*/ in domače koze /*Capra hircus*/). Sledijo ostanki domače svinje (*Sus domesticus*) in poljskega zajca (*Lepus europaeus*). Zanimivo je, da povsem manjkajo ostanki domačega goveda in konj, ki so tako značilni pri naselbinskih osteoloških najdbah iz mlajših arheoloških obdobjih. Podrobneje nedoločljivi so tudi ostanki metapodija nekega cervida, verjetno navadnega jelena (*Cervus elaphus*). Skupno je bilo navedenim vrstam pripisanih 237 kosov kosti in zob, od tega jih dobra polovica pripada drobnici (122 kosov) – natančna razdelitev med ovco in kozo skorajda ni mogoča (pomanjkanje rogovij in čelnih rož). Domači svinji oz. prašiču je bilo pripisanih vsega skupaj 87 kosti, zob in kostnih fragmentov. Poljski zajec je zastopan z 21 kosi, že omenjenemu verjetno navadnemu jelenu pa je bilo določenih 7 fragmentov (opredelitev favni-stičnih ostankov opravil D. Josipovič).

Staro mestno jedro Kopra je zraslo na nekdanjem otoku, nedaleč od ustja Rižane (antični Formio). Njegova današnja podoba je rezultat kontinuiranega 2000-letnega razvoja z začetki v rimskem obdobju, iz katerega so tudi naše najstarejše najdbe. Dosedanje arheološke raziskave na področju Kopra so pokazale, da je bilo antično mesto zgrajeno na osrednjem, najvišjem delu nekdanjega otoka.

Več podatkov o življenju v dvatisočletni zgodovini Kopra bodo dala nadaljnja raziskovanja že izkopanega materiala in tudi nova izkopavanja, ki so že v teku ali pa se šele napovedujejo z obnovo mesta.

Pri določitvi keramike sodelovala Verena Vidrih Perko.
Damijan Snoj

Literatura:

Bernik S., Organizem slovenskih obmorskih mest Koper, Izola, Piran. Ljubljana 1968.

Bojani G. C. in drugi, La donazione Galeazzo Cora, ceramiche dal medioevo al XIX secolo. Milano 1985.
Buora M.-Tomadin E. V., Ceramiche rinascimentali a Udine e altri materiali delle scavo del palazzo Savorgnan di piazza Venerio. Cataloghi e monografie archeologiche dei Civici Musei di Udine, 1993.

Cunja R., Koper med Rimom in Benetkami. Izkopavanja na vrtu kapucinskega samostana. Ljubljana 1989.

Hayes J., Late Roman Pottery. Oxford 1972.

Keay J., Late Roman Amphorae in Western Mediterranean. BAR International 196, Oxford 1984.

Marušič B., Neki problemi kasnoantičke i bizantske Istre u svetlu arheoloških izvora. Jadranski zbornik 9, Pula – Rijeka 1975.

Marušič B., Materijalna kultura Istre od V. do IX. stoljeća. Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom Primorju. Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 11, Pula 1987, 81 ss.

Petricioli S., Majolika iz Zadra. Izložba gotičke i renesansne keramike. Zagreb 1971

Šašel J., Koper. Arheološki vestnik 25, Ljubljana 1976, 446 ss.

Žitko S., Politični in upravni razvoj Kopra od pozne antike do 13. stoljeća, v: Koper med Rimom in Benetkami. Prispevki za zgodovino Kopra, Ljubljana 1989.

154

Naselje: Koper

Občina: Koper

Naslov: Trg Giordana Bruna

Področje: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6, 7

Območje zaščitnih arheoloških raziskav na parc. št. 383, 384 in 390 (vse k.o. Koper, Trg Giordana Bruna) leži na področju, ki ga ureja PUP za posege v prostor na območju kopskega mestnega jedra (ur. obj. št. 29/91). Omenjene parcele ležijo v historičnem jedru mesta, ki je bilo z odlokom o razglasitvi kulturnih spomenikov v občini Koper (ur. obj. št. 27/87) imenovano za kulturni spomenik. Zato je Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran v Soglasju k lokaciji novogradnje (S/III-2243-93) zahteval, da se na omenjenih parcelah, in sicer na novih trasah komunalnih napeljav, najprej izvedejo zaščitne arheološke raziskave.

Na razpis investitorja – to je bil Rižanski vodovod Koper (10/12-1993) – sem se javil kot samo-stojni raziskovalec in bil izbran za izvajalca.

Podjetje MIC d.o.o., ki opravlja zame finančni inženiring, je z investitorjem 4/1-1994 podpisalo pogodbo (Po-04-I-S/94). Ker pa so se dela na terenu iz objektivnih razlogov podaljšala za tri dni, je bil k omenjeni pogodbi (04-1A-S/94) sklenjen aneks.

Arheološke raziskave je v celoti financiral investitor, Rižanski vodovod Koper.

Arheološka ekipa (dipl. arheolog, občasno dva, nadalje dva študenta arheologije in štirje delavci, ki jih je najel investitor) je po dogovoru tako z investitorjem kot tudi

MZVNKD Piran začela z delom na terenu 10/1-1994 in ga v dogovorjenem roku 5/2-1994 končala.

Štiri sonde (A, B, C in D) smo zakoličili na podlagi projekta obnove trga, ki zadeva komunalne napeljave. Sondo A (dolžine 28 m) smo zakoličili vzporedno z vzhodno fasado nekda-njega samostana Sv. Klare, Sondo B (dolžine 26 m) pa smo naredili približno po sredini trga. Tretjo, naj-daljšo sondo, sondo C (dolžine 30 m), smo zakoličili vzporedno z vzhodno stranico trga, medtem ko je bila četrta, D sonda, (dolžine 11 m) narejena približno pravokotna na prejšnje tri in jih na južnem delu trga povezala. Ker je bila širina vseh sond 2 m, smo jih razdelili še na kvadrante 2 x 2 m.

Začetni nivo trga na južni strani (ob apsidi cerkve Sv. Klare in cerkvi Sv. Justa) je bil na 9,16 m absolutne višine in se je nižal proti severu – Goriški ulici – do višine 8,25 m.

Potem ko smo ročno izkopalili sondo A, smo ugotovili, da je pod tlakom recentno nasutje debeline 70 do 90 cm, ki smo ga v drugih treh sondah odstranili strojno. V povprečno meter debeli kulturni plasti smo odkopali ostanke arhitekture in drobne najdbe, ki segajo v čas od pozne antike (4. do 7. st.) do zdaj. Vse štiri sonde smo izkopalili do sterilne ilovice.

Glede na način gradnje (neobdelani kamni, vezani z rumenkasto apnenp malto) bi severni zid (SE 12) v sondi C lahko bil zgrajen v poznoantičnem oziroma zgodnjerednjevškem obdobju. Verjetno pa je v zvezi z ostanke arhitekture iz istega časa, ki so bili najdeni na bližnjem vrtu kapucinskega samostana (danes telovadnica srednjih šol). Drugi odkriti arhitekturni ostanke so mlajši in jih zaradi fragmentarnosti ne moremo natančneje določiti.

Na južnem delu sond A in C ter v sondi D smo odkopali deset skeletov, ki so ležali in situ, ter večje število premešanih človeških kosti. Vsi odkopani skeleti so bili brez pridatkov, kar nam ob dejstvu, da je bil samo skelet št. 10 najden v grobni jami, onemogoča natančnejšo datacijo.

Izmed izkopanih drobnih najdb so najštevilnejše najdbe keramike iz pozne antike. Večinoma gre za fragmente amfor vzhodnosredozemskega izvora in tako imenovanega kuhinjskega posodja domače izdelave. Posebej naj omenimo tudi fragmenta dveh skled afriške sigilate iz 7. stoletja (T.1:1,2).

Od že omenjenih uvoženih amfor pa naj podrobneje omenimo dva fragmenta. Prvi fragment, fragment ustja (T.2:1), pripada tipu amfore LR 1, Keay LIII, A, za katerega domnevajo, da so ga izdelovali na več krajih v vzhodnem Sredozemlju, med drugim tudi na Cipru. Te amfore so navadno služile za tvorjenje olja, vendar odkriti ostanke smolnatih premazov v njihovi notranjosti pričajo, da so bile rabljene v različne namene. Drugi fragment (T.1:5), fragment amfore tipa LR 2, Keay LXV, je verjetno iz črnomoškega območja. Amfore tega tipa naj bi služile za tvorjenje vina in žita, po premazih v notranjosti in slikanih napisih pa je očitno, da so prav tako rabile v različne namene. Manj številni so najdeni fragmenti keramike iz renesanse in mlajših obdobj.

Opravljenе raziskave so pokazale, da je bil raziskovani

teren obljuden najkasneje v času pozne antike, to je po 4. stoletju. Področje, na katerem se nahaja trg, ni bilo nikoli pozidano, kar potrjuje našo domnevo, da koprski otok v bizantinskem obdobju in tudi kasneje ni bil tako strnjeno pozidan, kot so domnevali nekateri. Skromni arhitekturni ostanke so bili odkriti le na obrobju trga. Najdbe fragmentov uvoženih amfor pa dokazujejo, da je bil Koper – bizantinskog Justinopolis – povezan z vzhodnim Sredozemljem. Podobne najdbe so bile odkrite na bližnjih lokacijah kapucinskega vrta, bivšega samostana Sv. Klare in Cankarjeve ulice. Z raziskavami dopolnjujemo vedenje o življenju v dvatisočletni zgodovini Kopra. Nova raziskovanja pa bodo razjasnila še kakšno od številnih vprašanj, na katera danes še nismo mogli odgovoriti.

Vsi arheološki posegi na tej lokaciji so dokumentirani stratifakcijsko (SE), pa tudi z risanimi profili in dvanajstimi fotokopijami, posnetimi s stativa. Vsi potrebni posnetki (geodetski, foto črnbeli in dia) so bili narejeni med raziskavami.

Pri določitvi keramike je sodelovala Verena Vidrih Perko.

Damijan Snoj

Literatura:

- Bernik S., Organizem slovenskih obmorskih mest Koper, Izola, Piran. Ljubljana 1968
- Buora M.-Tomadin E V., Ceramiche rinascimentali a Udine e altri materiali delle scavo del palazzo Savorgan di piazza Venerio. Catalogi e monografie archeologiche dei Civici Musei di Udine, 1993.
- Cunja R., Koper med Rimom in Benetkami. Izkopavanja na vrtu kapucinskega samostana. Ljubljana 1989
- Cunja R.-Župančič M., Otok in celina v: Koper, Koper 1993, 31-43.
- Hayes J., Late Roman Pottery. Oxford 1972.
- Keay J., Late Roman Amphorae in Western Mediterranean. BAR Internacional 196, Oxford 1984.
- Marušič B., Neki problemi kasnoantičke i bizantske Istre u svetlu arheoloških izvora. Jadranski zbornik 9, Pula-Rijeka 1975.
- Marušič B., Materijalna kultura Istre od V. do IX. stoljeća. Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom Primorju. Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 11, Pula 1987, 81ss.
- Šašel J., Koper. Arheološki vestnik 25, Ljubljana 1975, 446ss.
- Šubic Z., Rimske oljenke v Sloveniji. Arheološki vestnik 26, Ljubljana 1976, 82ss
- Žitko S., Politični in upravni razvoj Kopra od pozne antike do 13. stoletja, v: Koper med Rimom in Benetkami. Prispevki za zgodovino Kopra, Ljubljana 1989. Katalog izbora posebnih najdb

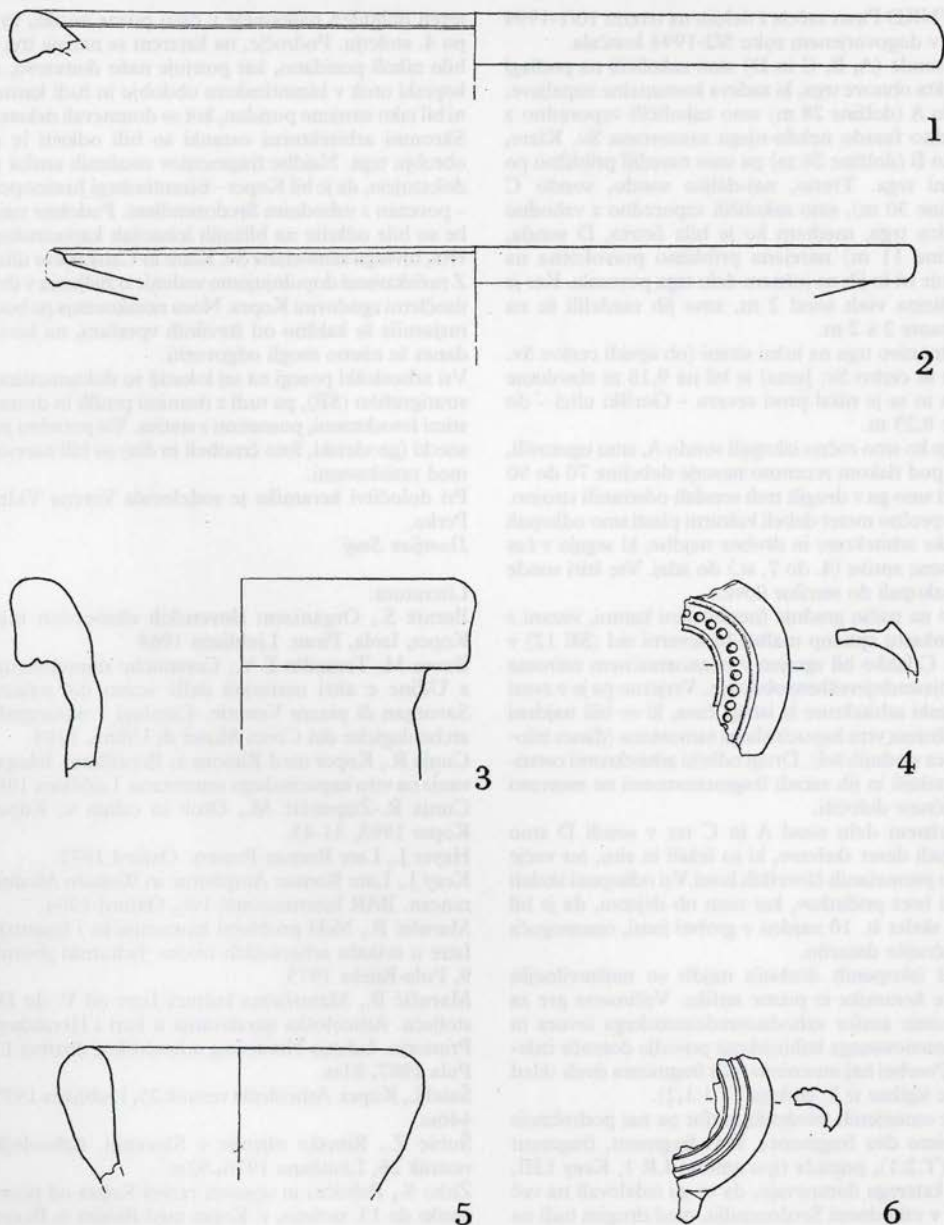

Tabla 1: 1. odlomek ustja skleda s kijasto odebeljenim robom afriške sigilate; dat. 580/600 do 660. 2. odlomek ostenja z ustjem skleda s kijasto odebeljenim robom afriške sigilate oblike Hayes 104 B:16; dat. 580/600 do 660. 3. odlomek razširjenega ustja z odebeljenim navzdol visečim ustjem amfore tipa Keay LXII, A, fig.139:4; dat. 3/4 5. do poznega 6. st. 4. odlomek keramične oljenke hruškaste oblike, t. i. afriški tip; dat. pozna antika (4. in 5. st.). 5. odlomek ročaja male amfore D preseka, spatejon (?), LR 2; dat. 5. do 7. st. 6. odlomek keramične oljenke hruškaste oblike, t.i. afriški tip; dat. pozna antika (4. in 5. st.). Merilo 1:2 (pomani, na 80 %). Zrisala: Verena Vidrih Perko

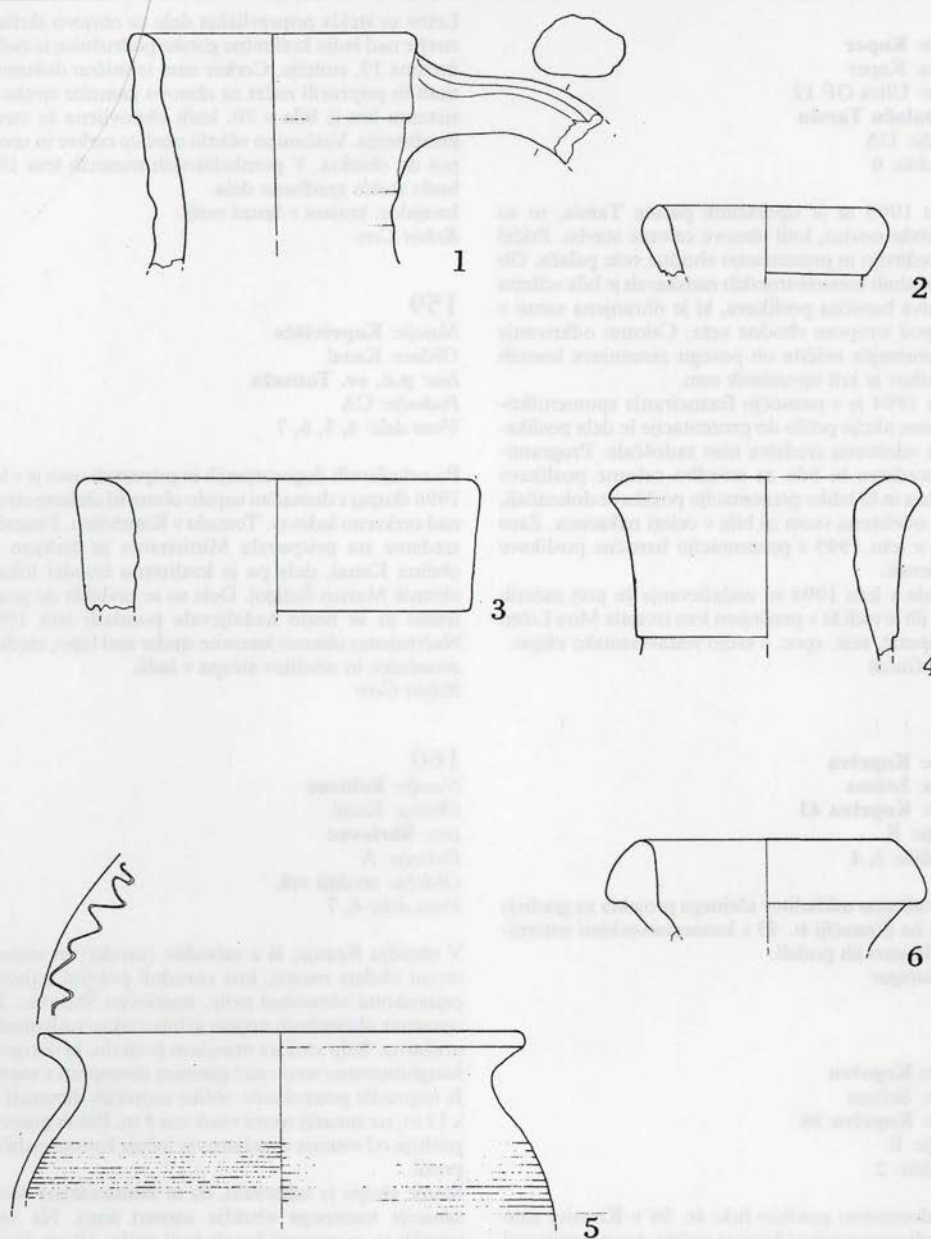

Tabla 2: 1. odlomek ostenja cilindričnega vratu s pokončnim ustjem in zaobljenim robom amfore LR 1, tip Keay LIII, A, fig.116,5-7; dat. od konca 4. st. do začetka 7. st. 2. odlomek razširjenega in odebeljenega ustja male amforice, spatejona, Keay tip XXVI, G, fig.90:17; dat. 6. st. 3. odlomek pokončnega in odebeljenega ustja amfore tipa Keay LXI, B, fig.132:7; dat. 5. in 6. st. 4. odlomek pokončnega in odebeljenega ustja z na-vzven nagnjenim robom amfore tipa Keay VIII, A, fig.47:3,4; dat. 5. do 7. st. 5. odlomek ostenja lonca z izvihanim ustjem in za-obljenim robom. Zunaj in znotraj je okrašen z vodoravnimi kanelurami ter na ustju z vrezanim okrasom nepravilne valovnice, dat. 5. do 10. st. 6. odlomek razširjenega ustja z mandljasto odebe-ljenim robom amfore, oblike podobne tipu Keay LXXVII, fig.81-83; dat. od konca 4. st. do zač. 6. st. Merilo 1:2 (pomanj, na 70 %). Zrisala: *Verena Vidrih Perko*

155

Naselje: **Koper**
Občina: Koper
Naslov: Ulica OF 12
Ime: **palāča Tarsia**
Področje: UA
Vrsta dela: 6

V letu 1993 se je uporabnik palače Tarsia, to so Primorske novice, lotil obnove celotne stavbe. Pričel je z ureditvijo in prezentacijo vhodne veže palače. Ob zavarovalnih konservatorskih raziskavah je bila odkrita zanimiva baročna poslikava, ki je ohranjena samo v pasu pod stropom vhodne veže. Celotno odkrivanje in najnujnejša zaščita ob posegu zamenjave lesenih stropnikov je kril uporabnik sam.

V letu 1994 je s pomočjo financiranja spomeniško-varstvene akcije prišlo do prezentacije le dela poslikave, saj odobrena sredstva niso zadoščala. Programirana sredstva bi bila za izvedbo celotne poslikave zadostna in bi lahko prezentacijo poslikave dokončali, žal pa odobrena vsota ni bila v celoti nakazana. Zato bomo v letu 1995 s prezentacijo baročne poslikave nadaljevali.

Vsa dela v letu 1994 so nadaljevanje že prej začelih del, ki jih je tudi že v prejšnjem letu izvajala Mira Ličen - Krmpotič, rest. spec. s svojo restavratorsko ekipo.
Mojca Guček

156

Naselje: **Kopriva**
Občina: Sežana
Naslov: **Kopriva 43**
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Zahtevali smo uskladitev idejnega projekta za gradnjo garaže na domačiji št. 43 s konservatorskimi smernicami, ki smo jih podali.
Eda Belingar

157

Naselje: **Kopriva**
Občina: Sežana
Naslov: **Kopriva 56**
Področje: E
Vrsta dela: 2

Za nadomestno gradnjo hiše št. 56 v Koprivi smo zahtevali spremembo idejnega načrta, ker ni upošteval konservatorskih smernic, ki smo jih podali.
Eda Belingar

158

Naselje: **Koprivišče**
Občina: Kanal
Ime: **p.c. sv. Tomaža**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5

Letos so stekla pripravljala dela za obnovo skrilaste strehe nad ladjo kvalitetne gotske podružnice iz zadnje četrtine 15. stoletja. Cerkev smo tehnično dokumentirali in pripravili načrt za obnovo kamnite strehe po sistemu kot je bila v 70. letih obnovljena že streha prezbiterija. Vaščani so očistili okolico cerkve in uredili pot do objekta. V pomladanskih mesecih leta 1996 bodo stekla gradbena dela.

Izvajalec: krajani v lastni režiji
Robert Červ

159

Naselje: **Koprivišče**
Občina: Kanal
Ime: **p.c. sv. Tomaža**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 6, 7

Po nekajletnih dogovarjanjih in pripravih nam je v letu 1996 skupaj z domačini uspelo obnoviti skralsto streho nad cerkveno ladjo sv. Tomaža v Koprivišču. Finančna sredstva sta prispevala Ministrstvo za kulturo ter občina Kanal, dela pa je kvalitetno izvedel lokalni obrtnik Marjan Šuligoj. Dela so se zavlekla do pozne jeseni in se bodo nadaljevala pomladi leta 1997. Načrtujemo obnovo kamnite strehe nad lopo, utrditev zvončnice in ureditev stropa v ladji.

Robert Červ

160

Naselje: **Krlovec**
Občina: Kranj
Ime: **Škrlovec**
Področje: A
Obdobje: srednji vek
Vrsta dela: 6, 7

V obzidju Kranja, ki z zahodne (savske) in severne strani obdaja mesto, ima osrednji položaj največji, peterokotni obrambni stolp, imenovan Škrlovec. Do opustitve obrambnih naprav je bila v njem tudi mestna orožarna. Stolp stoji na manjšem pomolu, ki izstopa iz konglomeratne stene nad glavnim dostopom v mesto. Je nepravilne peterokotne oblike največjih dimenzij 18 x 11 m, na zunanji strani visok cca 8 m. Rahlo poševno pritličje od ostenja v nadstropju ločuje kamnit paličast profil.

Stanje stolpa je zahtevalo, da se kontinuirana akcija sanacije mestnega obzidja usmeri nanj. Na vseh vogalih so se namreč kazale tudi preko 10 cm široke razpoke, sagajoče skozi vso debelino zidu. Očitno je bilo, da se stene razmikajo in nagibajo navzven. Stolp je bil namreč do vrha zasut, delno s prodom, delno pa z mestnimi odpadki. V letu 1994 smo opravili prvo fazo sanacije – izkop notranjosti. Edini dostop do stolpa predstavlja le 2 m široka uličica, zato nam je največ preglavic povzročal transport. Izkopani material je bilo treba po cevi spuščati v posebej zgrajeno deponijo na Jelenovem klancu in sproti odvažati. Izkopanega je bilo cca 1200 m³ zasutja. Poleg tega je

bil skozi stolp ob koncu prejšnjega stoletja speljan mestni vodovod iz Save, litoželezne cevi pa so na vsej razdalji vzpona od Save do vrha kranjskega pomola potekale po kamnitem zidanem jašku. Ta jašek se je v svojem poteku skozi stolp naslonil na njegovo zunanjo steno in ta obremenitev je poleg zasutja predstavljala poglavitni razlog za statično nestabilnost utrdbe.

Dno stolpa je na globini 6,5 m pod nivojem dovozne ulice. Povsmer na dnu je bilo v zajedah med konglomeratom najdenih nekaj prazgodovinskih in zgodnjeantičnih črepinj, ki pa so bile tja očitno naplavljene. Zanimivejši za datacijo stavbe sta dve novčni najdbi: na razširjenih temeljih (nekakšni peti) zahodnega zidu, na globini 658 cm, je bil najden srebrnik, kovan v letih od 1393 do 1441 (Nicolo III. d'Este, bagattino, Ferrara), v zasutju na globini 555 cm pa oglejski srebrnik, kovan v letih od 1402 do 1410 (Antonio II., 1402 – 1411, denar, Aquileia – novca je določil Andrej Šemrov iz Numizmatičnega kabineta Narodnega muzeja v Ljubljani, za kar se mu najlepše zahvaljujem). Glede na ti dve najdbi je arhitektura tega stolpa za svojo zvrst nenavadno zgodnja.

Sanacija stolpa se nadaljuje s statično konsolidacijo temeljev in zidov.

Milan Sagadin

161

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Trubarjev trg

Področje: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6, 7

Spomladi 1994 so se nadaljevala in zaključila prezentacijska in ureditvena dela na Pungartu (Trubarjev trg) v Kranju in sicer po načrtih Aleša Hafnerja (ZVNKD Kranj). S poglobitvijo terena na sami konici kranjskega pomola so prezentirane 3 faze mestnega obzidja (izkopavanja vodil Milan Sagadin) – 2 srednjeveški, najstarejša pa poznoantična. K srednjeveški fazi obzidja sodi tudi ostanek temeljev okroglega obrambnega stolpa. Ta je na Merianovi upodobitvi Kranja iz leta 1649 še dobro viden, zaradi rušenja konglomeratne osnove v kanjon Kokre pa se je – kot kažejo ostanki temeljev – od tedaj kranjski pomol zožil in skrajšal za cca 8 m. Montirana je bila nova ograja nad kanjonom Kokre, nad ostanki obzidij pa ploščad, ki je obenem tudi razgledišče. Temelji obzidij so bili ustrezno utrjeni in nekoliko nadzidani, zelene površine pa zasajene z drevjem in grmičevjem (po načrtu Vesne Kolar – Planinšič). Vgrajena je bila tudi električna napeljava in jaški za žaromete.

Milan Sagadin

162

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Prešernov gaj

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4, 7

V letu 1994 sta bila v skladu s smernicami in pod nadzorom zavoda, restavrirana Prešernov in Jenkov nagrobnik, na Majdičevi kapeli očiščeni grafiti, urejena zasteklitev in zapiranje vrat. Ta dela je izvajalo podjetje Gradnje Kranj. Prav tako je s kranjskim Gradbincem bila sklenjena pogodba za sanacijo obodnega zidu. Zaradi pozno pridobljenih finančnih sredstev so bila dela začeta ob koncu leta.

Renata Pamič

163

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Prešernov gaj

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

V letu 1995 je v Prešernovem gaju potekala spomeniškovarstvena akcija sanacije zunanjega dela obzidja. Akcijo vodi zavod, dela pa izvaja kranjsko gradbeno podjetje SGP Gradbinec. Akcija se nadaljuje v letu 1996.

Renata Pamič

164

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Spomeniki na Slovenskem trgu

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je s strokovnimi smernicami in nadzorom del sodeloval pri obnovi vandalsko poškodovanih spomenikov, dela kiparja Janeza Dolinarja iz leta 1961, na Slovenskem trgu sredi Kranja.

Renata Pamič

165

Naselje: Kranjska Gora

Občina: Kranjska Gora

Ime: Ruska kapelica na Vrščicu

Področje dela: Z, U

Vrsta dela: 2, 4, 7

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju je v letu 1994 vodil akcijo zamenjave dotrajalih skodel – kritine na zvonikih. Dela je izvajal mojster domačih obrti Bojan Koželj iz Stahovice. Obnovljena so bila svetila: lestenci in svečniki. Dela je izvajal pasar Anton Marolt iz Kranja.

Renata Pamič

166

Naselje: **Kranjska Gora**
Občina: Kranjska Gora
Ime: **Ruska kapelica na Vršiču**
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2, 4, 7

Zavod je v letu 1995 nadaljeval s spomeniško-varstvenimi akcijami urejanja Ruske kapelice na Vršiču. Urejeno je bilo zaklepanje kapele, predelan je raster na vhodnih vratih, narejeno leseno stojalo za vpisno knjigo, urejeno zvonjenje s postavitvijo vzvodov zunaj kapele, z železnimi stebriči in z verigami je ograjena grobnica, kapelica je bila obeležena z znakom Haške konvencije. Prav tako je bil z zaščitnimi premazi za les obnovljen Ruski križ, očiščena in prebarvana je bila nadstrešna železna konstrukcija nad križem, na križ je bila ponovno montirana ovalna bakrena plošča z vrezanim verzom nemškega pesnika Petra Rosegerja. Dela je izvajal pasar Anton Marolt iz Kranja.
Renata Pamič

167

Naselje: **Kromberk**
Občina: Nova Gorica
Ime: **grad Kromberk, park**
Področje: UR, KR
Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 smo začeli s sanacijo centralnega vodnjaka z vodometom. Akcija je predvidevala statično sanacijo oboda ter hidroizolacijo celote. Ob tem je bila tudi nujna sanacija kamnitih posod z vodometom ter vodometna infrastruktura. Poleg tega pa pred glavnim vhomod v grad izdelujemo /po obstoječem vzorcu/ kamnito tlakovanje.
 Nadzor del, projekt: Darij Humar, Marko Vuk
 Izvajalci: Kamenkras d.o.o. Opatje selo, Mladost d.o.o.
 Nova Gorica
Marvy Sušnik

168

Naselje: **Krtince**
Občina: Šmarje pri Jelšah
Ime: **p.c. sv. Benedikta**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Dolgotrajne priprave in dogovori med projektantom, zavodom in župnijskim uradom Sladka Gora kot investitorjem, katerih namen je bil popraviti predhodno slabo izvedena krovna dela na strehah p.c. sv. Benedikta, niso prinesle nobenih rezultatov. Župnik je dal na ladji in prezbiteriju preprosto zabetonirati kamnitne napuščne vence iz 15. st. S sondiranj starejših fasadnih ometov na stenah cerkvene ladje in prezbiterija smo ugotovili le poslikavo vogalov ladje. Tudi pri pregledu golih zidov ni bilo videti cezur in prezidav. Izjema sta seveda obe mlajši zakristiji in severna kapela iz ok. leta 1700, ki je imela še kolikor toliko ohranjenih ometov s

pilastrsko poslikavo, da smo lahko naredili načrt za njeno rekonstrukcijo. Enoslojni ometi s poslikavo niso bili nič bolje ohranjeni na fasadnih ometih zvonika s konca 16. st. Tako smo za rekonstrukcijski načrt poslikave presneli obrobe trikotnega čela z obrobo parov lin, delilni pas z motivi cofov pod njimi, tri delilne pasove v etažah, šivane vogale, pod bifornimi okni bogate ušesaste obrobe lin in niš, naslikane osmerokrake zvezde v isti etaži. Poslikava na zvoniku, zahodnih vogalih ladje in na severni kapeli je izvedena na nov beljen apnen omet z rumeno apneno barvo in zaščitena z vodoodbojnim silikonskim premazom.

Bogdan Badovinac

169

Naselje: **Landol**
Občina: Postojna
Naslov: **Landol 38**
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Podali smo smernice za prenovo domačije št. 38 v Landolu, a se je lastnik potem odločil za nadomestno gradnjo zaradi dotrajanosti obstoječe.

Eda Belingar

170

Naselje: **Lansprež**
Občina: Trebnje
Ime: **Kapela Petra Pavla Glavarja**
Področje: A
Obdobje: novi vek
Vrsta dela: 6

Izkopavanje je potekalo od 6. 7. 1993 do 21. 7. 1993 v okviru akcije za obnovu kapele P. P. Glavarja. Z ekipo štirih delavcev in risarja smo izkopali celotno notranjost kapele in še dve dodatni sondi zunaj nje ob steni na južni in severni strani. Namen izkopavanja je bil raziskati gradbene faze baročne kapele in ugotoviti njeno povezavo s porušnim gradom.

Kapela je bila enotna, zgrajena na osnovi pozno-srednjeveškega kompleksa (kakor sta pokazali sondi na južni in severni strani kapele) in je zrela baročna zgradba s križastim tlorisom. Severni, južni in vzhodni krak kapele predstavljajo dve stranski kapeli in prezbiterij – te se delijo od ladje s tremi prečnimi zidovi. Baze oltarjev v njih pa so bile zgrajene sočasno. Kapela je bila tlakovana z apnenim estrihom, ki je bil vsaj enkrat obnovljen. Na jugozahodni strani ladje, pri vhomu v južno stransko kapelo, so bili ohranjeni skromni ostanki baročne poslikave.

Zvonika pravokotnega tlorisa – zahodno od vhoda v kapelo – so zgradili sočasno s kapelo. Zakristija, ki je locirana na jugovzhodnem delu kapele, je verjetno tudi sestavni del kapele s prvotnim tlorisom, vendar nismo odstranili najmlajšega tlaka in zato ne poznamo starejših faz razvoja v tem delu stavbe.

Kapela je bila uporabljena v 18. st. kot pogrebna kapela za lastnike gradu Lanšprež. Odkrili smo tri grobove in prazni grobni jarek, ki je potekal po celi dolžini južne polovice ladje. Grobovi so delno uničili estrih, ki so ga potem skušali popraviti z novim tlakom. V poznem 18. st. je postal Peter Pavel Glavar lastnik gradu, ki je dal postaviti na zahodnem delu kapele pevski kor in velem odstraniti grobove v južnem delu kapele ter položil nov opečni tlak. Ta tlak lahko sledimo tudi v obeh stranskih kapelah in prav tako v zakristiji ter je zelo podobna pozno baročnim tlakom v trebanjskem gradu.

Naslednjo fazo predstavljata dva grobova, ki sta presekala ta opečnati tlak. V grobovih sta bila po vsej verjetnosti pokopana P. P. Glavar in njegov pobratim, ne moramo pa natančneje določiti, katera oseba je ležala v katerem grobu. Po drugi svetovni vojni so delno uničili kapelo in v celoti porušili grad.

Akcijo sta financirala Ministrstvo za Kulturo R Slovenije in občina Trebnje.

Phil Mason

171

Naselje: Laze v Tuhinju

Občina: Kamnik

Ime: Spominsko obeležje NOV

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je s pripravo strokovnih konservatorskih smernic sodeloval pri obnovi spominskega obeležja padlemu borcu NOV Borisu Winterju v Lazah v Tuhinju.

Renata Pamič

172

Naselje: Lesce

Občina: Lesce

Področje: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 3

Pri ogledu izkopanega jarka za novo kanalizacijo in druge komunalne vode avgusta 1994 je bil v izmetani zemlji pred hišo Begunjska cesta 5 (južno od ž.c., parc. št. 46, k.o. Hraše) najden večji odlomek poznoantičnega keramičnega lonca. ZVNKD Kranj o teh delih sploh ni bil obveščen, ogled je bil opravljen povsem naključno in spotoma, predvsem pa prepozno, saj je bil jarek ob ogledu že domala povsem zasut, tako da natančnejših podatkov o najdbi ni bilo moč ugotoviti. Najdba je pomembna zaradi definiranja obsega poznoantične naselbine v Lescah, saj so starejše najdbe po pravilu nenatančno locirane.

Milan Sagadin

173

Naselje: Libušnje

Občina: Kobarid

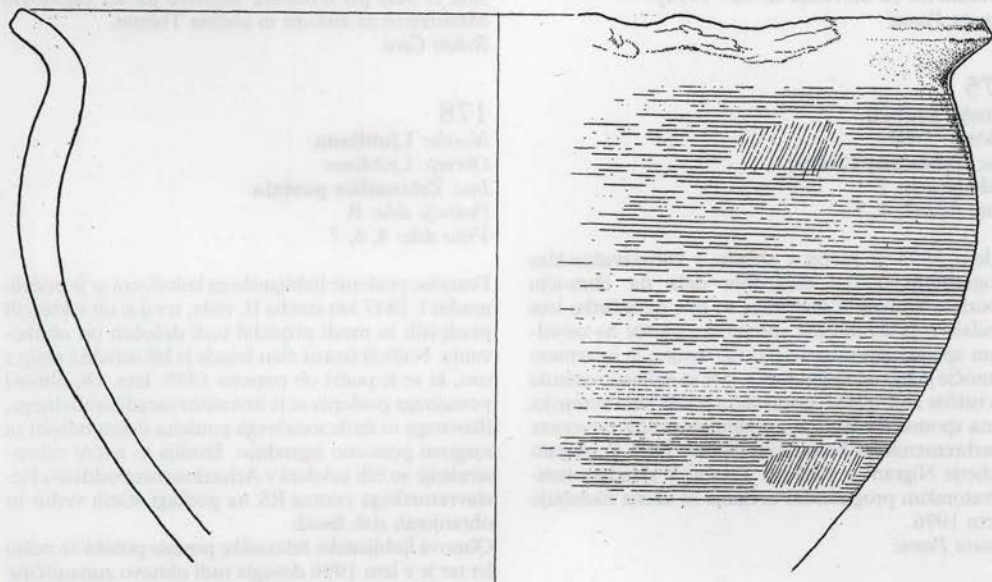
Ime: vojaška kapela na Planici

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 so bila na objektu opravljena naslednja dela:

- grobi omet na celotni površini južne, zahodne in vzhodne fasade,
- izdelava modelov in izgradnja modelov za veliki

Lesce, poznoantični keramični lonec

granati in ornamentirana stolpa ob vrhnjem delu južne fasade,

- opaženje oken in obzidava oken vzhodne in zahodne fasade,
- izdelava kalupov in odlitje ornamentov pod okni in na južni fasadi,
- izdelava betonskega podpornega zidu pred južno fasado,
- oblačenje betonskega podpornega zidu pred južno fasado,
- zidava podpornega zidu pred zahodno fasado,
- izdelava stopnišča iz armiranega betona pred vzhodno in južno fasado.

Za izvedbo navedenih del je bil opravljen helikopterski prevoz 6 ton gradbenega materiala.

Nadzor del: Pavel Sivec

Izvajalci: Turistična agencija K.C.K. in Turistično društvo Kobarid.

Darij Humar

174

Naselje: Ljubelj

Občina: Tržič

Ime: Taborišče Ljubelj

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4, 7

V letu 1994 je zavod pripravil tekste in program označevanja območja taborišča Ljubelj. Dela je pod nadzorom zavoda izvajajo podjetje Lip Art iz Ljubljane. V letu 1994 je na pobudo zavoda sprejela Odlok o razglasitvi koncentracijskega taborišča podružnice Mauthausna v Podljubelju za kulturni spomenik (Uradni list R. Slovenije št. 78 / 1994).

Renata Pamič

175

Naselje: Ljubelj

Občina: Tržič

Ime: Taborišče Ljubelj

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4, 7

V letu 1995 je zavod v skladu s konservatorskim programom izvajal naslednja dela na območju taborišča Ljubelj: restavrirane so bile na začetku leta vandalsko poškodovane spominske plošče na osrednjem spomeniku internirancem, strojno je izravnano območje južno od krematorija, kjer se nahajajo ostanki nacistične ambulante, poravnana je vzhodna betonska stena spominske kleti in z jeklenimi profili povezana z razbremenilnim betonskim zidom. Dela je izvajalo podjetje Nigram iz Križ pri Tržiču. V skladu s konservatorskim programom urejanja se akcija nadaljuje v letu 1996.

Renata Pamič

176

Naselje: Ljubinj

Občina: Tolmin

Ime: p.c. sv. Mihaela

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1995 smo nadaljevali z utrjevanjem ruševine cerkve sv. Mihaela na Ljubinju. Pozidali smo do prvotne višine razrušeni steni severne in južne stene ladje in izvedli armiranobetonske kapne vezi. Za pozidavo sten smo porabili že uporabljen gradbeni material porušenih sten, ter zidavo prililiči obstoječi strukturi zidu.

Izvajalec: Gradbeno podjetje SIGMA

Robert Červ

177

Naselje: Ljubinj

Občina: Tolmin

Ime: cerkev sv. Mihaela

Naslov: Ljubinj

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Tudi letos smo nadaljevali z utrjevanjem obodnih zidov cerkve sv. Mihaela na Ljubinju. Odločili smo se za izdelavo kamnitega vhodnega portala in sicer po vzorcu ohranjenega pilastra in po analogijah tovrstno profiliranih portalov. Na žalost originalnega pilastra nismo mogli ponovno uporabiti pri prezentaciji, ker je preveč poškodovan. Kamnoseško delo je po zavodskih načrtih izdelala kamnoseška delavnica Vojka Mužine iz Sela pri Črničah, sredstva pa sta zagotovili Ministrstvo za kulturo in občina Tolmin.

Robert Červ

178

Naselje: Ljubljana

Občina: Ljubljana

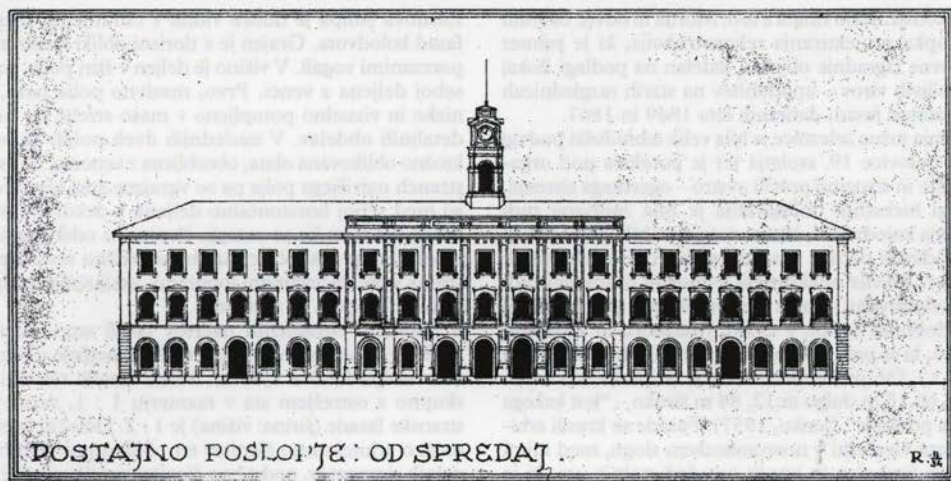
Ime: Železniška postaja

Področje dela: R

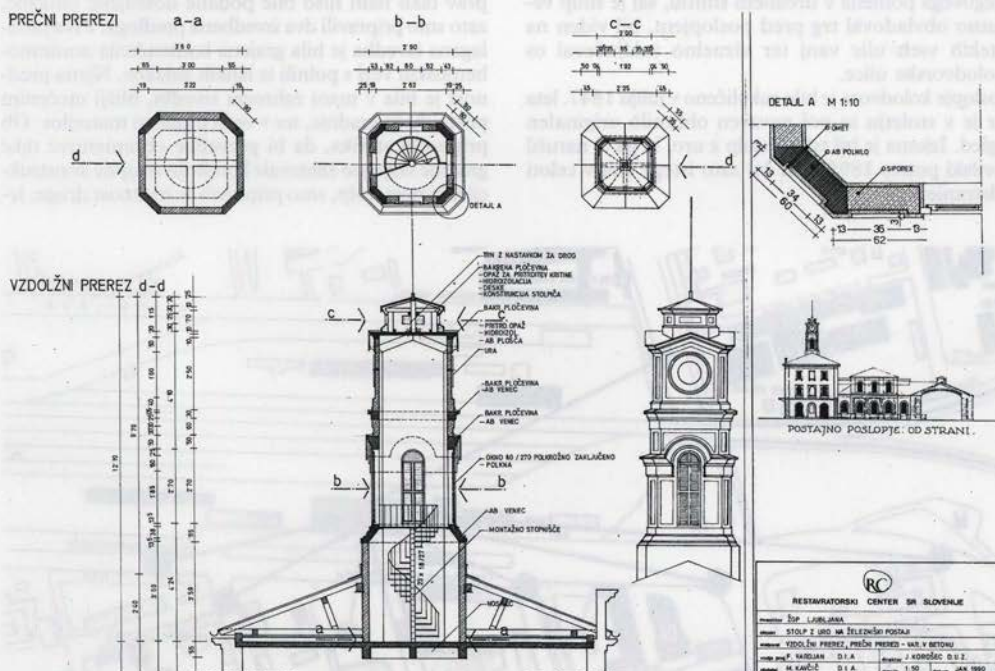
Vrsta dela: 4, 6, 7

Postajno poslopje ljubljanskega kolodvora se je pričelo graditi l. 1847 kot stavba II. reda, ter ji je ob takratnih predpisih in modi pripadal tudi določen tip oblikovanja. Najbolj izrazit člen fasade je bil osrednji stolp z uro, ki se je podrl ob potresu 1895. leta. Ob obnovi postajnega poslopja se je investitor zaradi simbolnega, likovnega in funkcionalnega pomena stolpa odločil za njegovo ponovno izgradnjo. Študija in načrti rekonstrukcije so bili izdelani v Arhitekturnem oddelku Restavratorskega centra RS na podlagi starih vedut in ohranjenih risb fasad.

Obnova ljubljanske železniške postaje poteka že nekaj let ter je v letu 1996 dosegla tudi obnovo zunanjščine glavnega postajnega poslopja. Restavratorski center RS se je v projektiranje obnove vključil na povabilo arhitekta Marka Mušiča leta 1990 ter prispeval načrte

Načrt vhodne fasade ljubljanske železniške postaje, domnevno iz leta 1849

Načrti rekonstrukcije stolpa

sene izvedbe. Lesena konstrukcija bi prišla v poštev v primeru prevelikih obtežb, vendar bi zahtevala skrbnejšo tesarsko izvedbo, podobno ostrjšem cerkvenih zvonikov. Konstrukcijo so sestavljali trije sklopi:

- nosilna konstrukcija soh s povezniki in zavetrovanjem,
- oblikovna konstrukcija remenatov ter

– zunanje opaženje z rabciranimi ometi.

Pri realizaciji projekta žal nismo sodelovali, zato nam končna izvedba ni znana. Razveselilo pa nas je dejstvo, da se projekt izvaja in predvsem, da pri izvedbi okrasnih detajlov ne prihaja do pretiranih poenostavitvev in kompromisov, ki so sicer še vedno pogosti v izvajalskih postopkih arhitekturnih projektov.

Mateja Kavčič

Pogled na uro s Trga OF, foto M. Kavčič

Literatura in viri:

Jenko Jože, (1957), Razvoj postaje Ljubljane v dobi 100 let, v: *Železniški vestnik*, št. 6/7, Ljubljana.

Jenko Jože, (1968), Iz zgodovine slovenskih železnic, Zbornik člankov 1936 – 1968, Prometni inštitut, ŽG Ljubljana.

Načrti fasad postajnega poslopja, Arhiv ŽG Ljubljana.

Konzultacije:

Franc Vardjan, dipl. inž. arh., RC RS;

Tadej Brate, dipl. inž., RZVNKD;

Anton Berce, dip. inž. gr., IZTR.

179

Naselje: Log

Občina: Sevnica

Ime: p.c. Najdenja sv. Križa

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Pri obnovi cerkve leta 1991 najdene freske na severni steni ladje ob stranskem oltarju je leta 1994 restavriral Ervin Potočnik. Fragmentarno ohranjena freska v niši prikazuje sv. Katarino z mečem in delom obroča mučilnega kolesa, a z uničenim obrazom in na istem sloju ometa angela iz prizora Oznanenja z ohranjenim obrazom, perutnico, delom obleke. Obrazni tip angela, gubanje oblačil in motivi bordur datirajo freske furlanske smeri v 1. pol. 15. st. Restavriranje fresk je financiralo Ministrstvo za kulturo in občina.

Bogdan Badovinac

180

Naselje: Lopaca

Občina: Šentjur

Ime: ž.c. sv. Ane

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 8

Popolnoma vse je šlo narobe pri obnovi zunanjščine ž.c. sv. Ane, ki jo je v letu 1994 financiral župnijski urad Pilštanj in izvajalo SGP Posavje. Potem, ko smo s sondiranjem ugotovili del starejšega zidu stavbe le v južni steni ladje, smo investitorju del posredovali pogoje za prezentacijo fasadnih ometov in pripadajoče

členitve datirane v leto 1807. Osnovni ometi so bili izvedeni v tehniki grobozrnatega ometa in barvani belo, kakor tudi izstopajoča pilastrska gladko zaribana členitev. Po odstranitvi ometov je izvajalec naredil gladko zaribane fasadne omete, pilastre poslikal v beli barvi, osnovne fasadne površine pa pobarval v zlategem okru in tako popolnoma izničil pričevalnost klasiistične fasadne površine, ki je dokaj redka na področju, ki ga pokriva celjski zavod.

Bogdan Badovinac

181

Naselje: Lozice in Orehovica

Občina: Vipava

Ime: Pasji rep

Področje: E

Vrsta dela: 1

Na območju Pasjega repa, ki leži za naseljema oziroma med Lozicami in Orehovico, smo evidentirali (tehnična, fotodokumentacija, popisi) izredno veliko število kamnitih vinogradniških hišk.

Andrejka Ščukovt

182

Naselje: Mala Pristava

Občina: Pivka

Naslov: Mala Pristava, h.št. 7

Področje: E

Vrsta dela: 2

V sklop večje domačije sodi ruševina – gospodarsko poslopje, katerega investitorica želi adaptirati v stanovanjsko hišo. Sodelovali smo s smernicami pri oblikovanju idejnega projekta.

Andrejka Ščukovt

183

Naselje: Mala Pristava

Občina: Pivka

Naslov: Mala Pristava 7

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za gradnjo nadomestne hiše na mestu gospodarskega poslopja v Mali pristavi 7 in izdali soglasje za idejni projekt, ki je smernice upošteval.

Eda Belingar

184

Naselje: Malo Polje, Sanabor

Občina: Ajdovščina, Vipava

Ime: Kozolci

Področje: E

Vrsta dela: 1

V teh dveh vasicah smo popisali, fotodokumentirali in tehnično izmerili kozolce, ki so sestavni del stavbne

in naselbinske dediščine. Tudi tu kozolci, tako kot v večini Slovenije, propadajo ali pa so precej "posodobljeni". Modernější način gospodarjenja in uporaba novih materialov je kozolcu le škodovala.

Na obravnavanem območju smo razvrstili kozolce v tri tipe: v enojne, stegnjene kozolec, vezane kozolce – toplarje in v mešane ali kombinirane kozolce.

Andrejka Ščukovt

185

Naselje: Manče

Občina: Vipava

Ime: znamenje

Področje: E

Vrsta dela: 4

Uspelo nam je ponovno postaviti pil oziroma kažipotno znamenje. Od originala je bil ohranjen le kamniti podstavek, preostali deli pa so bili okrog leta 1972 ukradeni. Rekonstrukcijo znamenja smo opravili v naši restavratorski delavnici s pomočjo fotodokumentacije in mavčnega odlitka, ki ga je dr. G. Makarovič leta 1965 izdelal na licu mesta.

Pil je datiran 1684, pomemben pa je tudi zaradi štirih niš, ki so izdolbene v "hišici" – kvadru. V vsaki od teh je podoba svetnika; sv. Andrej, ki gleda proti Gočam, sv. Vid proti Šembidu /Podnanos/, sv. Jakob proti Štjaku in sv. Križ proti Građišču nad Vipavo. Zato je znamenje tudi odličen kažipot v prostoru.

Andrejka Ščukovt

186

Naselje: Manče pri Vipavi

Občina: Vipava

Ime: znamenje

Področje: R

Vrsta dela: 4

Obnovljeno je bilo kamnito kažipotno znamenje.

Pil ima obliko kvadra s štirimi nišami v katerih so reliefi svetnikov. Po originalnem vzorcu enega od reliefov so bili izdelani še trije manjkajoči. Znamenje je bilo postavljeno na prvotno mesto ob cesti, ki pelje v Goče. Finančna sredstva: 300.000 SIT MK

Izvajalec: Restavratorska delavnica zavoda

Rudi Pergar, Toni Naglost

187

Naselje: Mavčiče

Občina: Kranj

Ime: Osrednji spomenik II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal soglasje in strokovne smernice za postavitev osrednjega spomenika II. sv. vojne v Mavčičah na novo lokacijo.

Renata Pamič

188

Naselje: Medana

Občina: Brda

Ime: Gradnikova in Zorzutova hiša

Naslov: Medana 51

Področje: Z

Vrsta dela: 4

V letu 1996 smo v skladu z odločbo 351-335/96-05/B in po tripartitni pogodbi št. 07/01-GO/96-8594/245 nadaljevali s statično konsolidacijo objekta. V objektu smo v ta namen izdelali armiranobetonske plošče in povezave obodnih zidov. Dela, ki potekajo pod okriljem Komisije za ureditev Gradnikove in Zorzutove rojstne hiše v Medani se izvajajo po ponudbi SGP Gorica. Po izdelanih izvedbenih projektih je iz strani "dediča" občina Nova Gorica in občina Brda dostavila nov program vzorednih dejavnosti k osnovni: prikazu življenja in dela obeh znanih domačinov. Zato smo s sanacijo oziroma zbiranjem izvajalcev začeli tik pred novim letom. Akcija je torej v teku in bo končana v prvem kvartalu 1996. Osnovna dela bodo v zvezi s statično konsolidacijo ter obnovo strehe. Predvidevamo tudi, da se bo akcija, pri že organiziranem gradbišču, nadaljevala tudi z letošnjimi sredstvi.

Nadzor del, projektant: UNIA d.o.o. Idrija

Darij Humar

189

Naselje: Mengeš

Občina: Mengeš

Ime: Nagrobnik rodbine Jenčič

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je na podlagi vloge in strokovnega ogleda dal konservatorske smernice za restavriranje nagrobnika rodbine Jenčič na mengeškem krajevnem pokopališču.

Renata Pamič

190

Naselje: Mengeš

Občina: Mengeš

Ime: Spominska plošča Francu Jelovšku

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Kljub jasnim zavodskim strokovnim smernicam in pogojem za postavitev spominske plošče slikarju Francu Jelovšku, je na fasado njegove rojstne hiše in bivše mengeške mežnarije postavljena popolnoma drugačna (bronasta) spominska plošča in relief glave znanega slikarja). Smernice zavoda niso bile upoštewane.

Renata Pamič

191

Naselje: **Metlika**
Občina: Metlika
Ime: **metna hiša**
Naslov: Mestni trg 24
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 7

Občina Metlika je v mesecu septembru 1996 pričela z obnovitvenimi deli na mestni hiši v Metliki. Na podlagi projekta, ki ga je izdelala ELEA d.o.o. iz Ljubljane, so se statično sanirali zidani strešni stolpci in grbovni nadzidek. Na podlagi opravljene stratigrafije beležev je mestna hiša dobila novo barvno podobo. Kamnita portala na čelni in dvoriščni fasadi rotovža sta bila speskana, utrjena in zaščiteni s hidro-fobnim sredstvom. Delo je opravil restavrator Tomaž Kogovšek iz Ljubljane.

Tomaž Golob

192

Naselje: **Metlika**
Občina: Metlika
Ime: **ž.c. sv. Nikolaja**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6

Leta 1705 pogorela župnijska cerkev sv. Nikolaja je bila leta 1759 v dobršni meri na novo pozidana kot enovita baročna stavba s pilastrosko fasado in trikotnim čelom. Zvonik so tedaj nadzidali in njegovo fasado razčlenili z vertikalno in horizontalno izstopajočimi pasovi. Od starega zvonika so se ohranile zazidane, polkrožno zaključene line v nadstropju pod današnjimi in zazidan lesen strešni tram nekdanjega ostrešja.

S strani cerkvenega upravnega odbora cerkve sv. Nikolaja v Metliki in župnika, g. Albina Žnidariča, smo prejeli oktobra 1994 prošnjo za izdajo soglasja in smernic za sanacijska dela na zunanjsčini cerkve, ki bi obsegala sanacijo cerkvene strehe z zamenjavo kritine in namestitvijo nove bakrene kritine na zvoniku ter obnovo cerkvene fasade. Raziskava fasade je pokazala, da ima zvonik še vedno originalen baročen omet debeline 3 cm. Sonde so razkrile, da je omet na večjem delu fasade zdrav in kompakten, poškodovan je le v spodnjem delu do višine ok. 1.5 m zaradi prisotnosti talne vlage, umazanje in neprimerne odvodnjavanje meteorne vode. Zato smo v smernicah odsvetovali zamenjavo ohranjenega ometa z novim; odstraniti bi bilo treba le cementne plombe na fasadi in obrobah lin in jih nadomestiti z novim apnenim ometom, nov, sanirni omet pa smo priporočili – po prejšnji odstranitvi starega in poškodovanega – v spodnjem delu fasade. Na podlagi sondiranja smo tudi določili barvni ton opleskov: simsi, obrobe zvonikovih lin, vertikalnih in horizontalnih pasov ter pilastrov so ubito bele barve, barva opleska sten pa siena naravna. Toda cerkveni upravni odbor se je odločil drugače. Z nemalo truda so odstranili celoten omet in nanesli novega v cementno-apneni malti. Zaradi tega v lanskem letu niso uspeli končati z obnovo cerkvene fasade in z deli nadaljujejo v letu 1996.

Tomaž Golob

193

Naselje: **Metlika**
Občina: Metlika
Ime: **ž.c. sv. Nikolaja**
Področje: UA
Vrsta dela: 7

V letu 1996 je župnija Metlika nadaljevala z obnovitvenimi deli na župnijski cerkvi sv. Nikolaja v Metliki. V letu 1995 so obnovili streho zvonika in delno streho ladje in prezbiterija. V nasprotju z našimi smernicami so odstranili baročni omet iz 18. stol. in ga nadomestili z novim v podaljšani malti; cerkev je bila delno tudi pobeljena. V letu 1996 so končali z obnovo strehe na ladji in pleskarskimi deli.

Tomaž Golob

194

Naselje: **Mokronog**
Občina: Trebnje
Ime: **grad Mokronog**
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 7

V mesecu avgustu smo bili na ZVNKD Novo mesto obveščeni, da se v omenjenem mesecu prično v okviru javnih del v občini Trebnje sanacijska dela na razvalinah gradu Mokronog, za katera je dalo pobudo Turistično društvo Mokronog (dalje investitor). Ker na Zavodu nismo bili obveščeni o začetku del, smo takoj stopili v stik z investitorjem in ga opozorili na omenjeno pomankljivost. Investitor se je obvezal, da bo takoj poslal pisno vlogo in obljubil, da se bodo pri sanacijskih delih držali smernic, ki so bile podane že ob ogledu razvalin meseca decembra 1994. Sporočil nam je tudi, da bo dela izvajalo Gradbeništvo Župančič iz Trebnjega (dalje izvajalec) ob pomoči treh javnih delavcev.

Kmalu nato smo si ogledali pričeta dela in ugotovili, da se ne izvajajo v skladu z omenjenimi smernicami. Ugotovili smo tudi, da investitor ni prigljal del na Upravni enoti Trebnje, da mu manjka soglasje lastnice grajskih razvalin, ga. Salome Pašič z Reke, kot tudi naše soglasje. Zato je investitor do pridobitve zahtevane dokumentacije zahteval od izvajalca zaustavitev del, vendar je slednji proti njegovim napotkom z deli nadaljeval in jih tudi končal.

Zaradi nastale situacije smo sklicali strokovno komisijo, katere sta se udeležila tudi izvajalec in investitor, ki je ocenila opravljena dela in podala nadaljnje smernice. Ugotovila je, da se izvajalec ni držal predpisanih smernic, da je dela opravil nestrokovno in nekvolitno in da v primeru deformacij saniranega dela zidu prevzame polno odgovornost in zid ponovno sanira v svoje breme. Izvajalec se ni strinjal z ugotovitvami komisije in je pri razgovoru pokazal tolikšno mero nekooperativnosti, da z njim žal ni bilo mogoče vzpostaviti konstruktivnega dialoga. Zato smo v uradnem zahtevku z dne 6.9.1995 pogojevali nadaljevanje del – po pridobitvi ustrezne dokumentacije – s pridobitvijo ustreznjšega izvajalca, ki bo razumel problematiko ohranjanja kulturne dediščine, ki bo poznal stare na-

čine gradnje v kamnu in lastnosti apnenih veziv in ki bo ob navodilih pristojne službe usposobljen za rekonstruiranje obstoječih gradbenih oblik in konstrukcij.

Tomaž Golob

195

Naselje: Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: Žalostna gora

Področje: UA, UR, KR

Vrsta dela: 1, 4, 7

Romarska cerkev Žalostne Matere božje, v tlorisu sestavljena iz prezbiterija, podolžne pravokotne ladje, pred katero je prislonežen mogočni zvonic z lopo, je bila pozidana v drugi polovici 17. stol. Glavni oltar z marmorno pieta v osrednji niši je dal leta 1675 narediti tedanji mokronoški graščak Janez Danijel Kheysell, lesene plastike iz stranskih oltarjev sodijo v krog dolenskega mojstra in dolensko-posavske delavnice iz 18. stol., slike v osrednjih nišah so delo baročnega slikarja Valentina Metzingerja. Obok prezbiterija je s prizori sedmih Marijinih žalosti poslikal naš največji baročni freskant Franc Jelovšek.

Pod cerkvijo stojijo svete stopnice iz leta 1767. Notranjščino svetih stopnic je poslikal Anton Postl s prizori križvega pota, pasijonom, angeli z orodji Kristusovega trpljenja in križanjem. Arhitekturo romarske cerkve in svetih stopnic smiselno dopolnjujejo kapele, ki se vijejo po pobočju in vodijo romarje iz doline do najpomembnejše točke njihove poti. Kapele, nekatere samosojne arhitekture, druge prislonežene k svetim stopnicam, simbolizirajo sedem Marijinih žalosti. Njihove niše je leta 1865 poslikal Matija Koželj, leta 1894 Matija Bradaška, po drugi svetovni vojni pa še Izidor Mole.

Romarski kompleks z značilnim nepozidanim travnatim prostorom predstavlja izredno kvalitetno sakralno dediščino tako zaradi lege kot tudi nadpovprečne umetnostne kvalitete in duhovnega izročila, ki je povezano z romarstvom. Zaradi svoje izrazite lege na vrhu strmega, večji del z gozdom poraslega griča, ki dominira nad dolinskim svetom okoli Mokronoga, predstavlja celotno območje Žalostne gore enkratno ambientalno in prostorsko kvaliteto.

Župnijski urad Mokronog je v sodelovanju z Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto pristopil v letu 1996 k večjim in dolgoročno opredeljenim ureditvenim in sanacijskim delom na Žalostni gori. V sklopu javnih del v občini Trebnje se je pričelo z urejanjem romarske pešpote, ki vodi od vznožja griča mimo kapel in svetih stopnic do cerkve, ob vznožju griča je bilo urejeno parkirišče, kapele so bile zaradi prisotnosti bočne vlage osvobodjene zemeljskega objekta, pri svetih stopnicah se je na njihovi zahodni zunanji steni odstranil betonski talni zidec, ob steni je bila nato izvedena zračna kineta.

Župnijski urad Mokronog je v letu 1996 za obnovitvena dela prejel tudi republiška sredstva, ki so bila namenjena delni obnovi cerkvene strešne konstrukcije in zamenjavi sedanje, dotrajane kritine z novo, bo-

bovcem. Z odobrenimi sredstvi je bilo mogoče kupiti bobovec za prekritje cerkve, prekrti z novim bobovcem kapele in na strehi cerkve zamenjati bakrene obrobe.

Tomaž Golob

196

Naselje: Moravče

Občina: Moravče

Ime: Grobišča borcev II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je opravil strokovni ogled treh posamičnih grobišč borcev in žrtev druge sv. vojne na krajevnem pokopališču v Moravčah in dal strokovne konservatorske smernice za ureditev enega skupnega grobišča padlih borcev II. sv. vojne.

Renata Pamič

197

Naselje: Moravče

Občina: Moravče

Ime: Spomeniki II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

V skladu s strokovnimi konservatorskimi smernicami zavoda, sta v spominskem parku v Moravčah bila očiščena vandalsko poškodovana spomenika Milanu Janežiču in Jožetu Klanjsku.

Renata Pamič

198

Naselje: Moste

Občina: Jesenice

Ime: Kavčke-Gorička

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, eneolitik

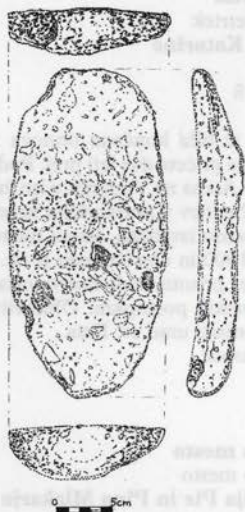
Vrsta dela: 1

Pri obhodu terena nad jezom HE Moste je bila na najvišjem platoju Kavčk na Ledini z imenom Gorička, parc. št. 1167/6, k.o. Žirovnica, najdena prazgodovinska žrnjla.

Žrnjla je izdelana iz rdečkastega peščenca dolžine 30, širine 14 in debeline 3 cm. Po ponovnem ogledu najdišča je bil na istem mestu najden tudi torni kamen. Najdišče leži nad sotočjem reke Save in potoka Završnica in kot tako nudi odličen nadzor nad sotesko Završnice in Save.

1 km SZ leži Ajdna, kjer je kot najstarejša najdba iz tega najdišča znana kamnita sekira.

Brane Horvat

Gorička, prazgodovinska žrmlja

199

Naselje: **Moste**

Občina: Jesenice

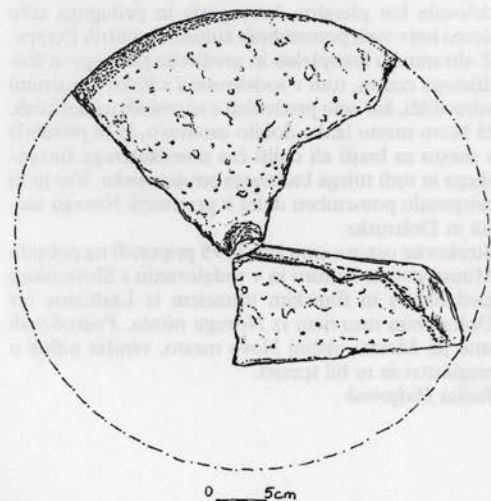
Ime: **cerkev sv. Martina**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

Po podiranju predelne stene med vhodno lopo in ladjo v cerkvi sv. Martina v Mostah leta 1980 so odstranjeni ma-

Moste, rimska žrmlja

terial nametali na kup na južni strani cerkvenega obzidja. Pri čiščenju okolice cerkve oktobra 1995 so kup kame-nja na novo preložili. Dne 23.11.1996 je bil pri ogledu kupa kamenja najden fragmentirani spodnji del rimske žrmlje. Ohranjen del žrmlje je izdelan iz sivkastega peščenca in ima naslednje mere: premer 26,5 cm, največja debelina 16 cm, debelina na najtanjšem delu je 8 cm.

Žrmlja je bila uporabljena kot gradbeni material v predelni steni cerkve. Najdba žrmlje se navezuje na doslej znane najdbe okoli cerkve sv. Martina, Most in bližnje okolice.

Brane Horvat

200

Naselje: **Moste**

Občina: Jesenice

Naslov: **Moste 11č**

Ime: Podlipnik Franc

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

Pomladi leta 1994 je Podlipnik Franc iz Most 11č pri Žirovnici, pri sajenju na svoji parceli, parcelna št. 3/1, k.o. Žirovnica našel gemo rimskega prstana.

Gema je izdelana iz karneola, na njej pa je upodobljena vrezana človeška postava odeta v togo. Zgornja polovica gema je poškodovana tako, da se zgornji del vrezane podobe ne vidi. Najdišče se nahaja 50 m vzhodneje od Žumrove njive, kjer je bilo leta 1990 najdeno rimsko bronasto šestilo.

Brane Horvat

Moste pri Žirovnici, rimska gema

201

Naselje: **Mošnje**

Občina: Radovljica

Ime: **Spomenik na grobišču borcev II. sv.vojne**

Področje: Z

Vrsta dela: 2

Zavod ni dal soglasja za dopolnitev napisa na spomeniku padlih borcev in talcev na grobišču na krajevem pokopališču v Mošnjah s podatki povojnih žrtev. Povojno padli niso pokopani tem grobišču, in jih je treba posebej obeležiti.

Renata Pamič

202

Naselje: **Neblo**

Občina: Nova Gorica

Ime: **Borg**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Območje arheološkega spomenika na Borgu se izkazuje za večje, kot smo sprva domnevali (gl. Svoljšak in Žbona-Trkman: VS 27, 1985, 232 in VS 29, 1987, 261). Terenski obhod jeseni l. 1994 je ugotovil, da je novo večje rigolanje za breskov nasad l. 1989 na parc. št. 392 k.o. Neblo, Z od hiše št. 13 v Neblem, ponovno prineslo na dan izjemno veliko množino antične strešine in zidakov. Ker kontrolno sondiranje v mladem nasadu še lep čas ne bo prišlo v poštev, je bil arheološko preverjen vsaj izkop jarka za cevi (umetno namakanje) vzdolž vzhodne meje nasada. Rezultat je bil negativen, posamezni kosi opek so leželi na sterilni lapornati osnovi in očitno v sekundarni legi. Zato je šele zasilo čiščenje sev. profila izkopa, narejenega v zgornjo, visoko nasuto teraso, pojasnilo položaj. Nekdanji starejši izkop, verjetno pred nasutjem terase, je antično plast že močno prizadel, v njej so razmetani kosi tegul, imbreksov in masivnih zidakov, a vse še z ostrimi lomi. Posebej imbreksi so izredno trdo žgani. Ker drugega gradiva in stavbnih ostalin ni videti, sodim, da gre morda za ostanke opekarske peči – na majhnem izseku tega ne morem zanesljivo trditi. Gotovo pa ta najdba dopolnjuje poročilo o lončarskih delavnicah, ki jih domnevamo na Borgu, z možnostjo, da je bila tukajšnja proizvodnja obsežnejša. Žal so pogoji za sistematske arheološke raziskave silno omejeni.

Terenske razmere na vinogradniških področjih so si bolj ali manj podobne: večkratno rigolanje in vmes še spremembe v načinih obdelave (enkrat terasiranje in drugič spet ne) arheološko zanimive sloje tako poškodujejo, da so raziskave vedno močno tvegane.

V primeru Borga je podobno – imenovana parcela je bila vsaj enkrat terasirana; danes je S od nje na novo nasuta terasa z nasadom trte, ki je v dobršni meri prekrila prvotni nivo pobočja, kjer bi lahko raziskovali. Zato ostaja potencialno raziskovalno področje nedostopno, razkriti del najdišča pa je praktično uničen.

Nada Osmuk

203

Naselje: **Nezbiše**

Občina: Podčetrtek

Ime: **p.c. sv. Katarine**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 8

V letu 1994 je bila končana obnova notranjščine p.c.sv. Katarine pričete dve leti prej. Podobno kot pri obnovi p.c.sv. Areha na Vonarjih v isti župniji, je bila arhitekturna členitev v notranjščini korektno ponovljena in kvalitetno izvedena, leseni natavek glavnega oltarja iz ok. 1900 in oba stranska iz ok. 1770 so bili obnovljeni brez prisotnosti konservatorja oz. komisije pri restavratorskih postopkih. Obnovitvena dela je financiral župnijski urad sv. Ema.

Bogdan Badovinac

204

Naselje: **Novo mesto**

Občina: Novo mesto

Ime: **Domačija Pie in Pina Mlakarja**

Področje: Z

Vrsta dela: 1, 2.

Hiša na Šmarješki cesti 8 v Novem mestu, v kateri živi Pia in Pino Mlakar, je že danes skoraj muzej. Predvsem muzej baletne umetnosti, ki sta ji bistven pečat v tem stoletju, s svojim delom dala prav Mlakarja. Poleg tega je hiša na Šmarješki cesti 8 primer združitve tradicionalne ljudske arhitekture in sodobnega bivanja. Hiša je dokaz, da je mogoče tudi danes udobno in sodobno živeti v okvirih, ki jih daje lesena, dolenska, kmečka hiša.

Z razglasitvijo domačije Pie in Pina Mlakarja za kulturni spomenik smo omogočili ohranitev kulturne dediščine, ki ni pomembna samo za Novo mesto, ampak za celotno Slovenijo, pa tudi Evropo, saj sta Mlakarja delovala kot plesalca, koreografa in pedagoga tako doma kot v vseh pomembnih kulturnih centrih Evrope. Z ohranitvijo kompleksa in ureditvijo plesnega in študijskega centra, tudi v sodelovanju s Krko in njenimi zdravilišči, kar smo predvideli v razvojnih usmeritvah, bi Novo mesto lahko dobilo ustanovo, ki bi privabila v mesto za krajši ali daljši čas marsikaterega slovenskega in tudi tujega baletnega strokovnjaka. Vse to bi prispevalo pomemben delež k promociji Novega mesta in Dolenjske.

Strokovne osnove smo leta 1995 pripravili na pobudo Ministrstva za kulturo in v sodelovanju s Slovenskim gledališkim in filmskim muzejem iz Ljubljane ter Dolenjskim muzejem iz Novega mesta. Posredovali smo jih Mestni občini Novo mesto, vendar odlok o razglasitvi še ni bil sprejet.

Judita Podgornik

205

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Grad Grm

Naslov: Skalickega ulica 1

Področje: UA, R

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Akcija se je pričela konec leta 1994 s sanitarnim čiščenjem grajskega parka pred vhodom v grad. Do zdaj so bila v območju razglašene spomenika oblikovane narave opravljena naslednja dela:

- sanitarno čiščenje samonikle sekundarne zarasti in odpadkov;
- čiščenje grajenih struktur – poti, zidov in bazena;
- dendrokirurški posegi na starejših drevesih (Thuja, cigarovec);
- meritve vodnjaka v parku;
- ukinitvev parkirišča in odstranitvev nasutja pred gradom;
- zasaditev gabrove žive meje;
- prestavitev in dopolnitev javne razsvetljave ob cesti;
- prestavitev zračnega voda PTT, ki je potekal skozi park;
- vzpostavitev redne košnje 4 – 5 x letno.

V ostalih površinah varovanega območja so bila opravljena naslednja dela:

- vzpostavitev oskrbe sadnih dreves in redna košnja sadovnjakov;
- odstranitev izrojenega hruškovega nasada in vzpostavitev redne košnje na platoju nekdanje vrtarije.

Vsa našeta dela so bila potrebna predvsem za odpravo stanja popolne zanemarjenosti ali neprimerne rabe parkovnih in drugih grajskih površin v zadnjih dvajsetih letih in predstavljajo osnovo za nadaljnja revitalizacijska dela.

Akcijo vodi ZVNKD Novo mesto ob pomoči javnih del, ki jih omogoča Zavod za zaposlovanje in Novega mesta.

Mitja Simič

Pred vselitvijo Zavoda v nove prostore v 1. nadstropju gradu Grm smo v njih opravili nujna vzdrževalna dela kot so beljenje, popravilo parketov, zamenjava razbitih stekel na oknih, odstranitev keramičnih ploščic z zidov bivših ambulant tovarne IMV.

Po vselitvi smo nadaljevali dela istočasno v neposredni grajski okolici, v pritličju severnega in vzhodnega trakta med severno in vzhodno vežo in v vhodnem stolpu.

Izvedeno je čiščenje vseh nadstropij stolpa. Odstranjeno je nasutje s tlakov in oboka nad sobo s štukaturno dekoracijo oboka v 1. nadstropju. V tej sobi smo odprli zazidani prehod v sosednji prostor in vrata očistili starih opleskov ter jih zaščitili. Dopolnili smo manjkajoče kose parketa na mestu odstranjene peči in parket lakirali. Mizar Tihomir Barbič je obnovil glavna grajska vhodna vrata.

V pritličju so porušene sekundarne predelne stene v zazidanem arkadnem hodniku, odstranjeni so propadli stari tlaki in z vseh zidov in stropov odbiti ometi. Lončene in kovinske peči smo previdno razložili in jih

deponirali na podstrešju.

V 1. nadstropju je porušen samostojč dimnik, ki ni bil v funkciji.

Porušena sta bila prizidka k vzhodni fasadi gradu. Južno od grajskega poslopja ob ograji tovarne IMV smo zgradili dvoprostorno apnenico dim. 740 x 340 x 240 cm za potrebe gradbenih del ob obnovi gradu. Pri firmi TECNO FUTUR SERVICE iz Modene smo naročili termografsko snemanje vseh štirih fasad stolpa in endoskopski pregled razpok in konstrukcij obokov v pritličju.

Projekt statične sanacije stolpa je izdelal ing. Stojan Ribnikar.

Tehnološki elaborat o ugotovitvi dejanskega stanja in predlog izvedbe gradbene sanacije je izdelal ing. Ivan Klaneček, gradbeni tehnolog.

Po odločitvi, da uredimo v pritličju SV vogala (od severne do vzhodne veže) Zavodove restavratorske delavnice, smo za ta poseg naročili izdelavo Predinvesticijske študije. Elaborat je izdelala "ESPRI", Agencija za podjetništvo in vodenje d.o.o. Novo mesto. Študija je bila končana v decembru l. 1994.

Na Zavodu smo izdelali Osnovna konservatorska načela za obnovo pritličnega dela gradu, namenjenega restavratorskim delavnicam ter postopno izvajamo meritve in rišemo posnetek obstoječega stanja.

Ivan Bogovčič iz Restavratorskega centra RS je izdelal Strokovne sugestije za načrtovanje restavratorskih ateljejev za likovno dediščino, Zoran Milič iz Narodnega muzeja iz Ljubljane pa za opremljanje delavnice za arheološko gradivo.

Na temelju omenjenih elaboratov smo izvedli razpis za izbiro izvajalcev za:

A – Sanacijo vlage temeljnih zidov in prezidav v severnem in vzhodnem traktu gradu

B – Statično sanacijo stolpa

C – Izdelavo izvedbenega projekta za restavratorsko delavnico

Izbrali smo za: A – ZRMK iz Ljubljane

B – SGI iz Ljubljane

C – ID-Interior Design iz Novega mesta

ZRMK je delo končal v decembru 1995, SGI je delo na stolpu začel in izvedel injektiranje sten. Zaradi slabega vremena in nizkih temperatur so vstavljanje pero sider prestavili na spomladanski čas.

Projektiranje restavratorskih delavnic poteka v stalnem sodelovanju Zavoda in projektanta.

Dunja Gerič

206

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: grad Grm

Področje: UR, KR

Vrsta dela: 5, 7

Dela v grajskem parku so bila financirana znotraj skupne akcije za sanacijska dela na gradu Grm. Glede na to, da so se na gradu izvajala zahtevna dela za statično sanacijo grajskega stolpa, je bilo razpoložljivih sredstev za park relativno malo. V tem okviru so bila

v grajskem parku v letu 1996 izvedena navedena dela.

1. V mesecu marcu je bil izdelan geodetski posnetek ožjega območja parka okoli gradu v merilu 1:250, ki ga je izdelala Geodetska uprava RS – izpostava Novo mesto.

2. V začetku aprila je bilo zasajenih pet (6 do 7-letnih) kostanjevih dreves, kot ponovna vzpostavitev prekinjene drevoredne poteze proti gradu. Dela je izvajalo podjetje Vrtnarstvo iz Murske Sobote.

3. V maju smo organizirali manjša sanacijska dendrokirurška dela na štirinajstih starih kostanjih v drevoredu. Dela je izvajalo podjetje Tisa d.o.o. iz Ljubljane.

4. V parku smo organizirali čiščenje in obnovo nekaterih do tedaj zapuščenih in zatravljenih poti, predvsem na zgornjem platoju in ob vodnjaku. Dela so izvajali delavci iz programa javnih del pod nadzorom odgovornega konservatorja.

5. Vzpostavljena je bila redna košnja in sprotno čiščenje parka. Dela je izvajal delavec iz programa javnih del pod nadzorom odgovornega konservatorja.
Mitja Simič

207

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: **Grob Primičeve Julije**

Področje: Z

Vrsta dela: 7

Primičeva Julija – Julija Primitz por. Scheuchenstuel, je del svojega življenja prežvela v Novem mestu, kjer je tudi umrla. Pokopana je na pokopališču v Šmihelu. Nagrobnik je sicer zelo enostaven, vendar je bil v zelo slabem stanju in je zaradi razpokanosti že skoraj razpadel. Na pobudo skupine občanov, ki so zbrali sredstva za sanacijo, smo se odločili za zamenjavo podstavka spomenika, na katerega smo pritrdili originalno napisno ploščo. Poleg tega pa je bilo opravljeno tudi čiščenje križa ter zamenjava betonskih robnikov s kamnitimi. Dela so bila opravljena oktobra 1995, v začetku leta 1996 pa je bila opravljena sanacija nagrobnika Julijine matere, ki je vzdan na steno kapele nasproti Julijinega groba. Dela je izvedlo podjetje Portal Brunček & B d.n.o. iz Kresnic.

Judita Podgornik

208

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: **Kandijski most**

Področje: T

Vrsta dela: 7

Stoletni železni most čez reko Krko v Kandiji v Novem mestu je bil že tako dotrajan, da je bila potrebna njegova temeljita sanacija. Dela na mostu so se pričela septembra 1995 in bila zaključena sredi leta 1996. V jesenskem času sta bila skoraj v celoti sanirana kamnita opornika na obeh straneh reke. Dela je izvajal ZRMK

iz Ljubljane. Sanacija železnega dela, ki je dosti bolj zahtevna, pa je potekala skozi vso zimo. Dela je opravljalo podjetje Gradis s podizvajalci. Zamenjani so bili vsi dotrajani deli, opravljeno kovičenje, čiščenje celotne konstrukcije in zaščitno barvanje. Zavod je vseskozi spremljal dela na mostu, ki je tehniški spomenik. Nosilec celotne akcije je bila Mestna občina Novo mesto.

Judita Podgornik

209

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: **Kolegiatni kapitelj**

Naslov: Kapiteljska ulica 1

Področje: UA, R

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

V letu 1995 je Matjaž Vilar nadaljeval restavratorska dela v prostijski kapeli. Po detailnem snemanju neknadnjih beležev je bila odkrita in potem restavrirana stenska poslikava ob oltarju. Restavrirana je bila tudi stropna freska, ob obnovi pozlate na okvirju je sodeloval Peter Mali.

Iz kapele je pred ureditvijo kotlovnice (ki se nahaja v prostoru pod kapelo) odstranjen stari tlak iz lesenih kvadratnih plošč. Po čiščenju smo ugotovili, da so bile narejene iz dveh vrst lesa – ene temnejše in druge svetlejšje barve, položene diagonalno kot šahovnica. Ker ni bilo mogoče obnoviti in ponovno položiti prvotnega tlaka, smo za kapelo izdelali nov tlak. Delo je izvajal mizar Tihomir Barbič iz Meniške vasi. Obnovljena je bila še zadnja zunanja fasada prostije in sicer severna fasada zahodnega trakta.

V sklopu projekta za ureditev Strme poti je bila predvidena ponovna postavitev Marijinega znamenja, ki se je prvotno nahajalo na nekdanjem Katarininem, danes Prešernovem trgu. Restavratorska dela na kipu in njegov odliček je izvedel Momo Vukovič. Manjkajoči kamniti kos podstavka je izdelal kamnosek Boris Udovč, ki je z ekipo izvedel tudi montažo podstavka in odlitka kipa na novo lokacijo ob Strmi poti.

V letu 1995 je bilo izvedeno ogrevanje kapiteljske cerkve sv. Nikolaja s plinskimi sevalnimi telesi (glej poročilo 1.8. Tomaž Golob).

Dunja Gerič

210

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: **Mestne njive**

Področje: A

Obdobje: bronasta doba

Vrsta dela: 6

V začetku leta 1994 je lastnik njive – p.št. 600, k.o. Novo mesto, opravil strojno oranje in pri tem poškodoval večje število žganih grobov. Po ogledu njive smo našli več temnejših lis, z ostanki žganine, prežganih kosti in lončenih črepinj.

Že v mesecu januarju smo tako izvedli zavarovalno arheološko izkopavanje, drugo, na istem mestu pa po jesenskem oranju v novembru in decembru istega leta. Tako smo skupaj v letu 1994 dokumentirali in izkopalih 38 žganih, žarnih grobov.

V vseh grobovih brez izjeme je žganina položena v masivno lončeno žaro, nad katero je ležala lončena latvica, ki pa je bila praviloma pokrita še z manjšo kamnito ploščo. Vsi grobovi so bili z oranjem poškodovani, tako da se je včasih od groba ohranilo le dno žare, ves ostali del posode pa je bil odoran. Praviloma je odorano ustje, včasih pa del ustja žare, latvice in kamnite plošče najdene v žari. Poleg masivnih lončenih žar, ki so ornamentirane s plastičnim rebrom in ročaji na obodu in lončenih latvic, smo v žarah našli še 3 bronaste igle z različnimi glavicami, nekaj steklenih jagod, železne in bronaste obročke, dele fibule očalarke, lončeno vretence in kamnit brus.

Od standardnega gradiva nekoliko odstopa gradivo groba 384 A in B, ki je dvojni grob z dvema žarama, ki se med seboj stikata. Grob je bil z oranjem precej poškodovan. Tako smo že ob odstranjevanju preorane zemlje nad grobom našli bronasto tulasto sekiro in sulico ter bronasto iglo, kjer pa glavica ni bila ohranjena. Obe lončeni žari sta bili odorani vsaj do polovice, v žganini pa smo potem našli še dva bronasta obročka s prepletom in še bronasto britev.

Sredi meseca oktobra 1995 pa smo ob ponovnem pregledu njive po jesenskem oranju našli ostanke še 5 žganih grobov, ki od doslej odkritih odstopajo. Dokumentirali in izkopalih smo jih, tako da sedaj skupno

številu grobov izkopanih na Mestnih njivah v Novem mestu presega številko 398.

Časovno so vsi grobovi dokaj enotni, saj segajo iz 9. v 8. st.pr.n.št. Grobišče gotovo ni izkopano v celoti, tako da ob naslednjih oranjih njive lahko pričakujemo nove poškodbe. Žal sistemska zaščita grobišča, kljub našemu prizadevanju, ni uspela.

Borut Križ

211

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: cerkev sv. Lenarta

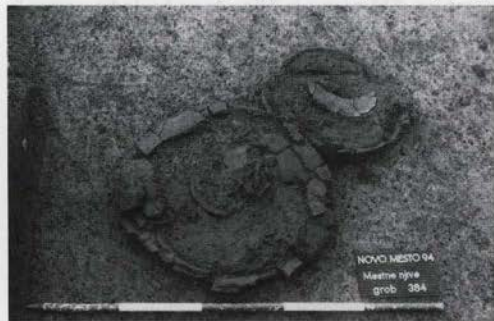
Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

V okviru vzdrževalnih del sta bili pri napeljavi novih električnih kablov v južni in jugovzhodni steni gotskega prezbiterija najdeni zazidana gotska sedilija in tabernakeljska niša v obliki trilista iz časa gradnje ok. leta 1480. Sedilija z usločnim lokom in bogatim profiliranim ostenjem ter živahno polihromacijo (rdeča, siva, zelena, oker) je bila v kasnejših obdobjih precej poškodovana, najbolj pa prav v času napeljave novih kablov. Restavriranje je zajelo čiščenje profiliranega ostenja, nadomestitev manjkajočih oziroma uničenih delov profilov iz peščenca, kitanje poškodb ter odkrivanje osrednjega polja, ki ga krasi bogat šabloniziran vzorec z motivom granatnega jabolka. Kamnoseški del restavriranja je končan, poslikava, ki je mestoma slabo ohranjena, je odkrita, osrednje polje

Mestne njive, Grob 384

Mestne njive, Grob 384

Mestne njive, Grob 384

Mestne njive, Grob 393

pa je za zdaj v grobem zakitano. V nadaljevanju bo treba izvesti kitanje poškodb s finim ometom in retuširanjem.

Robert Peskar

212

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: ž.c. sv. Nikolaja

Področje: UA, R

Vrsta dela: 4, 5, 8

Župnijski urad Novo mesto – Kapitelj nas je zaprosil za soglasje za ogrevanje notranjščine ž. c. sv. Nikolaja s plinskimi sevalnimi telesi. Ker smo se na Zavodu s tovrstno tehnologijo srečali prvič in je redkost tudi v Slovenskem prostoru – njeno uporabo poznamo le v ž. c. v Brezovici pri Ljubljani in v evangeličanski cerkvi v Ljubljani – smo se z investitorjem, župnijskim uradom Novo mesto – Kapitelj, projektantom, dipl. ing. Tomažem Colaričem iz PROCESNEGA INŽENIRINGA d.o.o. iz Domžal in Jožetom Kastelecem dogovorili za srečanje v kapiteljski cerkvi, kjer se bomo detajlno seznanili z omenjeno ogrevalno tehnologijo. Ker plinska sevalna telesa ne ogrevajo zraka, temveč toplotno žarčijo neposredno na ljudi in predmete, smo kot pogoj za soglasje zahtevali, da mora biti ZVNKD Novo mesto pred in med ogrevanjem cerkve omogočen nadzor nad stanjem notranje opreme in da se v prezbitერიju in ladji namestijo merilci vlažnosti in temperature. Sklenjeno je bilo, da se bo ladja ogrevala s plinskimi sevalnimi telesi, ki bodo pritrjena na kovinsko ogrodje visela izpod stropa v obliki lestence (načrt za lestence je izdelal Jože Kastelec), sevalna telesa v prezbitერიju pa se vgradijo v steno nad slavolokom. Opisana rešitev se nam je zdela najbolj primerna zato, ker se po eni strani sevalna telesa diskretno vključujejo v arhitekturno in likovno bogato notranjščino cerkve, po drugi strani pa se je lahko celotna plinska napeljava izvedla z minimalnimi gradbenimi posegi zgolj v obsegu cerkvenega podstrešja. Dela je izvedlo Gradbeno podjetje PIONIR iz Novega mesta.

Robert Peskar

213

Naselje: Novo mesto

Ime: ž.c. sv. Nikolaja

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1996 se je na podlagi projekta, ki ga je izdelal Josip Ušaj, dipl. ing. el., izvedla zunanja razsvetljava kompleksa kapiteljske cerkve sv. Nikolaja v Novem mestu.

Tomaž Golob

214

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Mlini in žage na reki Krki

Področje: T

Vrsta dela: 1

Naloga inventarizacije naravne in kulturne dediščine na reki Krki na območju mestne občine Novo mesto je stekla poleti 1996. Opravljen je bil pregled vseh objektov na vodni pogon ob reki Krki v sodelovanju s Tadejem Bratetom, svetovalcem za tehniško dediščino pri Upravi RS za kulturo. Opisano je bilo stanje teh objektov, preverjeni zgodovinski podatki o teh objektih in pregledana literatura, ki se nanaša na vodne pogone. Naloga je še v delu, zaključek je predviden konec januarja 1997.

Finančno je nalogo omogočila mestna občina Novo mesto.

Judita Podgornik

215

Naselje: Piran

Občina: Piran

Ime: župna cerkev sv. Jurija

Področje: UA, A, R

Vrsta dela: 4, 6, 7

V letu 1994 so bili do predzadnje faze restavrirani angeli s stranskega oltarja župne cerkve sv. Jurija v Piranu, restavratorske posege je opravil Restavratorski center RS.

V tem letu so bile opravljene nedestruktivne arheološke raziskave v cerkvi in na celotnem področju okolice cerkve. Vsa dela je izvajal Techno futur service iz Modene.

Zaradi izdelave idejnega projekta in statične sanacije ostrešja je RC RS izdelal posnetek obstoječega stanja strešne konstrukcije. Restavratorski center RS je izdelal idejni projekt sanacije strešne kritine in izdelal potrebno študijo statike in sodelovanju z ing. S. Ribnikarjem. Poseg za zamenjavo strešne kritine celotne cerkve izvaja Župni urad Piran, kateri bo še v tem letu pristopil k posegu. Del sredstev spomeniškovarstvene akcije je bil sporazumno z Župnim uradom Piran namenjen za dodatno izolacijo strehe zaradi platen na stropu ladje.

Pred pričetkom sanacije ostrešja in zamenjave kritine, je bila narejena zaščita vseh stropnih slik, da ne bi med posegom prišlo do poškodb na platnih. Zaradi pregleda stropne konstrukcije in nadaljne restavratorske obdelave je bilo treba sneti osrednjo ovalno sliko. V zadnjem delu prezbiterja je bila urejena začasna restavratorska delavnica, saj je slika zelo velikih dimenzij in močno poškodovana (strgana), zato ni primerna za transport v restavratorsko delavnico.

Ob 650-letnici piranske župnije je bila restavrirana oltarna slika sv. Jurija, restavratorski poseg je opravila Mira Ličen-Krmpotič. Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran je ob jubileju pripravil razstavo o opravljenih delih spomeniško-

varstvene akcije obnove župne cerkve, ki poteka od leta 1991 dalje. Razstava je bila dvojezična (italijansščina) in je bila na ogled v turistični sezoni.

V mesecu decembru 1994 je MZVNKD Piran, RC RS v sodelovanju z Župnim uradom Piran in Slovenskim konservatorskim društvom organiziral strokovni enodnevni simpozij s predstavitvijo interdisciplinarnega načina dela in s tem povezanim metodološkim pristopom prezentacije sakralnega spomenika. Simpozija se je udeležilo približno 80 konservatorjev iz vseh slovenskih zavodov.

Mojca Guček

216

Naselje: Piran

Občina: Piran

Naslov: Bolniška ulica

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Podjetju Projektiva inženiring Piran je Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran izdal Soglasje za obnovo objekta Bolniška 1 v Piranu, na parc. št. 865 k.o. Piran – mesto pod pogoji, da se med drugim predhodno opravijo zaščitne arheološke raziskave (S/III. – 663 – 93).

Po dogovoru z odgovornim konservatorjem g. B. Purgerjem sem predložil investitorju PIP-u ponudbo in sicer kot samostojni raziskovalec. V pooblastilu, izdanem 18. 05. 1993 (O/II. – 1049 – 93), mi je MZVNKD Piran določil pogoje, pod katerimi lahko izvajam arheološke raiskave in strokovni nadzor.

Na željo PIP-a je bila sklenjena pogodba med servisnim podjetjem izvajalca MIC d.o.o. in SGP Koper samo za polovičen obseg del. 11. 06. 1993 je bil dodan

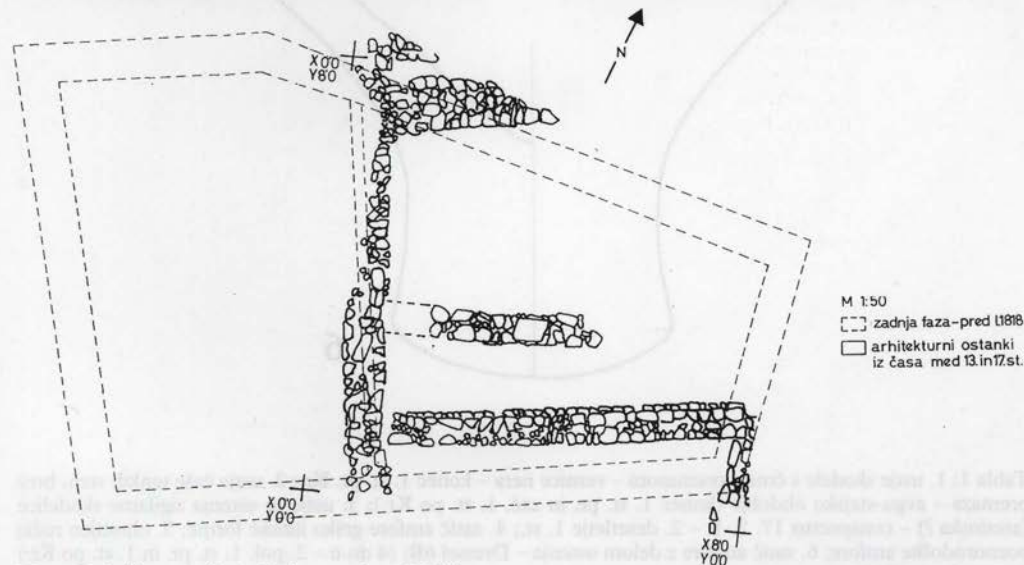
in podpisan aneks k omenjeni pogodbi (2/5 – 146/93) prav tako s podjetjem SGP Koper.

Za opravljanje omenjenih arheoloških raziskav je Ministrstvo za kulturo na podlagi zahtevka MZVNKD Piran (O/II – 935 – 93) izdalo odločbo 05. 05. 1993. Kerv v prednjem delu (gledano s Tartinijevega trga) objekta niso bili predvideni posegi v arheološke plasti, smo raziskali le drugo SV polovico objekta (glej planum in foto 1, 2). Raziskana je bila povprečno meter debela kulturna plast z ostanki arhitekture in drobnimi najdbami, katerih glavnino (približno 500 kg !) datiramo v čas zgodnje antike – 1. st. pred in po Kr.

Začetna višina raziskanega področja je zaradi dviganja terena rasla od +180cm do +280 cm absolutne višine. V kvadrantu 3 (foto 1:1) pa smo poglobili izkop do trdnega – sprijetega grušča, ki se je začel na globini – 5 cm. Nad njim je bila še približno 50 cm debela sterilna plast grušča ter nad njo kulturne plasti. Najgloblja kulturna plast (SE 024) je bila polna ostankov antičnih opek in amfor ter drugega posodja, ki pa so bili vsi zaobljeni. Glede na absolutne višine med katerimi se je ta plast nahajala (+50 do +120 cm) je zelo verjetno, da je zaobljenost posledica delovanja morja, ki je še pred sto leti napolnjevalo mandrač na mestu današnjega Tartinijevega trga.

Mogoče je, da so z razbitimi opekami, amforami in drugo keramiko zasipavali obrežje nekdanjega mandrača. Lahko pa smo z našimi raziskavami prišli v bližino antičnega skladišča, za kar bi prav gotovo lahko govorili tudi številni fragmenti amfor, kot tudi njihovih pokrovov. Ostanki finejšega namiznega posodja (sigilata, s črnim premazom, vrči...) so procentualno skromno zastopani.

Datacijo keramičnih najdb dopolnjuje tudi novec – as cesarja Domicijana (Domitianus 81 – 96) iz konca 1. st. (opredelitev novca opravil A. Šemrov, Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Ljubljana).

Piran, Bolniška, merilo 1:50 (pomanj. na 36 %)

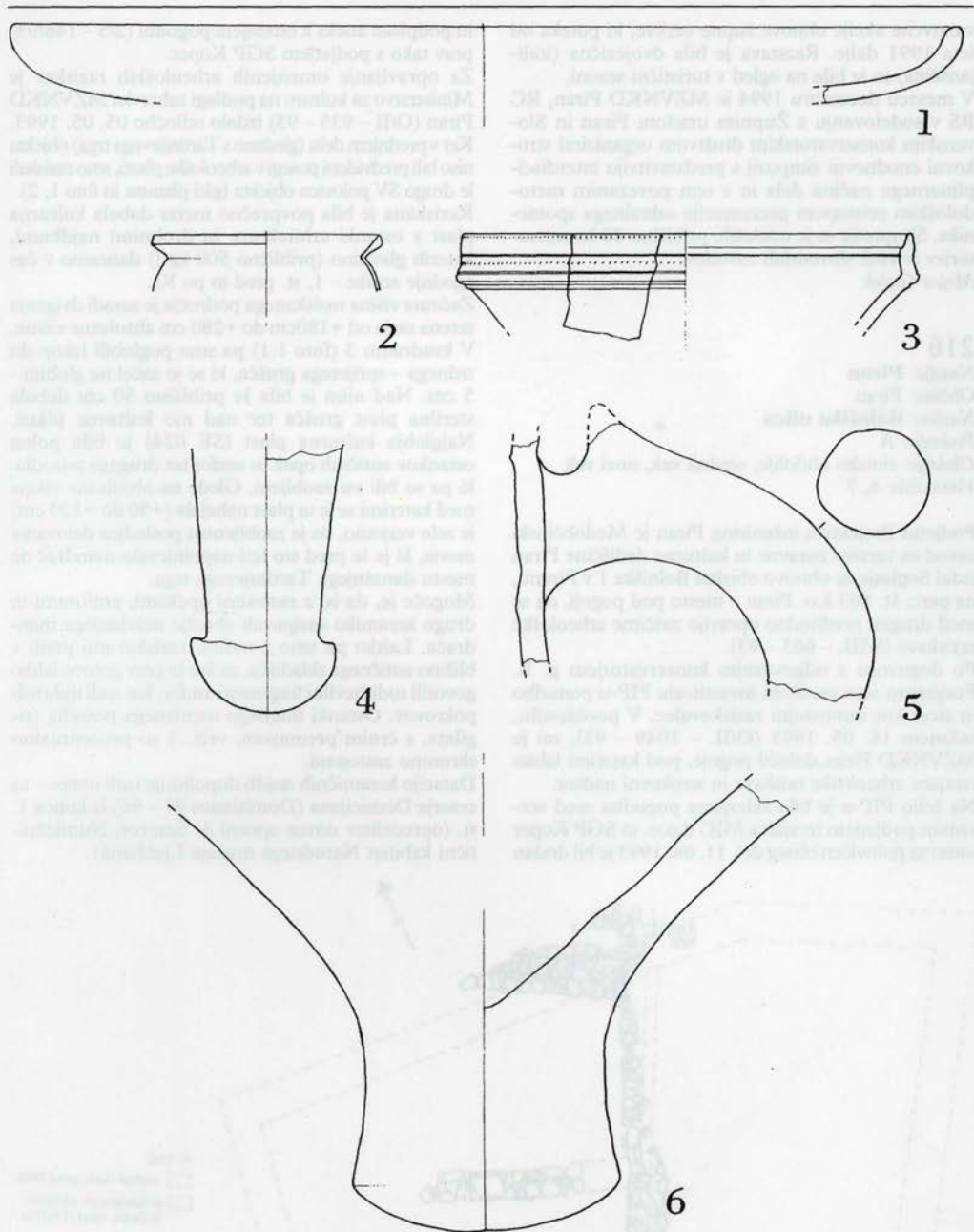

Tabla 1: 1. ustje skodele s črnim premazom – vernice nera – konec 1. st. pr. Kr.; 2. ustje čaše tankih sten, brez premaza – avgu-stejsko obdobje (konec 1. st. pr. in zač. 1. st. po Kr.); 3. ustje in ostenja sigilatne skodelice (aretinska ?) – conspectus 17. 2. 1. – 2. desetletje 1. st.; 4. zatič amfore grško italške forme; 5. ohranjen ročaj poznorodoške amfore; 6. zatič amfore z delom ostenja – Dressel 6B; (4 do 6 – 2. pol. 1. st. pr. in 1. st. po Kr.) (pomanj. na 65 %)

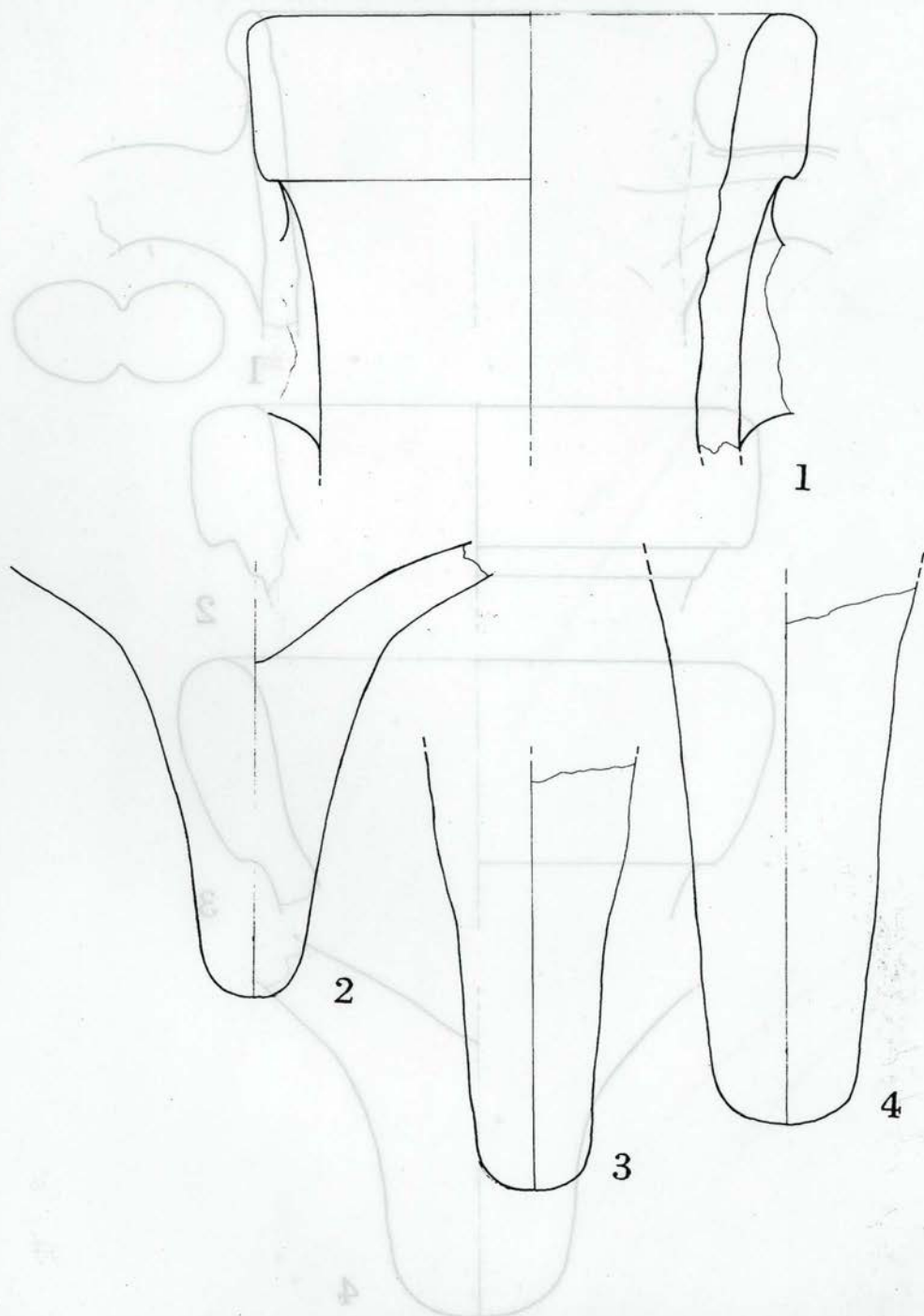

Tabla 2: 1. ustje amfore z ostanki ročaja – Lamboglia 2; 2. zaključek, spodnji del amfore – Lamboglia 2; 3. zatič amfore – Dressel 6A; 4. zatič amfore – Dressel 6A; (vsi fragmenti so iz časa 1. st. pr. in 1. st. po Kr.) (pomanj. na 60 %)

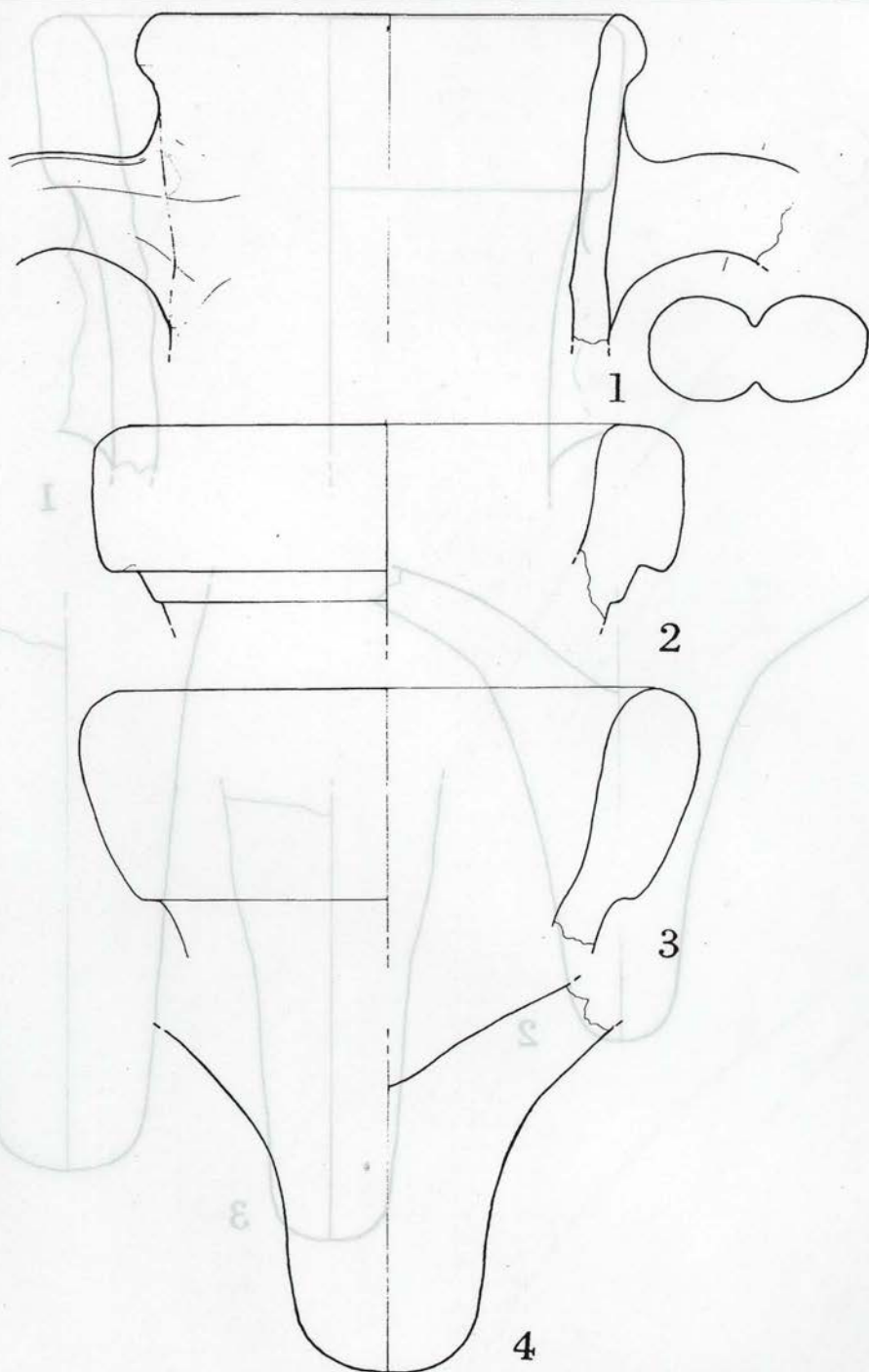

Tabla 3: 1.ustje amfore z delno ohranjenim ročajem – Dressel 2 – 4; 2. ustje amfore – Dressel 6A; 3. ustje amfore – Dressel 6B; 4. zatič amfore – Lamboglia 2; (vsi fragmenti si iz časa 1. st. pr. in 1. st. po Kr.) (pomanj. na 75%)

V potrditev dvatisočletne tradicije ribolova prebivalcev Pirana so številne izkopane glinene uteži za ribiške mreže (okoli 300 kosov).

Najstarejši arhitekturni ostanki, ki so z vkopi za temelje poškovali antične plasti, ne dopuščajo celovitejših rekonstrukcij, ker se nadaljujejo tudi zunaj raziskanega področja (glej planum in foto 1). Odkopani zid 1 (SE 06) poteka skoraj vzporedno z današnjo Bolniško ulico in je širok 50 cm. Pri dnu se razširi na vsako stran z zobom še za 10 cm (skupaj 70 cm). Zid je lepo zidan "na lice" z dvema vrstama grobo obdelanih kamnov in vezanih z belo apneno malto. Posebej je zanimivo, da je zgrajen "poševno", kot se dviga teren in ne stopničasto (terasasto). Vrh kokla je v spodnjem delu na višini +150 cm, medtem ko je na zgornjem delu višje za 35 cm (+185 cm). V spodnjem raziskanem delu je pravokotno na zid 1 "sedel" zid 2, širine 60 cm, ki pa se v spodnji vrstvi prav tako razširi s coklom na 70 cm. Način gradnje je podoben kot pri zidu 1. V SZ vogalu izkopa smo odkrili še zid 3, ki je vezan z zidom 2 (sočasen) in teče vzporedno z zidom 1 (pravokotno na zid 2). Zid 3 je širok 90 cm, grajen prav tako iz grobo obdelanih kamnov, vezanih z belo apneno malto. Zagotovo se nadaljuje tako proti S (pod današnjo zakristijo cerkve sv. Petra) kot tudi proti jugu (trgu) vzporedno z zidom 1.

Med zidovima 1 in 3 smo odkrili temelje še enega – zidu 4, ki ni tako lepo grajen. Ohranjen je samo v višini dveh vrst.

Izgradnjo vseh štirih zidov lahko po arhivskih virih postavimo v poznosrednjeveško in zgodnjenovoveško obdobje (13. do 17. st.). Zidova 1 in 3 sta vzporedna s stransko steno cerkve sv. Petra, katere obstoj je v virih izpričan vsaj za leto 1272. Razdalja med cerkvijo in našim zidom 3 je 140 cm, kar zadošča za prehod. Enako orientacijo je imela tudi hiša Pizagrua (predhodnica Tartinijeve hiše) na drugi strani cerkve, katere gradnja je postavljena v 14. stoletje.

V zadnji fazi je bil stanovanjski objekt nepravilnega tlorisa zgrajen zagotovo pred letom 1818. Telega leta je namreč arhitekt Pietro Nobile preoblikoval cerkev sv. Petra (med drugim je dvignil streho), kar je imelo za posledico zazidavo oken v drugem nadstropju severne stene obravnavane hiše.

Hrib, na katerem stoji ž. c. sv. Jurija, je skupaj s piranskim rtičem izjemna strateška točka na severni istrski obali. Prazgodovinske najdbe v ž. cerkvi nam skupaj z najdbami s Starega trga (Prvomajski trg) dokazujejo, da so se prebivalci že vsaj nekaj stoletij pr. Kr. zavedali strateškega položaja, s katerega so lahko kontrolirali pomorski promet v severnem delu Jadranskega morja. Pomembnost nadzora, pa tudi varovanje plovbe (po J. Šašlu naj bi beseda Piranon izvirala iz grške besede "pyr" – "ogonj" v pomenu svetilnik) se je z ustanovitvijo Akvileje (181. pr. Kr.) na nasprotni strani Tržaškega zaliva še povečala. Z rimsko zasedbo Istre leta 177 pr. Kr. so plovbo v tem delu Jadrana prevzeli akvilejski kolonisti. Zaradi skromnega agrarnega zaledja (glavne kopenske povezave ga obidejo) ni imel možnosti, da bi se razvil v pomembnejše urbano središče, tako kot Trst, Poreč ali Pula. M. Suić sicer domneva, da so si antični prebivalci v času

zgodnjega cesarstva morda pridobili status peregrinske skupnosti. Po propadu zahodnega rimskega cesarstva (476 po Kr.) je celotna Istra, s tem pa tudi Piran, postala tisti prostor, v katerega se je pred prihajajočimi Slovani umaknilo romanizirano staroselsko prebivalstvo. Ob drugih istrskih mestih ga v svoji Kozmografiji, napisani v 7. st., omenja Anonimni geograf iz Ravene. Naše raziskave potrjujejo dokaj močno poselitve Pirana v poznorepublikanskem in zgodnjecesarstem obdobju, katerega jedro je bilo verjetno na utrjenem rtiču, mnogi gospodarski objekti pa prav gotovo izven tedanjega obzidja. Zelo skromno je glede na raziskave v sv. Juriju in na Starem trgu zastopano kasnoantično obdobje, kar morda kaže na to, da se je življenje takrat omejilo z obzidjem, zunaj katerega je ostal mandrač. Po koncu 13. st., ko so mestu zavladale Benetke, se je Piran začel intenzivneje razvijati zunaj mestnega obzidja. Mestno središče je bilo še vedno na Piazzii vecchii (Prvomajski trg), ob mandraču pa je 1272 leta že stala cerkev sv. Petra. O mestni četrti Porta Campo, ki je s severne strani obkrožala pristanišče, arhivski viri poročajo šele v 14. stoletju. Med leti 1291 in sredino 15. st. so Benečani zgradili izven mestnega obzidja ob mandraču tri javne zgradbe: Občinsko hišo, Fontiko in Ložo. V pedesetih letih 15. st. je tudi ta del mesta dobil svoje obzidje. Izgradnjo odkritih arhitekturnih ostankov zato postavljamo v čas oblikovanja četrti Porta Campo. Žal nam skromen obseg raziskav (manj kot 40 m) ne dopušča celovitejših rekonstrukcij. Številne zgodnjeje najdbe pa nam kažejo, da je treba računati z njimi tudi izven antičnega in zgodnjerednjeveškega obzidja ter to upoštevati pri nadaljnji obnovi mesta.

Pri določitvi keramike je sodelovala Verena Vidrih Perko.

Damijan Snoj

Literatura

T. Bezeczky, Roman Amphorae from the Amber Rout in Western Pannonia. BAR, Int. ser. 368, Oxford 1987.

E. Ettliger e.a., Conspectus Formorum terrae sigillatae italico modo confectae. Rom. Germ. Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts zu Frankfurt a. M., Bonn 1990.

S. A. Hoyer, Hiša Tartini. Piran 1992.

F. Kos, Gradivo I. Ljubljana 1902, št. 182

B. Kovič – M. Pahor, O zgodovinskem in arhitekturnem razvoju Tartinijevega trga v Piranu. Kronika VIII, Ljubljana 1960, 21ss.

S. Pesavento Mattioli, Amfore romane a Padova; ritrovamenti dalla citta. Materiali d archeologia 1, Modena 1992

D. Snoj – M. Novšak, Piran. Varstvo spomenikov 34, Ljubljana 1992, 268ss.

M. Stokin, Piran. Arheološki pregled 29 (1988), Ljubljana 1990, 181ss

M. Suić, Antički grad na istočnom Jadranu, Zadar 1976. Katalog izbora posebnih najdb

217

Naselje: Pišce

Občina: Brežice

Ime: Pleteršnikova domačija

Področje: Z

Vrsta dela: 2, 4, 5, 7.

Ob stoletnici izida velikega slovensko-nemškega slovarja, katerega avtor je Maks Pleteršnik, rojen v Pišecah, so se krajanje Pišec leta 1994 odločili, da uredijo njegovo rojstno hišo, ki je bila v zadnjem času zapuščena. Pri obnovi objekta je sodeloval tudi Zavod za VNKD Novo mesto. Izdelana je bila arhitekturna topografija hiše in na osnovi te tudi konservatorske smernice obnove. Poudariti moramo, da smernice pri obnovi niso bile v celoti upoštevane zaradi samovolje odbora za obeležitev obletnice in izvajalcev. Odboru je bil pač pomembnejši rok izvedbe in ureditev domačije pred proslavo kot pa kvaliteta izvedbe.

Občina Brežice je na podlagi strokovnih osnov, ki jih je izdelal Zavod v Novem mestu, najprej izdala odločbo o kulturnem spomeniku. Odlok o razglasitvi Pleteršnikove domačije za kulturni spomenik je bil končno sprejet na seji sveta občine Brežice 5.9.1996 in objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije 20. 9. 1996, št. 53.

Judita Podgornik

218

Naselje: Pišce

Občina: Brežice

Ime: grad Pišce

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 7

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto je v programu Ministrstva za kulturo za leto 1996 uspel zagotoviti sredstva za nujno prenavo streh na gradu Pišce.

Na podlagi popisa del, ki ga je izdelal Ladislav Kotnik, d.i.g., je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine z javnim razpisom izbral kot najugodnejšega ponudnika Pionir Gradbena operativa Krško d.d.. Najprej se je izvršila obnova preperete strehe nad južnim traktom ob zvoniku stolpčju. Ostrešje je bilo potrebno zamenjati z novim lesom, streho prekriti z obstoječo kritino oziroma zamenjati dotrajano opeko in izvesti nove obrobe na stiku strehe z zidovi stolpčja. Pri sanaciji enokapne strehe nad severozahodno galerijo je bilo treba zamenjati celotno ostrešje, še pred tem pa z betonskim vencem statično povezati obodne zidove galerije. Zaradi zamakanja je del ostrešja namreč strohnel, tako da je prišlo do delne porušitve in nagiba celotne strehe. Obnovila se je tudi dotrajana in delno porušena dvokapna streha nad zahodnim traktom gradu.

Tomaž Golob

219

Naselje: Planica /Libušnje/

Občina: Kobarid

Ime: kapela Bes

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V sodelovanju z muzejem in Turističnim društvom iz Kobarida smo sodelovali s konservatorskimi smernicami in nadzorom pri dokončni obnovi in prezentaciji italijanske kapele Bes na Planici nad vasjo Libušnje. Obnova in financiranje je potekalo s sredstvi in delom Kobaridskega muzeja, Ministrstva za kulturo in našega Zavoda.

Darij Humar

220

Naselje: Planina

Občina: Postojna

Naslov: Planina h.št. 30

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Hiša sodi v tip bogatejše domačije v Planini in datira v 19. stoletje s florinjskimi zasnovami, ki pa so starejšega datuma. Investitorica želi urediti fasado stavbe. V ta namen smo pripravili predlog ureditve fasad.

Andrejka Ščukovt

221

Naselje: Planina

Občina: Postojna

Ime: zaselek Malni

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Pripravili smo idejni projekt za počitniško hišico na temeljih nekdanjega gospodarskega poslopja v območju razglašenega kulturnega spomenika in naravne znamenitosti v zaselku Malni pri Planini.

Andrejka Ščukovt

222

Naselje: Planina

Občina: Ajdovščina

Ime: Stara osnovna šola

Naslov: Planina 58

Področje: E

Vrsta dela: 2, 7

Že od leta 1988 se krajanje Planine pripravljajo, da bi adaptirali staro osnovno šolo. V lanskem letu pa so prišli do odločitve, da bi jo kar porušili. Po dolgotrajnem prigrvarjanju in smo se le dogovorili, da se stavba ne zruši ampak adaptira. Pripravili smo konservatorski projekt s programom, s tem da stavba ohranja vse svoje tipične lastnosti in detajle.

V letošnjem letu so kot prvo od potrebnih obnovitvenih del izvedli adaptacijo strehe.

Andrejka Ščukovt

223

Naselje: Planina
Občina: Histojna
Naslov: Planina 86
Področje: E, U
Vrsta dela: 2

Podali smo pritožbo na izdano gradbeno dovoljenje za legalizacijo nadomestne gradnje na mestu pogorele v Planini št. 86, ker ta ni upoštevala lokalne tradicionalne stavbne tipike ter je zaobšla smernice, ki smo jih za nadomestno gradnjo podali.

Eda Belingar

224

Naselje: Planina, Slap
Občina: Ajdovščina, Vipava
Naslov: Gruntne bajte
Področje: E
Vrsta dela: 1

Na območju vinogradov pod sv. Pavlom in v vasi Slap smo popisali, tehnično izmerili in fotodokumentirali kamnite vinogradniške hiške oziroma zavetišča vinogradnikov.

Andrejka Šukovt

225

Naselje: Pleterje
Občina: Šentjernej
Področje: A
Obdobje: srednji vek
Vrsta dela: 6

ZVNKD Novo mesto se je avgusta 1995 leta lotil sondažne raziskave pred vstopom v samostanski kompleks Pleterje. Akcija je imela povsem zaščitni značaj. Zato je bila soudeležba poletne šole Posavje, skupno ognjišče več kot dobrodošla. Devet udeležencev arheološke delavnice je imelo priložnost spoznati delo arheologa-konservatorja na terenu. Tri skupine so se tako izmenično seznanjale z osnovnimi arheološkimi postopki, kot je flotacija – t.j. izpiranje vzorcev prsti, markiranje tako pridobljenih vzorcev in končno arheološko sondažno izkopavanje. Prvi dve skupini je vodila študentka arheologije Ildiko Pinter, sondiranje pa arheolog-konservator Uroš Bavec. Ildiko Pinter je dijakom pomagala predstaviti naše delo na razstavi v Kostanjanjci. V arheološki delavnici so sodelovali dijaki: Nataša Završnik, Anja Serec, Anita Filipčič, Marko Mele, Jure Močivnik, Kristina Debeljak, Slavko Repovž, Maja Čekrlič, Matevž Janc.

Na tem mestu ustanavlja omenjeni Zavod etnološki park – skansen. Potrebe etnološkega parka so narekivale raziskavo, dotlej še neznanega, na novo odkritega arheološkega najdišča. Sondažno je bilo raziskano 50,52 m² površine. Arheološke oz. kulturne plasti smo odkrili le na slabi polovici obravnavane površine in pri tem uspeli medsebojno ločiti dve, pogojno pa celo tri faze človekove aktivnosti, ki jih smemo uvrstiti v čas ob koncu poznega srednjega veka

in začetku novega veka (16/17. stoletje). Za najpomembnejšo zadnjo fazo, ki je bila ocenjena kot depozija oz. "smetišče" se ponuja možnost historične interpretacije, ki jo povezujemo z jezuitskimi preureditvami kartuzije leta 1595. Preliminarni rezultati izkopavanja z interpretacijo izbora najdb so bili leta 1995/96 predstavljeni na razstavi Dolenjskega muzeja Od antičnega vrča do majolke in v istoimenskem razstavnem katalogu pod naslovom Arheološko najdišče Pleterje – zakladnica črepinj.

Uroš Bavec

226

Naselje: Počakovo
Občina: Radeče
Ime: p.c. sv. Janeza Evangelista
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 8

Obnova p.c.sv. Janeza Ev., zgrajene v letu 1881, je v letu 1994 potekala precej po bližnjici. Še pred prihodom konservatorja je bila odstranjena več kot polovica fasadnega ometa, na strehi prezbiterija je bila položena bakrena pločevina. Zidarji niso dosledno ponovili v grobem ometu preprosto izvedene členitve lizen in delilnih vencev na zvoniku. Fasadni ometi so enostavno beljeni. Barvni beleži v notranjščini pa niso bili nanešeni v skladu z rezultati sondiranja. Navedena dela je financiral župnijski urad Svibno.

Bogdan Badovinac

227

Naselje: Podbrezje
Občina: Naklo
Ime: Grobišče borcev II. sv. vojne
Področje dela: Z
Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal strokovne konservatorske smernice za obnovo nagrobnika in hortikulturno ureditev grobišča borcev II. sv. vojne na krajevnem pokopališču v Podbrezjah. Akcijo je vodila Krajevna skupnost Podbrezje.

Renata Pamič

228

Naselje: Podkraj
Občina: Hrastnik
Ime: Hrastnik – Podkraj
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

Na območju bodočega bencinskega servisa Petrol v Podkraju pri Hrastniku, tik ob magistralni cesti Ljubljana – Hrastnik je v letih 1993, 1994 in 1995 Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje izvajal zaščitna arheološka izkopavanja. Raziskave so se začele 1993. leta s poskusnim sondiranjem terena. Takrat je ekipa ZVNKD Celje (2 dipl. arheologa in

11 fizičnih delavcev) v dvajsetih delovnih dneh raziskala 450 m² površine. Poskusna sonda je bila arheološko pozitivna in je potrdila domneve o obstoju rimskih ostalin na tem območju. S sondiranjem smo odkrili arhitekturne strukture, ki so pričale o ostalinah predvidoma dveh objektov. Poleg arhitekture smo našli številne drobne najdbe: železne predmete (žebliji, okovi, obročki), nekaj bronastih fibul, bronast ključ, odlomke steklenih posod, 4 antične novce, ter številne fragmente antične lončenine.

Na osnovi rezultatov sondažnih raziskav in v skladu z zakonom o varovanju kulturne dediščine je ZVNKD Celje predpisal arheološke raziskave celotnega ogroženega območja (glede na idejni projekt bo z izgradnjo ogroženih cca 8.000 m² potencialnega arheološkega najdišča).

Tako smo po podpisu pogodbe začeli 18. aprila 1994 leta izvajati sistematična zaščitna arheološka izkopavanja. Poleg dveh strokovnih delavcev ZVNKD Celje je ekipa štela še do 4 študente arheologije in v povprečju 10 fizičnih delavcev, ki so sodelovali iz programa javnih del v občini Hrastnik. V tem letu nam je uspelo raziskati 2194 m² površine, delno pa 750 m². Izkopavanja smo začasno prekinili 29. novembra zaradi prihajajoče zime, in jih nadaljevali v 1995. letu. Osnovne naloge v letu 1995 so bile dokončanje raziskav na površini delno raziskani že leta 1994, ter sondiranje skrajnega vzhodnega dela lokacije. Delo smo opravili v času od 3. maja do 17. oktobra. Strokovna ekipa je bila sestavljena iz dveh strokovnih delavcev ZVNKD Celje, do štirih študentov arheologije in v povprečju 8 fizičnih delavcev.

Z izkopavanji, ki smo jih opravili v letih 1994 in 1995 smo raziskali cca 3.600 m² površine in ugotovili, da so kulturne plasti precej poškodovani s poljedelskimi deli, ter da so na enem delu celo popolnoma uničene z ilegalno, recentno deponijo odpadnega gradbenega materiala. Stratigrafija nam je potrdila tudi dejavnost hudourniških potokov in erozije. Kljub temu so ostale ohranjene arhitekturne ostaline – odkrili smo 5 objektov, ki so ostali ohranjeni samo v osnovah za temelje (ena vrsta kamnov, položenih v ilovico), razen objekta I, čigar zidovi so izjemno lepo ohranjeni (južni zunanji zid je ohranjen celo do 1,20 m v višino).

Objekt I je bil za razliko od ostalih objektov izgrajen na rahlo dvignjenem delu terase in ima poseben tloris. Interpretirali smo ga kot svetišče, kar so tudi potrdili tukaj najdeni predmeti kulturnega značaja: žrtvenik (najden ob zunanji strani južnega zidu najmanjšega prostora Objekta I), ročaj patere z upodobitvijo boginje Lune/Hekate? in fragmenti kadilnice.

Preseneča število vkopov, zabeleženih zunaj in znotraj objektov II, III, IV in V. Nekaj jih je sicer bilo praznih, vendar je večina vsebovala antično gradivo (fragmente stekla, lončenine, kovinske predmete). Glede na to, da smo vkope zaradi prekopane plasti, ki jih je prekrivala, lahko definirali šele na nivoju ilovice, ni popolnoma jasno, kdaj so posamezni vkopi nastali. Med drobnimi najdbami prevladujejo fragmenti lončenine raznovrstnih oblik: od loncev različnih velikosti, skled, skodelic, vrčev, kadilnic, krožnikov, tarilnikov, pokrova za amforo, etc.

Hrastnik – Podkraj, žrtvenik posvečen Veliki materi bogov

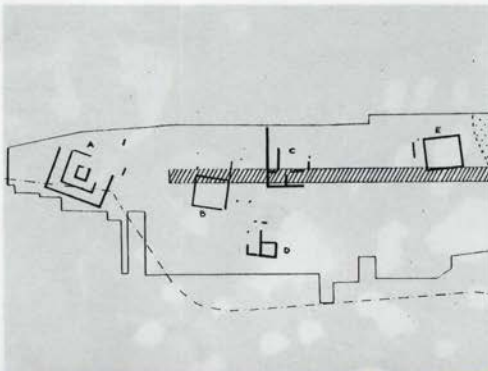
Številni so različni železni predmeti, kot so: okovi, žebliji, ploščice, ipd., sledijo odlomki steklenih posod, kovanci, bronaste fibule, perlice, gema, prstana, fragmenti lončenih oljenk in nekaj fragmentov terra sigillate.

Na osnovi najdenih 91. kovancev različnih cesarjev, lahko arheološko najdišče v Podkraju pri Hrastniku postavimo v čas od 1. do 4. st. n.št. Najdeno arhitekturo interpretiramo kot ostanke majhne naselbine ali postojanke, ki je tukaj nastala kot posledica brodarjenja po Savi, svetišče pa nedvomno potrjuje tudi kulturno življenje tega območja.

Zaščitna izkopavanja so pokazala, da se najdišče razprostira po vsej površini, predvideni za gradnjo bencinskega servisa Petrol in tehnične baze AMZS, in se celo nadaljuje čez mejo načrtovane gradbene jame (v smeri zahoda in vzhoda).

Arheološke raziskave so dokončane na zahodnem delu lokacije, in sicer od objekta I do gramoznate poti, ki omogoča dostop do lokacije. Vzhodni del lokacije je delno raziskan z metodo poskusnega sondiranja. V primeru posegov v ta del najdišča bo vsekakor treba opraviti še zaščitna arheološka izkopavanja.

Alenka Jovanović

Hrašnik – Podkraj, pogled na najdišče

- poskusno sondiranje leta 1993
- izkopana površina
- recentna deponija odpadnega gradbenega materiala
- rob predvidenega gradbenega izkopa
- A – Objekt I/svetišče
- B – Objekt II
- C – Objekt III
- D – Objekt IV
- E – Objekt V

Hrašnik – Podkraj, tloris

229

Naselje: Podkraj
 Občina: Ajdovščina
 Ime: Hrašica
 Področje: A
 Obdobje: rimsko obdobje
 Vrsta dela: 7

V letih 1993 -1996 smo etapno ponovno utrjevali in ponekod deloma obnovili obrambni zid rimske utrdbe. Za izhodišče smo vzeli konservatorsko metodo prof. Brusina, ki je opravil prvo raziskovalno in konsolidacijsko delo na njem. Za vezivo so uporabljali, kot kaže, izključno apno, ki pa je bilo zelo dobre kakovosti in je ponekod, na manj izpostavljenih mestih tudi na površini zidu, še dokaj dobro, v nižjih slojih zidu praviloma v celoti ohranjeno. Brusinovo konservatorsko načelo je bilo rigorozno: kjer je bila v zidu vrzel, je pri konservaciji niso dopolnili, četudi se je zato škoda z leti večala/ poročilo o raziskavah in o delu na obzidju mi sicer ni znano!

Obseg našega dela je bil omejen: posek drevja in grmičevja, zlasti na S in Z kraku zidu utrdbe na Listniku; za vsakoletno etapo zidu smo očistili zgornji sloj utrjenega zidu, odstranili vso preperino in humus, izpirali z vodo pod močnim pritiskom in nato zgornji sloj ponovno pozidali in dobro utrdili z oblikovanjem površinskega odtoka vode /tukaj mislim predvsem na skrbno fugiranje vrzeli med kamni z debelejšimi nanosi

maltne veziva./ Zaradi neugodnih klimatskih razmer na Hrašici smo za vezivo uporabljali izključno cement z dodatkom maltita, da smo dosegli svetlejšo barvo. Na obstoječem zidovju nismo ničesar dodajali, pač pa smo se odločili za dopolnjevanje vrzeli, ker so ponekod nastale že statično problematične odprtine.

Posebej je treba omeniti še južni stolp v utrdbi, ki ob sedanjih konservatorskih delih ni bil obravnavan iz sledečih razlogov:

– pri odkopu južne stranice zidu smo ugotovili, da ni sledov o novejši konservaciji, pač pa so vidni originalni antični temelji stavbe. Notranjost stolpa je nekoliko odkopana, vidna je skalnata podlaga, vendar je vse skupaj prelito s cementno malto; tega ni bilo moč očistiti brez spremljajočega raziskovalnega dela. Isto velja za južni rob stolpa, ob prehodu na zahodni krak obcestne utrdbe; vse je nekako zasilno zavarovano s cementnim prelivom. Ob čiščenju južnega kraka obzidja obcestne utrdbe smo nekaj metrov vzhodno od južnega stolpa odkrili sledove nekakšnega prehoda.

V načrtu Zavoda, ki je utrjevalna dela na obzidju vsa leta vodil, ni bilo nikakršnih arheoloških raziskav, ki jih tod sicer opravlja Narodni muzej, zato smo se odločili, da Južni stolp in njegovo bližnje okolico ob sedanjih konservatorskih akcijah pustimo ob strani in zahtevamo predhodne, nujno potrebne raziskave. Šele zatem bodo konservatorska dela v skladu z dosedaj opravljenimi lahko dokončana.

Nada Osmuk

230

Naselje: **Podmelec**

Občina: Tolmin

Ime: **ž.c. Marijinega vnebovzjetja**

Naslov: Podmelec

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Restavrador Momo Vukovič je v letošnjem letu pričel z odkrivanjem stenskih poslikav v župni cerkvi Marijinega vnebovzjetja v Podmeltu. V tej barokizirani gotski cerkvi je pod okriljem novogoriškega zavoda za spomeniško varstvo potekalo odkrivanje fresk v prezbiteriju že od druge polovice šestdesetih let pa vse do leta 1973. Izkazalo se je, da je poslikan celoten prezbiterij in sicer z motivom Zadnje večerje na severni steni ter prizori Kristusovega trpljenja, ki potekajo vzdolž južne stene ter slavoloka. Na stropu je naslikan prizor Marijinega kronanja. Na južni steni tečejo vzdolž profiliranega venčnega zidca napisi s kronogramom, ki dajejo trikratno letnico 1718. Podoben napis na severni steni je žal nečitljiv.

Takrat so restavradorji novogoriškega zavoda odprli v južni steni ladje ob slavoloku tudi cca 1m² veliko sondo. Pod ometom se je prikazal značilen srednjeveški ikonografski motiv pregrehe /AVARITIA, lakomnost/ s hudičem. Smatrali smo, da gre za starejšo, še srednjeveško fresko.

Letošnje odkrivanje poslikave je potrdilo ikonografski motiv na južni steni ladje in sicer personifikacije sedmih poglavitnih grehov, ki so združene v peklenjskih mukah. Pod njimi teče napisni trak, ki je skoraj v celoti ohranjen in se glasi:

O AETERNITAS TAS QVIS HABITABIT IN ARDORIBUS SEMPITERNIS ? PECCATORES.

To lahko prevedemo z besedami: O večnost /večnost/? . "Kdo bo prebival v večnem ognju? Grešniki". Ohranjen kronogram izpisan z rdečimi črkami daje letnico 1717. Če smemo domnevati, da gre pri drugi manjkajoči besedi za podvojitve besede AETERNITAS potem dobimo letnico 1718, enako kot v prezbiteriju. Freske so kljub naključvanju in delnemu uničenju ob odpiranju novih oken dokaj dobro ohranjene in očitno je, da ne gre za istega slikarja, ki je istega leta poslikal prezbiterij.

Deloma so bile odkrite freske tudi na severni steni ladje. Tu gre za prizor poslednje sodbe z motivom blaženih in zavrženih. Napisni trak na tej strani je žal slabše ohranjen in je zaenkrat moč razbrati samo be-se-de TERIBILI IVDICIO A MORT.... Ker potekajo čez fresko tudi ob steno kasneje prizidane lizene, se je odkrivanje fresk tu ustavilo in se bo nadaljevalo, ko bo ugodno rešen tehnični problem prezentacije sten in stropa ladje.

Robert Červ

231

Naselje: **Podnanos**

Občina: Vipava

Ime: **kapelica sv. Miklavža**

Naslov:

Področje: E

Vrsta dela: 2, 8

Kapelica je bila marca 1995 v prometni nesreči porušena. Investitor, Župnijski urad, jo želi ponovno zgraditi v enaki obliki in velikosti kot je bila prejšnja. Sodelovali smo pri nadomestni gradnji.

Andrejka Ščukovt

232

Naselje: **Podnanos**

Občina: Vipava

Ime: **Župnišče**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 7, 8

Župnišče v Podnanosu je stalo na najožjem delu cestišča, ki pelje skozi vas. Prevladale so zahteve po rušenju dobre polovice župnišča. S projektantom smo sodelovali pri rušitvenem elaboratu in oblikovanju fasad preostalega dela stavbe, s tem da se ponovno uporabi kamnite arhitekturne elemente (okenski okvirji, portal).

Andrejka Ščukovt

233

Naselje: **Podrečje**

Občina: Domžale

Ime: **Zidana kapelica**

Naslov: **Podrečje št. 3**

Področje dela: Z, U

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal strokovne smernice in vodil nadzor del pri obnovi zidane kapelice ob hiši Podrečje št. 3. Kapelica s fresko poslikavami je bila gradbeno sanirana in na novo prekrita.

Akcijo je vodila Krajevna skupnost Vir pri Domžalah.

Renata Pamič

234

Naselje: **Podstenice, Komarna vas**

Občina: Novo mesto, Semič

Ime: **Baza 20, partizanska bolnišnica Jelendol, partizanska bolnišnica Zgornji Hrastnik**

Področje: Z

Vrsta dela: 1, 4, 5, 7.

V poročilu podajamo pregled aktivnosti pri sanaciji in vzdrževanju treh spomeniških sklopov na Kočevskem Rogu v letih 1994 do 1996. Programi obnove Baze 20 in partizanskih bolnišnic Jelendol in Zgornji Hrastnik so od leta 1995 vključeni v program akcij Ministrstva za kulturo.

Od jeseni 1994 je v Dolenjskem muzeju v Novem mestu redno zaposlen vodnik in oskrbnik na Bazi 20, ki skrbi tudi za ostala dva spomeniška sklopa ter je vsak dan prisoten na Kočevskem Rogu.

Jeseni 1994 so bili s pomočjo interventnih sredstev delno sanirani objekti v bolnišnici Jelendol, ki so bili poškodovani med zimskim neurjem v začetku leta 1993. Obnovljena je bila kuhinja, delno pa tudi velika baraka za ranjence. Na ostalih objektih v obeh bolnišnicah in na Bazi 20 pa so bila izvedena manjša popravila.

Leta 1995 je potekala akcija sanacije objektov na Bazi 20. Objekt št. 16 je bil na novo prekrit s skodlami, obnovljena so bila okna, celoten objekt pa je bil premazan z ustreznimi zaščitnimi sredstvi. V objektu je Dolenjski muzej postavil prvi del nove stalne razstave o Bazi 20 in Kočevskem Rogu. V začetku leta 1995 je bil poškodovan objekt št. 19, na katerega je padlo drevo. Objekt je bilo treba razstaviti, da smo lako ohranili čim več avtentičnega materiala. Celoten objekt je bil po odstranitvi drevesa, ki je najbolj poškodovalo streho, ponovno postavljen. V večini je bil uporabljen avtentični material, le strešna konstrukcija in kritina so nove. Notranjost je bila urejena s pomočjo starih fotografij.

V letu 1996 je akcija potekala predvsem v bolnišnici Zgornji Hrastnik, kjer je bila v začetku leta zaradi močnih snežnih padavin poškodovana operacijska baraka – Aseptika. Delno smo zamenjali zunanje obitje in strešno konstrukcijo, v celoti pa je bila zamenjana strešna kritina. Notranje obitje je bilo očiščeno, delno zamenjano in v celoti premazano z apnom, kot je bilo vidno na vojnih fotografijah. Istočasno je potekala tudi

sanacija velike barake za ranjence, ki je imela že močno dotrajano strešno kritino. Zamenjana so bila preperela bruna na eni izmed sten, strešna kritina je bila zamenjana v celoti. Urejena je bila tudi notranjost objekta, cel objekt pa je bil premazan z zaščitnimi sredstvi.

Jeseni 1996 je bil v celoti na novo prekrit objekt št. 22 na Bazi 20, kjer bo Dolenjski muzej postavil drugi del stalne razstave. Vsi drugi objekti so redno čiščeni, sproti so odpravljene vse manjše poškodbe na objektih. Delo in stanje na objektih je vseskozi fotodokumentirano. Ves čas poteka tudi nadzor nad deli, ki ga vodijo delavci Dolenjskega muzeja iz Novega mesta in Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Novega mesta.

Sanacijo objektov v celoti finansira Ministrstvo za kulturo, dela pa so izvajali Varprem iz Ljubljane, Bojan Koželj in GG Podturm.

Judita Podgornik

235

Naselje: **Ponikva**

Občina: Šentjur

Ime: **ž.c. sv. Martina škofa**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Po zamenjavi dotrajanega skrila na strehi prezbiterijske, obeh stranskih kapel in zakristije ž.c.sv. Martina z novim, je v letu 1994 sledila še obnova barvne podobe zunanjščine na fasadah pod navedenimi strehami. Dotrajani ometi so bili le mestoma nadomeščenimi z novimi. Obledela barvna podoba je bila ponovno osvežena z zlatim okrom kot osnovo in belo barvnimi lize-nami. Slabo ohranjena sončna ura je bila rekonstruirana. Krovsko in tesarska dela je izvajal Ivan Podgrajšek. Obnovitvena dela je financiralo Ministrstvo za kulturo RS, občina Šentjur in tukajšnji župnijski urad.

Bogdan Badovinac

236

Naselje: **Ponikva pri Grobelnem**

Občina: Šentjur

Ime: **drevored**

Področje: UR, KR

Vrsta dela: 6, 7

V sezoni 1994/95 je bila opravljena delna sanacija dreves v nekdanjem drevoredu dvorca Ponig, ki je danes občestni drevored s krajinsko in ambientalno vlogo, drevesa pa imajo zaradi starosti tudi dendrološko vrednost. Sanacija je obsegala obrezovanje suhih vej, oblikovanje krošenj nekaterih dreves in čiščenje trohnohe iz posameznih dupel. Radikalna pomladitvena rez z nižanjem krošenj z vidika izboljšanja fiziološkega stanja dreves ni bila potrebna, saj so v relativno dobrem stanju, obenem pa smo s tem ohranili sedanjo vizualno kvaliteto drevoreda. Izvajalec je bilo podjetje Tisa d.o.o. iz Ljubljane, pooblaščen za

drevesno kirurgijo in kultiviranje parkovnih kompleksov s strani Ministrstva za kulturo. V letu 1996 predvidevamo nadaljevanje sanacije dreves in sajenje nadomestnih sadik divjega kostanja v vrzeli.

Alenka Kolšek

237

Naselje: Ponikve
Občina: Sežana
Naslov: Ponikve 17
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Izdali smo soglasje za popravilo strehe in ganka na hiši št. 17 v Ponikvah ter podali konservatorske smernice za nameravana dela.

Eda Belingar

238

Naselje: Postojna
Občina: Postojna
Ime: graščina
Naslov: Titov trg 2
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

V letu 1995 nas je investitor SAZU iz Ljubljane zaprosil za soglasje oziroma smernice za prenovo graščine na Titovem trgu v Postojni, v kateri imajo prostore ZRC. Glede na to, da je bilo o stavbi in njenem razvoju zelo malo znanega, je Zavod podal le splošne zahteve in se z nadzorom dogovoril, da bodo raziskave potekale sočasno z izvajanjem rušitvenih del. Spriči dejstva, da je celoten objekt napadla hišna goba, ga je bilo treba v celoti izprazniti, vse lesene dele uničiti in izkopati tlake v debelini cca 50 cm, kar je bilo zanimivo tudi za arheološke raziskave, ki jih je opravil Muzej iz Postojne. Pri tem smo naleteli na starejša ostanke objekta, najdbe no treba še obdelati in dokončno raziskati. Konservatorski program se tako še dopolnjuje z novimi ugotovitvami, usklajevanja glede prezentacije in različnih interesov opravljamo na skopih operativnih sestankih s projektanti in izvajalci del.

Mitja Mozetič, Jasna Svetina

239

Naselje: Postojna
Občina: Postojna
Naslov: Tržaška št. 7
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4, 6

Podali smo smernice za prenovo hiše št. 7 na Tržaški cesti, študijo obarvanja in sanacije fasad oz. fasadnih ometov ter izdali soglasje in smernice za rekonstrukcijo "terase" ob omenjeni hiši.

Eda Belingar

240

Naselje: Postojna
Občina: Postojna
Naslov: Tržaška 12
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Podali smo soglasje za prenovo leve polovice hiše Tržaška 12 v Postojni, izdelali konservatorske smernice ter podali študijo obarvanja fasad.

Eda Belingar

241

Naselje: Potoče
Občina: Sežana
Ime: Bandera
Področje: A
Obdobje: neopredeljeno
Vrsta dela: 7

K poročilu v VS 34, 1993, 280, dodajamo sledeče: varovalni pas AC je na S obodu gradišča s postavitvijo varovalne ograje in 0,70 m globokega varovalnega jarka zunaj nje že posegel v najožje zavarovano območje, kjer smo posege izrecno prepovedali. V izkopu jarka še ni opaziti najdb.

Bližina gradbenih del in razpoložljivih strojev vedno potegne za seboj nepredvidene izkope: lastnik zemljišča je dal odstraniti večji del obrambnega okopa na JZ delu gradišča, ob domnevnem vходу. Brez dodatnega čiščenja obseg poškodbe sedaj ni razviden; prav tako ni jasen motiv za to dejanje, ker je travniška površina že vsaj dve desetletji opuščena in takšna ostaja tudi še naprej.

Nada Osmuk

242

Naselje: Povir
Občina: Sežana
Naslov: Povir 57
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Izdali smo soglasje za nadomestno gradnjo na mestu obstoječe opuščene stanovanjske hiše na domačiji št. 57 v Povirju, pod pogojem, da nam investitor dostavi posnetek obstoječega stanja ter da se kamniti odkrivi oken in vrat z obstoječega objekta uporabijo na nadomestni gradnji.

Eda Belingar

243

Naselje: **Povžane**

Občina: Hrpelje Kozina

Ime: **Banova jama pri Povžanah**

Področje: A

Obdobje: eneolitik, bronasta doba

Vrsta dela: 1

Decembra 1995 si je ekipa Inštituta za arheologijo pri ZRC SAZU iz Ljubljane, skupaj z N. Osmuk z ZVNKD iz Nove Gorice in z V. Saksido iz Sežane ogledala Banovo jamo, ki se nahaja približno 2 km južno od vasi Povžane pri Materiji.

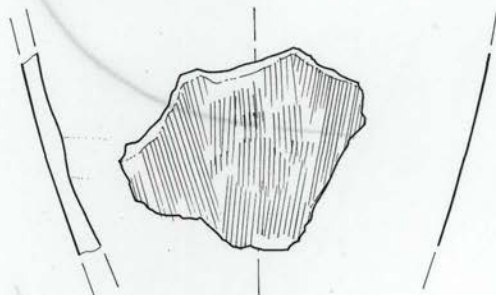
Jamo se, kot arheološko najdišče, prvič omenja v časopisu Delo, z dne 08. 11. 1995. Takrat je najditelj arheoloških ostalin v jami V. Saksida najdišče poimenoval Županova jama. Nekaj skromnih fragmentov keramike, ki so bili najdeni ob jamskem vhodu, lahko pripišemo obdobju eneolitika. Fragment ustja amfore z ostanki trakastega ročaja pa po analogijah s keramiko iz Acijevega spodmola sodi že v sklop t.i. bronastodobne kaštelirske keramike.

Z analizo kostnih ostankov smo ugotovili prisotnost domačega goveda (*Bos taurus*), svinje (*Sus scrofa sc.*), ovce (*Ovis aries*), koze (*Capra hircus*), mačke (*Felis sp.*), zajca (*Lepus europaeus*) in jelena (*Cervus elaphus*).

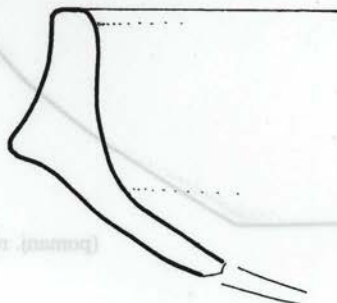
Najdbe hrani Pokrajinski muzej v Kopru.

Risba: T. Korošec in D. Knific-Lunder

Anton Velušček, Janez Dirjec, Ivan Turk, Nada Osmuk in Viktor Saksida

Pečina pod Medvejkom, merilo 1:4 (pomanj. na 50%)

Pečina pod Medvejkom, merilo 1:4

244

Naselje: **Predenca**

Občina: Šmarje pri Jelšah

Ime: **Kalvarija**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

V letu 1994 so se končala temeljna gradbeno sanacijska dela še na I., II., IV. božjepotni kapelici šmarske Kalvarije. Zaščitna dela so obsegala podbetoniranje temeljev, izvedbo armiranobetonskih opornih zidov ob kapelicah, ki so bili kasneje obloženi z rezanim kamenjem, izvedbo drenaž in priključitev žlebov na že dograjen celoten sistem odvodnjavanja meteornih in zalednih vod na pobočju hriba. Ob zemeljskih izkopih pri I. kapeli smo med stenami kapele in obodno škarpo naleteli na kamnitne plošče, ostanke tlakovanja pohodnih površin. Dotrajani deli strešne konstrukcije II. kapele so bili zamenjani z novimi, v celoti pa je bila streha kapelice in stolpiča prekrita z novim skrilom. Manjkajoči križ je bil skovan po rekonstrukcijskem načrtu, narejenem po starejši fotografiji kapelice. Večja in zahtevnejša sanacijska dela, ki so bila potrebna pri III. kapelici – ječi, so obsegala odstranitev vrhnjih krovnih plošč z nanosom hidroizolacijskih materialov in vzidavo manjkajočih kamnov in utrditev razhrahljanih zidov v notranjščini. Po utrditvi oboka je sledila sanacija prednje vhodne fasade. Kamniti zidovi so bili razhrabljeni, kamniti deli nagnjeni. Po odstranitvi kamnitnih plošč ob vhodu in ograje nad njim je sledilo čiščenje, utrjevanje sten, pozidava manjkajočih zidov in postavljanje kamnitih delov. Stopniščni ograji, ki je bila prav tako v slabem stanju, so bili potem, ko je bila podrti, narejeni temelji. Zidovi so bili nato obnovljeni v enakem obsegu, z istem kamenjem. Stopnice, ki so bile le utrjene, so ostale na svojem mestu. Zahvaljujoč kvalitetnim izvajalcem gradbenega podjetja Marije Novak je ostala podoba ječe po obnovi nespremenjena. Obnovo kapelic financira Ministrstvo za kulturo v deležem občine.

Bogdan Badovinac

245

Naselje: **Predjama**

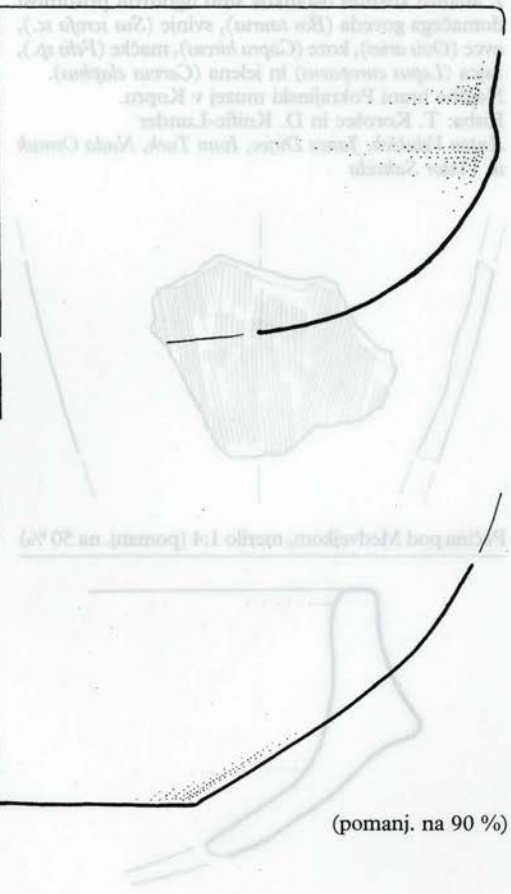
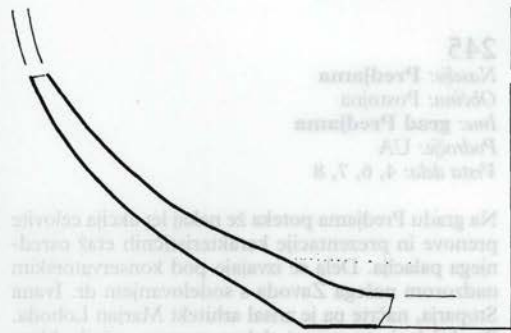
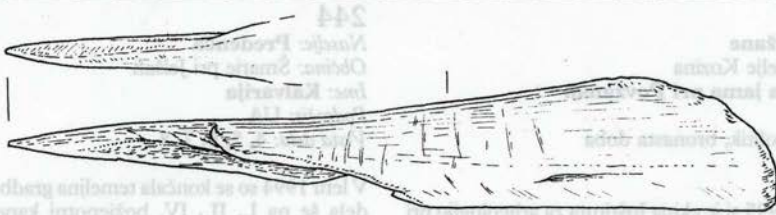
Občina: Postojna

Ime: **grad Predjama**

Področje: UA

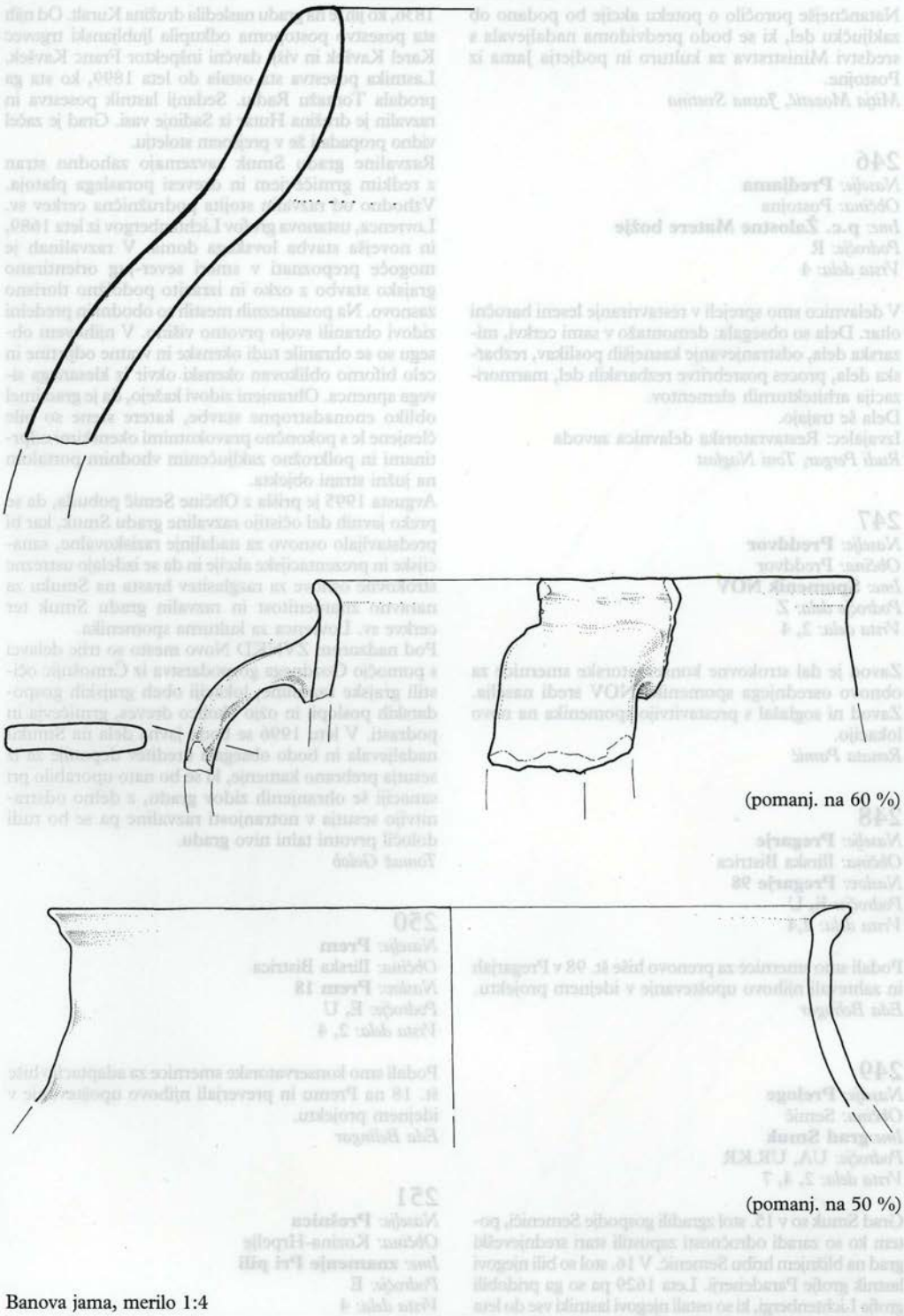
Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Na gradu Predjama poteka že nekaj let akcija celovite prenove in prezentacije karakterističnih etaž osrednjega palacija. Dela se izvajajo pod konservatorskim nadzorom našega Zavoda s sodelovanjem dr. Ivana Stoparja, načrte pa je zrisal arhitekt Marjan Loboda. Po obdelavi notranjosti, tlakov, stropov, zidnih oblog, se je v celoti zamenjala strešna konstrukcija in skodlasta kritina. Dela je izvajalo SGP Primorje iz Ajdovščine, s skodlami pa je kril mojster Koželj iz Stahovice. Vzporedno s temi deli je bil obnovljen tudi vhodni stolp, ki so ga nadvišali za cca 2.0 m.

(pomanj. na 90 %)

Banova jama, merilo 1:4

Banova jama, merilo 1:4

Natančneje poročilo o poteku akcije bo podano ob zaključku del, ki se bodo predvidoma nadaljevala s sredstvi Ministrstva za kulturo in podjetja Jama iz Postojne.

Mitja Mozetič, Jasna Svetina

246

Naselje: Predjama

Občina: Postojna

Ime: p.c. Žalostne Matere božje

Področje: R

Vrsta dela: 4

V delavnico smo sprejeli v restavriranje leseni baročni oltar. Dela so obsegala: demontažo v sami cerkvi, mizarška dela, odstranjevanje kasnejših poslikav, rezbarška dela, proces posrebitve rezbarskih del, marmori-zacija arhitekturnih elementov.

Dela še trajajo.

Izvajalec: Restavratorska delavnica zavoda

Rudi Pergar, Toni Naglost

247

Naselje: Preddvor

Občina: Preddvor

Ime: Spomenik NOV

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal strokovne konservatorske smernice za obnovo osrednjega spomenika NOV sredi naselja. Zavod ni soglašal s prestavitvijo spomenika na novo lokacijo.

Renata Pamič

248

Naselje: Pregarje

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Pregarje 98

Področje: E, U

Vrsta dela: 2,4

Podali smo smernice za prenovu hiše št. 98 v Pregarjah in zahtevali njihovo upoštevanje v idejnem projektu.

Eda Belingar

249

Naselje: Preloge

Občina: Semič

Ime: grad Smuk

Področje: UA, UR, KR

Vrsta dela: 2, 4, 7

Grad Smuk so v 15. stol zgradili gospodje Semeniči, potem ko so zaradi odročnosti zapustili stari srednjeveški grad na bližnjem hribu Semenič. V 16. stol so bili njegovi lastnik grofje Paradeiserji. Leta 1629 pa so ga pridobili grofje Lichtenbergi, ki so ostali njegovi lastniki vse do leta

1836, ko jih je na gradu nasledila družina Kuralt. Od njih sta posestvo postopoma odkupila ljubljanski trgovec Karel Kavšek in višji davčni inšpektor Franc Kavšek. Lastnika posestva sta ostala do leta 1899, ko sta ga prodala Tomažu Radlu. Sedanji lastnik posestva in razvalin je družina Hutar iz Sadinje vasi. Grad je začel vidno propadati že v prejšnjem stoletju.

Razvaline gradu Smuk zavzemajo zahodno stran z redkim grmičevjem in drevesi poraslega platoja. Vzhodno od razvalin stojita podružnična cerkev sv. Lovrenca, ustanova grofov Lichtenbergov iz leta 1689, in novejša stavba lovskega doma. V razvalinah je mogoče prepoznati v smeri sever-jug orientirano grajsko stavbo z ozko in izrazito podolžno tlorisno zasnovo. Na posameznih mestih so obodni in predelni zidovi ohranili svojo prvotno višino. V njihovem obsegu so se ohranile tudi okenske in vratne odprtine in celo biforno oblikovan okenski okvir iz klesanega sivca apnenca. Ohranjeni zidovi kažejo, da je grad imel obliko enonadstropne stavbe, katere stene so bile členjene le s pokončno pravokotnimi okenskimi odprtinami in polkrožno zaključenim vhodnim portalom na južni strani objekta.

Avgusta 1995 je prišla z Občine Semič pobuda, da se preko javnih del očistijo razvaline gradu Smuk, kar bi predstavljalo osnovo za nadaljnje raziskovalne, sanacijske in prezentacijske akcije in da se izdelajo ustrezne strokovne osnove za razglasitev hrasta na Smuku za naravno znamenitost in razvalin gradu Smuk ter cerkve sv. Lovrenca za kulturna spomenika.

Pod nadzorom ZVNKD Novo mesto so trije delavci s pomočjo Gozdnega gospodarstva iz Črmošnjic očistili grajske razvaline, lokaciji obeh grajskih gospodarskih poslopij in ožjo okolico dreves, grmičevja in podrasti. V letu 1996 se bodo javna dela na Smuku nadaljevala in bodo obsegala ureditev deponije za iz sesutja prebrano kamenje, ki se bo nato uporabilo pri sanaciji še ohranjenih zidov gradu, z delno odstranitvijo sesutja v notranjosti razvaline pa se bo tudi določil prvotni talni nivo gradu.

Tomaž Golob

250

Naselje: Prem

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: Prem 18

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za adaptacijo hiše št. 18 na Premu in preverjali njihovo upoštevanje v idejnem projektu.

Eda Belingar

251

Naselje: Prešnica

Občina: Kozina-Hrpelje

Ime: znamenje Pri pili

Področje: E

Vrsta dela: 4

Izdali smo mnenje o prestavitvi znamenja s sedanje lokacije ob stari cesti, ki je vodila v vas, na novo, ob sedanji glavni cesti ter podali konservatorske smernice za nameravani poseg.

Eda Belingar

252

Naselje: Ptuj

Občina: Ptuj

Naslov: Dornavska cesta 18

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Pri arheološkem nadzoru (M. Lubšina - Tušek in S. Gojkovič) izkopa za stanovanjsko hišo dne 30. 9. 1994, na parc. št. 798/4 k.o. Rogoznica ob Dornavski cesti na Ptuj, lastnika Lidije Erhatic, smo v JZ vogalu gradbene jame na prostoru 4 x 3 m našli tri rimske grobove in del postamenta za nagrobnik, zgrajenega iz rečnih oblic. Grobovi so bili 0,5 m pod rušo vkopani v rjavo rumeno peščeno zemeljsko plast, delno že poškodovani od obdelovanja in različnih posegov v zemljo, saj je v neposredni bližini stala stara hiša, št. 18.

Grob 1: Žgan pokop v skrinji iz tegul, vel. 0,70 x 0,60 m. Žganina s kalciniranimi človeškimi kostmi je ležala na kupčku pod krovno tegulo, v njej pa bronast novec, dve steklenički, bronast in koščen predmet, verjetno del pasu, ob njem pa oljenka in lonec.

Grob 2: Prost žgan pokop v 0,35 m globoki in 0,75 x 0,65 m veliki grobni jami. Žganina s kalciniranimi kostmi je bila v večini v severnem in osrednjem delu jame, pridatki pa ob njej v južnem delu: večji lonec, krožnik, lonček z zarezanim ornamentom, lonček tankih sten, oljenka, močno korodirani deli pasne sponse, del bronastega okova, bronast novec.

Grob 3: Žgan pokop v tegulnati, le še delno ohranjeni, 0,40 m veliki skrinji, viden v zahodnem zemeljskem profilu gradbene jame. Grob je bil nekoč že izpraznjen, zato ga nismo popolnoma izkopali iz zemeljskega profila.

Postament za nagrobnik je grajen iz rečnih oblic, ohranjena je bila le še ena vrsta v velikosti 1,30 x 0,90 m. Grobovi so del rimskega grobišča iz konca 1. in 2. stoletja ob rimski cesti Poetovio – Savaria.

Marija Lubšina-Tušek

Rimski grob 1. Foto: M. Ljubišna-Tušek

Trije rimski grobovi s postamentom, ohranjeni v jugozahodnem vogalu gradbene jame. Zaščitno izkopavanje 1994. Foto: M. Ljubišna-Tušek

Trije rimski grobovi s postamentom za nagrobnik iz rečnih oblic. Foto: M. Ljubišna-Tušek

Rimski grob 2. Foto: M. Ljubišna-Tušek

253

Naselje: Ptuj

Občina: Ptuj

Naslov: Potrčeva cesta

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6

V letu 1994 smo zaradi skromnih finančnih sredstev, ki jih je prispevala občina Ptuj in šestimi delavci iz javnih del, omejili arheološke raziskave na omenjenem prostoru le na izkopavanje in čiščenje temeljnih ostankov ter prostorov kapucinskega samostana s cerkvijo iz 17. in 18. stoletja, oziroma raščene arhitekture do srede 20. stoletja. Odstranili smo do 0,9 m debelo zemeljsko plast z novodobnimi ruševinskimi samostanskimi in prazgodovinskimi mi kulturnimi ostalinami do kulturno sterilne rumene ilovice v vseh prostorih med temelji samostanskega kompleksa, razen tam, kjer sta globoki kleti, kripe ter samostanski kanalizacijski sistem, starejše kulturne plasti popolnoma uničile.

Do 0,20 m debela prazgodovinska naselbinska zemeljska plast s keramičnimi najdbami je bila najbolj ohranjena v SV predelu samostanskega objekta ter predelu cerkvene ladje. Tu je v rumeni ilovici opaznih tudi precej temnih lis – ostankov nosilnih kolov prazgodovinskih in rimskih hiš, odpadnih ali shrambenih jam ter sledov srednjeveških ali novodobnih zemeljskih posegov, ki jih bomo raziskali v naslednjem letu 1995. Do globine 8 m smo odstranili ruševinski zasip v s kamni zidanim vodnjaku sredi samostanskega dvorišča; pričakovana globina vodnjaka je 12,5 m, na njegovem dnu pa pričakujemo zanimive najdbe iz obdobja življenja samostana.

V odkopu manjše, že poškodovane, iz opeke grajene kripe sredi cerkvene ladje, je bilo najdenih še nekaj kosov lesa – ostankov krste, človeških kosti in obesk – svetinica s podobami karmeličanskih reformatorjev svetnice Tereze Avilske in Janeza od Križa, ki je bil v letu 1726 povzdignjen med svetnike. Po tem, da je bil to ločen grob sredi cerkvene ladje, lahko sklepamo, da je bila tu pokopana za kapucinski red ali samostan zaslužna in ugledna osebnost sredi 18. stoletja. Iz seznama nekrologija slovenskih in hrvaških kapucinov, delujočih in umrlih na Ptuj, je bil to morebiti pridigar, zlatomašnik in gvardijan p. Rajnerij iz Muraua. Poleg odlomkov različne novoveške keramike pečnic in raznovrstnega železnega okovja so zanimive tudi najdbe bronastih igel z okroglo glavico, okrašene z vodoravnimi vrezji. V njih smemo videti naslednice starejših bronastih igel, ki imajo še glavice svitkasto spletene iz iste bronaste žice, najdene pa so na prostoru srednje-novoveškega mestnega pokopališča ter v zasipu njegovega obzidja ob Mestnem stolpu na Ptuj. (I. Tušek, Varstvo spomenikov 32, 1990, 184).

Zanimiva je tudi najdba odlomka židovskega nagrobnika z delom napisa, vzdanega v severnem temeljnem zidu pred prezbiterijem cerkvenega objekta. Tu je bilo opaziti še več vzdanih podobnih odlomkov ter razbitih modro-sivo barvanih arhitekturnih elementov. Možno je, da je v času srednjeveškega Ptuja izven mestnega obzidja, blizu zdajšnjega raziskovalnega območja, stal

Ptuj, Potrčeva cesta. Pogled na okrite temeljne ostaline kapucinskega samostana iz 17. in 18. stoletja. Arheološka zaščitna izkopavanja v letu 1994.

Ptuj, odlomek židovskega nagrobnika z napisom.

Ptuj, Potrčeva cesta. Pogled na osrednji južni predel ohranjenih samostanskih ostalin, prepletenimi z modernim kanalizacijskim sistemom bivše JNA. Foto: M. Lubšina-Tušek

Ptuj, Potrčeva cesta. Kapucinski samostan. Ostanke enojne grobnice sredi ladje samostanske cerkve sv. Asiškega. Foto: Ivan Tušek

nek objekt z židovskim grobiščem, katerega porušeni elementi so poldrugo stoletje kasneje bili porabljeni pri zidavi kapucinskega samostana. Fragment židovskega napisa je poskusila razvozlati dr. Ada Yardeni s Fakultete za humanistične vede Hebrejske univerze v Jeruzalemu s prijaznim posredovanjem prof. dr. Jožeta Krašovca, za kar se obema zahvaljujem.

Marija Lubšina-Tušek

254

Naselje: Ptuj

Občina: Ptuj

Naslov: Ptujski muzej

Ime: otroška odevica

Področje: R

Vista dela: 4, 6

Članek je poročilo o konservatorskem delu na otroški odevici, ki je razstavljena v dojljini sobi grajske zbirke Pokrajinskega muzeja Ptuj.

Prvi del konservatorskega posega je potekal meseca marca 1993 v konservatorski delavnici za tekstil mednarodno priznane institucije Abegg-Stiftung v Švici in je obsegal regeneracijska dela, to je pranje, barvanje svilenega crepelina in svilenih nitk. Drugi del pa je zajemal šivanje svilenega crepelina na zgornjo in spodnjo stran, da bi preprečili nadaljnji izpad vlaken in je potekal od junija do oktobra 1993 v konservatorski delavnici za tekstil na ptujskem gradu.

Ambientalna postavitev zbirke na ptujskem gradu omogoča doživljanje precej žive slike razstavljenih eksponatov, med katerimi odigravajo pomembno vlogo tudi dragoceni tekstilni predmeti. Po desetih letih prizadevanja dela v restavratorski delavnici za tekstil smo obesili v grajsko jedilnico dve restavrirani flamski tapiseriji iz začetka 17. stoletja. Delo je zelo zahtevno in poteka izredno počasi, saj trenutno dela na tapiseriji samo ena tkalka. Poleg restavriranja tapiserij, ki je zaenkrat še vedno primarna dejavnost delavnice, pa skrbimo za zaščito tudi preostalega tekstilnega gradiva, ki zasluži vso pozornost.

V letu 1993 so bili zaključeni vsi konservatorski posegi na otroškem pregrinjalu iz dojljine sobe na gradu.

Poškodovan svileni taft na spodnji strani – vidna je medvloga surove volne (foto Eva Ilc)

Izvajanje korektur z dovajalcem mrzle pare na površini odevice (foto Eva Ilc)

Konserviranje je potekalo v dveh delih. Meseca marca sem opravila regeneracijska dela v konservatorskem laboratoriju za tekstil v mednarodno priznani instituciji Abegg-Stiftung v Švici. Drugi del, ki je obsegal šivanje ustreznega materiala za zaščito, pa je potekalo v konservatorski delavnici za tekstil na ptujskem gradu. Natančnega časovnega izvora predmeta ne poznamo in ga v muzejski dokumentaciji ni zaslediti. Verjetno je pripadala zapuščini družine Herberstein.

Odevica je zašita v obliki skoraj pravilnega kvadrata s stranicami 92-94 cm in 81-82 cm. S svileni nitjo je prešita tako, da tvorijo vbodi okrog in okrog dekorativen širok pas razdeljen na kvadrate. Vsak izmed njih je prešit na tri različne načine:

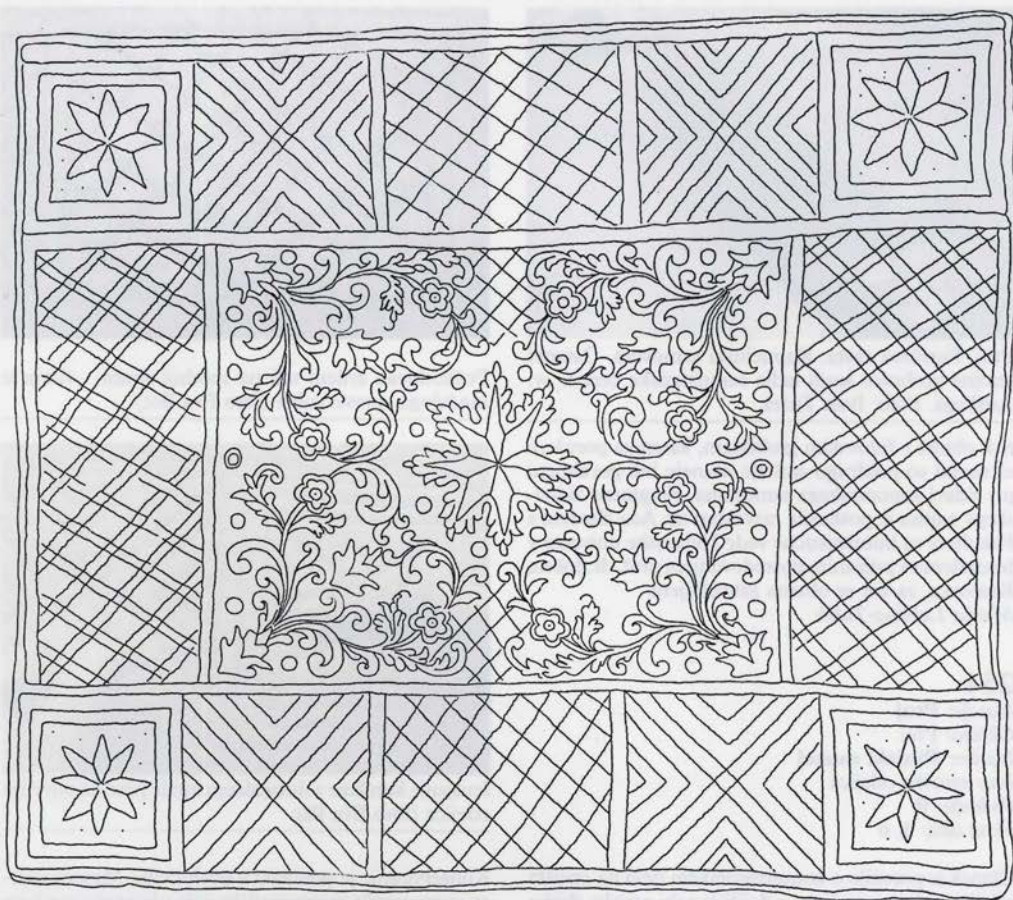
– mrežasto, – v obliki črke V, – motiv z osemkrako zvezdo.

Centralni motiv tvori osem kraka zvezda, ki jo obdaja stilizirano rastlinje in osem manjših cvetov kakor je zvezda sama. Odevica je zašita iz svilenega tafta in medvloge iz surove volne. Zgornja stran je v umazano beže barvi z rahlo rumenim odtenkom, spodnja stran v modro zeleni barvi, svilena nit, ki tvori motiv, pa v svetlo zeleno modrem odtenku.

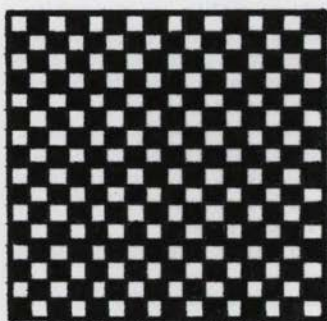
Gostota tkanja svilenega tafta na zgornji strani:

– osnova 40-42 niti/cm

– votek 54-56 niti/cm

Risba otroške odevjice, inv.št. UO 497 T (narisala Nejka Uršič-Jesenik)

■ osnovna vezna točka

□ votkovna vezna točka

Vezava svilenega tafta – platno vezava

Odevjica je bila pred konserviranjem zelo umazana, zato je bil barvni odtenek svile videti temnejši. Svileni taft na zgornji strani je precej poškodovan. Na nekaterih mestih je tako odrgnjen, da so vidna volnena vlakna medvloge, ki silijo ven. Na poškodovanem delu roba je zapognjen majhen košček tkanine, ki je skrit pred dnevno svetlobo, zato se je ohranil originalni nežno marelični barvni ton. Po celotni površini pa je barva precej zbledela do rahlo umazano beige barve z rumenim odtenkom. Na spodnji strani je modro zeleni svileni taft povsem uničen. Nitke se držijo samo na šivih, kjer je skozi medvlogo prešit motiv iz zgornje strani.

Prvi del konserviranja sem začela z barvnim preskusom, da sem preverila obstojnost barv na mokro obdelavo. Pripravila sem majhno kopel za pranje, v kateri so se namakale nitke vseh barvnih odtenkov. Po namakanju sem jih položila v "sendvič" stekla, vlažnega bombažnega razškrobljenega moltona in muslina. Vse skupaj sem obtežila s svinčeno utežjo in časovno zagotovila zelo dolgo sušenje. Barvne nitke se niso razbarvale.

Po uspelem barvnem preskusu sem z majhnim sesalcem, ki ima zelo rahel zračni vlek, površinsko odstranila nečistočo na obeh straneh. Nato sem pripravila kopel za pranje z nevtralnimi anionaktivnim detergentom Arkopon (proizvod firme Hoechst AG iz Nemčije) in demineralizirano vodo. Odejico sem položila v poseben bazen za pranje, ki je izdelan iz nerjavečega materiala in z nastavljenim naklonom, tako da voda odteka ne da bi predmet prestavljali. Z rahlim pritiskom celotne površine rok sem ustvarjala nežno masažo in vlakna osvobajala umazanije. Pri vsaki menjavi demineralizirane vode sem vzela vzorec in jih primerjala z vsakim naslednjim. V prvem vzorcu je bila voda dobesedno črna od umazanije, delci prahu in peska pa so se usedali na dno.

Po pranju moramo zagotoviti čim hitrejšo sušenje, zato predmetu odvezamo največjo možno količino vlage. Uporabila sem bombažne brisače z veliko vpojnostjo, ki sem jih položila pod in na odejico. Pod nežnim pritiskom rok so brisače vpijale odvečno vlogo. Odejica se je sušila prosto ležeče z dovajanjem mrzlega zraka. Tkanini je bilo tako omogočeno oblikovanje po njeni izvornosti, med procesom sušenja pa je bilo mogoče izvesti še določene korekture.

Naslednji korak delovnega procesa je bil barvanje svilenege crepelina za zgornjo stran v umazano rumenem odtenku, za spodnjo stran v modro zelenem odtenku in v sivljenih nitk v enakih barvah. Barvala sem s kovinsko kompleksnimi barvili 1:2 imenovanimi Irgalan, ki dajejo bolj zastrte tone in imajo velike svetlobne obstojnosti.

Pred konservatorskim posegom šivanja svilenege crepelina natančno po originalnih vbodih motiva sem opravila še dokončne korekture z dovajalcem mrzle pare, pri katerem je mogoče nastaviti jakost proizvedene pare. Ta nastavev je zelo pomembna, saj se tkanine po finosti razlikujejo med seboj in različno navzemajo vlogo. Zagotoviti pa moramo ravno primerno vlažnost, tako da postane vlakno ponovno voljno za oblikovanje.

Svileni crepelin preprečuje izpad vlaken, njegova barva pa poživlja estetski videz celotne površine. Odejica je zaščitena pred nadaljnimi poškodbami in je ponovno na ogled v dojljini sobi v zbirki ptujskega gradu.

Eva Ilc

255

Naselje: Radmirje

Občina: Ljubno

Ime: **Ž.c. sv. Frančiška Ksaverija**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 8

V letu 1994 se je nadaljevala obnova fasadnih ometov na severni in zahodni strani ž.c. sv. Fr. Ksaverija, pričeta v letu 1992 z obnovo zvonika. Ker smo bili ponovno prepoznano obveščeni o pričetku del, smo lahko le dokumentirali baročno poslikavo v grafitno črni barvi, poslikavo z motivi dvojnih pilastrov z ločnimi zaključki v rdeči barvi, na stenah kapel, sledove fresko poslikav na steni prezbiterija. Vse poslikave se nahajajo

pod debelimi plastmi beležev. Ker so bili odstranjeni le močno poškodovani ometi, smo na severni steni zakristije dokumentirali le zazidano okno in cezuro v zidu. Obnovo ometov in sočasno popravilo strešin je v celoti financiral tukajšnji župnijski urad.

Bogdan Badovinac

256

Naselje: Radovljica

Občina: Radovljica

Naslov: **Ulica Stanka Lapuha**

Ime: Na Gradiščah

Področje: A

Obdobje: enolitik

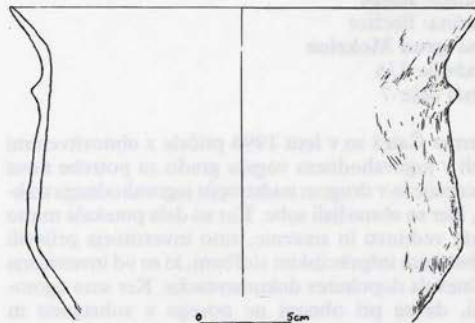
Vrsta dela: 1

Dne 11.4.1996 so bile pri ogledu gradbenih jam na Gradiščah, parc. št. 492, 493, k.o. Predtrg v Radovljici na vhodu južne gradbene jame najdene razbite žrnje in v profilu izkopa nekaj kosov keramike. Pri nadaljnjih ogledih je bila keramika in deli žrnje najdena tudi v drugi gradbeni jami in po celem področju gradišča. Keramika je različnih barv od sivorjave, rdečkaste, rdečečrne, keramika z rdečkastim premazom na notranji strani. Med kosi so nekateri zelo porozni, drugi pa zglajeni.

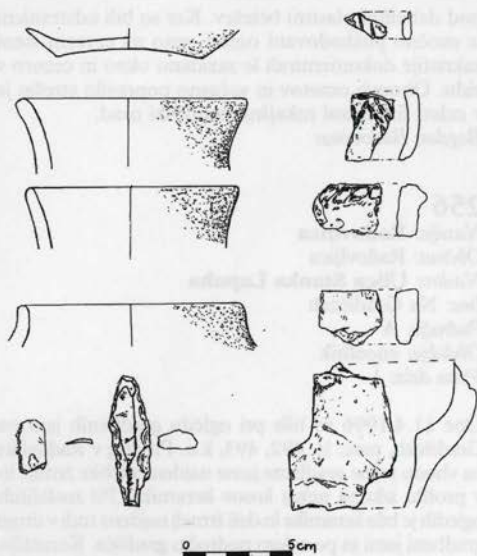
Med najdenimi kosi so tudi deli ustij, dno posode, ročaji in plastično izoblikovano okrasje – vrvičast okras, podolgovata bradavica na obodu. Od vrezanega okrasja je izstopal samo en primerak, izveden v tehniki vrezov z vbodi. Med najdenim materialom sta zastopani tudi dve orodji: konvergentno izbočeno strgalo na klini in fragmenti kline z retušo na lateralnem robu – vertikalno. V južni gradbeni jami je bilo najdeno tudi 4000 g hišnega lepa in 9 obdelanih kamnov neznanega namena uporabe.

O najdbah je bil obveščen arheolog Milan Sagadin iz ZVNKD Kranj, ki je najdbe tudi dokumentiral.

Brane Horvat

Najdbe iz Predtrga v Radovljici

Najdbe iz Predtrga v Radovljici

257

Naselje: **Radovna**

Občina: Bled

Ime: **Spomenik v II. sv. vojni požgani Radovni**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

V skladu s strokovnimi konservatorskimi smernicami zavoda je bil restavriran zgodovinski spomenik požgani Radovni. Spomenik je bil očiščen in silikoniziran, napisi obnovljeni.

Dela je izvajalo restavratorsko in kamnoseško podjetje Šajn Leopold iz Kranja.

Renata Pamič

258

Naselje: **Rajec**

Občina: Brežice

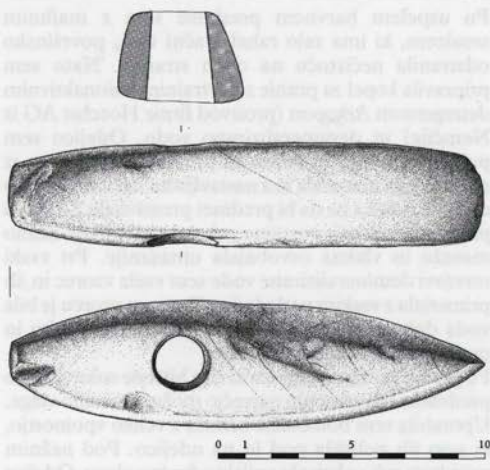
Ime: **grad Mokrice**

Področje: UJA

Vrsta dela: 7

Terme Čatež so v letu 1996 pričele z obnovitvenimi deli v jugovzhodnem vogalu gradu za potrebe nove recepcije in v drugem nadstropju jugozahodnega trakta, kjer so obnavljali sobe. Ker so dela potekala mimo naše vednosti in smernic, smo investitorja prijavili pristojnim inšpekcijskim službam, ki so od investitorja zahtevala dopolnitev dokumentacije. Ker smo ugotovili, da se pri obnovi ne posega v substanco in konstrukcijo gradu, smo izdali ustrezno soglasje.

Tomaž Golob

259

Naselje: **Razbore**

Občina: Trebnje

Ime: **Zorčeva njiva**

Področje: A

Obdobje: pazgodovina

Vrsta dela: 1

Zorc Slavko iz Razbor 4 je na svoji njivi izoral kamnito kladivasto sekiro, izdelano iz zelenega tufa, dolžina sekire z izvrtano luknjo za nasadišče je 17,4 cm. Najditelj je predmet obdržal.

Borut Križ

260

Naselje: **Razdrto**

Občina: Postojna

Naslov: **Razdrto 5**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Izdeleli smo konservatorske smernice za prenovo hiše št. 5 v Razdrtem.

Eda Belingar

261

Naselje: **Rimske Toplice**

Občina: Laško

Ime: **kip sv. Marjete**

Naslov: Šmarjeta 18

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Baročni kip sv. Marjete, ki je bil leta 1992 prinešen v delavnico RC, je bil leta 1994 restavriran in s kopijo vred vrnjen lastniku obnovljenega slopnega znamenja. Dela je pod komisijskim nadzorom vodil Momo Vukovič.

Bogdan Badovinac

262

Naselje: **Rodine***Občina:* Jesenice*Ime:* **Jalnova rojstna hiša***Področje dela:* Z*Vrsta dela:* 2, 4

V letu 1995 je zavod začel s spomeniškoarstveno akcijo obnove rojstne hiše pisatelja in duhovnika Janeza Jalna v Rodinah. Hiša je razglašena za kulturni spomenik in je v privatni lasti. S sofinanciranjem ministrstva in občine Jesenice je bila obnovljena hiša (lesen pod, zidne klopi, okna, omet, vratno okovje v kamri so narejeni novi apneni ometi, nov pod, odprta je bila prej zazidana zidna niša. Pred obnovo ometov so bile narejene sonde, študija in dokumentacija barvnih beležev. Omet je skrivaj tudi prvotne odprtine, ki so bile s pozidavo kamre zazidane. V kleti je bila ojačana kompletna nosilna stropna konstrukcija, dokumentirane so tudi zazidane kletne odprtine pod nivojem cestišča. Sanirana je obcestna fasada in narejen fasadni obrizg, vsi leseni deli (gank, opaž itd.) so bili očiščeni in premazani s sredstvom za zaščito lesa. Dela so potekala v skladu s konservatorskim programom in pod nadzorom zavoda.

Renata Pamič

263

Naselje: **Robič***Občina:* Kobarid*Področje:* A*Obdobje:* rimsko obdobje*Vrsta dela:* 7

Izkopi za telefonske kable ob severnem robu ceste vzh. od Robiča in severno od vasi so bili spremljani z nadzorom, saj smo pričakovali arheološke sledove. Vendar so bili le borni; v glinasto-peščenu sedimentu poplavnega območja na polju, na katerega južnem obrobju vas Robič stoji, smo na parc.št. 519 k.o. Robič videli drobce antične lončenine z močno izpranimi robovi. Naplavinaska usedlina je te predmete nanesla iz nekega bližnjega najdišča, vendar na kraju izkopa večjih ostalin zanesljivo ni pričakovati.

Vse kaže, da smo s to ugotovitvijo vendarle zanesljivo potrdili starejše podatke o antičnem selišču v Robiču. (ANSI 1975, 116).

Nada Osmuk

264

Naselje: **Rupa pri Kranju***Občina:* Kranj*Ime:* **Vojaško pokopališče I. sv. vojne***Področje dela:* Z*Vrsta dela:* 2, 4

Na podlagi izdelanega ureditvenega načrta je zavod leta 1994 vodil akcijo omejitve vojaškega pokopališča. Izdelan je nizek kamnit zidec z vratci in zasajena živa gabrova meja. Vojaško pokopališče bo treba še ustrezno obeležiti.

Renata Pamič

265

Naselje: **Sela pri Šumberku***Občina:* Trebnje*Ime:* **Spomenik ustanovitvi II. grupe odredov na Kremenjku***Področje:* Z*Vrsta dela:* 2, 3, 8

Spomenik zajema precejšen areal gozda, po pričevanju tisto območje, kjer so taborile posamezne enote II. grupe odredov. Na mestu vsakega tabora je postavljen spominski kamen. Posamezni kamni obkrožajo osrednji spomenik, ki je posvečen ustanovitvi. Enota, ustanovljena na tem mestu, je imela vse značilnosti brigade in je tudi bila ustanovljena kot 1. slovenska brigada. Kmalu po ustanovitvi se je preimenovala v II. grupo odredov, njene enote pa so odšle na Štajersko.

Varovano območje okoli spomenika je bilo določeno že pred leti s posebnim občinskim odlokom. Ker je obsegalo velik areal gozda, ki je v privatni lasti, smo na zahtevo sveta občine Trebnje leta 1996 celotno območje pregledali in pripravili skupaj s strokovno službo občine Trebnje predlog zmanjšanja varovanega območja okoli spomenika. Menimo, da zmanjšanje varovanega območja ne bo vplivalo na spominsko obeležje. Ob ogledu na terenu smo ugotovili, da je gozd v neposredni okolici spomenika urejen in očiščen, v ostalih predelih pa posegov v gozd nismo opazili.

Predlog novega območja je bil poslan občini Trebnje, postopek še ni zaključen.

Judita Podgornik

266

Naselje: **Selce***Občina:* Pivka*Naslov:* **Selce št. 55***Področje:* E, U*Vrsta dela:* 2, 4

Podali smo smernice za oblikovanje nadomestne gradnje na mestu obstoječe v Selcah št. 55 ter sodelovali v procesu prilagajanja projekta našim smernicam.

Eda Belingar

267

Naselje: **Selo***Občina:* Ajdovščina*Ime:* **Trebnjek***Področje:* A*Obdobje:* rimsko obdobje*Vrsta dela:* 7

Ob spremljajočih delih za avtocesto pri Selu smo imeli priliko spremljati in delno tudi dokumentirati nadaljevanje trase rimske ceste od Sela proti vzhodu in obenem potrditi že ugotovljeni odsek pod Vrtovinom, ki ga je pred leti slučajno v nekem odkopu ugotovil J. Zavrtnik. Ker je ta del ceste v neposredni sosesčini današnje magistralne ceste Gorica - Ajdovščina, le 10 - 30 metrov južneje, v bližini Sela pa celo pod njo, se

nam vsiljuje upravičena domneva, da je tako morda tudi z nadaljevanjem ceste proti Ajdovščini, kjer je doslej še nismo uspeli dokazati. Zlasti bi bilo to moč pričakovati na odseku med Cesto in Ajdovščino. Vsa dosedanja dokumentacija v zvezi z rimsko cesto v Vipavski dolini bo objavljena.

Nada Osmuk

268

Naselje: **Semič**

Občina: Semič

Naslov: **Semič 18**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7

Na vlogo takratne krajevne skupnosti Semič je naš Zavod leta 1994 podal detajlne smernice za obnovo fasade Muzeja, Semič 18. Odprto je ostalo le vprašanje barvne podobe fasade, kajti za njeno določitev je bilo treba, po poprejšni postavitvi gradbenega odra opraviti dodatno sondiranje beležev in ometov. To smo opravili leta 1995, ko smo ugotovili, da je obstoječi apneni omet v zadovoljivem stanju, da je treba le odstraniti betonske plombe in sanirati poškodbe na dimniku in okenskih obrobah. Sonde so razkrile tudi pristotnost naslikanih šivanih vogelnikov. Ker zaradi njihove slabe ohranjenosti žal nismo mogli določiti prvotne barvne podobe, smo predpisali, da se tonirajo za dva tona temnejše od fasade.

Tomaž Golob

269

Naselje: **Sežana**

Občina: Sežana

Naslov: **Botanični park**

Področje: UR, KR

Vrsta dela: 4, 7

V Botaničnem parku nadaljujemo s sanacijo kamnitega zidu, ki omejuje park v dolžini 200 m, letos smo sanirali zadnjih 50 m. Utrjen je bil kamnit del zidu, ki se je rušil, pokrili smo ga s korčno kritino. Izvajalec je bilo Komunalno podjetje, ki je tudi prispevalo del sredstev, del pa Ministrstvo za kulturo.

Marvy Lah Sušnik

270

Naselje: **Sežana-Drenje**

Občina: Sežana

Ime: avtocesta

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela:

V okviru intenzivnega terenskega pregleda trase bodoče avtoceste na odseku Dane-Fernetiči je bil v času med 13. in 18. 12. 1994 pregledan tudi del območja že znane antične naselbine Sežana - Drenje. Pri površinskem pregledu vtrov in manjših njiv smo

Merilo 1:1, risala Natalija Grum

našli 5 fragmentov antične keramike (1 ročaj amfore, 2 fragmenta posod in 2 fragmenta strešnikov). Na istem območju smo v manjšem vinogradu (4781, k.o. Sežana) našli tudi koščeno konico pleistocenske starosti. Konica je relativno dobro ohranjena (ohranjena dolžina 87 mm, največja širina 15 mm). Glede na podobno obliko in dimenzije jo morda lahko vzporejamo s konicami, najdenimi v Potočki zijalki.

Vinograd, v katerem smo našli koščeno konico, smo večkrat zelo natančno pregledali, vendar nismo ugotovili nobenih drugih najdb, starejših od rimskega obdobja. Glede na to, da nismo poleg konice našli nobenih očitnih sledov poškodb zaradi sodobne poljedelske obdelave in da so na Krasu zelo pogosti primeri melioracije kmetijskih zemljišč s prstjo, prinešeno iz vrtač, predpostavljamo, da je lokacija, na kateri smo našli konico, sekundarna in ne predstavlja paleolit-skega najdišča.

Primarna zaščita konice je bila narejena na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete, potem pa je bila konica izročena Goriškemu muzeju.

Predrag Novaković

271

*Naselje: Sežana**Občina: Sežana**Ime: Pečina pod Medvejkom**Področje: A**Obdobje: eneolitik, pozno rimsko obdobje**Vrsta dela: 1*

Jama Pečina pod Medvejkom se nahaja nedaleč od mejnega prehoda Fernetiči.

Poševna jama, ki se pahljačasto širi od vhoda proti notranjosti je 65 m dolga, visoka čez 20 m in globoka 6 m (po JZS). Zelo lepi in ogromni kapniki (stalagmiti, stalaktiti, stebri) dokazujejo, da je jama stara. Jamsko dno je zelo razgibano in v spodnjem delu jame blatno. Jama speleološko še ni bila opisana, podan je samo nepopoln načrt ali skica.

Jamo je 11. 7. 1926 odkril Carlo Zirnitz. Maja 1928 je v jami sondiral R. Battaglia in odkril neolitske najdbe (E. Boegan, Grotta delle Torri di Ferneti, Il Timavo, 1938, 164 s.).

Na jamo kot arheološko najdišče nas je opozoril Viktor Saksida iz Sežane. Ekpa Inštituta za arheologijo pri ZRC SAZU iz Ljubljane (I. Turk, J. Dirjec, A. Velušček) si je pod vodstvom Viktorja Saksida, dne 08. 11. 1995, jamo ogledala. Ob teji priliki smo najprej pogledali keramiko in kosti, ki jih je našel g. Saksida v spodnjem delu jame na kupu, ki je verjetno nastal s sondiranjem prof. Battaglie. Iz prazgodovinskega obdobja posebej opozarjamo na fragment (neo-?) eneolitske metličasto okrašene keramike za katerega najdemo najboljše analogije v fazi 2 a Podmola pri Kastelcu ter v jamskih najdiščih na tržaškem krasu. Poznoantično obdobje je potrjeno s fragmentom fine keramike iz Vzhodnega Sredozemlja, t.i. fokajske sigilate. Na vzpetini od jamskega dna proti vходу smo našli še nekaj netipičnih fragmentov verjetno poznoantične keramike.

Med kostnimi ostanke je bila ugotovljena prisotnost domačega goveda (*Bos taurus*), drobnice (*Ovis s. Capra*), psa (*Canis sp.*), jelena (*Cervus elaphus*) in srne (*Capreolus Cap.*).

Najdbe hrani Goriški muzej iz Nove Gorice.

Anton Velušček, Janez Dirjec, Ivan Turk in Viktor Saksida

272

*Naselje: Senožeče**Občina: Sežana**Naslov: Senožeče 21**Področje: E**Vrsta dela: 2, 4*

Izdali smo soglasje za spremembo namembnosti domačije 21 v Senožečah ter podali konservatorske smernice za prenovo.

Eda Belingar

273

*Naselje: Skrilje**Občina: Ajdovščina**Ime: Domačija Favetti**Naslov: Skrilje 24**Področje: E**Vrsta dela: 4, 6, 8*

Uspeli smo statično sanirati vzhodni, zahodni in severni trakt domačije, izvesti strešno betonsko vez ter prekriti ostrešje po obstoječem vzoru. Lastnik si na vzhodnem delu domačije ureja stanovanje – nekdanj je bil tu hlev s senikom, zato so se gradbena dela nadaljevala tu. Okenske odprtine, katere gledajo na glavno cesto, smo pustili obstoječe, na dvorišni fasadi sta se odprli dve novi v obliki pokončnega pravokotnika. Na novo so pozidali še zunanje stopnišče s teraso v atriju, ki povezuje bivalne prostore. Ti so zdaj ločeni od zahodnega trakta, ki se bo prezentiran v avtentični podobi / poslikana dnevna soba s kaminom, kuhinja s krušnica pečema ter rekonstrukcija ognjišča /.

Dokumentirali smo še poslikavo v dnevni sobi, ki jo datiramo v konec 19. stoletja ter poslikavo na fasadi v atriju.

Andrejka Ščukovt

274

*Naselje: Skrilje**Občina: Ajdovščina**Ime: Domačija Favetti**Naslov: Skrilje 24**Področje: E**Vrsta dela: 4, 6, 8*

Ob pričetku adaptacije južnega trakta domačije Favetti se je zaradi dotrajanosti zidu podrla južna zunanja stena. Investitor je izvedel rekonstrukcijo tega zidu oziroma trakta. Ob tej priliki je tudi ponovil t.i. podvelb, ki je bil zazidan v petdesetih letih. Narejen je bil še gladek omet in pripravljena podlaga za ponovitev motiva sončne ure, ki je bila tik nad podvelbom.

Kapelico, ki je sestavni del domačije, je lastnik v poletnih mesecih tudi adaptiral, restavratorji zavoda pa vse tri slikarije restavrirali.

Kapelica je na zahodni strani poslikana z motivom sv. J. Nepomuka, na južni je po vsej verjetnosti Marija z Detetom, oboje v al secco tehniki.

Poslikava na zahodni steni je zelo prefinjena in dokaj dobro ohranjena, navkljub motečim mehanskim poškodbam. Na južni steni je slikarija močno obledela, tako da so vidni samo še obrisi figur, iz katerih se da razbrati kompozicijo.

Strop je bil skoraj v celoti odtolčen.

Manjkajoči deli ometa so bili restavrirani (voda, apno, kalcitni pesek z dodatkom primala).

Poslikava je zdaj očiščena in blago retuširana.

Andrejka Ščukovt, Monika Bukovec

275

Naselje: Slap
Občina: Vipava
Ime: Majerija
Naslov: Slap 18
Področje: E
Vrsta dela: 4, 6, 7

V poletnih mesecih je lastnik obnovil v celoti leseno ostrežje in streho prekril s korci na planetah na tej večji domačiji. Prenova se je nadaljevala v jesenskih mesecih, ko je bilo sanirano še zunanje kamnito stopnišče s polno zidano kamnito ograjo.

Andrejka Ščukovt

276

Naselje: Slap
Občina: Vipava
Ime: most
Področje: Z, T
Vrsta dela: 4, 7

V zvezi s tripartitno pogodbo med Ministrstvom za kulturo, Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica iz Nove Gorice in občino Vipava smo v okviru pogodbe št. 07/01-GO/96-8594/244 izvedli kompletno sanacijo mostu na Slapu. Kompletno je bila prezidana in utrjena kamnita parapetna ograja, ki je bila poškodovana med vojaškimi operacijami leta 1991. Sanacija je bila izvršena po vzorcu obstoječe pozidave, posebno finalni izgled, prav tako je bila restavratorsko obnovljena razbita kamnita napisna plošča. Prvotna vrednost del je bila 1.552.416 SIT, ki pa smo jo zreducirali na 1.250.000 SIT od katerih je 250.000 SIT prispevala občina Vipava, 1.000.000 SIT pa republiški proračun. Dela je strokovno izvedlo podjetje G.O.P. Zidar iz Vipave.

Darij Humar

277

Naselje: Slap
Občina: Vipava
Ime: Domačija Slap 18, Majerija
Naslov: Slap 18
Področje: E
Vrsta dela: 4, 6, 7

Lastnik je po našem konservatorskem projektu na novo pozidal kamnite stopnice, ki vodijo iz dvorišča oziroma kleti do zunanjega stopnišča na kaščo (to je bilo sanirano že v preteklem letu). Letos je lastnik očistil še obok nad kletjo v faladurju. Ob čiščenju na severozahodni steni faladurja sta se prikazali dve zazidani okni, ki sta nameščeni v osi oken v nadstropju (na kašči).

Andrejka Ščukovt

278

Naselje: Slapnik
Občina: Brda
Naslov: Slapnik 4
Področje: U
Vrsta dela: 7

V Slapniku smo nadaljevali s prenovo gospodarskega objekta domačije s h.št. 4 v umetniški atelje z apartmajem. Dela so bila izvedena s participiranjem lastnika, Ministrstva za kulturo in Občine Brda.

Bojan Klemenčič

279

Naselje: Slovenj Gradec
Občina: Slovenj Gradec
Ime: mestno jedro
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek
Vrsta dela: 6, 7

V okviru raziskav, ki naj opredelijo izhodišča za obnovo in varstvo starega mestnega jedra Slovenj Gradca in jih izvajata Restavratorski center RS ter Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, se je slednji odločil tudi za arheološka sondiranja. Ta naj bi potrdila (ali zanikala) domnevni potek obzidja, vogalni stolp in obstoj obrambnega jarka ob vzhodnem obzidju.

Po dogovoru z Miro Strmčnik - Gulič, odgovorno konservatoriko ZVNKD Maribor in investitorjem Občino Slovenj Gradec, ki sta jo zastopala predsednik izvršnega sveta SO Janez Komljanec in Milan Petek, pooblaščen zastopnik investitorja iz upravne organizacije za urbanistično načrtovanje, sem 22/4-1994 dal ponudbo za arheološko sondiranje kot samostojni kulturni delavec.

Pogodba za izvedbo arheoloških raziskav na območju obzidja v Slovenj Gradcu je bila podpisana med servisnim podjetjem izvajalca MIC d.o.o. Ljubljana in investitorjem Občino Slovenj Gradec, skladom stavbnih zemljišč 28/4-1994 (05-4-S/94).

Arheološka ekipa (dva dipl. arheologa, ena študentka arheologije in pet delavcev, ki jih je najel investitor) je po dogovoru z investitorjem kot tudi ZVNKD Maribor pričela z delom na terenu 3/5-1994 in ga zaključila v dogovorjenem roku 19/5-1994.

Z M. Strmčnik-Gulič (ZVNKD MB), ki je opravljala tudi strokovni nadzor, J. Hudolinom (RC RS) in M. Petkom (UOUN) smo locirali tri sonde A, B in C (glej prilogo načrt Slovenj Gradca), ki smo jih v petnajstih delovnih dneh izkopal.

Sondo A (glej mikrolokacijo), velikosti 2 x 8 m smo zakoličili južno za cerkvijo Sv. Duha (parc. št. 575/1 k.o. Slovenj Gradec) in sicer pravokotno na domnevni potek obzidja. Po zaključnem arheološkem izkopu so delavci PTT podjetja vzporedno z obzidjem in pravokotno na našo sondo strojno izkopal jarek za optični kabel (globine 80 cm). Pri tem so naleteli na nadaljevanje odtočnega kanala. Zaradi tega smo dodatno izkopal (zgornje nasutje strojno) in očistili

še površino velikosti 3 x 3 m (severno od sonde A) in jo poimenovali sonda A/I. Dodatni izkop sonde A/I smo zaključili na globini okoli 410,60, tako da smo lahko očistili in dokumentirali še novoodkriti del kanala.

Po odstranitvi ruše (na abs. viš. od 411,37 do 411,46 m) in zemlje pod njo (SE 1 in 2), smo v globini približno 20 cm naleteli na 3 do 5 cm debelo zbito svetlo peščeno plast (SE 6), verjetno starejšo hodno površino. Pod njo smo v osrednjem delu sonde naleteli na poškodovan temelj obzidja (SE 8). Ohranjena širina variira med 151 in 177 cm. Obzidje je z zunanje strani (vzhodne) poškodoval vkop za visokonapetostni električni kabel (SE 3 in 4) tako, da ni ohranjeno lice zidu in nismo mogli ugotoviti natančne širine. Odkriti temelji obzidja potekajo v smeri SZ - JV. Temelj je zgrajen iz velikih prodnikov. Zgornja vrsta kamnov je vezana z belo apneno malto, medtem ko sta spodnji dve vrsti brez maltne vezave. Zloženi sta v obliki ribje kosti. Celotna ohranjena višina temeljev obzidja znaša okoli 50 cm.

Temelj obzidja je po diagonali (smer V - Z) poškodoval še recentni vkop za odtočni kanal (SE 10 in 10a), ki je prav tako grajen iz prodnikov, vezanih z belo apneno malto. Kanal je bil pokrit z večjimi prodniki (do velikosti 50 x 60 x 15 cm), ki so bili prav tako vezani z belo apneno malto. Zunanja širina kanala je 80 cm, notranja pa 25 cm kot tudi višina. Tako v zasutju kanala kot tudi polnilu vkopa za kanal smo našli več fragmentov novoveške kera-mike.

V zahodni polovici sonde (od vzhodnega roga obzidja) je bila nad temno rjavo plastjo zemlje (SE 9), v katero je bil vkopan zgoraj opisani kanal, še 30 do 35 cm debela ruševinska plast (SE 5). Tudi v njej je bilo najdenih več fragmentov novoveške keramike. V vzhodni polovici sonde pa smo med abs. višinama 410,70 in 411,20 m odkrili 50 cm debelo plast prodnikov brez arheoloških najdb.

Pod temelji obzidja (SE 16) in plastjo prodnikov (SE 7) se je začela 40 do 45 cm debela plast rjave zemlje, ki je bila odkrita na celotni površini sonde A (SE 11, 12 in 13). Prav na dnu plasti (abs. viš. med 410,15 in 410,25) je bila najdena večja količina antične keramike. Pod zadnjo kulturno plastjo pa se je pričela sterilna rdeče rjava plast proda (SE 14 in 15).

Sterilni, rdeče rjavi prod rečne terase prekriva razmeroma debela kulturna plast rjave zemlje, na dnu katere smo našli več fragmentov rimske hišne keramike (T 1), ki je zaradi netipičnosti ne moremo natančneje opredeliti. Na najstarejšo odkrito kulturno plast so bili položeni temelji obzidja. V isti globini (na vrhu omenjene kulturne plasti SE 11) pa smo našli več fragmentov keramike med katerimi izstopata fragment pekve (T 2: 1), ki ga postavljamo v čas med 10. in 13. st. in fragmentarno ohranjena oljenka (T 2: 3) iz 14. stoletja. Na opisano kulturno plast je bil zgrajen novoveški odtočni kanal, nad njim pa je bila v zahodnem delu sonde ugotovljena ruševinska plast. Ruševina je zanesljivo ostanek stanovanjskega objekta, ki je v vzhodno stranico stal na temeljih obzidja in je vrisan v franciskeyskem katastru.

Poleg fragmentov keramike smo izkopal tudi večje

število osteoloških najdb. Najštevilčnejše sta zastopana domači prašič (*Sus scrofa*) in navadni ali gozdni jelen (*Cervus sp. seu Cervus elaphus*). Ob njima smo našli še ostanke drobnice (*Ovis sp.*), goveda (*Bos sp. seu Bos taurus*) in navadnega ali poljskega zajca (*Lepus sp. seu Lepus europaeus*), katerega kostni ostanke se skoraj ne razlikujejo od domačega kunca (vse opredelitve osteoloških najdb je opravil D. Josipovič).

Sondo B (glej mikrolokacijo in foto 2: 1-2) smo zakoličili znotraj JZ vogala mestnega obzidja in sicer v smeri V - Z (parc. št. 389 k.o. Slovenj Gradec). Zaradi podrtja zahodnega profila smo osnovno sondo velikosti 2 x 4 m podaljšali proti zahodu še za 1 m (do škarpe).

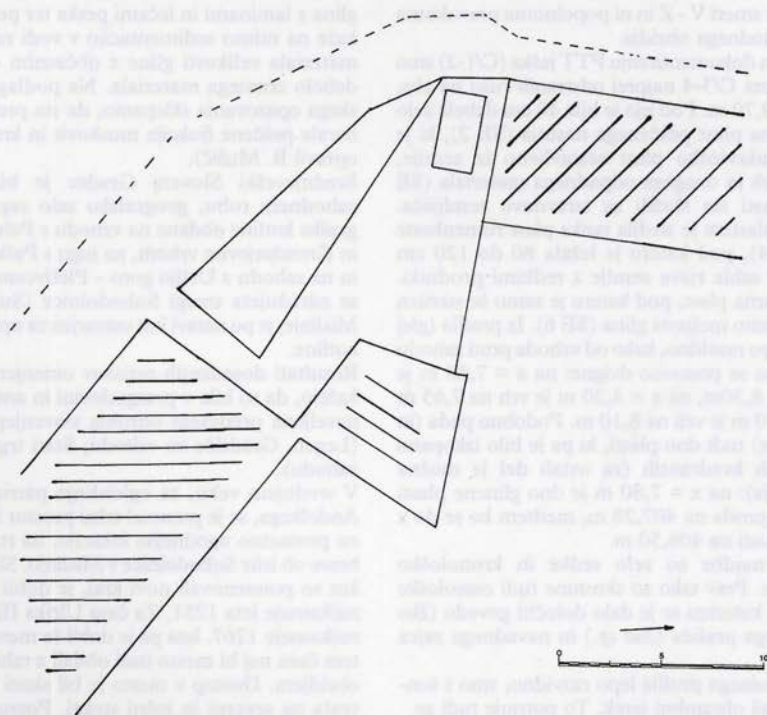
Pod rušo (na abs. viš. med 412,17 in 412,28 m) in humusno plastjo (SE 1 in 2) smo kot tretjo odkrili plast rjave zemlje, v kateri je bilo veliko kamenja in opeke (SE 3). V njej je bil v južnem profilu vkop za betonski temelj vrtno lope, ki so jo pred leti podrli (vrisana v kataster). V nadaljevanju izkopavanja smo pod zgoraj opisano plastjo rjave zemlje s kamenjem in opeko (SE 3) v zahodnem delu sonde odkrili ruševinsko plast (SE 7, 10), ki je v podaljšku sonde B/1a prekrivala obzidje do škarpe. Pod ruševinsko plastjo smo izkopal še eno kulturno plast rjave zemlje, debeline od 37 do 45 cm (SE 11). Sledila je 10 do 20 cm debela plast svetlo rjave zemlje (SE 14), ki jo je v vzhodnem delu sonde prekrivala prodniška plast (SE 13). Na globini povprečno 411,30 m se je pojavila močna žganinska plast debeline 10 do 20 cm. Pod njo je bila zadnja kulturna plast temno rjave zemlje z redkimi prodniki na vrhu. Plast je z globino postajala svetlejša in število prodnikov se je povečalo. Na globini okoli 410,40 m je že čista plast sterilnega proda. Na tablah 2 : 2, 4-10 in 3 je predstavljen izbor fragmentov keramičnih posod, najdenih v plasteh SE 3, 7 in 11. Kronološko sodijo v čas od 14. do 17. stoletja.

Že omenjeno obzidje oziroma temelj, ki smo ga odkopali 1 m globoko, je zgrajeno iz petih vrst velikih prodnikov (do velikosti 50 x 20 x 20 cm), vezanih z belo apneno malto. Zaradi naravnega padca terena proti jugu so ga predhodno izravnali, kar je lepo vidno iz zahodnega profila (foto 2: 2). Širina obzidja je 140 cm. V odkopanem zahodnem delu sonde se lepo vidi, kako obzidje zavije proti vzhodu (foto 2: 1), Rojnikovi hiši, kjer je ohranjeno v južni fasadi (debeline od 130 do 150 cm).

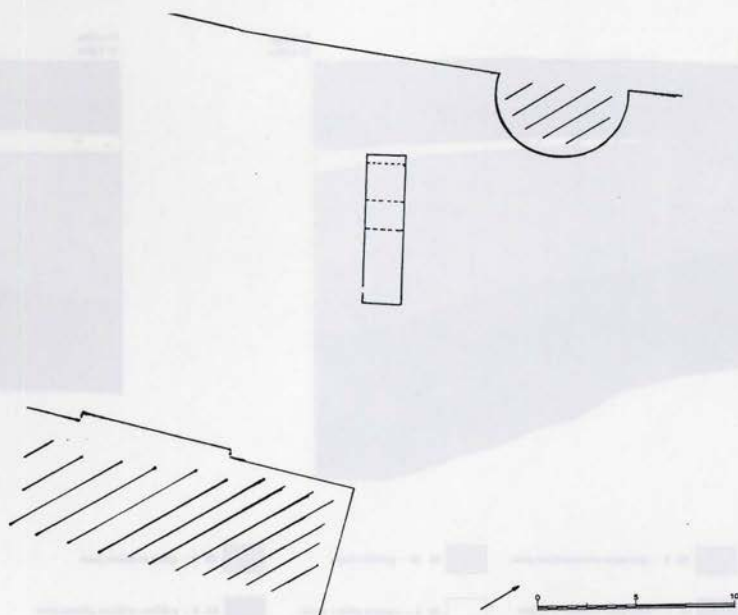
Med izkopanimi osteološkimi najdbami so tudi v tej sondi najštevilčnejši ostanke domačega prašiča (*Sus scrofa*), ki mu sledijo govedo (*Bos sp. seu Bos taurus*), drobnica (*Ovis sp.*), navadni jelen (*Cervus sp. seu Cervus elaphus*) in navadni zajec (*Lepus sp. seu Lepus europaeus*). Na nekaterih kosteh prašiča in goveda so vidni sledovi rezanja oziroma sekanja, kar kaže na poškodbe pri mesarskih opravilih.

S tretjo sondo C (glej mikrolokacijo, profil sonde in foto 3) smo želeli ugotoviti ali je bil tudi ob vzhodnem obzidju obrambni jarek (parc. št. 519 k.o. Slovenj Gradec).

Ker so delavci PTT-ja že pred nami izkopal jasek (2 x 2 x 2 m), se nam je zdelo smiselno, da omenjeni izkop vključimo v našo sondo. Celotna sonda velikosti

Slovenj Gradec, mikrolokacije sonde B, merilo 1:200

Slovenj Gradec, mikrolokacije sonde C, merilo 1:200

2 x 8 m leži v smeri V - Z in ni popolnoma pravokotna na potek vzhodnega obzidja.

Po končanem dokumentiranju PTT jaška (C/1-2) smo v kvadrantom C/3-4 najprej odstranili rušo na abs. viš. okoli 409,70 m. Pod njo je bila 40 cm debela zelo zbita recentna plast peščenega nasutja (SE 2), ki je prekrivala ruševinsko plast sestavljeno iz zemlje, kamnov, opek in drugega odpadnega materiala (SE 3). Obe plasti sta služili za izravnavo zemljišča. Recentnim plastem je sledila tanka plast rumenkaste zemlje (SE 4), pod katero je ležala 80 do 120 cm debela plast rahle rjave zemlje z redkimi prodniki. Zadnja kulturna plast, pod katero je samo še sterilen prod, je peščeno meljasta glina (SE 6). Iz profila (glej prilogo) je lepo razvidno, kako od vzhoda proti zahodu pada, nato pa se ponovno dvigne: na x = 7,80 m je vrh plasti na 8,30m, na x = 4,20 m je vrh na 7,65 m in na x = 0,70 m je vrh na 8,10 m. Podobno pada (in verjetno raste) tudi dno plasti, ki pa je bilo izkopano samo v dveh kvadrantih (za ostali del je možna rekonstrukcija): na x = 7,80 m je dno glinene plasti oziroma vrh proda na 407,28 m, medtem ko se do x = 4,20 m spusti na 406,50 m.

Arheološke najdbe so zelo redke in kronološko neopredeljive. Prav tako so skromne tudi osteološke najdbe, med katerimi se je dalo določiti govedo (*Bos sp.*), domačega prašiča (*Sus sp.*) in navadnega zajca (*Lepus sp.*)

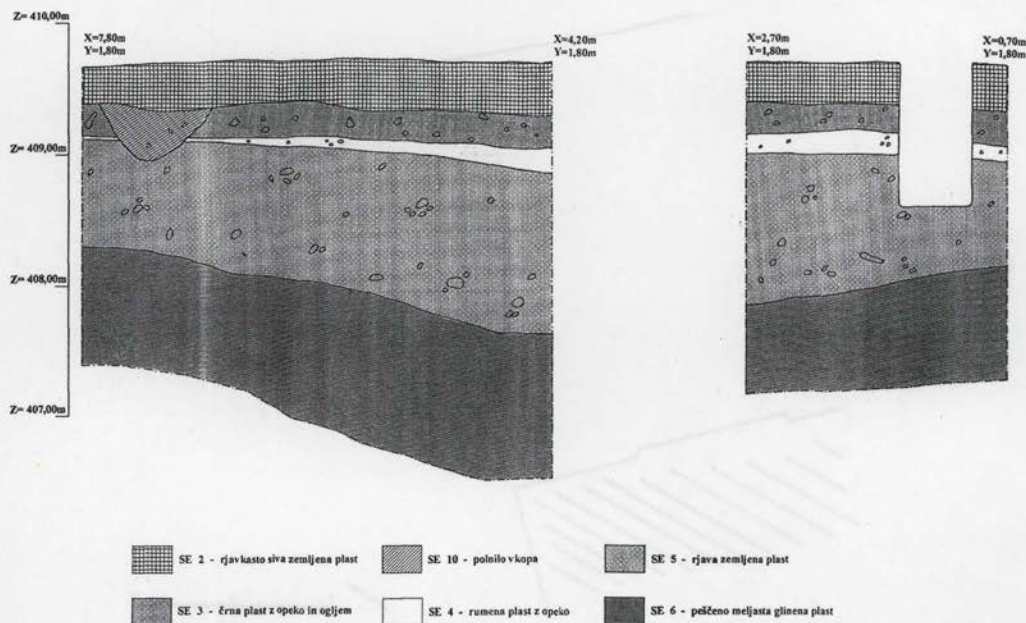
Kot je iz opisanega profila lepo razvidno, smo s sondo C presekali obrambni jarek. To potrjuje tudi geološka analiza spodnje glinene (SE 6). Peščeno meljasta

glini z laminami in lečami peska ter peščenega melja kaže na mirno sedimentacijo v vodi suspendiranega materiala velikosti gline z občasnim dotokom bolj debelo zrnatega materiala. Na podlagi makroskopskega opazovanja sklepamo, da sta prevladujoča minerala peščene frakcije muskovit in kremen (analizo opravil B. Mušič).

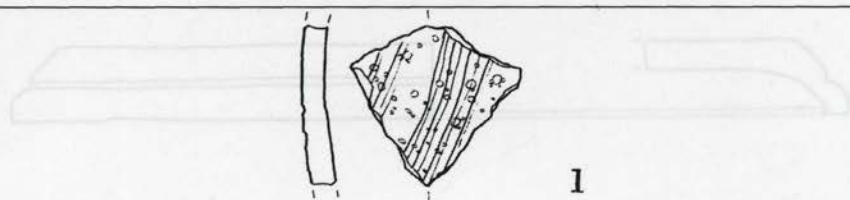
Srednjeveški Slovenj Gradec je bil zgrajen ob zahodnem robu, geografsko zelo zaprte, slovenjegraške kotline obdane na vzhodu s Pohorjem, Črim in Kremžarjevimi vrhom, na jugu s Paškim Kozjakom in na zahodu z Uršljo goro – Plešivcem. Prostor, kjer se združujeta strugi Suhodolnice (Suhadolnice) in Mislinje, je po naravi kot ustvarjen za upravno središče kotline.

Rezultati dosedanjih raziskav omenjenega področja kažejo, da so bila v prazgodovini in antiki intenzivno naseljena predvsem obrobja slovenjegraške kotline (Legen, Gradišče na vzhodu; Stari trg z gradišči na zahodu).

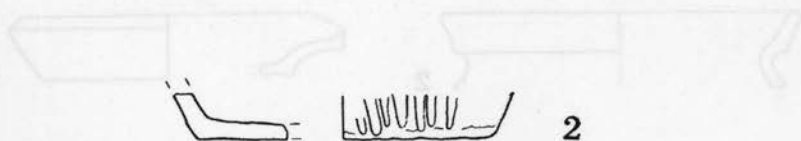
V srednjem veku, za oglejskega patriarha Bertolda Andeškega, se je prenesel tržni prostor iz Starega trga na prometno ugodnejšo lokacijo, na rt slemena Dobrave ob izliv Suhodolnice v Mislinjo. Slovenj Gradec, kot so poimenovali novi kraj, je dobil tržne pravice najkasneje leta 1251. Za časa Ulrika III. Spanheima, najkasneje 1267. leta pa je dobil še mestne pravice. V tem času naj bi mesto tudi obdali z rahlo bikoničnim obzidjem. Dostop v mesto je bil skozi dvojna mestna vrata na severni in južni strani. Pozneje so obzidje večkrat dozidavali in popravljali. V času turške nevar-

Slovenj Gradec, obzidje, sonda C, južni profil, merilo 1:20 (pomanj. na 35%)

1

2

3

4

Tabla 1: 1. fragment ostenja rjavo rdeče glinene posode, ki je na zunanji strani okrašen z vzporednimi vertikalnimi kanelurami. 2. fragment dna in ostenja sive glinene posode, ki je na zunanji strani okrašen z vertikalnimi kanelurami. 3. fragment dna in ostenja svetlo rjave glinene posode (verjetno lonca). 4. fragment ostenja svetlo rjave glinene posode, ki je v spodnjem delu okrašen z vertikalnimi kanelurami. Fragmenti 1 – 4 sodijo v rimsko obdobje (1. do 5. st.) (pomanj. na 80 %)

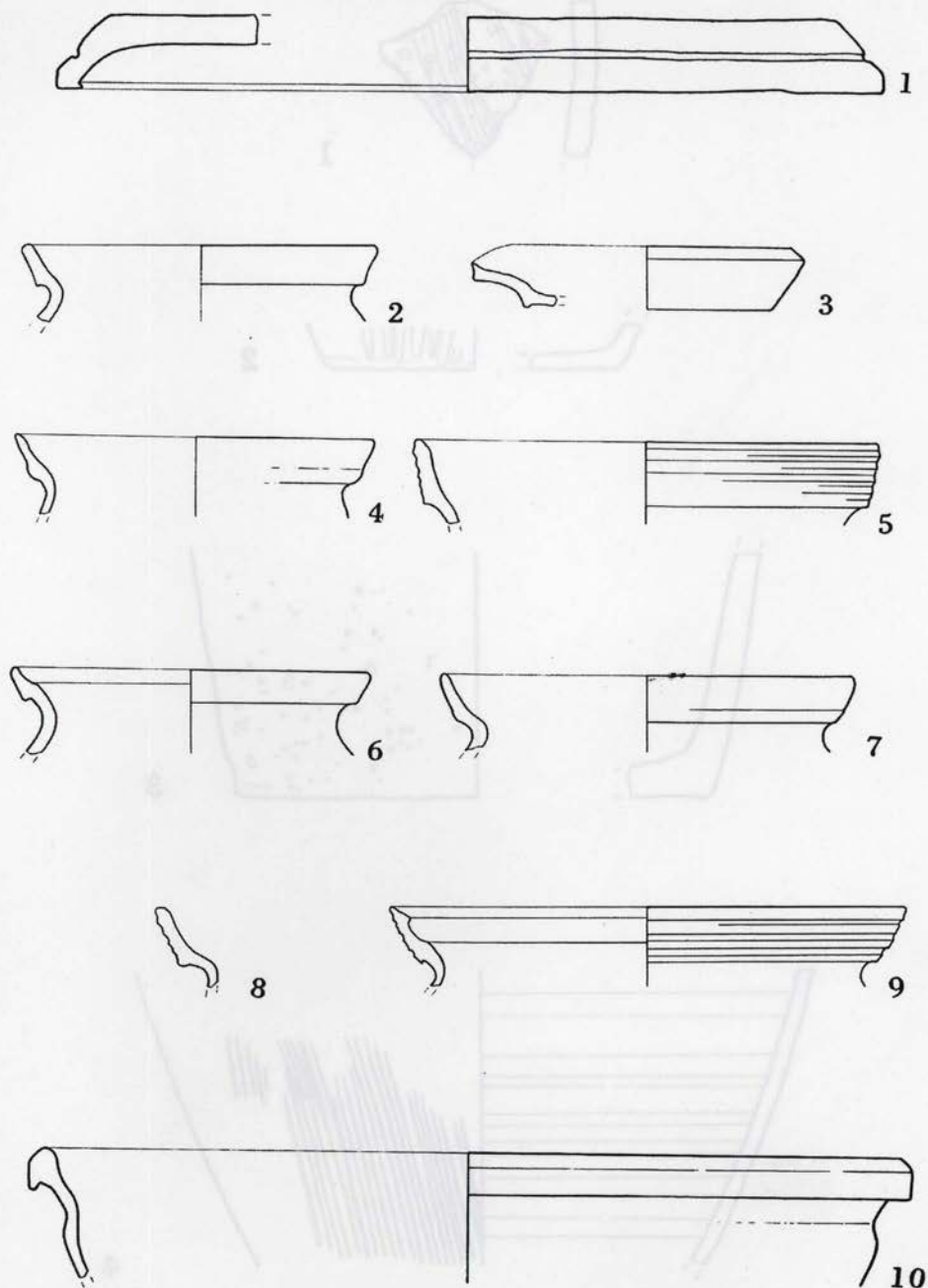

Tabla 2: 1. fragment pekve iz sivo črne gline – 10 do 13. st.; 2. fragment ustja lonca iz sivo črne gline – 14. st.; 3. fragmentarno ohranjena oljenka iz rjavo sive gline – 14. st.; 4. fragment ustja čaše iz sivo črne gline – 15. st.; 5. fragment ustja čaše iz svetlo rjave gline – 15. st.; 6. fragment ustja čaše iz sivo črne gline – 15. st.; 7. fragment ustja čaše iz rjavo sive gline – 15. st.; 8. fragment ustja lonca iz svetlo rjave gline – 15. st.; 9. fragment ustja lonca iz sivo črne gline – 15. st.; 10. fragment ustja in ostenja lonca iz rjavo sive gline-15. st. (pomanj. na 70 %)

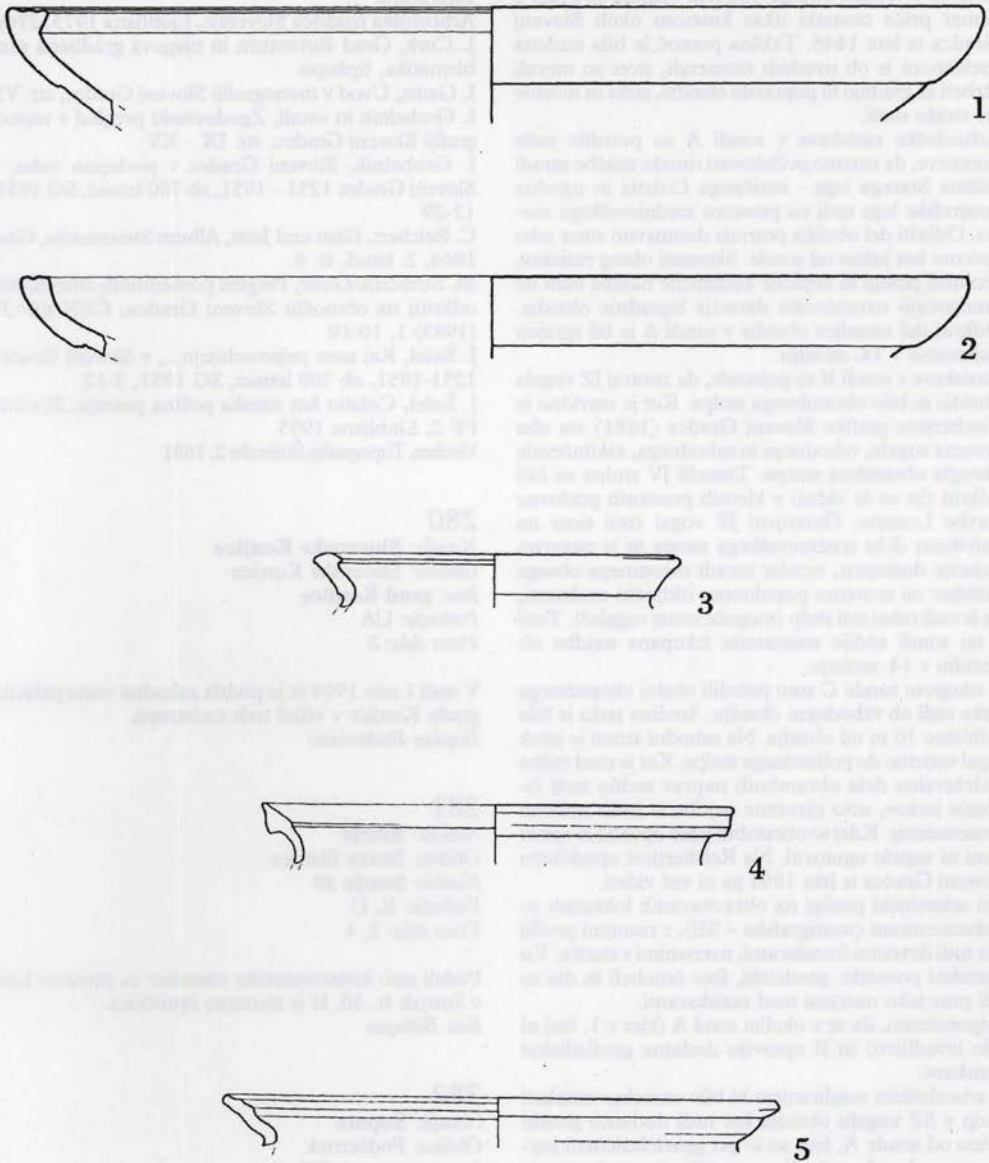

Tabla 3: (pomanj. na 80 %)

1. fragment ustja in ostenja krožnika iz svetlo rjave gline – 16. st.
2. fragment ustja in ostenja krožnika iz svetlo rjave gline – 16. st.
3. fragment ustja lonca iz sivo črne gline – 17. st.
4. fragment ustja lonca iz rjavo sive gline – 17. st.
5. fragment ustja lonca iz rjavo sive gline – 17. st.

nosti so v večjem obsegu obnovili obzidje in jarke, o čemer priča cesarski ukaz kmetom okoli Slovenj Gradca iz leta 1448. Takšna pomoč je bila nudena meščanom le ob izrednih razmerah, sicer so morali skrbeti za gradnjo in popravilo obzidja, jarka in mostov ter stražo sami.

Arheološke raziskave v sondi A so potrdile naše domneve, da smemo pričakovati rimske najdbe zaradi bližine Starega trga - antičnega Colatia in ugodne geografske lege tudi na prostoru srednjeveškega mesta. Odkriti del obzidja potrjuje domnevno smer tako severno kot južno od sonde. Skromni obseg raziskav, recentni posegi in atipične keramične najdbe nam ne omogočajo natančnejše datacije izgradnje obzidja. Odkriti del temeljev obzidja v sondi A je bil zgrajen najkasneje v 14. stoletju.

Raziskave v sondi B so pokazale, da znotraj JZ vogala obzidja ni bilo obrambnega stolpa. Kot je razvidno iz Vischerjeve grafike Slovenj Gradca (1681) sta oba severna vogala, vzhodnega in zahodnega, zaključevala okrogla obrambna stolpa. Temelji JV stolpa so bili odkriti (in so še vidni) v kletnih prostorih poslovne stavbe Lesnine. Omenjeni JZ vogal stoji sicer na najvišjem delu srednjeveškega mesta in je naravno najtežje dostopen, vendar zaradi skromnega obsega raziskav ne moremo popolnoma izključiti možnosti, da je tudi tukaj stal stolp (mogoče zunaj vogala?). Tudi v tej sondi sodijo najstarejše izkopane najdbe ob obzidju v 14. stoletje.

Z izkopom sonde C smo potrdili obstoj obrambnega jarka tudi ob vzhodnem obzidju. Sredina jarka je bila približno 10 m od obzidja. Na zahodni strani je jarek segal verjetno do polkrožnega stolpa. Ker je med redna vzdrževalna dela obrambnih naprav sodilo tudi čiščenje jarkov, niso skromne najdbe iz jarka nobeno presenečenje. Kdaj so obrambni jarek opustili in zasuli nam ni uspelo ugotoviti. Na Reichertjevi upodobitvi Slovenj Gradca iz leta 1864 ga ni več videti.

Vsi arheološki posegi na obravnavanih lokacijah so dokumentirani (stratigrafsko – SE), z risanimi profili kot tudi devetimi fotokopicami, narejenimi s stativa. Vsi potrebni posnetki: geodetski, foto črnobeli in dia so bili prav tako narejeni med raziskavami. Priporočamo, da se v okolici sond A (kjer v I. fazi ni bilo izvedljivo) in B opravijo dodatne geofizikalne raziskave.

Z arheološkim sondiranjem bi bilo smiselno raziskati stolp v SZ vogalu obzidja kot tudi dodatno prosto južno od sonde A, kjer so se pri geoelektričnem kartiranju pokazale največje anomalije (mogoče gre za polkrožni stolp?). Kajti le nova raziskovanja bodo razjasnila še kakšno od številnih vprašanj, na katera danes še nismo mogli odgovoriti.

Med potekom arheoloških raziskav smo se z M. Strmčnik-Gulič kot tudi M. Petkom, pooblaščenec investitorja dogovorili, da se v okolici sonde A opravijo tudi geofizikalne raziskave, zato prilagam celotno poročilo B. Mušiča.

Vsi predmeti na tablah 1 do 3 so risani v merilu 1:2 razen fragmenta T.1:4, ki je v merilu 1:4

Risala: Barbara Ravnik Toman

Damijan Snoj

Literatura:

Arheološka najdišča Slovenije, Ljubljana 1975, 276ss
J. Curk, Grad Rotenturn in njegova gradbena problematika, tipkopis

I. Gams, Uvod v monografiji Slovenj Gradec, str. VII
I. Grobelnik in ostali, Zgodovinski pregled v monografiji Slovenj Gradec, str. IX – XV

I. Grobelnik, Slovenj Gradec v srednjem veku, v Slovenj Gradec 1251 – 1951, ob 700 letnici, SG 1951, 12–29

C. Reichert, Einst und Jetzt, Album Steiermarks, Graz 1864, 2. band, št. 9

M. Strmčnik-Gulič, Pregled pomembnih arheoloških odkritij na območju Slovenj Gradca, ČZN 64=29 (1993) 1, 10–19

J. Šašel, Kaj nam pripovedujejo..., v Slovenj Gradec 1251–1951, ob 700 letnici, SG 1951, 3–12

J. Šašel, Colatio kot rimska poštna postaja, Zbornik FF 2, Ljubljana 1955

Vischer, Topografija Štajerske 2, 1681

280

Naselje: **Slovenske Konjice**

Občina: Slovenske Konjice

Ime: **grad Konjice**

Področje: UA

Vrsta dela: 8

V noči 1.nov.1994 se je podrla zahodna stena palacija gradu Konjice v višini treh nadstropij.

Bogdan Badovinac

281

Naselje: **Smrje**

Občina: Ilirska Bistrica

Naslov: **Smrje 50**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za prenovo hiše v Smrjah št. 50, ki je trenutno opuščena.

Eda Belingar

282

Naselje: **Sopote**

Občina: Podčetrtek

Ime: **samostan Olimje**

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Obnovitvena dela na cerkveni opremi v ž.c. Marijinega vnebovzjetja so se v letu 1994 nadaljevala z restavriranjem osmih kipov obeh obslavočnih zlatih oltarjev in petih kipov prižnice. Inkarnat kipov je ostal nespremenjen. Pozlata in lazura oblačil svetnikov, svetnic, Marije z Jezusom in evangelistov je narejena na novo. V manjši meri so bili na novo izrezljani manjkajoči prsti, svetniški atributi, stopala, obutev. Navedena dela je kavalitetno opravil rezbar restavrador Anton Podkrižnik iz Šentjurja.

Akad. slikar in restavrator Viktor Povše je popravil pred leti restavrirano podobo sv. Pavla na vratnicah prižnice, potem ko je bila sneta nepravilno izvedena parketaža.

Po tehničnih načrtih Maje Črepinšek iz Restavratskega centra RC se je v letu 1994 pričela tudi obnova mostu in vhodne veže dvorca Olimje. Kamnitne dele okvirja dviznega mosta, poškodovanih oz. uničenih pragov in odbojnikov so restavrirali kamnoseki RC RS, ki so naredili tudi nove kamnitne krovne plošče mostne ograje. Ostala dela: polaganje sredinskih lesenih podnic s kamnitni tlakom ob straneh in enakim načinom tlakanja kot na mostu so izvedli delavci gradbenega podjetja Ivana Cajzeka, ki so prevzeli tudi popravilo žlebov, odtočnih cevi in zlot. Sočasno s temi deli so v okvirju javnih del potekala pripravljalna dela za ureditev južnega platoja pred dvorcem in cerkvijo. Zaradi betonske odtočne cevi, ki poteka po površini platoja, smo obnovili le talni zidec in uredili drenažni sistem ob lekarniškem stolpu.

Na dvorišču smo posneli nasutje zemlje in odkrili prvotno tlakanje z mačjimi glavami. Pri tem smo odkrili parapetno ohranjene zidove in del tlakanja v arkadnih hodnikih podprtih traktov dvorca.

Bogdan Badovinac

283

Naselje: Soteska

Občina: Novo mesto

Ime: grad Soteska

Področje: UA, Z, UR.KR

Vrsta dela: 1, 5

Grajske razvaline ležijo na pomolu strmega pobočja na levi strani reke Krke na mestu, kjer se njena ozka zgornja dolina razširi in odpre proti novomeški kotlini. Ob gradu je vodila pomembna srednjeveška trgovska pot, ki je preko Višnje Gore povezovala Kranjsko z Marko in se je prav v Soteski razcepila: en krak se je nadaljeval ob reki proti Novemu mestu, drugi pa je vodil mimo gradu Rožek proti Črnomlju in naprej na Reko. Soteska se kot naselje v virih omenja že leta 1145 in glede na, za 12. stol. značilno skladno romansko zidavo, je zelo verjetno, da je tedaj stal tudi že grad; ohranjeni viri prvič omenjajo tabor z gradom šele leta 1311. Soteške gospode, pl. Aynoede, leta 1448 na gradu nasledijo gospodje Širski. Leta 1458 je v vojni med Habsburžani in Celjani grad razdejal Herman Celjski. Po tem dogodku so tedanji lastniki zapustili Staro Sotesko in si na levem bregu Krke pozidali nov grad, ki je bil prednik današnjega, med drugo svetovno vojno požganega dvorca Soteska.

Od osrednjega in hkrati najstarejšega dela gradu se je do današnjih dni ohranil le močno poškodovan in okrnjen romanski donžon z zaobljenimi ogli zunanjih sten. Njegovo nekdanjo veličino in razsežnost kaže delno le južna stena, ki se je ohranila do višine 5 m, na njenem jugozahodnem delu pa se je ohranil v višini 11 m zelo ozek (na najširšem delu le 3 m širok), poškodovan in statično neutrjen pas stene. Dolžina južne stene znaša 12 m, medtem ko je njeno debelino

v današnjem stanju nemogoče določiti. Razvidna pa je romanska tehnika zidave v plasteh polaganih klesanih kamnitih kvadrov sivega apnenca. Vzhodna in zahodna stena stolpa sta ohranjeni le fragmentarno, od severne pa sploh ni več sledov. Notranjščino stolpa zapolnjujejo zrušeni deli kamnitih sten, ki tvorijo vse do višine južne stene visoko nasutje. Na razvalinah ni opaziti prisotnosti arhitekturnih detajlov, ki bi bili v pomoč pri določanju stavbne zgo-dovine gradu. Okoli stolpa je še viden starejši obramb-ni jarek (zlasti na jugovzhodni in vzhodni strani), ki pa je v času turških vpadov nekoliko zgubil pomen, saj so ob njegovi zunanji strani stolp dodatno zava-rovali z obzidjem in obrambnima stolpoma. Obzidje debeline 95 cm, sezidano iz manjših in neobdelanih kosov sivega apnenca, se je fragmentarno ohranilo le na vzhodni strani stolpa. Na jugovzhodni in severo-vzhodni strani obzidja so se ohranili tudi temelji dveh stolpov podkvastega tlorisa, ob slednjem je bil tudi vhod v grad, saj se v terenu še čuti trasa nekdanje grajske poti. Junija 1995 je dipl. ing. grad. Stojan Ribnikar podal poročilo o stavbnem stanju grajskih razvalin in možnostih njihove statične sanacije. Poseben problem bi predstavljala sanacija jugozahodnega vogala, ki se bo v kratkem zrušil, če ne bo ustrezno saniran. Zaradi nenehne nevarnosti njegove zrušitve bi ga bilo treba temeljito podpreti z delovnim odrom, ki bi bil temeljito povezan s horizontalnimi in vertikalnimi cevmi. Toda zaradi izredne zahtevnosti terena kot tudi zaradi finančne konstrukcije, ki bi jo sanacija na opisan način zahtevala, smo se na ZVNKD Novo mesto odločili, da je primerneje, da se statično ogroženi vogal kontrolirano podre in nato po možnosti rekonstruirava. Da bi bilo to mogoče, smo na Geodetski fakulteti v Zagrebu naročili izdelavo fotogrametričnih posnetkov. Vsekakor predstavlja statična sanacija jugozahodnega vogala predpogoj – zaradi varnosti – za vse nadaljne raziskovalne, sanacijske in prezentacijske akcije. Ker je razvaline z vseh strani zarasel gozd, tako da z regionalne ceste, ki poteka neposredno pod njimi ob reki Krki, sploh niso več vidne, smo mnenja, da bi bilo smiselno v dogovoru s sedanjim lastnikom parcele, GG Novo mesto, in pristojno strokovno organizacijo za gospodarjenje z gozdovi, Zavodom za gozdove, odstraniti drevje, ki neposredno posega v grajske strukture ter odstraniti vsi zarast, ki onemogoča vidni stik z reko Krko in dvorcem Sotesko.

Tomaž Golob

284

Naselje: Spodnje Gorje

Občina: Bled

Ime: Spomenik talcem

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

V skladu s strokovnimi konservatorskimi smernicami zavoda, je bil obnovljen spomenik talcem v Spodnjih Gorjah.

Dela je izvajal kamnosek Leopold Šajn iz Kranja.

Renata Pamič

285

Naselje: **Spodnje Tinsko***Občina:* Šmarje pri Jelšah*Ime:* p.c. sv. Ane*Področje:* UA*Vrsta dela:* 4, 5, 6, 8

Župnijski urad Zibika je v letu 1994 financiral obnovo dotrajanih fasadnih ometov na p.c.sv. Ane. Ometi, ki so bili nazadnje obnovljeni leta 1976 brez predhodnega sondiranja, so ostali enostavno beljeni. Ker obnova ni bila predhodno usklajena z zavodom, so kamnitni členi ostali nezaščiteni.

Bogdan Badovinac

286

Naselje: **Spodnji Bitenj***Občina:* Kranj*Ime:* p.c. sv. Miklavža*Področje:* A*Obdobje:* pozno rimsko obdobje, zgodnji srednji vek*Vrsta dela:* 1, 5

Pred pričetkom obsežnejših konservatorskih in restavratskih del v p.c.sv. Miklavža v Sp.Bitnju pri Kranju je bilo v cerkvi in ob njej od 3.5. do 13.7.1994 opravljeno še arheološko sondiranje in natančen topografski pregled neposredne okolice. Glede na sondiranje leta 1983 (M.Sagadin, Arh. vest. 41,1990, 375) in glede na ugotovitve ob kopanju drenažnega jarka leta 1993 je bilo namreč očitno, da cerkev stoji na ostankih antičnega objekta. S sondo površine cca 40 m2 ob SZ vogalu cerkve je bil odkrit prostor s hipokavstom, ki se nadaljuje še v notranjost cerkve – kar je potrdila sonda ob S steni. Stebrički hipokavsta in krovne plošče so izdelani iz peščenjaka. Skromne keramične najdbe omogočajo datacijo v 4. stol. po Kr. Natančen pregled okolice je pokazal, da se ostanki antičnega gradbenega materiala pojavljajo na površini približno 1 ha (80 m S – J, 130 m V – Z). Z elektroresistenčnimi meritvami in štirimi manjšimi sondami pa smo V od cerkve sv. Miklavža odkrili še temelje že večkrat iskane cerkve sv. Vida. Za njeno datacijo služi kot terminus ante quem beneški srebrnik iz let 1178 do 1192, najden na ostankih temeljev. Sicer pa to cerkev omenjajo viri kot najstarejšo podružnico staro-loške prafare, ki naj bi dala ime Bitnju (Vitingen; A.Koblar, Drobtnice iz furlanskih arhivov, IMK 1/1891; Loško gospostvo freisinsških škofov – prav tam).

Milan Sagadin

287

Naselje: **Stare Slemene***Občina:* Slovenske Konjice*Ime:* **Kartuzija Žiče***Področje:* UA*Vrsta dela:* 4, 5, 6, 7, 8

V letu 1994 se je nadaljevalo z obnovo obstoječih obrambnih zidov zgornje hiše žičke kartuzije. Na

severnem obzidju so bile popravljene štiri strelne line ob peterokotnem obrambnem stolpu in vrhnji zaključni del v celotni dolžini do velikega severnega obrambnega stolpa. Vrhnji del vzhodnega obzidja med polkrožnim in Ribjim stolpom je bil prav tako v derutnem stanju in popravljen. Hkrati so bili zunanji in notranji zidovi obzidja še dodatno fugirani in tako pripravljeni za nadaljno izvedbo fasadnih ometov.

Brez predhodnih spomeniškovartvenih soglasij zavoda je Krajevna skupnost Špitalic naročila prekop trase vodovoda od zajetja nad zgornjo hišo, po vsej dolini sv. Janeza, do spodnje hiše žičke kartuzije v Špitaliču in kasneje prav tako brez vednosti v istem prostoru še traso za plin. Nedovoljene posege v prostor smo prijavili.

Bogdan Badovinac

288

Naselje: **Stari trg***Občina:* Slovenj Gradec*Področje:* A*Obdobje:* negativno*Vrsta dela:* 6

25. 10. 1995 je KPM Slovenj Gradec, pričel z nadzorom, v prvi plasti strojno, kasneje pa ročno izkopane jame za prizidek k hiši, lastnika I. Lesjaka iz Starega trga pri Slovenj Gradcu (parc. št. 223/7, k.o. Stari trg), ki leži v neposredni bližini rimskega grobišča in kjer so na Z strani, pred hišnimi vrati, pred leti odkrili fragmente posod iz Ha B/C obdobja (M. Strmčnik, VS XXIII, 1981).

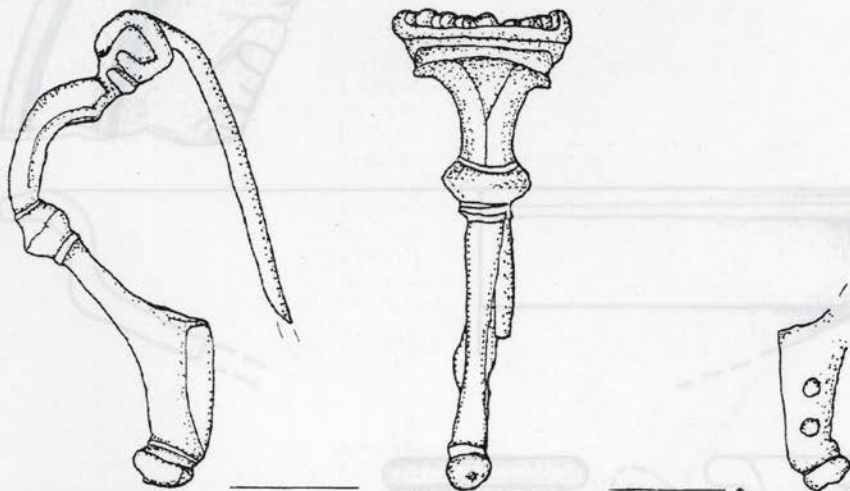
Pod do 30 cm debelim novejšim nasutjem (polno recentnih odlomkov opek, stekla, ki od zahoda proti vzhodu rahlo pada, leži plast temnorjave ilovice deb. 45 - 50 cm. Pod njo leži sterilna, rumenorjava, s peskom mešana, izrazito mokra ilovica. Tako moramo iskati traso rimske ceste, severovzhodno od omenjene parcele, koder je morala zaviti naprej proti Mislinjski Dobrovi (Strmčnik, Av 32, sl. 1).

Saša Djura Jelenko

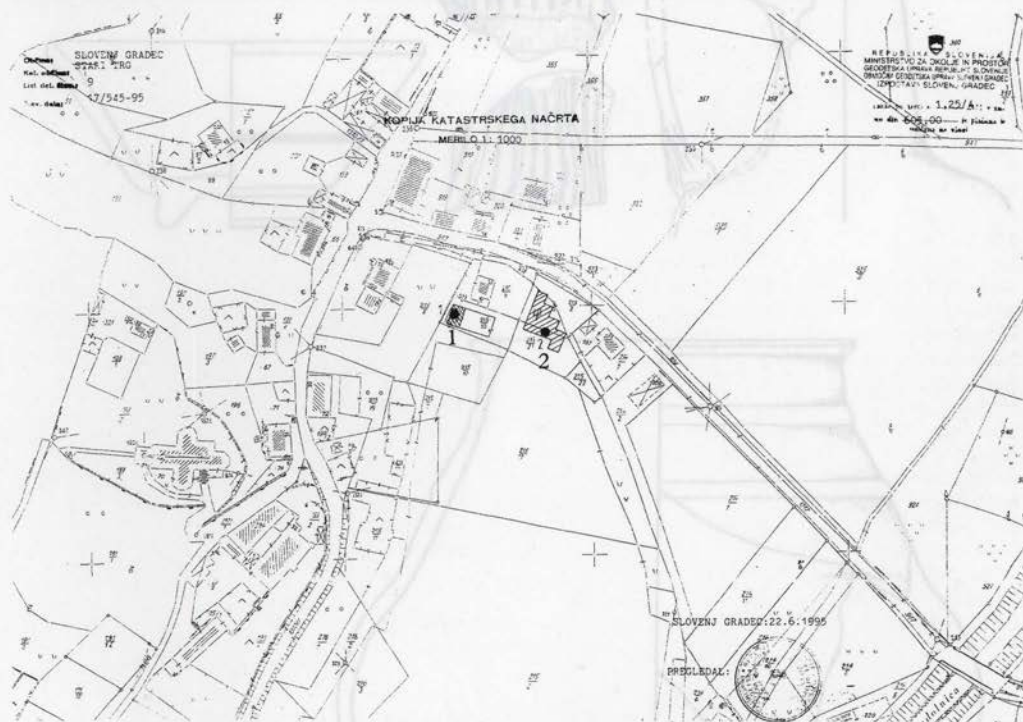
289

Naselje: **Stari trg***Občina:* Slovenj Gradec*Naslov:* **Stari trg 24***Področje:* A*Obdobje:* rimsko obdobje*Vrsta dela:* 3, 5, 8

V začetku aprila 1993 je Kresnik Štefan, Stari trg 24, Slovenj Gradec, na svoji parceli št. 206, 215/18, k.o. Stari trg, brez dovoljenja pristojnih organov, na zaščitenem območju antičnega Colatia, strojno izkopal jamo za prizidek (36 m²) na zahodni strani svoje nove hiše. Ob slučajnem obhodu terena smo lahko samo ugotovili, da je prizidek že pozidan do 1. plošče, fragmenti rimskih posod pa so ležali na velikem kupu zemlje nedaleč v stran. Nekaj fragmentov večjih posod smo našli še v severozahodnem profilu na globini od

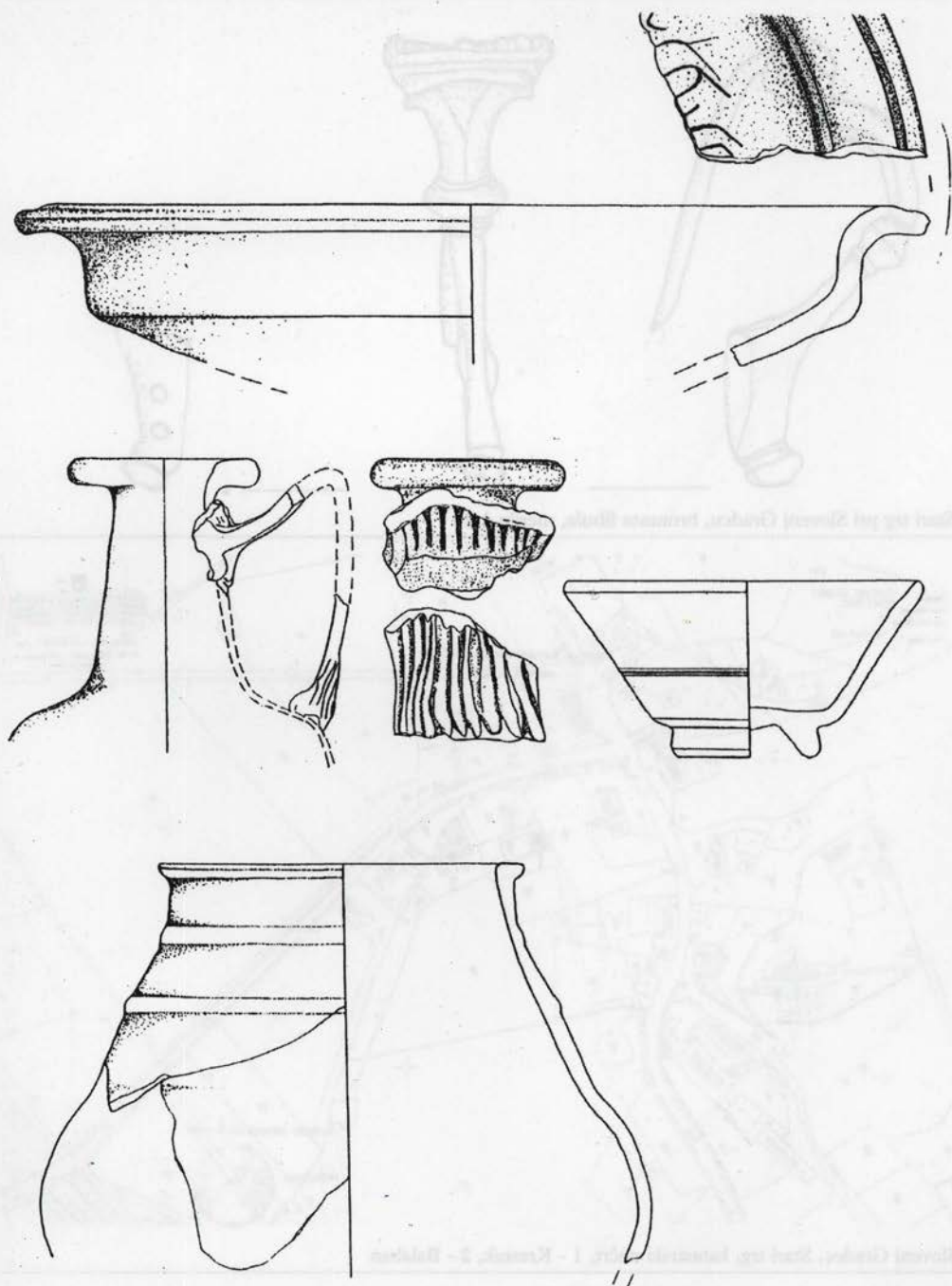
Stari trg pri Slovenj Gradcu, bronasta fibula, merilo 1:1

Slovenj Gradec, Stari trg, katastrski načrt, 1 - Kresnik, 2 - Balaban

20-40 cm. Preden smo mogli vso stvar dokumentirati je g. Kresnik prizidek z vseh strani zasul, nam pa je preostalo le še nekajtedensko (14.4. do 19.5.) brskanje po razriti zemlji. V KPM Slovenj Gradec imamo pod najdiščem Stari trg 1993 - Kresnik inventariziranih 75

odlankov rimskih posod in bronastih predmetov; med njimi izstopata dva novca (Gallienus, An (260-268), Rom, RIC 274 aK), bronasta močno profilirana fibula (podobno hranijo v Sokličevem muzeju v Slovenj Gradcu - še neobjavljeno), odlomek pečatne oljenke

Stari trg pri Slovenj Gradcu, izbor najdb, 2. - 4. st., merilo 1:1 (pomanj. na 83 %).

in fragmenti TS. Zoper g. Kresnika je ZVNKD Maribor podal ovadbo.
Saša Djura Jelenko

290

Naselje: Stari trg
Občina: Slovenj Gradec
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

Pred strojnimi izkopom za privatno gradnjo, na parc. št. 215/9, 215/21 k.o. Stari trg, je KPM Slovenj Gradec na omenjenem zemljišču (opuščena njiva porasla s travo) v soglasju z lastnikom D. Balabanom v dneh od 17.6. – 1.7.1993, izvršil predhodna zaščitna izkopavanja. Na površini 16 x 17,5 m smo zakoličili kvadrate v velikosti 4 x 4 m in pustili kontrolne stebričke. Zavestno smo se izognili le nasipu na severnem robu izkopa (bivša struga drage, ki smo jo preverili s sondo 1. Pod plitvo oranico, polno recentnih najdb in že kakšno rimsko črepijo, smo na skrajnem južnem delu našega izkopišča, na globini 30 cm, našli arhitekturne ostanke nedefiniranega objekta, ki se po vsej verjetnosti navezuje na zidovje odkrito leta 1982 onstran reguliranega potoka (Strmčnik, VS 1984, sl. 59, 61). Odkrili smo dva zidova, ki potekata v smeri S-J (zid SE 101, širina 70 cm; zid SE 102, širina 70 cm, brez vezave) in zid SE 103 (širina 70 cm), ki poteka v smeri V-Z in pomeni severni zaključek stavbe. Največ najdb je bilo odkritih v kulturnih plasteh SE 5, 12 in 14, globina 30-55 cm, v kvadrantih A0, A1 in B1. Številne keramične, kovinske in steklene najdbe večinoma sodijo v čas od 2. – 4. st. n. št. (izbor najdb na sl.), v kv. C1 pa je bilo najdenih nekaj več prazgodovinskih keramičnih odlomkov. Zaradi nenehnega pritiska lastnika smo morali kvadrant A0, ki mu še nismo prišli do sterilne plasti, zasuti. Leta 1996 bomo nadaljevali in razširili izkopno polje proti jugu in zahodu. Ok. 11 m od količka A1 v smeri proti zahodu, točno v liniji zidu SE 103, smo ob strojnem izkopu, na dolžini 2,7 m in v globini 40 cm zasledili podoben zid, brez vezave.

Saša Djura Jelenko

291

Naselje: Steske
Občina: Nova Gorica
Ime: Pekel
Naslov: Steske 6
Področje: T, E
Vrsta dela: 4, 7

V okviru konservatorskih programov in terminskih planov smo v letu 1995 pričeli s sanacijo glavnega, stanovanjskega objekta. Zaradi obsežnosti del smo sanirali in prekrili polovico objekta, ravno toliko pa smo uredili fasado, torej izdelali nov omet in oplesk po vzorcu prvotnih. Veliko delo je predstavljala tudi rušitev neprijetnih prizidkov in dozidav novejšega izvora.

Nadzor del: Darij Humar, Robert Červ, Darko Saksida
Izvajalci: INGRA d.o.o. Šempeter pri Gorici, JUB Dol pri Ljubljani
Darij Humar

292

Naselje: Steske
Občina: Nova Gorica
Ime: Pekel
Naslov: Steske 6
Področje: T, E
Vrsta dela: 4, 7

V zvezi s tripartitno pogodbo št. 07/01-GO/96-8594/236 med Ministrstvom za kulturo, Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica iz Nove Gorice in lastnikom Darkom Saksida in po sklepu Mestne občine Nova Gorica št. 611-15/95 z dne 17.06.1996 smo v letu 1996 nadaljevali s sanacijo palacija kompleksa Pekel, konkretno severnega dela štirikapne strehe in severne fasade. Dela še niso zaključena, ker nam je to preprečilo izredno slabo vreme in relativno pozno prejeta finančna sredstva.

Darij Humar

293

Naselje: Stopno
Občina: Škocjan
Ime: p.c. Rožnenske Matere božje
Področje: UA
Vrsta dela: 6, 7

Po poskusnem sondiranju leta 1993 (glej poročilo v Varstvu spomenikov, 35/1993, Ljubljana 1995, str. 156-157) smo septembra 1994 nadaljevali z obsežnejšim sondiranjem oboka in sten prezbiterja, pri čemer smo po pričakovanju odkrili večji obseg dobro ohranjenih fresk, delo slikarja Janeza Ljubljanskega iz poznih petdesetih let 15. stoletja (o umetnostnozgodovinskih izsledkih glej prispevek: Robert Peskar, Marijina cerkev na Stopnem – novoodkrite freske Janeza Ljubljanskega, Rast, L. VI, 1-2, Novo mesto 1995, str. 53-59). Dela so obsegala sondiranje vseh obočnih polj in okenskih špalet, zlasti pa polja prve traveje, z namenom, natančneje ugotoviti obseg in stanje ohranjenosti ter hkrati proučiti možnost rekonstrukcije gotskega obočnega sistema v prezbiteriju. Hkrati s sondažnimi deli so bile novoodkrite freske tudi ustrezno konservirane in utrjene (kitanje, obšivanje, vstavljanje cevki za injektiranje).

Akcija je bila uvrščena tudi v program za leto 1995, vendar smo se zaradi skromnega obsega odobrenih sredstev odločili, da nadaljna restavratska dela, ki jih bo zaradi velikega obsega (rekonstrukcija gotških reber in okenskih krogovičij) prevzel Restavratski center RS, nadaljujemo v letu 1996.

Robert Peskar

294

Naselje: **Stranska vas pri Žužemberku**

Občina: Novo mesto

Ime: **p.c. sv. Roka**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Kronist pater Pavel omenja kot pobudnika gradnje nove cerkve v Stranski vasi stiškega opata in arhidiakona Jakoba III. Reinprechta, gradnjo pa je leta 1625 vodil tedanji žužemberški župnik Filip Spicik. Cerkve sv. Roka niso sezidali iz potreb dušnega pastirstva, temveč iz pobožnosti do priprošnjika proti kugi, sv. Roka. Cerkev je prvotno imela na zahodni fasadi ladje le ploščati zvonik z odprtima linama. Leta 1693 je dal župnik Boštjan Bavde sezidati nov mogočen zvonik, povišali in obokali so do tedaj ravnostropno ladjo ter prezbiterij višinsko in širinsko izenačili z ladjo. Tedaj so tudi povišali okenske odprtine v ladji in zazidali okni v tristranem zaključku prezbiterija.

Na podlagi smernic ZVNKD Novo mesto je bila obnovljena dotrajana strešna konstrukcija zvonika in stara pločevinasta kritina nadomeščena z novo, bakreno. Na prezbiteriju in ladji so rekonstruirali žlebasto spredozan sims, očistili so kamniti okenski okvir v vzhodni steni zakristije in kamnit portal v južni steni ladje. Stari dotrajani ometi so bili odstranjeni in nadomeščeni z novimi. Na severovzhodni strani prezbiterija so odstranili zaradi nekvalitetne zidave prizidek, tako da je na tej strani ponovno vidna prvotna forma prezbiterija. Nismo pa uspeli pregovoriti g. župnika iz Žužemberka, da se odstrani po drugi svetovni vojni prizidana zakristija na južni strani prezbiterija, s čimer bi lahko popolnoma rekonstruirali prvotni tloris prezbiterija. Konec meseca oktobra je bila po predhodnem sondiranju in določitvi barvnih tonov opleskov prebeljena še notranjščina cerkve.

Tomaž Golob

295

Naselje: **Strmec nad Dobrno**

Občina: Vojniki

Ime: **župnišče**

Naslov: Strmec nad Dobrno 21

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Po opravljenem sondiranju fasadnih ometov na stavbi župnišča, kjer smo izluščili fasadno členitev in določili pripadajoče omete zadnje večje prenovne stavbe v letih 1810 do 1820, smo potem, ko so bili vsi ometi odstranjeni, ugotovili, da je bila stavba župnišča vsaj trikrat povečana. K najstarejšemu severnemu delu je bila prizidana stavba proti vzhodu, ki je bila naknadno razširjena. V zidovih vhodnega trakta smo odkrili ostanke kamnitnega oltarnega nastavka iz 17. st., katere je kasneje župnik izluščil iz sten in shranil. Z nanosom grobozrnatih osnovnih fasadnih ometov barvnanih oker in z gladko zaribano arhitekturno členitvijo barvano belo, smo optično ločili novejši vzhodni del od starejšega zahodnega, katerega fasade so izvedene v gladko zari-

banih ometih. Obnovo fasad, ki jih je izvajalo gradbeno podjetje Adapta iz Velenja v letu 1994, je v celoti financiral tukajšnji župnijski urad.

Bogdan Badovinac

296

Naselje: **Suha pri Predosljah**

Občina: Kranj

Ime: **Spomenik II. sv. vojne**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je s pripravo strokovnih konservatorskih smernic sodeloval pri obnovi in urejanju območja spomenika II. sv. vojne.

Spomenik je bil očiščen, dopolnjeni so bili manjkajoči napisi, sanirani robniki in izvedena hortikultura ureditev okolice.

Renata Pamič

297

Naselje: **Svetina**

Občina: Celje

Ime: **svetinske lipe**

Področje: UR, KR

Obdobje:

Vrsta dela: 6, 7

Leta 1994 je bila sanirana stara lipa, ki je znamenitost svetinskega cerkvenega ambienta. Ocenjena na starost okrog 400 let, predstavlja po svojih dimenzijah in nenavadni rasti posebnost v širšem prostoru. Sanacija je obsegala čiščenje notranjosti votlega drevesnega oboda in odstranitev odpadkov iz notranjščine. Sezono pred tem so asfaltirali vaško cesto ob lipi in izvedli robnik tako, da se tesno dotika korenin. Zaenkrat še ni vidnih posledic, skušali pa bomo doseči odstranitev robnika, obenem pa ustrezno označitev drevesa z osnovnimi podatki.

Alenka Kolšek

298

Naselje: **Sv. Lovrenc**

Občina: Žalec

Ime: **kapelica**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Z novim mostom čez potok Velika Reka v naselju Sv. Lovrenca pri Preboldu se je dvignil nivo ceste. Bližnjo kapelico iz druge pol. 19. st. je bilo treba zaradi kvarnih vplivov zalednih vod s ceste prestaviti na višji nivo. Prestavitev celotne kapelice na višjo lego na istem mestu je izvedel Silvo Kupec iz Sv. Lovrenca. Pri postopku prestavitve nismo sodelovali, ker o tem nismo bili obveščeni.

Novi ometi kapelice so bili barvani v skladu z rezultati predhodnih sondiranj.

Bogdan Badovinac

299

Naselje: Šembije
Občina: Ilirska Bistrica
Naslov: Šembije 10
Področje: E, U
Vrsta dela: 2, 4

Podali smo smernice za adaptacijo stanovanjske hiše v Šembijah št. 10.

Eda Belingar

300

Naselje: Šempas
Občina: Nova Gorica
Ime: Brdce
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 7

Ob širjenju in renoviranju krajevne poti v zaselku J od vasi je bil na p.št. 5728 k.o. Šempas potreben večji odkop v brežino s sterilno lapornato osnovo. Pri tem je bilo odkopanih več kosov tegul in imbreksov, vse že z zelo zaobljenimi lomi in izpranimi površinami, drugega gradiva ni bilo videti. Ker smo odkopani material opazili junija 1994 šele na deponiji in smo najdišče našli kasneje, seveda ne poznamo okoliščin najdbe. Možnosti, pa tudi razlogov za zaščitni odkop ni bilo več.

V krajevnem izročilu pot omenjajo kot "staro" ali celo "rimsko", vendar se zdi, da to ni splošno znano. Jože Batič iz hiše nad odkopom trdi, da je v svojem vinogradu, ki leži na terasi tik nad cesto, našel meter globoko "zlat prstan"; ker je bil vinograd prej že večkrat prekopan, je ta podatek dvomljiv. Predmeta nismo videli. Ponovni ogled v zimskem času je pokazal ostanke tegul, razpršene na precejšnji površini jugo-zah. pobočja slemena, vendar je prav tod intenzivna obnova vinogradov z globokimi odkopi zemljišča povsem spremenila. Za arheološke raziskave so možnosti zelo majhne.

Opredelitev najdišča le na podlagi omenjenih najdb je seveda lahko le okvirna. Vsekakor je na prisojnem pobočju Brdc stal nek manjši antični objekt z opečno kritino, morda gospodarsko poslopje ali tudi kaj več. Ne gre izključevati povezave z možnostjo obdelave vinogradov. V neposredni bližini teče rimska cesta po Vipavski dolini.

Nada Osmuk

301

Naselje: Šentožbolt
Občina: Lukovica
Ime: pokopališče
Področje dela: Z, U
Vrsta dela: 2, 4

Zavod je dal soglasje in strokovne smernice za ureditev posebnega prostora znotraj krajevnega pokopališča, kjer bodo prezentirani obnovljeni opuščeni kvalitetnejši historicistični nagrobniki. Zaradi obnove fasade

cerkve v Šentožboltu je bilo dano tudi soglasje za odmik spomenika padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja na novo lokacijo na pokopališču. Dela vodi Krajevna skupnost in župnijski urad Blagovica.

Renata Pamič

302

Naselje: Šentožbolt pod Trojanami
Občina: Domžale
Ime: ž.c. sv. Ožbolta
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 8

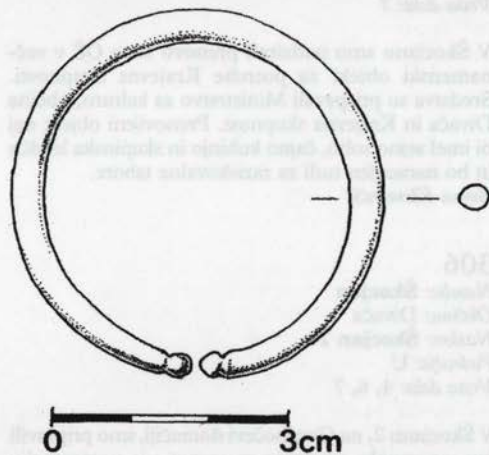
Ob kopanju drenažnega jarka okrog ž.c. sv. Ožbolta avgusta 1994 je bilo najdenih več kosov tegul in tubulsov. Spodnji del zahodne stene cerkvene ladje se v načinu zidave povsem loči od ostalih zidov, cerkev je tudi nepravilno orientirana.

Milan Sagadin

303

Naselje: Šentpavel pri Dragomlju
Občina: Domžale
Ime: p.c. sv. Pavla
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje, zgodnji srednji vek
Vrsta dela: 8

Ob kopanju drenažnega jarka okrog p.c.sv. Pavla so bili ob temeljih južne stene ladje odkriti in uničeni dva ali trije skeletni grobovi. Po pričevanju udeležencev (zlasti Peter Banko, Dragomelj 48 a) so ležali v smeri Z - V, z rokami ob telesu, tik ob temeljih, ki so bili v tem delu cca 20 cm širši od stene. Nobena kost ni segala pod temelje in zid ni poškodoval nobenega skeleta. Ob lobanji enega od njih sta bila najdena 2 bronasta ketlaška obsenčnika, enega hrani Peter Banko (glej risbo), drugega so zavrgli. Bržda imamo torej opravka s staroslovanskim grobiščem ob cerkvi.

Približno 1m zahodno od zahodne cerkvene fasade so naleteli še na en zid, "zelo trdno grajen, debel kakih 50 cm", ki poteka vzporedno s cerkvenim pročeljem. Na podoben zid so naleteli tudi že ob kopanju grobov. Ob pregledu izkopanega materiala iz dreznaznega jarka, ki so ga nasuli ob bregovih potokov Gobovšek in Pšata, je bilo najdenih obilo odlomkov tegul, imbrekskov in tubulusov, pa tudi nekaj mozaičnih kamenčkov. Očitno stojita cerkev in sedanje grobišče na lokaciji rimske vile.

Po ljudskem izročilu naj bi tu nekdanj stal samostan belih nun.

Milan Sagadin

304

Naselje: Šentvid pri Grobelnem

Občina: Šmarje pri Jelšah

Ime: ž.c. sv. Vida

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 8

Leta 1994 je tukajšnji župnijski urad financiral obnovitvena dela v notranjščini ž.c. sv. Vida, nadaljevanje del iz leta 1992, ko je bil povečan pevski kor v zvonovo drugo nastropje in obnovljena ograja kora. Predhodna sondiranja ometov niso dala pomembnih rezultatov o stavbnem razvoju ali o ohranjenosti poslikav. Po odstranitvi še zdravih notranjih ometov, smo od starejših elementov v prezbitერიju našli le močno poškodovane ostanke sakrarija. Po zagotovitvi župnika, ki je v celoti financiral obnovo notranjščine, je bil po končanih zidarskih delih nov tlak le položen na star betonski tlak.

Bogdan Badovinac

305

Naselje: Škocjan

Občina: Divača

Ime: Stara osnovna šola

Področje: U

Vrsta dela: 7

V Škocjanu smo nadzirali prenovo stare OŠ v večnamenski objekt za potrebe Krajevne skupnosti. Sredstva so prispevali Ministrstvo za kulturo, občina Divača in Krajevna skupnost. Prenovljeni objekt naj bi imel sejno sobo, čajno kuhinjo in skupinska ležišča in bo namenjen tudi za raziskovalne tabore.

Bojan Klemenčič

306

Naselje: Škocjan

Občina: Divača

Naslov: Škocjan 2

Področje: U

Vrsta dela: 4, 6, 7

V Škocjanu 2, na Gombočevi domačiji, smo pripravili konservatorske smernice za prenovo in prezentacijo

tega objekta za potrebe novoustanovljenega Zavoda Škocjanske jame, za njegov sedež. Izdelali smo tudi podrobnejše načrte prezentacije veže ter kuhinje z ognjiščem in s krušno pečjo.

Bojan Klemenčič

307

Naselje: Škocjan

Občina: Škocjan

Ime: Gambočeva domačija

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 5, 6, 7

Med 13. in 31. 3. 1996 je Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete opravil zaščitne arheološke raziskave na lokaciji Gambočeve domačije v Škocjanu (parc. št. 716, k.o. Naklo: arheološka izkopavanja v obsegu 37,5 m² na področju izgradnje nove greznice; parc. št. 718, k.o. Naklo: arheološki nadzor strojnega izkopa v obsegu približno 90 m² na področju izgradnje parkirišča in plinskega terminala ob vzhodni ter plinovoda ob severni strani Gambočeve domačije). Raziskave so bile opravljene kot zaščitna predela ob obnovi domačije in njeni preureditvi v sedež Regijskega parka Škocjan.

Arheološki nadzor strojnega izkopa na lokaciji parkirišča in plinskega terminala je bil opravljen v 4 delovnih dneh. Ugotovili smo, da se na severnem predelu izkopa na površini pribl. 35 m² takoj pod humusno površino nahaja geološka skalna osnova, ki je na tem predelu izravnana. V skalnih razpokah smo našli redke fragmente recentne in prazgodovinske keramike. V južnem predelu izkopa (površina pribl. 30 m²) skalna osnova pada v jugozahodni smeri in je prekrita z recentnim gruščnatim nasutjem, ki je služilo izravnavi terase med Gambočevo domačijo in cesto na vzhodu. Gruščnato nasutje smo delno odstranili in ugotovili, da leži neposredno na skalni osnovi. Tudi v nasutju smo našli le redke recentne in prazgodovinske keramične najdbe. V skrajnem jugozahodnem delu območja strojnega izkopa so se nahajali ostanke apnenice z dvema prekatoma, ki je bila vsekana v skalno osnovo. Arheološki nadzor strojnega izkopa ob vzhodni in severni steni Gambočeve domačije (lokacija plinovoda) smo opravili v dveh delovnih dneh. Ob celotni severni steni poslopja je bilo v širini pribl. 60 cm odkrito recentno nasutje, očitno povezano z izgradnjo hleva (izpričano za 30. leta tega stoletja). Mestoma je strojni izkop prizadel humusno površino v neposredni bližini globljega kanala. V njej smo naleteli na izredno redke fragmente recentnega (mogoče tudi rimskega) gradbenega materiala. Ob vzhodni steni hiše je izkop kljub pazljivosti delno prizadel umetno teraso, grajeno iz večjih neobdelanih kamnov, za katero se je nahajalo do 2 m globoko sipko gruščnato nasutje. V njem smo našli fragmente prazgodovinske (starejšeželeznodobne) in recentne (infiltracija) keramike. Glede na to, da lahko poteku omenjene terase sledimo dalje proti vzhodu še preko ceste (severno od Delezove domačije), kjer je prekrita s travnato površino (očitno "sta-

ra"), je možno, da lahko v prizadeti terasi vidimo eno od železnodobnih škocjanskih obzidij.

Arheološko izkopavanje na lokaciji greznice smo opravili v 15 delovnih dneh. Na površini 37,5 m² smo odkrili sledove intenzivnih antropogenih aktivnosti od pozne bronaste dobe do modernega časa.

Sledovi poznobronastodobne poselitve so s keramičnimi fragmenti prisotni v celotni zahodni polovici sonde, najočitneje pa so izpričani z ostanki utrdbene strukture (obzidja) v severozahodnem predelu sonde. Obzidje je potekalo v smeri JV-SZ in je bilo grajeno tako, da so bili večji podolgovati neobdelani kamni položeni prečno na fronti obzidja in so torej s stranskimi (manjšimi) površinami tvorili zunanjo in notranjo fronto. Intaktno je bila ohranjena le spodnja lega kamnov (nad njimi so ležali številni večji kamniti bloki v sekundarni legi) – zunanja fronta v dolžini 2 m, notranja pa 1 m. Obzidje je na JV strani presekala železnodobna hiša (glej spodaj) in recentna jama za kompost, proti SZ pa očitno poteka še izven sonde, saj ga lahko zasledimo na terenu kot vrsto kamnov na površini v liniji njegove zunanje fronte in tudi kot nasutje pod travnato površino na terasi SZ od Gumbočeve domačije. Keramične najdbe iz obzidja kot tudi tiste iz plasti ob njegovi zunanji fronti, ki jo je prekrivala ruševina obzidja, so dokaj številne in predstavljajo dobro zaključeno celoto. Za natančnejšo datacijo bodo potrebne temeljitejše analize, preliminarno pa lahko obzidje datiramo v starejši del pozne bronaste dobe (okvirno 13. - 12. st. pr.n.š.), možna pa je tudi nekoliko starejša datacija.

Sledovi starejšeželeznodobne poselitve so se žal ohranili le na manjši površini, saj je bila na mestu strukture (hiše) iz tega časa urejena recentna jama za kompost. Kljub skromni površini pa so najdbe številne in presenetljive: celotni vzhodni del sonde (pribl. 5 x 2 m) je bil očitno že v starejši železni dobi poglobljen, tako da je tu skalna osnova izravnana na nivoju 0,5 - 1,3 m globlje od sosednjih predelov. Na skrajnem zahodnem in južnem sektorju poglobljenega predela so se ohranili intenzivni ostanki sežgane gline (tudi hišnega lepa) in oglja. Na posamičnih predelih so se dobro ohranili zogleneli vertikalni (ostenje) in horizontalni tramovi (hodna površina), ki so bili položeni na skalno polico tik nad dnom poglobitve skalne osnove. Velika količina oglja - ostankov tramov (nekaj kilogramov) je očitni dokaz, da je bila hiša uničena v požaru. V obeh plasteh je ohranjeno tudi fragmen-tirano posodje. V celoti bo možno restavrirati najmanj štiri lonce, posodo s sitastim dnom, latvico in keramični pladenj. Prav tako bo možna določitev vrste lesa in radiokarbonska datacija zoglenelih ostankov tramov. V zemljeni plasti pod bronastim obzidjem sta se v JZ delu sonde nahajala dva žgana grobova, od katerih je bil eden ohranjen intaktno. Grobna jama je bila obložena s kamni, vanjo pa je bila položena žara - rdečežgana mlajšealštarska keramična narebrena situla z nogo, na kateri je delno ohranjeno izmenično črno slikanje. Drug grob je bil močno poškodovan - ohranila se je le grobna jama, obložena s kamni, v njej pa so bili ostanki sežganih kosti. V obeh primerih gre za žgana grobova s sežganimi kostmi brez ostankov

žganine. Področje obeh grobov je bilo poškodovano z recentnimi posegi in je na podlagi skupnih kamnov, v katerih danes ne moremo zanesljivo prepoznati grobov, možno sklepati, da je na tem mestu prvotno ležalo večje število grobov (do pet). Ta ugotovitev je izredno pomembna za razumevanje poselitve v okviru gradišča, ki očitno v času 6. -5. st. pr.n.š. na tem predelu ni živelo kot naselbina. Zaradi možnosti, da se grobovi nahajajo še izven prvotno zakoličene sonde (prvotna površina 30,5 m²), smo sondo razširili proti zahodu do roba recentne terase. Z razširitvijo smo odkrili predvsem recentno škarpo za zid terase, potrdimo pa lahko, da na celotni terasi na parc. št. 716 (k.o. Naklo) danes ni več grobov.

Rimskodobne ostaline so ohranjene v skrajnem JV delu sonde: ohranjen je zid, grajen z obdelanimi kamni (dve legi kamnov), vezanimi z malto, ki je v dolžini 1,5 m potekal v smeri S-J. Na severni strani ga je presekala recentna jama za kompost, na južni strani pa se nadaljuje izven sonde. Zid se naslanja na premešano prazgodovinsko plast na zahodu, nanj pa se proti vzhodu naslanja zaključena gruščnata plast z rimskodobnimi najdbami (amfore, lonci), ki jih lahko preliminarno datiramo v zgodnjeantični čas. Ta plast delno leži na plasti s starejšeželeznodobnimi najdbami iz sočasne sežgane hiše.

Srednjeveške in recentne keramične in kovinske najdbe so ohranjene v zgornjih plasteh po celotni površini sonde, so pa razmeroma maloštevilne. Edini predel sonde, kjer se pojavljajo v večjem številu, je jama za kompost v vzhodnem delu sonde. Ta recentna struktura sega do skalne osnove in je pretežno uničila starejšeželeznodobno hišo ter rimskodobni zid.

Dokumentacija izkopavanja ter pridobljene drobne najdbe so do oddaje zaključnega izkopavalnega poročila nahajajo na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete.

Peter Turk

308

Naselje: Šmartno

Občina: Brda – Dobrovo

Področje: UA, E

Vrsta dela: 7

V Šmartnem smo v nadaljevanju kontinuirane preнове naselja od potresa 1976 letos nadaljevali z intervensijskimi prenovami objektov Šmartno 24 in Šmartno 50. Oba objekta sta bila statično sanirana in na novo prekrita s korčnimi strehami. Sredstva za obnovo so bila porazdeljena med uporabnike obeh objektov in Ministrstva za kulturo RS. Dela je izvedlo podjetje Gradex d.o.o., Šempeter.

Bojan Klemenčič

309

Naselje: Šmartno
Občina: Brda – Dobrovo
Naslov: Šmartno 61
Področje: UA, E
Vrsta dela: 4, 7

V Šmartnem smo v nadaljevanju kontinuirane prenove naselja od potresa 1976 letos nadaljevali s prenovo objekta Šmartno 61. Ta stavba je bila v konservatorskem programu našega Zavoda evidentirana kot objekt, ki je potreboval arhitekturne korekcije, da bi se manj moteče vključil v spomeniški ambient obzidja in zahodnega utrjenega vhoda v naselje. Objekt, v katerega se bo po dolgih letih upadanja prebivalcev vselila mlada družina, je bil v letu 1996 statično saniran. Dela na objektu bi se morala nadaljevati v naslednjem letu. Sredstva za obnovo so bila porazdeljena med uporabnika objekta in Ministrstva za kulturo RS. Dela izvaja podjetje Keting d.o.o., Ajdovščina.

Bojan Klemenčič

310

Naselje: Šmartno
Občina: Brda
Področje: U
Vrsta dela: 4

Izdelali smo smernice za sanacijo črne gradnje na južnem pobočju naselja Šmartno, ki je zaščiten kot kulturni spomenik. Objekt, ki naj bi služil za spravilo orodja v vinogradu, smo skušali vizualno zakriti z nasutjem zemlje na strehi in oblikovanjem fasad v obliki škarpe.

Bojan Klemenčič

311

Naselje: Špitalič pri Slovenskih Konjicah
Občina: Slovenske Konjice
Ime: ž.c. Marijinega obiskanja
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Po obnovi strešne konstrukcije zvonika ž.c. Marijinega obiskanja in zamenjavi skrla leta 1994, je isto leto sledila obnova fasadnih ometov zvonika, postavljenega leta 1839. Ometi, ki so bili popravljani leta 1910 so bili enostavno barvno členjeni. Poglobljena polja v tretji in četrti etaži so bila barvana svetlo oker, vse ostale površine pa beljene. Spolije s katerimi je tudi grajen zvonik, so razen v nekaj primerih vse s profili obrnjene v zid. Po statičnem zavarovanju, obnovi barvne poslikave in strukture ometov na zvoniku smo nad južnim vhodom v cerkev skušali ugotoviti na kakšen način je bila zunanjščina ometana, fugirana, kako visoko so segali romanski ometi in od kje so se nadaljevali gotski. Pri tem smo nad vrati v južni steni ladje naleteli na ostanek romanskega okna, ki je bil deloma uničen z zidavo novega okna nad vrati in

deloma ob prestavitvi portala, ki se je prvotno verjetno nahajal v severni steni ladje, kjer je še ohranjen njegov prag. Obnovitvena dela sta financirala Ministrstvo za kulturo RS in občina.

Bogdan Badovinac

312

Naselje: Špitalič pri Slovenskih Konjicah
Občina: Slovenske Konjice
Ime: župnišče
Naslov: Špitalič 3
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 8

S sondiranji ometov smo ugotovili prvotni barvni ton fasadnih ometov župnišča, zgrajenega leta 1810. Okenske obrobe izvedene v ometu in risana vogalna poslikava, so bile barvane belo, osnovne gladke površine v sivi barvi. V zidovih je bilo veliko spolij, večinoma z obrnjenimi lici. V levem delu južne stene smo našli kamnito reliefno glavno sonca, ostanek sončne ure. Navodil za obnovo fasadnih ometov s poslikavo izvajalec del ni upošteval, saj je vogale tako kot izstopajoče okenske obrobe izvedel v ometu. Obnovo zunanjščine je v letu 1994 financiral tukajšnji župnijski urad.

Bogdan Badovinac

313

Naselje: Štanjel
Občina: Komen
Naslov: Štanjel, tlak vhodnih stolpov
Področje: U
Vrsta dela: 7, 8

Pripravili smo konservatorski projekt za izvedbo kamnitih tlakov v obeh vhodnih stolpih in spremljali izdelavo tlakovcev in izvajanje del. Sredstva so prispevali Ministrstvo za kulturo, Turistično društvo Štanjel in Občina Komen.

Bojan Klemenčič, Mitja Mozetič

314

Naselje: Štanjel
Občina: Komen
Ime: grad Štanjel
Naslov: Štanjel
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

V turističnem društvu Štanjel se je v dogovoru z Ministrstvom za kulturo porodila ideja, da bi vzhodni stolp gradu Štanjel usposobili za postavitev stalne razstave del Maksa Fabianija. Stolp, v katerem je bila med drugim tudi grajska kapela, statično ni bil utrjen. Pred približno dvajsetimi leti je dobil le novo streho z zvončnico, zato smo pristopili najprej k sanaciji zidov in preklad. Izdelali smo konservatorske načrte in pridobili statične načrte. Iz ostalin konstrukcij je bilo

razvidno, da so bili stropovi leseni in ometani, avtentične obnove pa nismo mogli realizirati, ker statične in potresnovarstvene zahteve tega niso dopuščale. Koristna obtežba stropov bo namreč občutno večja, razponi pa so tolikšni, da je bilo treba izvesti celo vmesni nosilec. Tudi preklade okenskih in vratnih odprtih so bile lesene in ometane. S sredstvi, ki jih je zagotovilo Ministrstvo za kulturo in Občina Komen, smo uspeli sanirati zidovje, preklade, pozidati nekatere odprtine, izvesti eno stropno konstrukcijo in nabaviti les za drugi strop. Akcijo nameravamo nadaljevati v letu 1997, datum dokončanja pa je odvisen od višine finančnih sredstev. Dela na objektu je izvajalo Gradbeništvo Perčič iz Tubelj pri Komnu.

Mitja Mozetič, Jasna Svetina

315

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Naslov: Park ob Ferrarijevi vili

Področje: UR, KR

Vrsta dela: 4, 7

V štanjelskem parku se je porušil oporni zid, ker nismo dobili intervencijskih sredstev za sanacijo zidu, smo sredstva namenjena za nadaljevanje akcije v parku usmerili v sanacijo zidu. Sredstev je bilo malo, zato smo lahko postavili samo temelje in oporo za zid. Denar je prispevala občina Komen in Ministrstvo za kulturo.

Marvy Lah Sušnik

316

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Tišlerjevi

Naslov: Štanjel 31

Področje: E, U

Vrsta dela: 4-8

V letu 1996 smo nadaljevali s konservatorsko akcijo prenove zgoraj navedenih hiš v Štanjelu po konservatorskem programu, ki smo ga izdelali na našem zavodu. Akcijo smo izpeljali s sredstvi iz republiškega proračuna ter 20 % sofinanciranjem lastnika. Hiše G2, H2 in I2, nazadnje uporabljane kot gospodarska poslopja, se preurejajo v stanovanjska, zato jih je bilo treba prilagoditi novim potrebam. Tako smo preuredili okenske in deloma vratne odprtine tako na južni kot severni fasadi in vgradili nove kamnite okvirje oken in vrat, kjer je bilo to možno. V sestavi iz starih okvirjev, kjer je bilo to možno. V nadstropju južne fasade hiše I2 smo prezentirali vhod, ki je tam včasih obstajal (dokumentiran je tudi na katastru iz 1822), a podest pred vhodom podaljšali v gank, zaradi nepotrebnosti in prostorske stiske pa opustili zunanje stopnišče. Izdelali smo tudi zunanje omete, v končni fazi fini zaribani omet iz belega cementa, peska iz kamnoloma Štanjel ter gašenega apna. Pri tem smo ugotovili, da je v prihodnje treba pesek

iz kamnoloma Štanjel presejati, ker ima premalo fine frakcije.

Eda Belingar

317

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Stenarjevi

Naslov: Štanjel 29

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Izdali smo soglasje za spremembo namembnosti hiše št. 29 v Štanjelu v gostinski lokal, pisarne in apartmaje po projektih, ki jih je izdelal Interprojekt d.o.o. iz Sežane ter spremljali potek začetka prenove.

Eda Belingar

318

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: hiša A1

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4

Izdali smo soglasje za prenovo objekta A1 v Štanjelu ter izdelali konservatorske smernice.

Eda Belingar

319

Naselje: Šturmovci

Občina: Ptuj

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

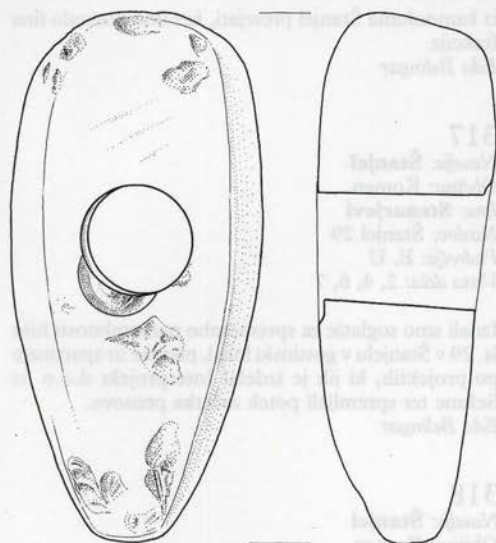
Vrsta dela: 8

Pri kopianju gramoza v eni od gramoznic v Šturmovcih je Ivan Satler iz Stanošin 21 že jeseni 1993 našel na globini 1,3 m kladivasto preluknjano sekuro iz lisastega serpentinita (višina 14,3 cm, širina 6,7 cm, debelina 4,6 cm, premer luknje 2,8 cm), lepo glajeno, s sledovi rabe, tipa A 3 (M. Lubšina-Tušek, Kamnito orodje v severovzhodni Sloveniji, ptujski arheološki zbornik, 1993, 42, 46 s, Tab. 2).

Po pripovedovanju najditelja je sekira ležala v plasti debelejšega gramoza pod mivkasto dravsko naplavino. Najdba sekire da slutiti obljudenost desnega ravninskega dravskega obrežja že v mlajši kamni ali vsaj eneolitiki dobi.

Kamnito sekuro hrani najditelj.

Marija Lubšina-Tušek

Šturmovci, kamnita sekira

320

Naselje: Tabor
Občina: Žalec
Ime: ž.c. sv. Jurija
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 8

Ž.c. sv. Jurija sta leta 1899 poslikala Jakob Brolo in Oswald Bierti. Leta 1938 je cerkveno notranjščino na novo prepleskal slikar Vipotnik iz Žalca. V letih 1993 in 1994 je zadnji sloj dekorativne preslikave oblikovno kvalitetno ponovil slikarski mojster Rado Ficko iz Ljutomera. Ker nas župnik ni pravočasno obvestil o pričetku del, je mojster namesto apnenih barv že uporabljal JUB-ove akrilne barve.

Bogdan Badovinac

321

Naselje: Tabor nad Črničami
Občina: Ajdovščina
Ime: Tabor
Naslov: Tabor
Področje: E, UA
Vrsta dela: 8

V mesecu marcu 1995 je bila iz tabornega obzidja ukradena strelnica, ki je imela vgravirano datacijo 1473. Krajo smo prijavili na Upravo za notranje zadeve v Novi Gorici.

Andrejka Ščukovt

322

Naselje: Teharje
Občina: Celje
Ime: župnišče
Naslov: Teharje 27
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Fasadni ometi stavbe župnišča iz leta 1822 so bili izredno slabo ohranjeni. Pred zamenjavo z novimi smo na osnovi sondiranj ugotovili pet plasti barvnih beležev. Odločili smo se za sivomodri barvni odtenek fasadne barve, iz faze pozidav, ko je zunanjščina župnišča dobila sedanjí izgled. Pred barvanjem fasad je bila na osnovi ohranjene členitve rekonstruirana vsa manjkajoča členitev oken v ometu in delilni horizontalni venec v betonu. Pazduhast portal iz tufa je ostal nedodelan. Obnovo fasad barvanih z JUB-ovimi silikonskimi barvami je v letu 1994 financiral tukajšnji župnijski urad, zidarska dela je izvajalo Gradbeno podjetje Remont iz Celja.

Bogdan Badovinac

323

Naselje: Tihaboj
Občina: Litija
Ime: Kostjavec
Področje: A
Obdobje: železna doba
Vrsta dela: 6

Na kopastem hribu Kostjavec (456,6 m) nad vasjo Tihaboj je že leta 1885 J. Pečnik odkril prazgodovinsko naselbino. Na terenu jo lahko zaznamo in omejimo glede na bolj ali manj sklenjen obod, ki poteka po hribu – na severozahodnem predelu je ohranjen kot kamnit okop, na vzhodni in južni strani pa kot rob terase, medtem ko ga je na jugozahodni strani poškodoval vinograd. Južno pobočje hriba je bilo do nedavnega v rabi kot njivska površina, sedaj spremenjena v travnik, preostali del hriba pa je porasel z gozdom. Lastnik hriba je lani speljal pot po severovzhodnem pobočju in pri tem prebil obzidje ter poškodoval del prazgodovinskega objekta, kar je razvidno iz vseka, nastalega kot posledica tega posega, ki smo ga dokumentirali septembra 1996.

V juliju 1996 je Inštitut za arheologijo ZRC SAZU v okviru raziskav prazgodovinske poselitve Dolenjske in s soglasjem Uprave RS za kulturno dediščino izkopal sondo v izmeri 3 x 7 m na jugovzhodnem robu terase. Plasti (zabeležili smo jih deset) so na tem mestu segale do 2,80 m globoko, kjer smo naleteli na prvotno osnovo hriba iz dolomitnega apnenca. Registrirali smo tudi dve fazi obzidja. V prvi fazi je bil zid postavljen na dolomitno osnovo; zgrajen je bil iz velikih kamnitih blokov, ki so sestavljali zunanjo in notranjo fronto, vmes pa je bilo ilovnato polnilo. Širina zidu je na tem mestu merila cca. 2,50 m. Nanj je bil postavljen ožji zid (cca 1,20 m), prav tako zgrajen v suhozidni tehniki – večji kamni so bili zloženi v zunanjo in notranjo fronto zidu, za polnilo pa je bil uporabljen kamnit drobir. Ta zid smo označili za

drugo fazo utrjevanja. Zunanji fronti obzidja sta bili v obeh fazah podprti z nasipi, po sestavi iz ostrorobega gruča in ilovice. Za obzidjem – v notranjosti – smo na dnu naleteli na jamo, ki sodi k prvi fazi obzidja, saj je segala natanko do njega. Zapolnjena je bila izmenoma z žganino in ilovico. Poleg žlindre in kosov prežgane gline smo v njej našli tudi ostanke zgorelih brun in desk. Glede na to, da se je žlindra kot dokaz železarske dejavnosti nahajala v najstarejši plasti, bi lahko trdili, da sodi prva poselitev hriba v čas železne dobe. To domnevo potrjujejo tudi druge drobne najbe, ki sestojijo v glavnem iz tipičnega halštatskega hišnega inventarja – lončenine, vijčkov, uteži, svitkov ipd. K drugi, mlajši fazi obzidja, sodi kamnit tlak, ki smo mu sledili skoraj po celotni površini izkopnega polja do notranje fronte mlajšega zidu. Nekatere drobne najdbe, ki so ležale neposredno na njem in v plasti nad njim, opredeljujejo njegov nastanek v latenskem času. V vrhnji plasti, omnici, pa smo našli tudi recentnejše predmete.

Literatura:

J. Pečnik, IMK 14, 1904, 29.

J. Šašel, ANSI 1975, 178.

D. Vuga, VS 24, 1982, 165.

Sneža Tecco Hvala

324

Naselje: **Tirosek**

Občina: Gornji Grad

Ime: **ž. c. Marije Zvezde v Novi Štifti**

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Kamnit relief Ane Samotretje iz dvajsetih let 16. st., ki je bil prinešen iz p. c. Marijinega darovanja v Dolu (štajngrob) v župno cerkev, je bil leta 1993 prinešen kamnoseško delavnico RC RS v treh kosih. Pod vodstvom Moma Vukoviča in ob komisijskem nadzoru je bil relief zlepljen, očiščen nečistoč in domodeliran manjkajoč levi del okvirja niše. Konserviranje in delno restavriranje reliefa s podobo na prestolu sedeče sv. Ane z Marijo in Jesusom v naročju je v letu 1994 financiralo Ministrstvo za kulturo z deležem občine.

Bogdan Badovinac

325

Naselje: **Tolmin**

Občina: Tolmin

Ime: **Coroninijev dvorec v Tolminu**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Dela, ki smo jih spremljali in nadzirali, so potekala predvsem v notranjosti, tako da so se prostori pripravili za postavitev muzejske zbirke. Konservatorski program smo dopolnjevali z ugotovitvami raziskav, ki so se izvajale med delom. V bodoče pride na vrsto še ureditev zunanjščine: streha, fasade...

Nadzor del: UPI d.o.o. Tolmin

Izvajalec: SGP "Gradbenik" Tolmin

Jasna Svetina, Mitja Mozetič

326

Naselje: **Tolmin**

Občina: Tolmin

Ime: **grad Kozlov rob**

Področje: A, UA

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 2, 5, 6

Center za srednjeveške in novoveške študije (CSNŠ) pri Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je v dogovoru z Ministrstvom RS za kulturo in Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica ter v sodelovanju z Goriškim muzejem iz Nove Gorice (GM) in Občino Tolmin v letu 1996 dokumentiral in raziskoval grajski kompleks na Kozlovem robu nad Tolminom. Izvajanje projekta je vodil izr. prof. dr. Mitja Guštin, dipl. arheol. Stalna strokovna sodelavca sta bila Dušan Kramberger, dipl. inž. arh. (CSNŠ) za konservatorstvo in Kristina Kralj, dipl. arheol. (GM) za arheološke raziskave na terenu in obdelavo gradiva. Delo sta omogočila Ministrstvo RS za kulturo in Občina Tolmin, podprla pa družba Mobitel, d.d.

Spomladi smo izvedli objektno in topografsko izmero grajskega kompleksa. Zbrane podatke o stanju terena pred prvimi fizičnimi posegi je računalniško obdelala Mateja Šetina, dipl. inž. geod. Po končanih terenskih delih so bile v izhodiščni geodetski posnetek vnešene novoodkrite strukture. Podatki so hranjeni v digitalni in grafični obliki.

Grad Kozlov rob nad Tolminom, "Volčja jama" kot del ureditve za nihajni dvizni most v kvadrantih J17 in J18. Foto D. Kramberger

Grad Kozlov rob nad Tolminom, očiščen obrambni jarek. Foto D. Kramberger

Grad Kozlov rob nad Tolminom, očiščen obrambni jarek. Foto D. Kramberger

Grad Kozlov rob nad Tolminom, renesančni dvoriščni tlak iz prodnikov v kvadrantu G11. Foto D. Kramberger

Grad Kozlov rob nad Tolminom, arheološka izkopavanja v kvadrantu G10. Foto D. Kramberger

Od 9. septembra do 3. oktobra 1996 pa so na območju grajskega kompleksa potekala arheološka izkopavanja. Omejena so bila na izkop ruševinskega in zasipnega sloja, ki je nastal po velikih očiščevalnih posegih l. 1964. Odprli smo 18 kvadrantov 4 x 4 m. Po končanem izkopavanju je bil teren prekrit s filcem, presejano zemljo in rušo. Deponije uporabnega materiala so urejene in dokumentirane.

V osrednjem delu je bil odprt predel grajskega jedra med zahodno cisterno in avstrijskim jarkom iz I. svetovne vojne, kjer je v historičnih tlorisih označena stavba z apsidno, verjetno kapela. Po vsej površini smo naleteli na razmeroma dobro ohranjen renesančni dvoriščni tlak iz rečnih prodnikov brez vzorca, ki ga nismo prebijali. O iskanem objektu zaenkrat ni sledov. Ob obzidju v vzhodnem delu grajskega jedra in na

bastiji smo raziskovali območje mostišča na dostopu v grajsko jedro. V jedru smo odkrili "volčjo jamo" kot del nekdanje ureditve za nihajni dvizni most. Na bastiji pa se je pokazala urejena in s kamni tlakovana dostopna pot. Očistili smo tudi jarek med vzhodnim obzidjem in bastijo in vgradili sidra za montažo začasnega lesenega mostu na lokaciji historičnega prehoda preko grajskega jarka. Najdeno skromno arheološko gradivo je v obdelavi v Goriškem muzeju, ki hrani tudi vso originalno grafično in tekstualno dokumentacijo.

Izdelan je bil izvedbeni projekt in pripravljen ves material za postavitev začasnega lesenega mostu preko obrambnega jarka, ki bi služil tako raziskovalni in konservatorski ekipi kot drugim obiskovalcem Kozlovega roba. Postopek za pridobitev lokacijske dokumentacije in gradbenega dovoljenja je v teku; nekaj težav je nastopilo, ko smo zaprosili Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, ki je lastnik ene od parcel na gradu, za soglasje k nameravanim delom.

Kristina Kralj, Dušan Kramberger

327

Naselje: Trata

Občina: Cerklje na Gorenjskem

Ime: Spomenik zamolčanim žrtvam II. sv. vojne

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Zavod je evidentiral nov spomenik povojnim zamolčanim žrtvam II. sv. vojne, ki se nahaja na krajevnem pokopališču na Trati. Spomenik je bil postavljen brez sodelovanja in vednosti zavoda.

Renata Pamič

328

Naselje: Trbovlje

Občina: Trbovlje

Ime: Dimnikova hiša

Naslov: Cesta oktobrske revolucije 1

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Leta 1994 je bila v celoti na novo narejena in ponovljena fasadna členitev iz leta 1876. Aleksander Šiles je ob tem očistil relief Ane Dimnik, delo kiparja Franca Bernekerja iz leta 1923. Fasadni ometi niso bili barvani, ker si je najemnik gostilne nameraval preurediti podstrešje za stanovanje. Obnovo fasad je financirala lastnica hiše Julijana Petrič.

Bogdan Badovinac

329

Naselje: Trbovlje

Občina: Trbovlje

Ime: p.c. sv. Miklavža

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 7, 8

Pri ogledu p.c. sv. Miklavža med obnovitvenimi deli v notranjščini leta 1989 nas je župnik opozoril na razstavljen kamnit oltar na podstrešju cerkve. Ugotovili smo, da so deli oltarja pandan levemu stranskemu kamnitnemu oltarju iz 17. st. Na osnovi načrta oltarja, ki ga je naslednje leto naredila Mateja Kavčič RC SRS, je bil narejen popis in predračun za postavitev in delno rekonstrukcijo manjkajočih delov desnega oltarja in restavriranje tudi obstoječega levega oltarja. Do realizacije je prišlo šele v letu 1993. Levi oltar je bil na novo postaljen. V umetnem kamnu sta bila odlita samo stebra in oval v atiki. Na osnovi rezultatov sondiranja starejših barvnih plasti sta bila oba oltarja polihromirana in pozlačena kot v času nastanka. Sondiranja kamnitnih plošč v nišah in ovala nad atiko niso pokazala jasne figuralne podobe. Dela, ki so se zaenkrat končala v letu 1994 je financiralo Ministrstvo za kulturo s participacijo občine. Tukajšnji župnijski urad je kril stroške beljenja notranjščine in restavriranja lesenega kipa sv. Barbare. Tega je restavriral akad. slikar in restavrator Viktor Povše.

Bogdan Badovinac

330

Naselje: Trebča vas pri Žužemberku

Občina: Novo mesto

Ime: p.c. sv. Ahaca

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Cerkev se prvič omenja šele leta 1526 v popisu kranjskih cerkvenih dragocenosti. Najstarejši del cerkve je romanska ladja s polkrožno zaključnim kamnitim portalom v njeni zahodni steni in delno zazidanim romanskim pravokotnim okencem s kamnitim okvirjem v južni steni. Leta 1696 so sezidali nov zvonik, tedaj je cerkev dobila tudi nov tristrano zaključen prezbiterij, ki je zamenjal starejšo polkrožno apsidno. Prvotno ravnostropno ladjo so obokali z banjastim obokom, ki sloni na obstenskih in ogelnih pilastrih, notranjščino pa so osvetlili z novimi pokončno pravokotnimi okni.

Župnijski urad Žužemberk je prvotno nameraval le prebarvati pločevinasto streho zvonika in prebeliti fasado cerkve. Toda po ogledu in opravljenih sondah smo ugotovili, da je treba k obnovi cerkve pristopiti premišljeno in temeljito. Pokazalo se je, da je zunanjščina cerkve bogato členjena z naslikanimi črnimi vogelniki, da so okenske odprtine na ladji in zvoniku prav tako obrobljene črno, zvonik pa dodatno bogatijo tudi črni horizontalni pasovi. Cerkevna fasada je bila nato obnovljena po naših smernicah, očistili so tudi romanski kamnit portal, žal pa niso ometali že pred leti izvedenega lesenega, žlebasto spodrezanega simsa na ladji in prezbiteriju. Istočasno so obnovili dotrajano leseno konstrukcijo zvonika in staro dotrajano pločevinasto kritino zamenjali z novo, bakreno.

Tomaž Golob

331

Naselje: Trebelno
Občina: Trebnje
Ime: Spomenik ustanovitvi Gubčeve brigade
Področje: Z
Vrsta dela: 2, 3

Spomenik ustanovitvi Gubčeve brigade stoji na kraju kjer je bila brigada ustanovljena. Pred leti je bilo s posebnim občinskim odlokom določeno varovano območje, ki je obsegalo širok pas gozda okoli spomenika. V varovanem območju je bila omejena raba gozda in njegovo izkoriščanje. Ker je varovano zemljišče v privatni lasti, so se v zadnjem času pojavile želje lastnikov po gospodarski izrabi gozda in s tem tudi zahteve po zmanjšanju varovanega območja. Zato smo se skupaj z občino Trebnje odločili za zmanjšanje območja na tako velikost, ki še omogoča varovanje spomenika in avtentičnega prostora ustanovitve brigade, hkrati pa omogoča normalno izkoriščanje gozda v večjem delu nekdanjega varovanega območja.

Judita Podgornik

332

Naselje: Trebenče
Občina: Cerklje
Ime: p.c. sv. Jošta
Naslov: Trebenče
Področje: R
Vrsta dela: 4, 6

Julija leta 1996 je ekipa restavradorjev Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica iz Nove Gorice začela z restavratskimi in konservatorskimi deli v notranjosti cerkvice. Dela so trajala dober mesec in pri tem je bilo odstranjenih najmanj pet plasti beleža iz celotnega prezbiterija. Na stenah so bile odkrite freske iz dveh obdobj, pa še poslikava v al secco tehniki na stropu iz tretjega obdobja. Ta je zelo slabo ohranjena in dokaj poškodovana, saj so bila gotvska rebra odstranjena.

Z malto /voda, apno, kalcitni pesek/ smo zapolnili razpoke, kjer so prej stala rebra, in s tem izravnali cel strop. Na stenah smo utrdili vse freske, jih obšili ter blago retuširali, saj je poslikava zelo dobro ohranjena. Po ladji cerkvice so bile napravljene sonde in na severni strani so se pokazali zanimivi fragmenti, ki smo jih očistili in zaščitili. S tem je bila zaključena prva faza del. *Miran Cencič, Anton Naglost*

333

Naselje: Trebenče
Občina: Cerklje
Ime: p.c. sv. Jošta
Naslov: Trebenče
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

Leta 1995 so domačini pričeli s pripravljalnimi deli za prebelitev cerkvene notranjštine. V prezbiteriju so pod

beležem naleteli na stensko poslikavo in jo deloma tudi nestrokovno odkrili.

V letu 1996 je restavratska delavnica novogoriškega zavoda pričela sistematsko odkrivati stensko poslikavo v celotnem prezbiteriju. Na severni in južni steni so v fresko tehniki naslikani liki apostolov sredi katerih stoji Kristus. Očitno je ta poslikava, ki je nastala verjetno v 17. stoletju, nadomestila starejšo, ki pa se je še fragmentarno ohranila na svodu prezbiterija in je tudi likovno slabše kvalitete. Za oltarjem se je na zaključni steni prezbiterija ohranil ikonografski motiv memento mori z likom mladenke, ki drži v eni roki cvetlico za drugo pa jo že grabi okostnjak. Zraven njiju stoji še ena prisposoba smrti opremljena z lokom in puščicami. Pod korom so bili odkriti fragmenti Poslednje sodbe. Viden je angel, ki s prstom kaže blaženim dušam proti božji svetlobi. Čisto v vogalu severne stene pa je bil naslikan monumentalni sv. Jurij, od katerega pa je danes viden le del noge z zmajem ter del kopja, ki sega nad kor. Za severnim stranskim oltarjem je še opaziti le delno prekrte freske.

V prihodnjem letu načrtujemo odstranitev stranskega oltarja in odkrivanje ter utrjevanje preostale stenske poslikave.

Robert Červ

334

Naselje: **Trebnje***Občina:* Trebnje*Ime:* **grad Trebnje***Področje:* A*Obdobje:* rimsko obdobje, srednji vek, novi vek*Vrsta dela:* 6

Terenska raziskava območja gradu Trebnje je potekala od 28. julija do 13. septembra 1993. Ekipo so sestavljali štirje fizični delavci, študentka arheologije, risar in preparator. Izkopavanje je bilo razdeljeno na štiri glavne dele. V prvem delu smo dokumentirali profil strojnega vkopa na severni strani gradu pri severozahodnem stolpu in sondirali kletne prostore v severnem traktu. V drugem delu smo nadaljevali z izkopavanjem strojnega vkopa po širini vzhodne terase iz leta 1992. V tretjem delu smo sondirali arkadni hodnik na južni strani gradu. V četrtem delu smo opravili manjšo sondažo ob zahodni zunanji fasadi gradu, južno od grajskega vhoda.

Severni trakt gradu (sonde V – VIII) ima tri kletne prostore ter kletni prostor v severovzhodnem četverkotnem stolpu. Kletni prostor v severovzhodnem kroglastem stolpu je bil dokumentiran v profilu leta 1992. Vsaka klet je bila sondirana v širini. Izkopali pa smo tudi severno polovico severozahodnega stolpa. Dokumentirali smo južni profil strojnega vkopa na zunanji strani severnega trakta, ki je bil izkopen leta 1992 zaradi pregleda geološke osnove.

Ostanke antične poselitve na območju gradu smo odkrili v sondi VII in VIII. Nastanek severnega obrambnega zidu datiramo v 15. stol. V sondi V smo izkopali ostanke lesene stavbe, ki je potekala vzporedno z obrambnim zidom in južno od te stavbe pa tlakovan prostor, ki je bil očitno del notranjega dvorišča. Tega v drugih sondah nismo več zasledili. Tudi v sondi VI smo odkrili ostanke lesene stavbe, ne moremo pa ugotoviti, ali gre za del iste stavbe, ki smo jo našli v sondi V, ali pa gre za drugo stavbo. V sondi VII nismo zasledili nobenih stavbnih struktur, vendar močne žgane plasti z žitom kažejo na shrambeni objekt. V sondi VIII smo odkrili ostanke okroglega stolpa, ki je podoben okroglemu stolpu na severovzhodnem vogalu gradu. Nismo našli stika med stolpom in severnim obzidjem, domnevamo pa, da je bil ta v severozahodnem vogalu sosednjega kletnega prostora, ki je ostal neraziskan zaradi slabega stanja severnega zidu.

Na koncu 15. stol. ali začetku 16. stol. so v celoti preoblikovali grad. Odstranili so lesene stavbe in zgradili severni trakt. Notranjost trakta so splanirali in zasuli, da bi dobili ravno površino. Tudi okrogli stolp so zrušili in zgradili današnjega, četverkotnega.

Od 18. stol. naprej je severni trakt pridobil današnjo obliko. Do tedaj enotni kletni prostor so razdelili s prečnimi zidovi. V četverkotni stolp pa so – po koncu obrambne vloge gradu – zgradili vhod s stopnicami iz zahodne strani in ga uporabljali kot kletni prostor.

Na vzhodni strani zunanega dela gradu je bila sonda locirana na severnem delu vzhodne terase in je potekala iz vzhodnega trakta obrambnega zidu proti

vzhodu (sonda IV). Določili smo 7 glavnih faz s sterilnim terenom, namesto petih, ki smo jih ugotovili v letu 1992.

Domnevamo, da je na grajskem hribu stala ne samo prazgodovinska ali antična naselbina (VS 93, 1995, 166-167), ampak tudi srednjeveška naselbina ali struktura, ki je bila očitno manjša od gradu iz 15. stol. in je mogoče predstavljala manjšo utrdbo ali grad.

Nastanek gradu datiramo v 15. stol., ko je dosegel današnji obseg in je imel obrambno vlogo. Na to kaže zidanje vzhodnega obrambnega trakta na robu grajskega griča in izkopen obrambni jarek v naravnem kanalu (vrtače). Zemljo so deponirali na vzhodni strani obrambnega jarka, ki bi lahko funkcijo obrambnega nasipa. Obrambni jarek je bil uporabljen tudi v 16. stol. in je povezan z renesančnim preoblikovanjem gradu. V 17. in 18. stol. je izgubil svojo funkcijo in postal odlagališče odpadkov pri temeljiti obnovi gradu. Konec 18. stol. pa so v celoti zravnavali teren med nasipom in vzhodnim traktom obrambnega zidu.

Za linearni zid, ki smo ga izkopali v arkadah na južni strani gradu (sonda IX), domnevamo, da je severni zid srednjeveškega stolpa (vzhodni zid izkopen leta 1992), ki ga je Valvasor predstavil na svoji risbi. Naselbinskih plasti, ki bi lahko pomagale pri dataciji stolpa, nismo našli, ker so jih uničili s poznejšo gradnjo arkad na južni strani gradu. Slaba ohranjenost zidu je dokaz tehnike stopničastih temeljev, ki so podobni temeljem na vzhodni strani gradu in pri vzhodnem zidu stolpa. Z gradnjo arkad so uničili severni zid srednjeveškega stolpa in uredili opečno hodno površino, podobno ostalim baročnim površinam v gradu. Najnovejši posegi v arkadah so vezani na novo betonsko površino in napeljavo vodovodne instalacije. Na zahodni strani zunanega dela gradu (sonda X) so prvotne srednjeveške plasti uničene po celi dolžini zahodnega trakta zaradi baročne obnove gradu. Zunanji teren so porazeli in zgradili odtočni jarek z opečnatim obokom, ki poteka vzporedno z grajskim obzidjem.

Akcijo sta financirala Ministrstvo za Kulturo R Slovenije in občina Trebnje. Na podlagi rezultatov izkopavanj smo ugotovili, da bo treba znižati nasutje vzhodne terase gradu, ko bo mogoče nadaljevati s sanacijo objekta. Predvsem pa smo odkrili nove podatke o razvoju gradu in nekatere arhitekturne ostanke, ki so primerni za prezentacijo.

Phil Mason

335

Naselje: **Trnava***Občina:* Žalec*Obdobje:* mlajša železna doba*Področje:* A*Vrsta dela:* 5, 6, 7

Arheološko najdišče Trnava se nahaja na presečišču krajevnih skupnosti Orla vas, Šentrupert in Trnava (občina Žalec). Umeščeno je na najvišji terasi reke Savinje, ki se je v Gnzu od tod pomaknila proti vzhodu.¹ Danes teče reka en kilometer vzhodno od

najdišča. Več metrov debel sloj prodniških nanosov predstavlja geološko podlago na arealu celotnega najdišča, prekrit pa je s 30 do 60 cm debelo plastjo plitvih rjavih naplavinških tal², ki sicer niso najbolj ugodna za poljedelstvo, pa vendarle je bilo celotno področje do začetka gradnje avtoceste obdelano (sl. 2). S tem je bilo površje izravnano, posegi oranja pa so v nekaterih predelih dosegli nivo geološke osnove in na teh mestih v celoti uničili kulturne sloje. Vpliv delovanja vod v obliki poplav je potrjen vse do regulacij rek Savinje (1889) in Trnavce (1960).³ Ena od večjih povodni je bila izpričana tudi v stratigrafskem zapisu kot tanek sloj naplavinškega nanosa, ki je na delu najdišča prekril arheološko naselbinsko plast.

Vse znane arheološke informacije na najdišču Trnava so plod arheoloških zaščitnih del vezanih na izgradnjo avtoceste Arja vas – Vransko. Dela je koordiniral Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje in s sodelovanjem Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete ter zunanjih sodelavcev so bile izpeljane tri faze terenskega dela:

1. Ob ekstenzivnem terenskem pregledu poleti 1994 so bili najdeni trije kosi lončenine.⁴
2. Z intenzivnim terenskim pregledom, ki je bil opravljen na pomlad 1995, sta bila najdena še dva kosa na medsebojni razdalji 150 m.

Z združitvijo podatkov prve in druge faze dela je bil določen areal potencialnega najdišča za arheološka sondiranja in izkopavanja v obsegu 20000 m².⁵

3. Izkopavanja smo izvedli med 26.6.1995 in 21. 10. 1995. V tem času je bilo v obliki sond ali izkopnih polj preiskanih 3625 m² površine, kar znaša 18 % areala, ki je bil predhodno zamejen kot potencialno arheološko najdišče.

Pri sondiranjih smo sledili težnji po pokritju celotne raziskovalne površine s čim manjšim, a še za-dostnim procentom fizičnega izkopa. En meter široke sondažne jarke smo trasirali znotraj ortogonalnega rastra na medsebojni razdalji 20 m. Osnovne geo-grafske danosti (ravnina, na kateri so z donedavno obdelavo polj zakrili morebitne stare struge, poti ali druge indikatorje poselitve), kot tudi razpršenost red-kih artefaktov, najdenih v okviru terenskih pregledov, nas namreč niso usmerjali pri intenzivnosti opazovanja na določenem delu terena. Tako smo sledili stratigrafiji plasti, ki se je bolj ali manj ponavljala skozi preseke večine sond.

Na mestih, kjer smo zasledili sloj z najdbami, ali pa ponavljajoče se najdbe izrgane iz prvotnega konteksta, smo izkop razširili v takšnem obsegu, da je bila kulturna plast zamejena z vseh strani.

Preiskan teren je bil po arheoloških delih na področju trase v celoti sproščen za izgradnjo avtoceste.

Stratigrafija

Ključni moment za razumevanje stratifikacije najdišča je reliefna dinamika, ki jo kaže vrhni nivo sterilnega sloja 004. Ta se namreč dviguje in spušča. Ponekod je odstopanje v relativni višini tudi do 1.5 m. Najbolj globoke kotalje med posameznimi valovi proda so zapolnjene s finejšo mivkasto napla-vino 003, ki je odraz odlaganja v času, ko se je aktivno delovanje

vode umirjalo. Vanjo sta v izkopu I dva vkopa zapolnjena s ilovico, v kateri so bile najdbe. Sloj 005 je vseboval večji del arheološkega materiala, del najdb se je nahajal še v ornici 001. Tanjša naplavinška plast 002, ki smo jo zabeležili v izkopu I, je sedla neposredno na arheološko kulturno plast, kar kaže, da je bilo področje v tem obdobju in po njem še vedno izpostavljeno poplavam.

V zgornjih 35 cm so plasti zaradi oranja premešane, vendar pa je očitno, da je na nekaterih predelih oranje načelo osnovno prodniško teraso in razneslo prod tudi po površju. Prav med prodom v ornici je najti precej fragmentov lončenine, žlindre, železa in hišnega lepa, vendar pa ni sledov o naselbinski arhitekturi *in situ*, ki je, kot kaže, bila uničena z oranjem.

Z namenom, da dobimo vpogled v naravni relief v času poselitve, smo mrežo sond strnili na 10 metersko razdaljo in na celotnem najdišču beležili mikrorelief prvotnih tal, ki bo služil kot podlaga distribuciji najdb za horizontalno stratigrafsko podobo najdišča.

Rezultati

V arheološki literaturi doslej obravnavano območje med Trnavo, Orlo vasjo in Šentrupertom ni bilo znano, z izjemo domnevnega poteka trase rimske ceste Ločica – Gomilsko, ki pa na tem delu še ni bila ugotovljena.⁶ Trnavi najbližji znani arheološki najdišči sta Gotovlje⁷ cca. 5 km proti vzhodu in prav tako ob delih za avtocesto odkrito najdišče Šmatevž, ki je oddaljeno 2 km proti zahodu⁸.

Najstarejši zgodovinski vir, ki izpričuje aktivno izrabo zemljišča, je urbar iz leta 1426, v katerem so navedene obveznosti dveh kmrtij iz Orle vasi in Trnave, do braslovškega urada.⁹

Med najdbami iz izkopov I in II prevladujeta lončenina in žlindra, bilo pa je tudi precej hišnega lepa, ki je bil razdrobljen v manjše kose premera do 7 cm. Ob tem še 26 bronastih in 95 železnih fragmentov, prelomljene kamnite žrmlje prvotnega premera cca. 30 cm ter trije fragmenti živalskih kosti. V kulturni plasti 005 smo opazili precej drobcev razpadlih organskih snovi.

Med doslej pregledanimi najdbami smo v izbor kronološko določljivih kosov izločili 80 fragmentov lončenine in 20 kosov kovine. Lončenina je izdelana na vretenu ali prostoročno. Najpogostejša oblika je lonec, sicer pa so še skleda, krožniki in vrčki. Okras je izveden s kanelurami, žlebljenjem, metličanjem ali tanjšimi rebri. Precej lončenine je narejene iz grafitne gline. Kovinski inventar je v preparatorskem postopku in bo skupaj z drugim gra-divom predstavljen v končnem poročilu.

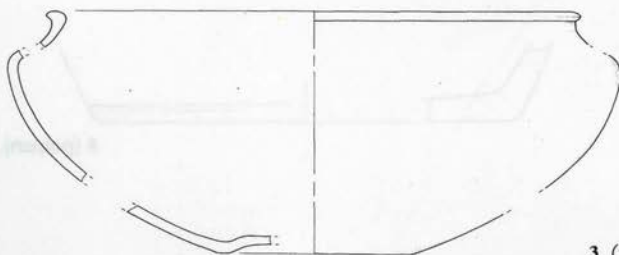
Naj zaključimo z ugotovitvijo, da je na mestu, kjer bo nekoč avtocestno križišče za odcepom proti Logarski dolini, stala srednje oziroma mlajše latenska nižinska naselbina. Njenega notranjega ustroja spričo naknadnih posegov v plasti ne poznamo. Arhitekturne prvine, ki se kažejo v naravi najdb, nakazujejo profano naselje s stavbami iz organskih materialov in lepa, ter na železarsko dejavnost v naselju. Celoten obseg najdišča ni znan, domnevamo pa, da se širi severno od trase avtoceste.

1 (pomanj. na 25 %)

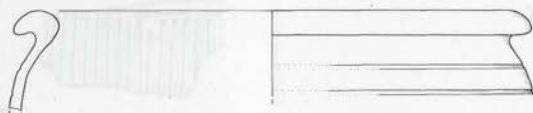
2 (pomanj. na 25 %)

3 (pomanj. na 50 %)

4 (pomanj. na 25 %)

5 (pomanj. na 25 %)

1. Skleda; frag. ustja, frag. ostenja in frag. dna; izdelana na vretenu; barva: zunaj črna, notranjost opečnata; površina gladka; sestava drobnostnata; okras: plitek žleb tik pod ustjem; pr. ustja 20 cm; največji pr. 21 cm; pr. dna 16 cm; lega: izkop I, SE 003.

2. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: opečnata; površina gladka; sestava drobnostnata; pr. ustja 20 cm; lega: izkop I, SE 003.

3. Skleda; frag. ustja, frag. ostenja in frag. dna; izdelana na vretenu; barva: siva; površina hrapava; sestava drobnostnata; pr. ustja 17.4 cm; največji pr. 31.6 cm; pr. dna 10 cm; lega: izkop I, SE 005.

4. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: oker, prehaja v sivorjavo; površina gladka; sestava grobnostnata; pr. 15 cm; lega: izkop I, SE 003.

5. Frag. ustja lonca; izdelan na vretenu; barva: temno siva - grafitna; površina hrapava; sestava grobnostnata, grafitna glina; okras: dve prečni kaneluri; pr. ustja 27 cm; lega: izkop I, SE 005.

6 (pomanj. na 25 %)

7 (pomanj. na 25 %)

8 (pomanj. na 25 %)

9 (pomanj. na 25 %)

10 (pomanj. na 50 %)

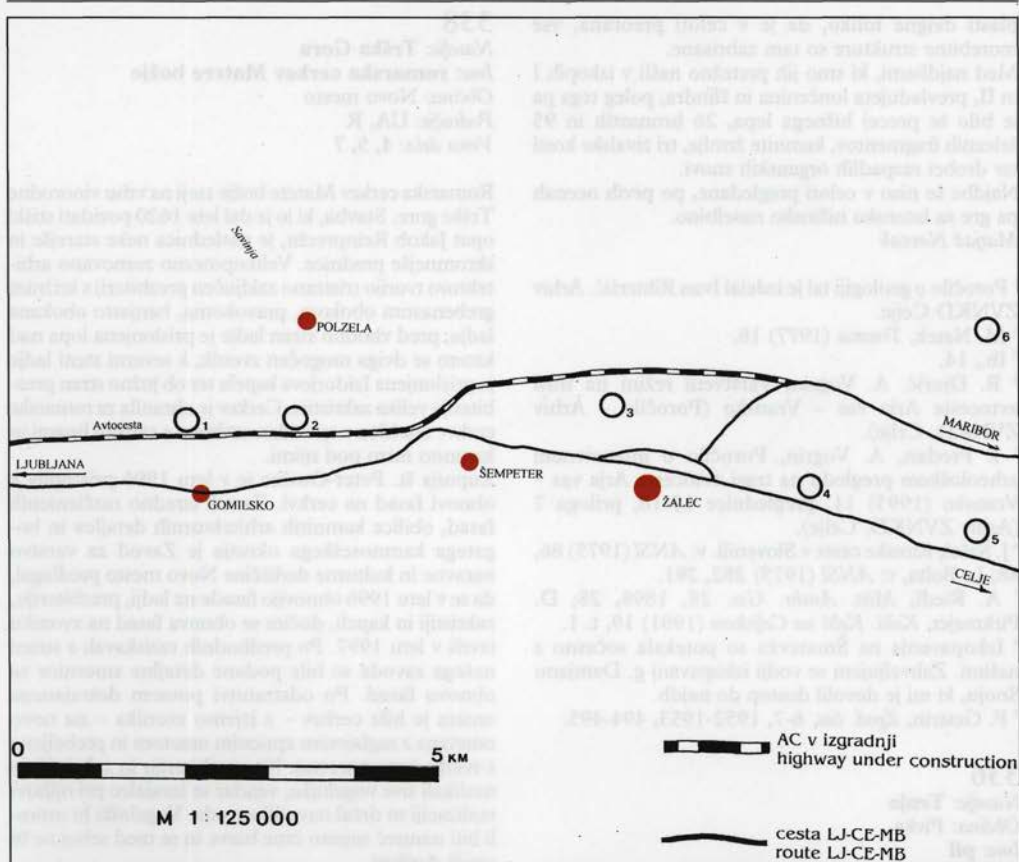
6. Frag. ustja; izdelan na vretenu; barva: temno siva - grafitna; površina hrapava; sestava drobnozmata, grafitna glina; pr. ustja 19.6 cm; lega: izkop I, SE 003.

7. Frag. ustja lonca; izdelan na vretenu; barva: temno siva - grafitna; površina gladka; sestava drobnozmata, grafitna glina; okras: pod ustjem sta dva plitka žleba; pr. ustja 27.8 cm; lega: izkop I, SE 003.

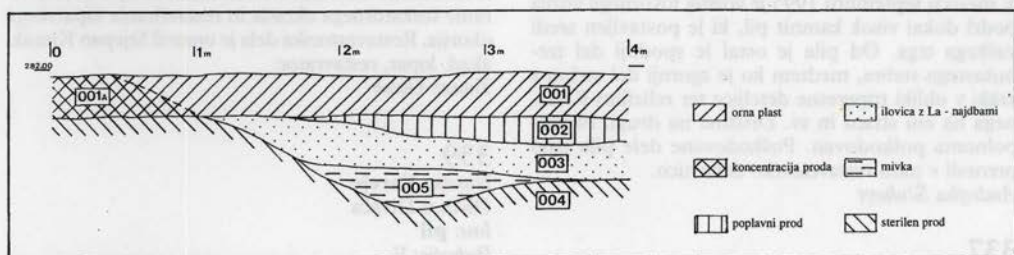
8. Frag. dna lonca; izdelan na vretenu; barva: temno siva - grafitna; površina gladka; sestava drobnozmata, grafitna glina; okras: prečna kanelura; pr. dna 21.6 cm; lega: izkop I, SE 005.

9. Frag. dna; izdelan na vretenu; barva: siva; površina gladka; sestava drobnozmata; pr. dna 17.6 cm; lega: izkop I, SE 011.

10. Frag. ostenja lonca; izdelan na vretenu; barva: temno siva - grafitna; površina hrapava; sestava drobnozmata, grafitna glina; okras: globoki vertikalni žlebovi; pr. 29.5 cm; lega: izkop I, SE 011.

Latenska najdišča v okolici Trnave. 1 – Šmatevž, 2 – Trnava, 3 – Gotovlje, 4 – Drešinja vas, 5 – Spodnji Lanovž, 6 – Slatina. M=1:125000 (risba: M. Novšak).

Trnava. Izkop I – severni profil (risba: M. Plevel).

Zaključek

Novo odkrito latensko najdišče Trnava se nahaja v Savinjski dolini, 3,5 km zahodno od Šempetra. Leži na najvišji, ginški, savinjski terasi.¹ Sosedni sočasni poselitveni točki sta Gotovlje⁷ vzhodno in Šmatevž⁸ zahodno od Trnave. Svet v neposredni okolici je v celoti obdelan, čeprav *pliva naplavinjska tla*² in pogoste poplave³ bližnjih rek kmetom niso prizanašale. Vse arheološke informacije smo zbrali v okviru zaščitnih posegov arheološke stroke pred izgradnjo avtocestnega

odseka Arja vas – Vransko. Tako so bili v okviru ekstenzivnega terenskega pregleda najdeni trije kosi lončenine,⁵ intenziven pregled je dodal še dva,⁶ nakar je bila načrtana predvidena raziskovalna površina, ki je obsegala 20.000 m². Izkopavanje smo izvedli v poletnih mesecih leta 1995. Stratigrafija najdišča kaže na dinamično gibanje naravnega reliefa preden so bila tla z obdelavo izravnana. Kulturna plast se je ohranila v predelu izkopov I in II, na mestih, kjer je oranje ni doseglo. Med obema izkopoma (I in II) se nivo sterilne

plasti dvigne toliko, da je v celoti preorana, vse morebitne strukture so tam zabrisane.

Med najdbami, ki smo jih pretežno našli v izkopih I in II, prevladujeta lončenina in žindra, poleg tega pa je bilo še precej hišnega lepa, 26 bronastih in 95 železnih fragmentov, kamnite žrmlje, tri živalske kosti ter drobci razpadlih organskih snovi.

Najdbe še niso v celoti pregledane, po prvih ocenah pa gre za latensko nižinsko naselbino.

Matjaž Novšak

¹ Poročilo o geologiji tal je izdelal Ivan Rihteršič. Arhiv ZVNKD Celje.

² M. Natek, *Trnava* (1977) 18.

³ *Ib.*, 14.

⁴ B. Djurić, A. Vogrin, Varstveni režim na trasi avtoceste Arja vas – Vransko (Poročilo – Arhiv ZVNKD, Celje).

⁵ I. Prodan, A. Vogrin, Poročilo o intenzivnem arheološkem pregledu na trasi avtoceste Arja vas – Vransko (1995) 11, preglednice 15-18, priloga 7 (Arhiv ZVNKD, Celje).

⁶ J. Šašel, Rimske ceste v Sloveniji. v: *ANSI* (1975) 86, 88; L. Bolta, v: *ANSI* (1975) 282, 291.

⁷ A. Riedl, *Mitt. Anthr. Ges.* 28, 1898, 28; D. Pirkmajer, *Kelti na Celjskem* (1991) 19, t. 1.

⁸ Izkopavanja na Šmatevžu so potekala sočasno z našimi. Zahvaljujem se vodji izkopavanj g. Damjanu Snoju, ki mi je dovolil dostop do najdb.

⁹ F. Gestrin, *Zgod. čas.* 6-7, 1952-1953, 494-495.

336

Naselje: **Trnje**

Občina: Pivka

Ime: **pil**

Področje: E

Vrsta dela: 4, 8

V mesecu septembru 1995 je voznik tovornega vozila podrl dokaj visok kamnit pil, ki je postavljen sredi vaškega trga. Od pila je ostal le spodnji del trebušastega stebra, medtem ko je zgornji del stebra s kraki v obliki triperesne deteljice ter reliefom Križanega na eni strani in sv. Družine na drugi, bil popolnoma poškodovan. Poškodovane dele pila smo prenesli v našo restavratorko delavnico.

Andrejka Ščukovi

337

Naselje: **Trnje**

Občina: Pivka

Naslov: **Trnje 65, 66**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za prenovo domačij št. 65 in 66 v Trnju, ki sta trenutno opuščeni ter izdali soglasje za idejni projekt, ki je bil narejen po teh smernicah.

Eda Belingar

338

Naselje: **Trška Gora**

Ime: **romarska cerkev Matere božje**

Občina: Novo mesto

Področje: UA, R

Vrsta dela: 4, 5, 7

Romarska cerkev Matere božje stoji na vrhu vinorodne Trške gore. Stavba, ki jo je dal leta 1620 pozidati stiški opat Jakob Reinprecht, je naslednica neke starejše in skromnejše prednice. Velikopotezno zasnovano arhitekturo tvorijo tristrano zaključen prezbiterij s križnim grebenastim obokom, pravokotna, banjasto obokana ladja, pred vhodno stran ladje je prislonska lopa nad katero se dviga mogočen zvonik, k severni steni ladje je prislonska Izidorjeva kapela ter ob južno stran prezbiterija velika zakristija. Cerkev je ohranila za romarske cerkve značilen nepozidan ambient s starimi lipami in kamnito mizo pod njimi.

Župnija št. Peter-Otočec je v letu 1996 pristopila k obnovi fasad na cerkvi. Zaradi izredno razčlenjenih fasad, oblice kamnitih arhitekturnih detajlov in bogatega kamnoseškega okrasja je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto predlagal, da se v letu 1996 obnovijo fasade na ladji, prezbiteriju, zakristiji in kapeli, dočim se obnova fasad na zvoniku izvrši v letu 1997. Po predhodnih raziskavah s strani našega zavoda so bile podane detajlne smernice za obnovo fasad. Po odstranitvi povsem dotrajanega ometa je bila cerkev – z izjemo zvonika – na novo ometana z zaglajenim apnenim ometom in prebeljena s svetlo siena naravno. Na prezbiteriju in zakristiji so naslikali sive vogelnike, vendar se izvajalec pri njihovi realizaciji ni držal navodil zavoda. Vogelniki bi morali biti namreč sajasto črne barve in se med seboj ne bi smeli dotikati.

Pri obnovi cerkvene zunanjsčine so potekala tudi obsežna in zahtevna restavratska dela, ki so obsegala restavriranje kamnitih arhitekturnih detajlov, restavriranje štukaturnega okrasja in restavriranje kiparskega okrasja. Restavratska dela je opravil Stjepan Krsnik, akad. kipar, restavrador.

Tomaž Golob

339

Naselje: **Vareje**

Občina: Divača

Ime: **pil**

Področje: E

Vrsta dela: 4

Obveščeni smo bili, da je kamionist ob odvozu smeti poškodoval znamenje (pil) iz lokalnega "brdnega kamna", tako da je bil zlomljen kamnit steber na več kosov, ravno tako kamnit križ. Z restavratorko našega zavoda smo podali smernice za rekonstrukcijo, ki je možna.

Eda Belingar

340

Naselje: **Velenje**

Občina: Velenje

Ime: **p.c. Sv. Andreja v Šaleku**

Področje: UA

Vrsta dela: 8

Potem ko nam je cerkveni ključar maja meseca 1994 sporočil, da neznani storilci kontinuirano uničujejo v leto 1626 datirano nagrobno ploščo Rosine Uršule Rambschisl, vzdano v severno steno zakristije p.c.sv. Andreja, smo jo z dovoljenjem župniškega urada Sv. Martina v Velenju prenesli na varno v zakristijo. Na prvotno mesto smo predvideli vzdavo kopije plošče.

Bogdan Badovinac

341

Naselje: **Velike Malence**

Občina: Brežice

Ime: **Groblje, Gradišče**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 1, 6

Regionalna služba ZVNKD v NM se posveča reševanju arheološke dediščine kulturnega spomenika Šentvid – Velike Malence že od njegove razglasitve (Ur.list SRS, št. 42/88). Gre za večperodno arheološko najdišče, ki smo ga zaradi stalne izrabe tal in relativne neraziskanosti ovrednotili kot primerno za natančnejše rekognosciranje. S pomočjo tehnike intenzivnega terenskega pregleda smo želeli preveriti stare bolj ali manj hipotetične in nepreverljive informacije o obstoju železnodobnega utrjenega naselja in kasnejše poznoantične utrdbe na platu, ki še danes nosi zanimivo ledinsko ime Gradišče (področje 4 – Sl.1). Istočasno smo želeli dopolniti podatke iz zaščitnih izkopavanj, ki so skupaj zajela 590 kvadratnih metrov površine južno od cerkvice sv. Martina in odkrila tri gradbene faze rimske vile (gre za čas od drugega do konca 4. stoletja) in zgodnejšo neolitsko naselitev na istem mestu. Pokrili smo področje tik ob omenjenem izkopu (področje 1–Sl.1). Potrebovali smo še podatke o izrabi vmesnega prostora med obema področjema (področji 2 in 3 – Sl.1). Ob koncu leta 1995 je ekipa 6–8 študentov arheologije v devetih delovnih dneh z metodo intenzivnega terenskega pregleda raziskala nekaj več kot 2 hektarja površine (20.350 m²). V mesecu novembru leta 1996 je bilo potem z enako metodo in z enakim vložkom delovne sile in časa pregledano še enkrat toliko – t.j. 21.500 m² površine, vendar ti podatki še niso ovrednoteni. Surovo število leta 1995 po mreži nabranih artefaktov je bilo kasneje interpretirano s pomočjo programa Lotus Improv ob upoštevanju standarda in spremenljivke vidljivosti po preprosti formuli. Standard je predstavljala dolžina (5 m) osnovne zbiralne enote z isto širino ob upoštevanju idealnega faktorja vidljivosti.

Ker pride ta nedestruktivna metoda terenskega pregleda v poštev le na področjih visoke vidljivosti, jo je na bolj zaraščenih nujno dopolnjevati še s pod površinskimi terenskimi pregledi (testne luknje, vrtanje).

Na obravnavanih področjih to zaradi intenzivne agrikulturne izrabe ni bilo potrebno. Imeli smo možnost, da rezultate intenzivnega terenskega pregleda na nekaterih delih (področji 1–2 in del področja 3) sproti preverimo še z uporabo dveh načinov geofizikalnih meritev (meritve upornosti tal in magnetometrija – Fluxgate gradiometer). Meritve je opravil Brane Mušič iz Oddelka za arheologijo Univerze v Ljubljani. Te nedestruktivne tehnike so v primerjavi z zaščitnimi izkopavanji celih področij finančno zelo sprejemljive za investitorja. Zlasti rezultati meritev razlik v upornosti, ki najbolj jasno kažejo strukture zidov, dajo optično prepričljiv in lahko berljiv podatek. Tovrsten podatek smo tu prvič koristno uporabili že leta 1993, ob izgradnji nujno potrebnega objekta ob cerkvi Sv. Martina (poročilo za VS 1996 – še neobjavljeno). Investitorji smo morali predočiti oprijemljiv dokaz, ki bi opravičil naša arheološka izkopavanja tega bolj ali manj hipotetičnega območja rimske ville.

Podobno finančno sprejemljivo rešitev predstavlja intenziven terenski pregled (odslej ITP). Enostavnost postopka in prikaza ne vpliva na strokovno intiteto (ugotovljeni so bili novi regionalni poselitveni vzorci, izraba prostora, boljše razumevanje regionalne in lokalne geomorfologije).¹

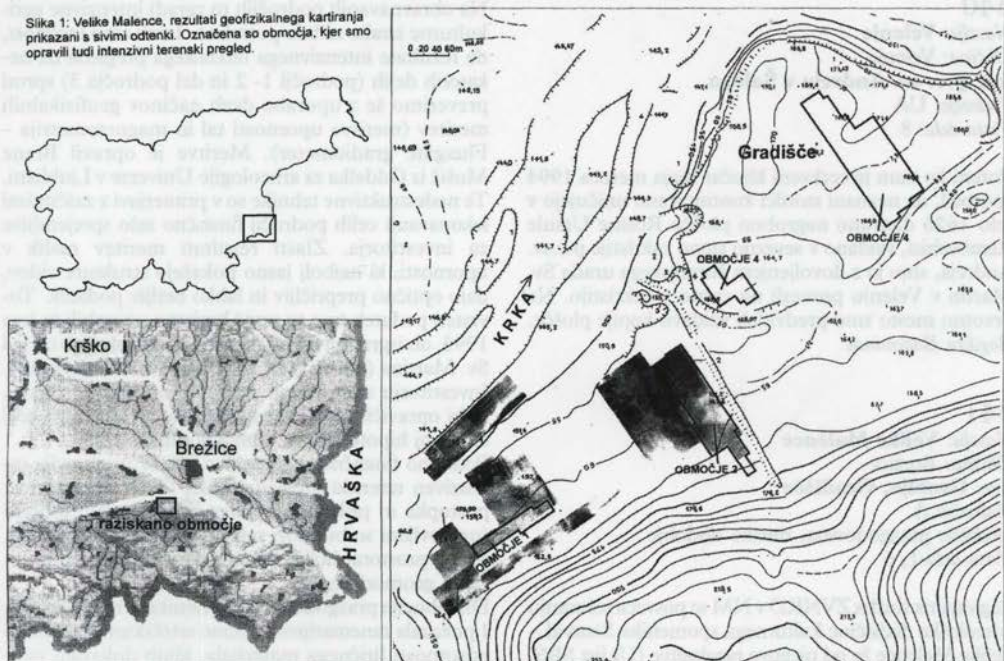
Distribucija prazgodovinske keramike je na **področju 1** pokazala zanemarljivo količino artefaktov ob popolni odsotnosti litičnega materiala, kljub dokazani neolitski naselitvi severno od preiskanega področja. To smemo povezovati z močnimi izravnalnimi posegi v času tretje gradbene faze rimske vile, ki so precej uničili obe starejši gradbeni fazi in do določene globine izbrisali vse neolitske strukture.

Povsem drugačna slika v distribuciji materiala se nam kaže na platuju Gradišča – **področje 4**. Že distribucija litičnega materiala nakazuje obstoj dveh ločenih prazgodovinskih struktur (recimo severne in južne), ki sta morda različne časovne proveniencie. Na južnem, spodnjem koncu raziskanega področja, srečamo precejšnjo koncentracijo odlomkov kamnitih žrnjel ter kamnit izstrelek za pračo, medtem ko je obdelan kremen bolj redek oz. je njegova koncentracija povečana na obrobju. Koncentracija obdelanega kremenja v zgornjem delu pa je sklenjena. Ostanek kamnite sekire (ali žrnjel?) iz obdelanega konglomerata slika še izpopolnil.

Visoka koncentracija tipične halštatske grobe keramike, vijček in več fragmentov časovno podobno determiniranih svitkov kaže na intenzivnost halštatske poselitve prizadete s sodobnim globokim oranjem. Če se navežemo na predhodne ugotovitve in večjo koncentracijo kremenja na obrobju tega prostora, smemo sklepati, da je gradnja za ta prostor tipične, deloma vkopane halštatske bivalna struktura prizadela neko starejšo neolitsko fazo aktivnosti. Ta je bila dokazana z večjo koncentracijo kremenja in morebitno kamnito sekiro v severnem delu. Možna je seveda tudi drugačna interpretacija. Najnovejše raziskave nekaterih kolegov kažejo, da je bilo vsaj na jugovzhodnem robu Slovenije orodje iz kremenja tudi v halštatskem času še precej časa v rabi in je omenjeno orodje zbrano v južnem delu mlajše proveniencie.

Slednje se mi zdi toliko bolj verjetno, če upoštevamo

Slika 1: Velike Malence, rezultati geofizikalnega kartiranja prikazani s sivimi odtenki. Označena so območja, kjer smo opravili tudi intenzivni terenski pregled.

Slika 1 - Velike Malence, rezultati geofizikalnega kartiranja so prikazani v sivi barvi. Označena so območja, kjer smo opravili tudi terenski pregled

tehnološko (fakturno) povsem primerljiv pretežno halštatski material, zbran na jugozahodnem robu obravnavanega platoja – Gradišča (**področje 4 – JZ**). Področje povsem identične recentne izrabe tal je ob skromni prisotnosti neolitske in fragmentu poznolatlanske keramike možno razumevati kot območje intenzivne halštatske poselitve. To potrjuje tudi distribucija litičnega materiala s tega področja, ki jo smemo označiti za istočasno, saj se prostorsko pokriva z distribucijo prej omenjenega keramičnega materiala.

Vmesno področje med platojem Gradišča in ožjim območjem rimske vile ob cerkvi smo skušali preveriti s **področjema 2 in 3**. Količina prazgodovinske keramike je v primerjavi s področjema na Gradišču zanemarljiva oziroma ne obstaja (**področja 3** zato ne vključujemo v našo obravnavo). Na tu najdenih artefaktih so dobro vidni sledovi erozije, ki jo je moč povezovati z relativno nagnjeno in vodnim nalivom izpostavljeno lego. Na večkratno silovito delovanje erozije kažejo tudi rezultati izkopavanja na lokaciji rimske vile. Hkrati je to področje zanimivo še iz enega razloga. Zelo lepo je namreč moč razlikovati področje naselitve na eni strani in področje občasnih človekovih aktivnosti na drugi strani. Za primerjavo vzemimo distribucijo rimske lončenine, ki je na področjih 2 in 3 vedno zastopana s količinami manjšimi kot 10 kosov na prostorsko enoto. Vse kar je večje od omenjene vrednosti, smemo na omenjenem najdišču oceniti kot področje neke naselitve, ki je bodisi dolgotrajnejša in

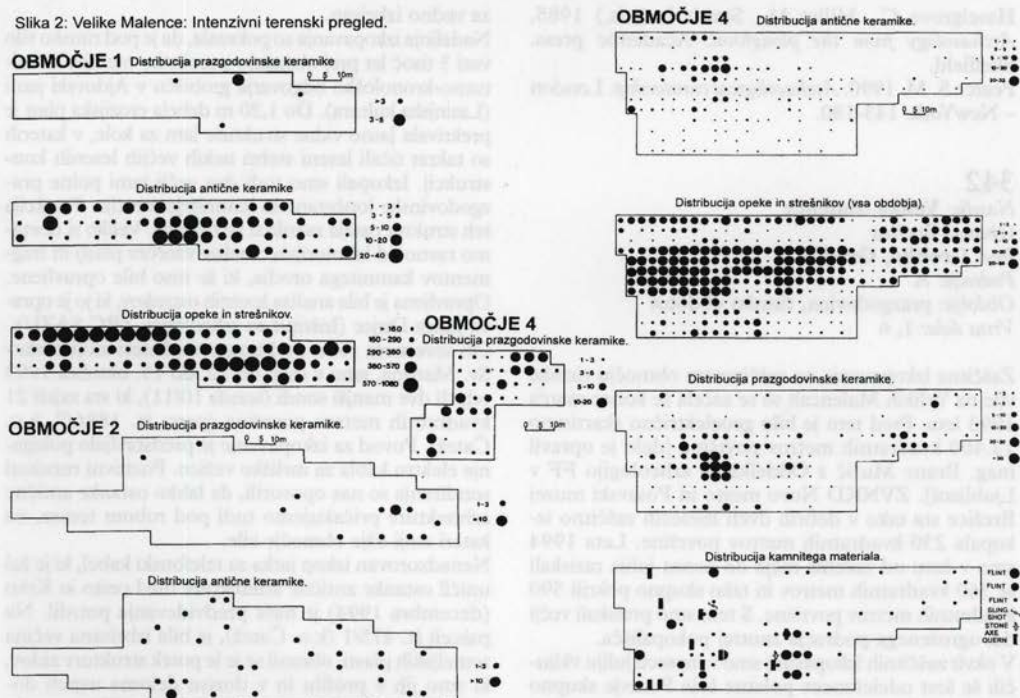
bolj intenzivna ali pa manj intenzivna, kar dokazujejo vrednosti od 20 – 40. Vsekakor je treba tako predpostavko utemeljiti še z огledom ostankov rimske kritine in ostalega gradbenega materiala, ki je zanimiv tudi za drugačne tehnike raziskav (npr. magnetometrija kot bomo videli v nadaljevanju). Vendar je pri čitanju visokih vrednosti vseskozi potrebna previdnost. To jasno kaže primerjava distribucije poznosrednjeveške keramike in gradbenega materiala različnih časovnih obdobij na platoju znotraj samega Gradišča (**področje 4**). Shemi kažeta povsem identično podobo, vendar smemo navidez jasno berljiv vzorec gradbenega materiala iz področja 4 ob upoštevanju distribucije poznosrednjeveških najdb razumeti tudi kot posledico stare poljske razdelitve in z njo povezanega gnojenja z odpadki različnega izvora.²

Sklepamo, da tudi višje vrednosti prazgodovinske in rimske keramike na **področju 2** le težko povezujemo z izrabo prostora v tem času, upoštevajoč močno erozijo pa tega tudi povsem ne zavračamo.

Šele na **področju 1** je količina gradbenega materiala moč zanesljivo povezovati z naselitvijo. Najnižje vrednosti distribucije se tu gibljejo med 50 in 160 kosi na prostorsko enoto. Začnejo se torej tam, kjer se druge že končajo in segajo potem do več kot 1000 kosov na prostorsko enoto. Distribucija gradbenega materiala je pravzaprav tema ki zasluži posebno pozornost.

Ob tem je treba poudariti, da dokazana večfazna naselitve, kot jo poznamo ob vili (**področje 1**) tudi na platoju Gradišča (**področje 4**) še ni zanikana. Ko-

Slika 2: Velike Malence: Intenzivni terenski pregled.

Slika 2 - Velike Malence, intenzivni terenski pregled

ličinska distribucija rimske keramike je namreč povsem primerljiva. Morda gre le za drugačen, manj "razkošen" način bivanja, ki je bil povezan s spremembo uporabe prostora v času pozne antike. Ob izkopavanju rimske vile smo se npr. v zadnji, najskromnejši, četrti fazi srečali z improviziranimi ognjišči na estrihnih bivalnih prostorov predhodnih faz in s hipokavstom, ki je bil preurejen in uporabljan kot latrina.

Ob distribuciji rimskodobne keramike bi bilo morda zanimivo dodati, da se antična poselitev tako na **področju 1**, kot na **področju 4** začne tik ob prazgodovinski (halštatski). Podoben primer poznamo iz novejših izkopavanj v neposredni bližini. Na lokaciji Gradac nad Mihovim, ki je od obravnave oddaljena cca. 40 km, je poznoantična poselitev ob koncu 4. oz. v začetku 5. stoletja zaradi ugodne obrambne lege (vzrok je verjetno podobna negotova politična situacija) dobesedno prekrila starejše poznobronzodobne oz. zgodnje halštatske naselbinske strukture.

Meritve upornosti tal ob področju 1 so odkrile zelo široko rimskodobno naselitev. Definiran je bivalni del v spodnjem in gospodarski del z ogradami za živino v gornjem delu. To sklepamo na podlagi rezultatov izkopavanj. Na podlagi drobnih najdb iz zaščitnih izkopavanj smemo celo sklepati, da dobi področje v zadnji fazi funkcijo dobro varovanega vojaškega objekta. Temne okrogle anomalije na zgornjem robu raziskanega področja predstavljajo obrambne stolpe. Še vedno dobro viden pa je zid, ki poteka od zgornjega vzhodnega roba raziskanega področja v smeri proti

reki Krki in ga zaradi posevkov nismo uspeli v celoti rekonstruirati. Precej neznana ostaja večja temna anomalija tik ob reki. Podvodni pregled zaenkrat ni potrdil našega suma, da imamo opraviti z ostankom antičnega mostu čez reko. Vrnimo se nazaj na k področju 2, kjer smo že ugotovili močno prisotnost vodne erozije, ki se kaže v skromni disperzni distribuciji keramike in litičnega materiala. Močne anomalije so zato verjetno geološkega izvora, preveriti pa bi bilo treba prečno potekajoče anomalije, ki so zaradi netipičnega poteka morda ostanki stare komunikacije. Zanimiva je magnetometriška prospekcija, ki se odziva na določene motnje magnetne narave. V našem primeru so se takšno motnje pojavile na področju 1. Pri terenskem pregledu so bili v neposredni bližini tega mesta odkriti in dokumentirani tudi ostanki žlindre. Ali je bila v tem primeru s plugom odkrita kovačnica ali talinica (?). Vsekakor gre za obrat predelave železa, kar posredno dokazujejo tudi rezultati zaščitnih izkopavanj; v tretji fazi obstoja vile je bila npr. odkrita kovaška delavnica.

Uroš Bavec

Literatura:

Ellison A. 1981. *Policy for archaeological investigation in Wessex 1980-85*. Wessex Archaeological Committee. Salisbury
 Binntliff J., Gaffney V.L., Slapšak B. 1989. *Kontekst in metodologija terenskega pregleda ager pharensis - Hvar*. Arheo 9. Ljubljana.

- Haselgrove C., Millet M., Smith I. (eds.) 1985. *Archaeology from the ploughsoil*. Academic press. Sheffield.
- Pearce S. M. 1990. *Archaeological curatorship*. London – New York. 143-180.

342

Naselje: Velike Malence

Občina: Brežice

Ime: Groblje, Gradišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 1, 6

Zaščitna izkopavanja na zaščitnem območju rimske vile na Velikih Malencah so se začela že konec marca 1993 leta. Pred tem je bilo geoelektrično skartirano 12.400 kvadratnih metrov površine (delo je opravil mag. Brane Mušič z Oddelka za arheologijo FF v Ljubljani). ZVNKD Novo mesto in Posavski muzej Brežice sta tako v dobrih dveh mesecih zaščitno izkopala 230 kvadratnih metrov površine. Leta 1994 smo v času od začetka maja do konca julija raziskali še 360 kvadratnih metrov in tako skupno pokrili 590 kvadratnih metrov površine. S tem smo preiskali večji del ogroženega področja znotraj pokopališča.

V okvir zaščitnih izkopavanj smo v mesecu juliju vključili še šest udeležencev poletne šole Posavje skupno ognjišče, ki so se med izkopavanji seznanili z osnovnimi postopki in metodami terenskega dela (flotacija, sortiranje, markiranje).

Izkopavanja so odkrila večji del večfaznega stavbnega kompleksa. Ločimo lahko tri glavne faze nastanka in razvoja tega dela antične vile.

Prvo fazo predstavljajo kamnite ograde, ki so nekoč omejevale večjo, živinoreji namenjeno površino in pripadajoč lesen objekt z dobro ohranjenim tlakom iz glajene malte – estrihom. Na območju, ki še ni raziskano – južno od današnjega pokopališča, lahko pričakujemo nadaljevanje ograde. Postavimo jo lahko v 2. st. n. št.

V drugi fazi so ograde razdeljene v niz manjših lesenih bivalnih prostorov. Naslonijo se na poševen zid, ki je usmerjen drugače kot objekti v prvi fazi. Zid je grajen v drugačni tehniki kot objekti prve faze. Omenjeni poseg je bil opravljen na prehodu 2. v 3. stoletje.

Tretja faza predstavlja čas največjega razcveta tega najdišča. Nastaneta dve povsem novi stavbi. Prva je verjetno služila kot kovačnica, ki dobi kasneje bivalni pomen. Medtem ko je druga iz preprostega bivalnega prostora prerastla v kompleksen talno ogrevan objekt, s poslikano zunanjo in deloma celo notranjo površino zidov. Ta osrednji objekt je sestavljen iz več prostorov, talno ogrevan pa je le eden izmed njih. Prostor med obema stavbama je bil uporabljen kot tlakovana dvorišna površina. Kovačnica je bila odkrita v skrajnem zahodnem delu izkopnega polja (sonde 5, 8 in 9 iz leta 1993; sonda 12 iz leta 1994), medtem ko leži osrednji objekt zahodno od njega (sonda 15 iz leta 1994). Stavbi sta opravljali svojo funkcijo od druge polovice 3. do konca 4. stoletja, ko je bil celoten objekt ob sovražnem napadu neznanega nasprotnika požgan in

za vedno izbrisan.

Nadaljnja izkopavanja so pokazala, da je pod rimsko vilo vsaj 3 tisoč let prej obstajalo eneolitško naselje, ki kulturno-kronološko odgovarja grobišču v Ajdovski jami (Lasinjska kultura). Do 1,20 m debela erozijska plast je prekrivala jasno vidne strukture jam za kole, v katerih so takrat tičali leseni stebri nekih večjih lesenih konstrukcij. Izkopali smo tudi dve večji jami polne prazgodovinske lončenine in kamnitega orodja. Funkcija teh struktur ostaja zaenkrat še nejasna. Veliko si obetamo ravno od laboratorijske analize vzorcev plasti in fragmentov kamnitega orodja, ki še niso bile opravljene. Opravljena je bila analiza kostnih ostankov, ki jo je opravil Janez Dirjec (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU). Ob severnem robu pod teraso na kateri stoji cerkev Sv. Martina, smo v času od 12. do 15. oktobra 1993 odprli dve manjši sondi (sonda 10/11), ki sta zajeli 21 kvadratnih metrov površine (parc. št. 1886/7, k.o. Čatež). Povod za izkopavanje je predstavljalo polaganje elektro kabla za mrliško vežico. Pozitivni rezultati sondiranja so nas opozorili, da lahko ostanke antične arhitekture pričakujemo tudi pod robom terase, na kateri stoji ožje območje vile.

Nenadzorovan izkop jarka za telefonski kabel, ki je žal uničil ostanke antične arhitekture med cesto in Krko (decembra 1994) je naša predvidevanja potrdil. Na parceli št. 475/1 (k.o. Čatež), je bila izbrisana večina zemeljskih plasti, ohranil se je le potek strukture zidov, ki smo jih v profilu in v tlorisu deloma uspeli dokumentirati. Podobno smo lahko ugotovili za parcelo št. 475/2 (k.o. Čatež), kjer je izkop za telefonski kabel presekala antični zid. Lastnik J. Lorber je tu že leta 1976 našel poznoantično keramiko in srebrnik (najdbe hrani PM Brežice, inv št. A 2008-2012). Zaradi vinograda je bila sondaža tu neizvedljiva, zato se je geoelektrično kartiranje izkazalo za edino primerno metodo, ki bi dala pozitivne rezultate na celotnem ogroženem področju. Tako je bilo v začetku marca 1995 leta na ogroženih parcelah št. 475/1, 475/2, 277, 275, 278/1, 278/2, 279 (k.o. Čatež) geoelektrično skartirano 6800 kvadratnih metrov površine (meritve je ob naši pomoči izvedel mag. Brane Mušič). 5600 kvadratnih metrov travnika je bilo preiskanega še z magnetometrijo, medtem ko je bila ta v vinogradu zaradi železnih konstrukcij nesmiselna. Zlasti anomalije pri navidezni električni upornosti (geoelektrično kartiranje) nam odkrivajo dve področji (A in B) na katerih je dobro viden odziv arhitekturnih ostalin pod površjem (Mušič 1995). Ekipa ZVNKD iz Novega mesta je v času od 11. 04. do 04. 06. lanske leto sklenila s pomočjo sondažnega izkopa oceniti v kolikšni meri in kaj je uničil izkop za telefonski kabel. Na severovzhodnem robu področja A smo postavili dve sondi (sondi 17 in 18) s katerimi smo pokrili 48 kvadratnih metrov površine. Kostni ostanki, lončenina in redki uporabni predmeti materialne kulture izvirajo v glavnem iz dveh rimskih "kanalizacijskih" jarkov usmerjenih proti Krki. V kulturno-kronološkem smislu smemo ta material povezovati z zadnjo – 3. fazo človekove aktivnosti na ožjem področju rimske vile. Sondažni izkop je tudi pokazal, da gravitira večina zidanih struktur arhitektonskih ostankov jugovzhodnega roba "rimske vile"

južno od izkopa za telefonski kabel in jih danes pokriva nasutje asfaltiranega cestišča. Skromni ostanki prazgodovinske lončenine in oglja v sondi 17 (sonda 17/1) zaenkrat žal ne dopuščajo kakšne podrobnejše opredelitve. Podobno nedostopni so morebitni arhitekturni ostanki v "Lorberjevem vinogradu", zanje je zaenkrat težko ugotoviti v kolikšni meri so še ohranjeni, sklepamo pa, da gre za ostanke neke večje stavbe iz obravnavanega časa, katere funkcija bo še naprej ostala nejasna (prim. Mušič 1995). Zelo zanimivo in nepojasnjeno je področje B na parc. št. 475/2 (k.o. Čatež). Ker se visoke vrednosti navidezne električne upornosti nadaljujejo v smeri proti Krki, bi morda smeli sklepati na ostanke pristanišča ali stavb ob antičnem mostu? Zaradi intenzivnega globokega oranja je ogrožen večji del zaščitenega arheološkega področja. Zato smo z nedestruktivnimi metodami, kot je geoelektrično kartiranje, magnetometrija in s pomočjo intenzivnih terenskih pregledov sklenili preiskati arheološko najbolj uničene kmetijske obdelovalne površine na ožjem področju rimske vile pa vse do Gradišča. Pozitivni rezultati bi nam omogočili, da omejimo in v bližnji prihodnosti morda celo odkupimo področja z nekaterimi najbolj ogroženimi arheološkimi strukturami.

V treh novembrskih vikendih je ekipa 11-ih (oz. 5-ih) študentov arheologije pod vodstvom pristojnega arheologa konservatorja iz ZVNKD Novo mesto z metodo intenzivnega terenskega pregleda preiskali cca. 20.080 kvadratnih metrov površine. Vsaj eno tretjino obravnavanega področja nam je uspelo še geoelektrično skartirati (meritve je vodil mag. Brane Mušič iz Oddelka za arheologijo FF v Ljubljani). Rezultati bodo znani čez nekaj mesecev.

Mikroregionalno topografijo bomo nadaljevali v letu 1996. Akcijo sta financirala Ministrstvo za kulturo RS, Občina Brežice in Tegrad Ljubljana. Tegrad je prispeval sredstva za osnovno arheološko dokumentiranje leta 1994 uničenih struktur in arheološko sondiranje ter geoelektrično kartiranje, ki je bilo opravljeno spomladi 1995. leta.

Uroš Bavec, Phil Mason

343

Naselje: Velike Žablje
Občina: Ajdovščina
Naslov: Velike Žablje 20
Področje: E
Vrsta dela: 2

V avgustu mesecu so lastniki večji domačiji obnovili leseno strešno konstrukcijo, streho prekrili s korčno kritino in postavili novi skrilast strešni venec.

Andrejka Ščukovt

344

Naselje: Velike Žablje
Občina: Ajdovščina
Naslov: Velike Žablje 71
Področje: E
Vrsta dela: 8, 5

Streha na domačiji Velike Žablje 71, ki je razglašena za etnološki spomenik, zelo pušča. Na Ministrstvo za kulturo smo zaprosili za intervencijska finančna sredstva za obnovo strehe, ki pa niso bila odobrena. Zadeva je še toliko bolj alarmantna, ker streha najbolj pušča na mestu / glavna fasada/, kjer se nahaja freska Božjepotne Marije z detetom.

Izdelali smo tehnični posnetek obstoječega stanja podstrešja in strehe ter freske.

Andrejka Ščukovt

345

Naselje: Veliki Cirknik
Občina: Sevnica
Ime: slopno znamenje
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

V letu 1994 je zidar Franci Barbič pričel s prvo fazo statične sanacije v prometni nesreči poškodovanega baročnega nadstropnega slopnega znamenja nasproti hiše Veliki Cirknik št. 4. Pozidavi manjkajočih kamnov v temeljih je sledilo globinsko injektiranje razrahljanih kamnov tudi v višjih legah, kjer ni bilo ostankov fresk. I. fazo gradbene sanacije je financiralo Ministrstvo za kulturo s participacijo občine.

Bogdan Badovinac

346

Naselje: Veliki Otok
Občina: Postojna
Naslov: Veliki Otok 28
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4, 7

Sodelovali smo pri pripravi idejnega projekta s konservatorskimi smernicami za rekonstrukcijo stanovanjske hiše. To bo investor porušil zaradi izredne vlažnosti in dotrajanosti zidovja.

Andrejka Ščukovt, Darj Humar

347

Naselje: Veliki Otok
Občina: Postojna
Naslov: Veliki Otok 28
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4, 7

Izdali smo soglasje za nadomestno gradnjo na mestu obstoječe v Velikem Otoku št. 28, za katero je bil projekt izdelan po naših smernicah.

Eda Belingar

348

Naselje: **Veliko Lipje**
Občina: Novo mesto
Ime: **p.c. sv. Martina**
Področje: UA
Vrsta dela: 6, 7

Župnijski urad je že leta 1993 pričel z obnovo pokopališke cerkve, ki je v prvi etapi zajela zamenjavo strešne kritine ter zamenjavo ometov na zvoniku. V nadaljevanju so obnovitvena dela obsegala odstranitev ometov na ladji in prezbiteriju ter nanos novih. Pri tem se je pokazalo, da je cerkev oziroma ladja v jedru še romanska in da je v 17. stoletju doživela temeljito predelavo. Zato je obnova zunanjščine zajela tudi prezentacijo dela romanskega zidu z značilno obdelavo fug ter konserviranje ostankov freske sv. Krištofa na južni ladijski steni. Poleg tega so bili restavrirani tudi kamniti okenski okviri na ladji in prezbiteriju ter glavni in stranski portal. Medtem ko je v večini restavriranje obsegalo kitanje poškodb, čiščenje in peskanje, smo pri močno poškodovanem in predelanem stranskem portalu zamenjali levi del kamnitega okvirja in vrata. Kar zadeva notranjščino cerkve je bilo doslej opravljeno sondiranje ladijskih sten, pri čemer so bili na severni steni odkriti fragmenti srednjeveških fresk. Gre za del bordure neznanega prizora (viden delček nimba), ki je, glede na enak patroniran vzorec, najbrž delo slikarja, ki je ok. leta 1400 poslikal cerkev sv. Nikolaja v Žužemberku s prizori pohoda in poklona sv. treh kraljev (danes uničeno). Fragment smo dokumentirali in sneli, notranjščino cerkve pa prebelili.

Robert Peskar

349

Naselje: **Vipava**
Občina: Vipava
Ime: **Žontova jama**
Naslov: Na Hribu 13
Področje: E
Vrsta dela: 4

Eden od izvirov reke Vipave je pod hišo v ulici Na hribu št. 13 oziroma v t.i. Žontovi jami. Pripravili smo projekt sanacije fasad hiše in vhod k izviru.

Andrejka Ščukovt, Darij Humar

350

Naselje: **Vipava**
Občina: Vipava
Naslov: **Tabor 6**
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Pripravili smo konzervatorski projekt za adaptacijo stanovanjske hiše v Taboru. Projekt je obsegal še delno zvišanje.

Andrejka Ščukovt, Mitja Mozetič

351

Naselje: **Vipava**
Občina: Vipava
Naslov: **Laurinova 5**
Področje: E
Vrsta dela: 8

Investitor je ob adaptaciji glavne fasade stanovanjske hiše izvajal nekatere nepravilnosti: salonitni steber na balkonu, ravna betonska plošča, ki naj bi nadomestila korčni nadstrešek, na pol zazidan obok v pritličju. Investitorja smo na to opozorili ter mu pripravili sanacijski projekt.

Andrejka Ščukovt

352

Naselje: **Vipavski Križ**
Občina: Ajdovščina
Ime: **ž.c. Povišanje sv. križa**
Področje: R
Vrsta dela: 4

Restavrirali smo leseno omaro iz leta 1763 /v zakristiji/. Obseg del: čiščenje, utrjevanje, mizarska dela, rezbarska dela in montaža v cerkvi.

Poleg omare smo restavrirali še dva angela ter križanje. Potrebna so bila rezbarska dela, pozlata ter retuširanje inkarnata?

Izvajalec: Restavratorska delavnica zavoda
Rudi Pergar, Tomi Naglost

353

Naselje: **Vipavski Križ**
Občina: Ajdovščina
Naslov: **Vipavski Križ 28**
Področje: E
Vrsta dela: 2, 4

Sodelovali smo s strokovnimi smernicami pri obnovi fasade na stanovanjski hiši št. 28 v Vipavskem Križu.

Andrejka Ščukovt

354

Naselje: **Vipavski Križ**
Občina: Ajdovščina
Naslov: **Vipavski Križ 57**
Področje: E
Vrsta dela: 8

Konec julija meseca je lastnik stavbo porušil. Rušitev je Zavodu prijavil lastnik sam in to potem, ko smo že več kot leto sodelovali pri pripravi konzervatorskega projekta s programom. Zadevo smo prijavili na Upravo za notranje zadeve in Inšpekcijski službi, zahteva Zavoda pa je rekonstrukcija stavbe.

Andrejka Ščukovt

355

Naselje: **Vipavski Križ**

Občina: Ajdovščina

Ime: **Štalca pod cerkvenim obzidjem**

Področje: E

Vrsta dela: 4, 8

V mesecu marcu smo sodelovali s strokovnimi smerenicami za adaptacijo t.i. Štalce, kateri se je stena na obcestni fasadi močno izbočila. Toda že v mesecu maju se je objekt sam zrušil, tako da je bila v poletnih mesecih izvedena rekonstrukcija objekta.

Andrejka Ščukovt

356

Naselje: **Vipavski Križ**

Občina: Ajdovščina

Naslov: **Vipavski Križ 46**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Sodelovali smo s strokovnim mnenjem in konservatorskim projektom za adaptacijo gospodarskega poslojpa na parc. Št. 234 k. o. Vipavski križ.

Andrejka Ščukovt

357

Naselje: **Vipavski Križ**

Občina: Ajdovščina

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 5

Sodelovali smo s strokovnim mnenjem in konservatorskim projektom za adaptacijo in sanacijo ambienta ob vhodu v Vipavski Križ.

Andrejka Ščukovt

358

Naselje: **Vitanje**

Občina: Vitanje

Ime: **ž.c. sv. Petra in Pavla**

Področje: R, UA

Vrsta dela: 4, 5, 7, 8

Leta 1988 sneta freska s prizorom Križanja, s celopostavno podobo sv. Dominika s psom, z doprso podobo sv. Jerneja z nožem, z napisom iz južne stene ladje ž.c.sv. Petra, so bile šele leta 1993 uvrščene v program financiranja Ministrstva za kulturo in občine. Temeljnik vseh naštetih fresk je bil v izredno slabem stanju, barvna plast uničena skoraj do polovice. Po stanjšanju nosilnih ometov je sledilo utrjevanje barvne plasti, zamenjava starejših potemnelih plomb z novimi. Z retušami so bile nepovezane površine barvno združene in na freski prizor Križanja na osnovi starejše fotografije še črtno povezan. Restavriranje fresk je spremljala zavodova komisija z dr. Emilijanom Cevcem, ki je ob koncu del leta 1994 izrekla restavratorju Ervinu Potočniku priznanje za uspešno in

korektno opravljena dela. Freske so bile vrnjene lastniku, tukajšnjemu župnijskemu uradu, in so razstavljene v župni cerkvi.

Bogdan Badovinac

359

Naselje: **Vogrsko**

Občina: Nova Gorica

Naslov: **dvorec Bosizio**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Na dvorcu Bosizio na Vogrskem poteka celovita prenova, pri kateri smo v letu 1995 sodelovali s smerenicami, opravljali nadzor itd.

Izvajalec: dela so se izvajala v lastni režiji

Mitja Mozetič, Jasna Svetina

360

Naselje: **Vogrsko**

Občina: Nova Gorica

Ime: **dvorec Vogrsko**

Naslov: Vogrsko

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

V drugi svetovni vojni porušeni baročni dvorec Vogrsko, za katerega naj bi projekt izdelal priznani arhitekt Nicola Pacassi, je prvo povojno obnovo doživel šele leta 1968, ko se je pričelo s pripravo načrtov rekonstrukcije in z delno statično sanacijo. V naslednjih letih je dobil streho, prizidali pa so mu še stolpič. Dela je izvajalo SGP Kraški zidar iz Sežane pod strokovnim vodstvom arh. Nataše Stupar Šumi in ing. Stojana Ribnikarja. Nato pa je objekt sameval vse do leta 1994, ko ga je preko razpisa od občine Nova Gorica vzel v najem zasebnik Aleš Bucik. Na osnovi programa izrabe prostorov, ki je predvideval gostinsko dejavnost, apartmaje, dvorano, likovno delavnico, galerijo v povezavi s konjeniškim športom, je naš Zavod izdelal konservatorski program in konservatorski projekt. Podane smernice je arhitekt Jure Kovačič upošteval pri izdelavi tehnične dokumentacije, med izvajanjem pa smo vzporedno z odkrivanjem novih elementov konservatorski program še dopolnjevali. Raziskave so potekale vzporedno z obnovo v letih 1994, 1995 in 1996. Pri prezentaciji smo večji poudarek namenili zunanjšini, oblikovanje notranjosti, o kateri ni bilo prav veliko znanega, pa je narekovala nova vsebina in s tem povezani sanitarno tehnični in varnostni predpisi.

V celovito obnovo dvorca, ki je bil ne le v slabem stanju, pač pa tudi brez komunalne opreme, je bilo vloženo ogromno dela in sredstev. Večino finančnih sredstev je zagotovil najemnik sam, manjši delež pa še Ministrstvo za kulturo in Mestna občina Nova Gorica. Dela je pod nadzorom našega zavoda izvajal Stolp d.o.o. iz Šempetra.

Mitja Mozetič, Jasna Svetina

361

Naselje: **Volarje**
Občina: Tolmin
Ime: **cerkev sv. Brikcija**
Področje: R
Vrsta dela: 4

Prezbiterij v gotski cerkvi sv. Brikcija je poslikan v fresko tehniki s prizori iz življenja škofa Brikcija.

Obseg del:

- odstranjevanje beleža iznad plasti freske po stenah in stropu,
- utrjevanje fresko ometa, plombiranje poškodovanih delov freske ter retuširanje. Zelo so bila poškodovana rebra na stropu, zato jih je bilo treba sanirati ter pritrčiti na nosilni obok prezbiterija.

Pri odkrivanju so se pokazala zazidana tri gotška okna, zato smo jih odprli ter sanirali v prvotno obliko.

Finančna sredstva: 800.000 SIT MK

Izvajalec: Restavratorska delavnica zavoda

Rudi Pergar, Toni Naglost

V letošnji akciji smo odkrivali slavoločno steno, ki jo je pokrivala debela plast ometa in betonske plombe, ki so bile vstavljene po potresu, ki je to cerkev močno poškodoval. Preden je bil nanešen omet je bila cela stena močno natolčena, tako da so ponekod vidni samo še fragmenti freske. Te smo sproti obšili in zaščitili, na notranji strani slavoloka pa je bilo treba precej injektirati in utrjevati. Ko so bila na steni zaključena konservatorska dela, smo fragmente z blagimi retušami povezali v smiselno celoto. Na južni steni ladje smo odkrili in sproti zaščitili skope fragmente zelo prefinjene zidne slikarije, po vsej verjetnosti starejše od poslikave iz prezbiterija. Pri delu smo uporabljali tradicionalna orodja in materiale / voda, apno, kalcitni pesek/.

Tudi letos smo nadaljevali z odstranjevanjem sige v prezbiteriju. Čeprav so poslikave skoraj v celoti odkrite, pa so v cerkvi potrebna še nadaljna restavratorska dela.

Miran Cencič, Anton Naglost

362

Naselje: **Volarje**
Občina: Tolmin
Ime: **cerkev sv. Brikcija**
Področje: R
Vrsta dela: 4, 6

363

Naselje: **Volarje**
Občina: Tolmin
Ime: **p.c. sv. Brikcija**
Naslov: Volarje
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7

Fragment poslikave iz c. sv. Brikcija v Volarjih

Letos je restavratorska delavnica novogoriškega zavoda nadaljevala z odkrivanjem stenskih poslikav v notranjosti cerkve sv. Brikcija na Volarjih. Po triletnih restavratorskih posegih smo prišli do pomembnih rezultatov in zaključkov, zato je smotno, da o objektu spregovorimo nekoliko bolj podrobno. Izsledki raziskav so pokazali, da je leta 1475, kot prča napisna plošča na zunanjsčini prezbiterija, stavbar Andrej iz Loke /mojstrov znak se nahaja na sklepniku v prezbiteriju/ zgradil nov prezbiterij sicer starejši cerkvi. Ladja je v kasnejših obdobjih doživela še nekaj predelav in sicer podaljšanje in nadvišanje ladje, konec 19. stoletja pa so zahodni fasadi prizidali zvonik. Prezbiterij so spremenili z odpiranjem novih in zazidavo ter zmanjšanjem prvotnih oken ter z dozidavo zakristije ob južno steno prezbiterija.

O prisotnosti stenskih poslikav v notranjosti je pisal že Josip Kragelj v Voditelju št. XIII leta 1910, vendar kasneje očitno niso odkrili vseh poslikav in so jih kasneje zopet prebelili. Že pred leti opravljene sonde v prezbiteriju in odpadajoči belež na nekaterih mestih so govorile o tem, da je poslikavo izdelal slikar Jernej iz Loke. Ob tokratnem restavriranju prezbiterija so na svodu mrežastega oboka ponovno prišli do izraza reliefni sklepniki /škof – patron cerkve, Marija z otrokom, sv. Marjeta, sv. Andrej, grb družine Formentini, mojstrsko znamenje Andreja iz Loke ter sklepane rozete. Vmesna polja stropa so poslikana s tradicionalnimi motivi angelov z glasbili, štirih cerkvenih očetov ter Kristusa v Mandorli. Na severni steni je uprizorjena zgodba tourškega škofa sv. Brikcija, medtem ko je na južni steni uprizorjena legenda danskega Brikcija.

Očitno je avtor poznal legendo obeh svetnikov in jih samostojno tudi naslikal. Spodnji pas pod okni prezbiterja je poslikan s celopostavnimi liki svetnikov, ki stojijo v stebriščnih arkadah, doprsni liki svetnic in prerokov pa so postavljeni v polkrožne niše. Slednji niz poteka vzdolž spodnjega pasu severne in južne stene prezbiterja. Na borduri, ki ločuje zgodbo škofa Brikcija od spodnjega pasu na severni steni prezbiterja najdemo slabo ohranjen napis, ki ga je moč razbrati: ... /CA/ SPARUS FEVT HA. Očitno nam govori o nekem Gašperju in samo ugibamo lahko ali gre za eventualnega naročnika ali pa celo za Jernejevega sodelavca stavbarja Gašperja iz Tolmina, katerega ime se pojavi skupaj z Jernejevimi tudi na oporoki, ki jo je 1531. leta sestavil vikar Klement Naistoht v Špetru. Pod napisom zasledimo tudi del latinskega pregovora in sicer hora incerta, prvi del /mors certa/ je zbrisan. Sta mogoče mojstra sodelovala tudi pri poslikavi in obnovi te cerkve? Celotna poslikava je dokaj dobro ohranjena, razen uničenja ob kasnejši predrtini okna in severni steni prezbiterja in vhoda zakristije v južni steni.

V letošnjem letu so se restavratorska dela nadaljevala z odkrivanjem in utrjevanjem poslikav na slavoločni steni ter v ladji. Izkazalo se je, da je bila tudi slavoločna stena celotno poslikana in sicer v gornjem pasu s prizorom Oznanjenja, južna polovica pa ima v treh pravokotnih okvirih naslikan lik sv. Teodorja, njegovega brata sv. Jurija, v spodnjem pasu pa najdemo mikavno sedečo figuro, poleg katere stoji hudič.

Severna polovica slavoloka je bolj poškodovana. Delno je tudi zakrita z mizo stranskega oltarja, tako da je vidna samo figura škofa, poleg njega pa sega že v steno ladje lik sv. Apolonije. Bordura poslikave na slavoločni steni napeljuje tudi na tezo, da je bil prvotni strop dvignjen v ostrešje.

Najbolj presenetljivo pa je odkritje na južni steni ladje. Tu se je fragmentarno ohranil lik škofa, ki je očitno slikarsko delo iz 15. stoletja, še starejši omet v spodnjem delu pa kaže shematsko izrisana obraza s črno barvo in posvetilnim križem, ki je naslikan na grob prvoten omet. Vse to kaže, da je ta stena ladje bistveno starejša od prezbiterja in sega verjetno še v obdobje romanike.

V prihodnjem letu načrtujemo nadaljevanje odkrivanja in utrjevanja poslikav in ladji.

Robert Červ

364

Naselje: Volče

Občina: Tolmin

Naslov: Volče 53

Področje: E

Vrsta dela: 4

Za nekdanjo furmansko gostilno smo pripravili smernice za njeno vsaj delno ohranitev saj jo je nameraval novi lastnik porušiti in na njenem mestu zgraditi nadomestno stanovanjsko hišo.

V postopek se je ob koncu leta vključila tudi Občina Tolmin.

Bojan Klemenčič

365

Naselje: Volčji Grad

Občina: Komen

Naslov: Volčji grad 15

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

Zahtevali smo uskladitev idejnega projekta za adaptacijo domačije Volčji grad 15 s konservatorskimi smernicami, ki smo jih podali.

Eda Belingar

366

Naselje: Vonarje

Občina: Podčetrtek

Ime: p.c. sv. Ahaca

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Potem ko smo leta 1994 dobili od župnijskega urada Sv. Ema vlogo s prošnjo za nasvet in dovoljenje za celovito obnovo p.c.sv.Ahaca, smo še isti dan odšli na teren in ugotovili, da so bili vsi fasadni ometi z izjemo onih na strešnem zvoniku, odstranjeni v celoti. Ugotovili smo lahko le enovito gradnjo leta 1748 grajen cerkve. Na osnovi meritev zatečenega stanja in starejših fotografij smo naredili rekonstrukcijski načrt fasadne členitve z lizenami in potem ko je bil poodran strešni zvonik še navodila za izvedbo grobozrnatih osnovnih ometov in barvnega tona rdeče barve za členitve. Korektno so bile ponovljene samo izstopajoče lize. Bolje se je zidar obnesel pri obnovi dotrajanih ometov, arhitekturne členitve sten in štukirnega okrasa na obokih notranjščine. Vse stene so enovito beljene. Izjema sta le slikana stranska oltarna nastavka, skrita za lesenima mlajšima, tudi izdelanima v baročni tradiciji. Obnova navedenih poslikav in vseh treh lesenih oltarnih nastavkov je šla mimo zavodovih izhodišč v roke nam neznanega podobarja.

Bogdan Badovinac

367

Naselje: Vransko

Občina: Žalec

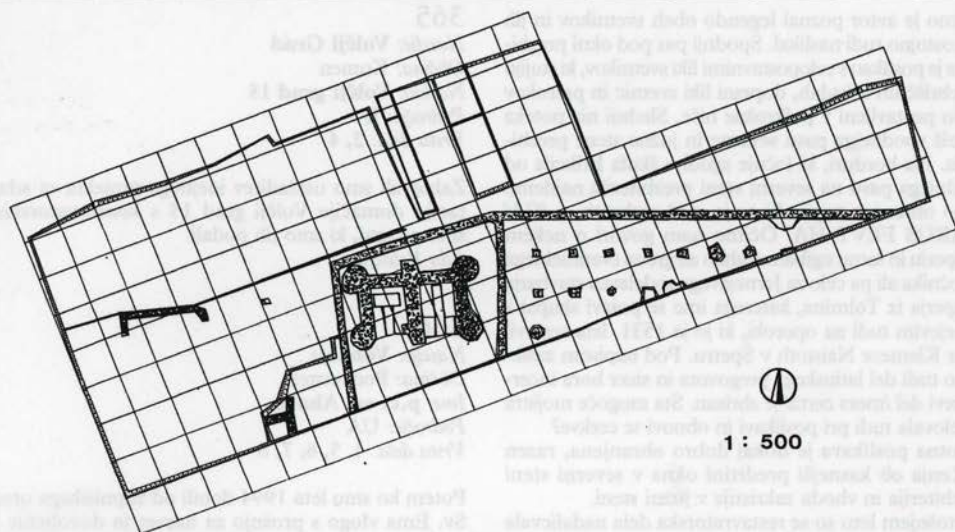
Ime: Illova

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Ob gradnji avtocestnega odseka Arja vas – Vransko je Pokrajinski muzej Celje izvedel zaščitna arheološka izkopavanja na ledini Illova na Vranskem. Raziskali smo 2400 m² površine, dela so trajala od 12. 6. – 24. 10. 1995. Predhodne meritve upornosti tal in magnetometrija so nakazali ostanke arhitekture in arheološki izkop je te rezultate potrdil. V osrednjem delu smo odkrili izredno dobro ohranjeno arhitekturo, zidovi so bili ohranjeni do višine 70 – 90 cm in zidani iz lomljenega apnenca in večjih rečnih oblic. Objekt je imel obliko črke E in se je odpiral proti jugu. Znotraj

Vransko – Ilovca, tloris izkopane arhitekture na trasi avtoceste Arja vas – Vransko (pomanj. na 65 %).

zidov smo odkopali ostanke dveh peči za žganje opeke. Leva peč (peč 1) je bila nekoliko bolj ohranjena. Dva od petih obokov v kuriščnem delu sta bila ohranjena, tla so bila popločena s tegulami, manipulacijski prostor pred pečjo je bil okrogle oblike. Ker je vsa arhitektura ležala plitvo pod površino nismo naleteli na ostanke žgalne rešetke in tudi ne na ostanke nadgradnje peči. Desna peč (peč 2) je bila precej slabše ohranjena, vendar grajena podobno kot sosednja. Obe peči sta bili zidani iz pravokotnih in kvadratnih opek, ki so večinoma nosile žig II. italške legije. Severno od arhitekture peči je bil zid iz rečnih oblic, ki je tekkel v smeri V - Z. Za zidom je bil naraven jarek, ki je služil kot odpadna jama. V njej smo odkrili fragmente različnih vrst opek, ki so jih izdelovali v obratu in precej ekspandirane opeke. Vzhodno od peči je ležal večji objekt, katerega S stranica je merila preko 30 m v dolžino. Žal ga nismo mogli dokumentirati v celoti, saj je del ležal izven varovalnega pasu avtoceste. Zidovi so bili zidani iz apnenca in rečnih oblic, v notranjosti so bile v treh linijah razporejene stojke, utrjene s kamnom in opeko. Zaradi dimenzij sklepamo, da je objekt služil kot sušilnica in skladišče. Zahodni del izkopne površine je bil zaradi hmeljšč in poplavljanj potoka Bolske precej bolj poškodovan. Skrajni JZ del je bil zasut z rečnim prodrom in tik ob robu smo odkrili ostanke tretje peči. Dokumentirali smo le del podlage za oboke, ostalo je bilo uničeno. V kvadrantih B9 in A 10 smo naleteli na ostanke še enega objekta, ob njem je ležal kanal, zidan iz tegul. Ostanke vogala stavbe smo odkrili tudi v kvadrantih F 12, F 13, vendar je bila ohranjena le podlaga zidov. Prav na zahodnem delu je bila koncentracija drobnih najdb najmočnejša. Poleg številnih fragmentov keramike in stekla velja omeniti bronaste kolenčaste fibule, stilus, del bronaste denarnice, del tehtnice in precejšnje število novcev. Njihov razpon lahko omejimo od druge polovice 1. do

Vransko – Ilovca, del strešnika z žigom LEG II ITALPATR. Foto: Draško Josipovič.

Vransko – Ilovca, zračni posnetek izkopanega terena. Foto: Damijan Snoj.

konca 2. stol. Opeke, odkrite v obratu, so večinoma žigosane z žigom II. italске legije v različnih oblikah (LEG II ITA; LEG II ITALPATR), pojavljata se še žiga REGANO in PARATI. Sodeč po drobnih najdbah, novcih in žigih na opekah, je obrat verjetno doživel višek v drugi polovici 2. stoletja, ko je pokrival potrebe legije, stacionirane v Ločici pri Polzeli, po umiku vojske pa je bil najverjetneje opuščen.

Med izkopom drenažnega jarka na koncu trase Arja vas – Vransko smo pri nadzoru ob zemeljskih delih v profilu na globini 100 cm zabeležili ostanke makadamske rimske ceste Emona – Celeia. Na sredini je bila ohranjena še do debeline 50 cm. S tem je bila potrjena trasa rimske ceste, ki do sedaj na območju Vranskega še ni bila natančno ugotovljena.

Irena Lazar

368

Naselje: **Vrba**

Občina: Jesenice

Ime: **Prešernova rojstna hiša**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4, 7

V letu 1995 je bila v Prešernovi rojstni hiši obnovljena peč, dela je izvajal mojster Franc Šuštaršič iz Ljubljane. Statik ing. Stojan Ribnikar je na prošnjo zavoda pregledal razpoko na fasadi in dal smernice za sanacijo. Nabavljeno je bilo nekaj starejšega, pa še dobrega bobrovca za zamenjavo dotrajane kritine.

Renata Pamič

369

Naselje: **Vrhe**

Občina: Slovenj Gradec

Ime: **Puščava**

Področje dela: A

Obdobje: pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Ob širitvi oz. urejanju gozdne ceste so verjetno pomladi l. 1995 na Puščavi za Grajskim hribom, delavci na parc. št. 124 k.o. Vrhe, zadeli ob skeleten grob. 5.4.1995 smo ob obhodu terena opazili del stegenice odrasle osebe, ki je štrlela podolžno iz useka nad cesto, vsekano v južno pobočje Puščave. Grob 1 smo razširili in našli ohranjen spodnji del skeleta, ki je ležal v smeri vzhod-zahod. Dobro ohranjena je na globini 55 cm ostala leva noga od medenice navzdol. Na globini 35 cm, smo nekje tam, kjer bi morala ležati leva roka, našli železno puščično ost. Naslednji dan smo izkopavanje razširili še proti prsnemu košu, oz. glavi. Že v zgornji gozdni humusni prsti so ležali keramični odlomki, na globini 38 cm pa smo zopet našli naleteli na še eno stegenično kost, ki je ležala v smeri sever-jug. Ta višje ležeči grob 2 je kot izgleda poškodoval niže ležeči grob 1 (čeprav ni izključeno, da so ga poškodovali pri širjenju ceste). Grob 2 so vkopali v rumeno peščeno ilovico, dno jame pa vsaj pri nogah obložili z belimi oblicami, med katerimi sta

ležala 2 odlomka opeke. Grobu 2 pripada še železen nesklenjen obroč, železen žebelj pa bi glede na lego lahko pripadal tako prvemu kot drugemu grobu. Ker nam je šlo samo za to, da rešimo ogrožen, na pol skopan grob, smo grob 2 pustili neodkopan (nadaljuje se direktno v hrib), ga bo pa naslednje širjenje ceste nedvomno zajelo. Oba grobova prinašata pomemben podatek o obsežnosti poznoantične in staroslovanske nekropole na Puščavi, saj v tem, južnem delu grobovi do sedaj še niso bili evidentirani. V letu 1996 nameravamo ogrožen del grobišča raziskati.

Saša Djura Jelenko

370

Naselje: **Vršič**

Občina: Kranjska Gora

Ime: **Spominsko obeležje Andreju Komacu – Moti**

Področje dela: Z

Vrsta dela: 2, 4

Na podlagi strokovnih konservatorskih smernic, ki jih je pripravil kranjski zavod, je bilo na Vršiču obnovljeno obeležje gorskemu vodniku Andreju Komacu – Moti. Dela je izvajal kamnosek Leopold Šajn iz Kranja.

Renata Pamič

371

Naselje: **Vrtovin**

Občina: Ajdovščina

Naslov: **Vrtovin 95**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 5

Izvedli smo tehničen posnetek obstoječega stanja, fotodokumentacijo in pripravili konservatorski projekt s programom, ki vsebuje tudi ponovno postavitev ognjišča.

Andrejka Ščukovič

372

Naselje: **Zadeže pri Šmarju**

Občina: Šmarje

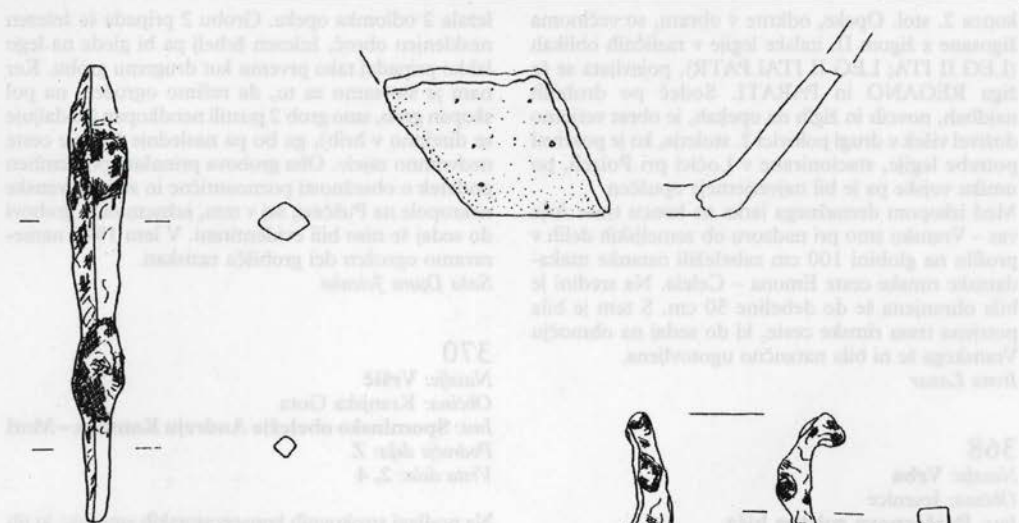
Ime: **park ob dvorcu**

Področje: UR, KR

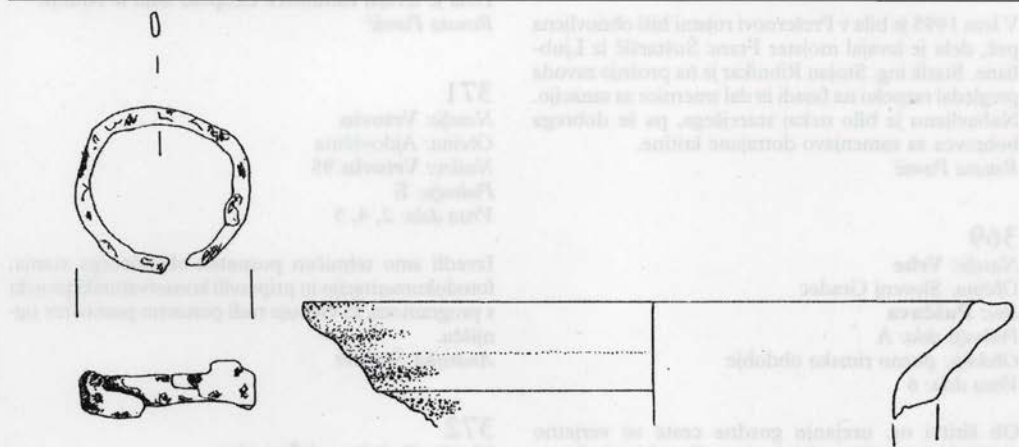
Vrsta dela: 6, 7

Občina Šmarje pri Jelšah je v letu 1995 financirala sanacijo in čiščenje južnega dela parka ob dvorcu Jelše, ki je znan po večjem številu ohranjenih drevesnih eksot. Sanacijo so financirali na pobudo teniškega kluba Jelšingrad, ki ima tukaj (na črno) postavljena teniška igrišča in je zaenkrat žal edino gibalo ohranjanja in razvoja sicer zapuščenega kompleksa. Posege na drevju je kvalitetno izvedlo podjetje Bober d.o.o. iz Ljubljane. Zaradi nerazčiščenih lastniških zadev je v prihodnje negotova prepotrebna sanacija severnega dela parka, če pustimo ob strani dvorec, ki je prav tako v slabem stanju.

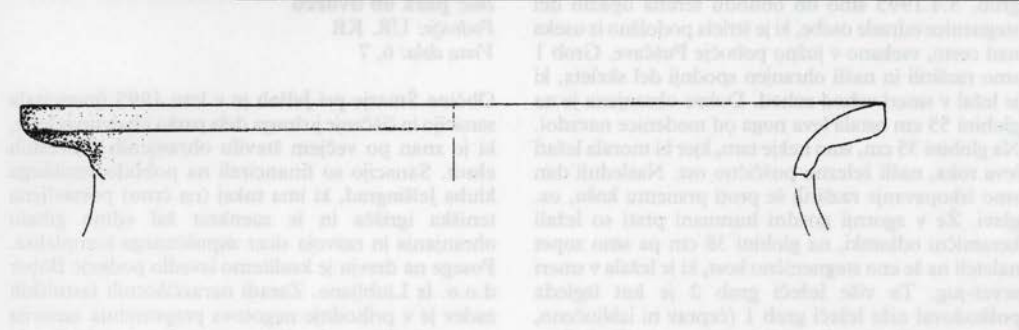
Alenka Kolšek

Puščava 95, Grob 1, merilo 1:1 (pomanj. na 75 %).

Puščava 95, Grob 2, merilo 1:1 (pomanj. na 75 %).

Puščava 95, Grob 3, merilo 1:1 (pomanj. na 75 %).

373

Naselje: **Zagorje pri Lesičnem**

Občina: Kozje

Ime: **Kovačija**

Obdobje: novi vek

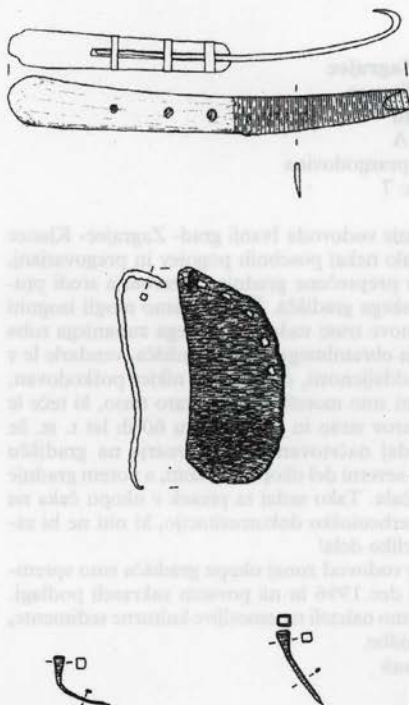
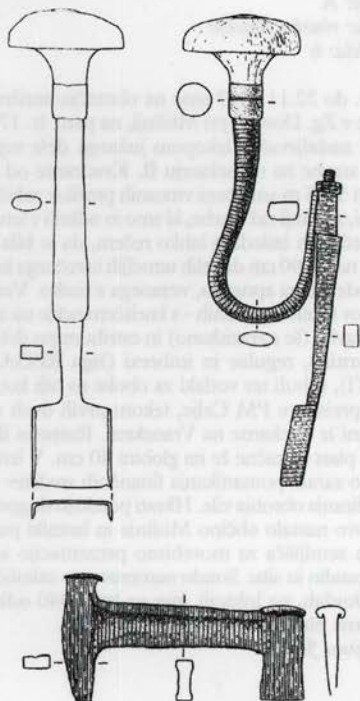
Področje: A

Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete je v Zagorju pri Lesičnem v okviru terenske prakse pri predmetu Arheologija mlajših obdobij med 28. 6. in 7. 7. 1996 dokumentiral kovačijo, last družine Jazbinšek, Zagorje 27. Narejen je bil tehnični posnetek objekta, skiciran ter fotografiran objekt in njegova notranjost. Zunanji zahodni zid je bil izrisan in opredeljena struktura gradbenega materiala, uporabljenega za izdelavo zidu (peščenjak, apnenec, tuf, žlindra). Začetni položaj predmetov v notranjosti smo dokumentirali z opisom ter fotografijami. Kovačija že desetletja ni v uporabi, zato so bili ob kovaškem orodju in izdelkih odloženi tudi predmeti iz časa, ko objekt ni več funkcioniral kot kovačija. Dokumentarni del je potekal tudi v Podsvetju, v prostorih Kozjanskega parka. Orodje iz kovačije je bilo evidentirano, izrisano in fotografirano. Izdelali smo predlog sanacije objekta in njegovega vključevanja v muzejsko turistično ponudbo. Pri praksi so sodelovali pod vodstvom izr. prof. dr. Mitje Guština: Dušan Kramberger d.i.a., samostojni konservator, Robert Potokar d.i.a. ter študentke arheologije Mirjam Jezeršek, Andreja Maver, Brigita Petek in Nataša Prošek.

Andreja Maver

Zagorje pri Lesičnem, ilustracija kovačije, risba R. Potokar

Zagorje pri Lesičnem, kovaška orodja in izdelki, risba A. Maver

374

Naselje: **Zagrac pri Vodica**
Občina: Ljubljana
Ime: **Vodice pri Gabrovki, Gabrovka**
Področje: A
Obdobje: bronasta doba
Vrsta dela: 6

Zagrac je manjši, z mešanim gozdom porasel kopast hrib (681 m), ki se dviguje severovzhodno od Vodice pri Gabrovki. Bronastodobno naselje, ki v premeru meri cca 70 m, je postavljeno na njegovem vrhu. Rob naselja je dobro viden, deloma še kot okop. Manjka le na jugovzhodni strani.

Naselje še ni bilo raziskovano, omenja ga D. Vuga, vendar kot Ajdov gradec oz. Ajdovski gradec in Na gracu. (Varstvo spomenikov 21 in 22)

Inštitut za arheologijo ZRC SAZU je v okviru projekta Utrjena prazgodovinska naselja na Dolenjskem s soglasjem Ministrstva za kulturo RS tu raziskoval od 1. do 23. julija 1996. Sondo velikosti 3 x 8 m smo zakoličili preko okopa na zeverozahodni strani. Ugotovili smo dve fazi poselitve. Po legi jam za kole je bilo v prvi fazi naselje verjetno obdano z 1 m širokim opažem napolnjenim z zemljo. V drugi fazi pa je naselbino obdajal 1,2 m debel suhozid. Obe fazi sta dokumentirani s keramiko in posameznimi kamnitimi odbitki. Keramika prve faze je za kronološko določitev netipična, drugo fazo pa zaenkrat okvirno datiram v bronasto dobo.

Primož Pavlin

375

Naselje: **Zagrajec**
Občina: Komen
Ime: **Brith**
Področje: A
Obdobje: prazgodovina
Vrsta dela: 7

Obnavljanje vodovoda Ivanji grad- Zagrajec- Klanec je zahtevalo nekaj posebnih pogojev in pregovarjanj, da je bila preprečena gradnja rezervoarja sredi prazgodovinskega gradišča. Žal se nismo mogli izogniti izpeljavi nove trase vzdolž severnega zunanega roba kamnitega obrambnega okopa gradišča, vendarle le v tolikšni oddaljenosti, da okop ni nikjer poškodovan. Upoštevaty smo morali namreč staro traso, ki teče le nekaj metrov stran in je v začetku 60-ih let t. st. že zaradi tedaj načrtovanega rezervoarja na gradišču presekala severni del okopa z jarkom, a potem gradnje ni dokončala. Tako sedaj ta presek v okopu čaka na ustrezno arheološko dokumentacijo, ki niti ne bi zahtevala veliko dela!

Izkope za vodovod zunaj okopa gradišča smo spremljali sredi dec. 1996 in na povsem zakraseli podlagi. Nikjer nismo našli na zanesljive kulturne sedimente, niti na najdbe.

Nada Osmuk

376

Naselje: **Zarečje**
Občina: Ilirska Bistrica
Ime: **znamenje pri križu**
Področje: E
Vrsta dela: 8

Posredovali smo naše mnenje o odstranitvi lipe, ki je rasla ob znamenju na začetku vasi Zarečje in z njim tvorila zaključen ambient, ter je bil z odstranitvijo okrnjen.

Eda Belingar

377

Naselje: **Zarečje**
Občina: Ilirska Bistrica
Naslov: **Zarečje 33**
Področje: E, U
Vrsta dela: 2, 4

Podali smo konservatorske smernice za adaptacijo gospodarskega poslopja v Zarečju št. 33.

Eda Belingar

378

Naselje: **Zgornje Dovže**
Občina: Mislinja
Ime: **Pušnikova njiva**
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

Od 8.9. do 22.11.1993 smo na območju antične villae rusticae v Zg. Dovžah pri Mislinji, na parc. št. 1775 k.o. Šentilj, nadaljevali z izkopom južnega dela reprezentančne stavbe na t.i. sektorju II. Kvadrante od I-VI, v velikosti 5 x 5 m smo brez vmesnih profilov zakoličili ob zahodni, zunanji zid stavbe, ki smo jo odkrili v letu 1992. Po dosedanjih izsledkih lahko rečem, da je bila stavba grajena na 70-90 cm debelih temeljih iz rečnega kamenja in neobdelanega apnenca, vezanega z malto. Vsaj nekaj prostorov je bilo ogrevanih – s kuriščem nekje na zahodni strani stavbe (še neraziskano) in estrihom po tleh. Opečnata kritina, tegulae in imbrexi (žiga REGANO in PARATI), tubuli ter votlaki za oboke so bili kot kažejo zadnje preiskave PM Celje, tekem prvih dveh stoletj, pripeljani iz opekarnice na Vrnskem. Rumena ilovnata sterilna plast se začne že na globini 40 cm. V letu 1996 se bomo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev omejili na sondiranje obrobja vile. Hkrati potekajo dogovarjanja med novo nastalo občino Mislinja in lastniki parcele o odkupu zemljišča za morebitno prezentacijo arhitekturnih ostalin in situ. Sondo nameravamo zakoličiti tudi v Sp. Dovžah, na lokaciji, kjer so leta 1940 odkrili del marmorne plošče z napisom (ILJug 365).

Saša Djura Jelenko

Spolija iz ž.c. sv. Urha v Žabnici

382

Naselje: **Žabnica**
Ime: **ž.c. sv. Urha**
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

Ob obnovi fasade ž.c.sv. Urha v Žabnici aprila 1994 je bil v vznožju JV slopa zvonika najden pravilno obdelan blok sivega apnenca z vklesanim reliefom na zunanji strani. Spolija je velika 62 x 100 x 82 cm, glede na upodobitev je obrnjena na glavo. Relief prikazuje na stolu sedečo figuro z razvitim rotulusom v rokah, v obdelavi frizure upodobljenega so opazni sledovi svedra. Detajli so močno zlizani, najbolj izstopajoči deli pa so bili ob vzidavi očitno odklesani. Verjetno gre za del večjega nagrobnika, slogovno se uvršča nekako v sredino ali 2. pol. 2. stoletja po Kr.

Milan Sagadin

383

Naselje: **Žeje**
Občina: Postojna
Ime: **Tišlarjev mlin**
Področje: T
Vrsta dela: 4, 7

Po nekajletni prekinitvi smo s sofinanciranjem Ministrstva za kulturo, občine Postojna in lastnika Janka Milharčiča nadaljevali s sanacijo Tišlarjevega mlina v Žejah. Vrednost del je znašala 2.024.970 SIT od katerih je 1.000.000 SIT iz republiškega proračuna, 300.000 SIT iz proračuna občine Postojna, ostala sredstva pa so lastnikov delež. Dela obsegajo izdelavo povezovalne armiranobetonske plošče v notranjosti, ki jih izvaja Zidarstvo Udovič iz Jelšan ter izdelava dvaindvajsetih oken in vrat vključno z zasteklitvijo, ki jih je izdelalo podjetje Merkator Sora iz Žirov.

Darij Humar

384

Naselje: **Žužemberk**
Občina: Novo mesto
Ime: **Tomažev most**
Področje dela: T
Vrsta dela: 8

Tik nad Žužemberkom prečka reko Krko lesen most, ki mu krajanji pravijo Tomažev. Most so v preteklosti uporabljali predvsem kot dostop k mlinu za vasi na desnem bregu Krke. Danes je most v slabem stanju, do njega pelje na desni strani ozka in strma kolovozna pot, most pa se uporablja samo še za prehode pešcev. Že jeseni 1993 je krajevna skupnost Žužemberk predlagala obnovo mostu. Most naj bi tudi naprej ostal v celoti lesen, uporabljal pa bi se še naprej predvsem za peš promet. S takim predlogom smo se na ZVNKD strinjali in ga podprli. Kljub tej ideji pa se je kasneje pojavila zahteva krajanov po graditvi novega mostu, ki bi imel betonske nosilce in leseno vozišče in bi ga bilo mogoče uporabljati tudi za motorni promet. Temu predlogu zavod nasprotuje, ker menimo, da na tem mestu ni potrebe po graditvi večjega mostu ter da v to okolje sodi lesen most, ki bi lahko normalno služil potrebam tega prostora.

Končne rešitve še ni, saj krajanji vztrajajo pri betonskem mostu.

Judita Podgornik

Kazalo posameznih spomenikov po naseljih

1	Ajdovščina	Ajdovščina	A
2	Ajdovščina	Ajdovščina	A
3	Ajdovščina	Ajdovščina	E, U
4	Ajdovščina	Ajdovščina	E
5	Ajdovščina	Ajdovščina	E, U
6	Ajdovščina	Ajdovščina	E
7	Ajdovščina	Ajdovščina	E
8	Ajdovščina	Ajdovščina	E
9	AC Arja vas - Vransko	Celje	A
10	Avber	Sežana	A
11	Avče pri Kanalu	Kanal	R
12	Avče pri Kanalu	Kanal	R
13	Avče pri Kanalu	Kanal	Z
14	Bač	Ilirska Bistrica	E, U
15	Batuje	Ajdovščina	E
16	Bele Vode	Šoštanj	UA
17	Blečji Vrh		UA
18	Bohinjska Bela	Bled	Z
19	Bohinjska Bistrica	Bohinj	Z
20	Borje pri Šentlambertu	Zagorje ob Savi	A
21	Boštanj	Sevnica	UA
22	Bovec	Bovec	UA
23	Bovec	Bovec	T
24	Bovec	Bovec	UA
25	Branik	Nova Gorica	UA
26	Brdo pri Ihanu	Domžale	Z
27	Breginj	Kobarid	U
28	Breg pri Žirovnici	Jesenice	A
29	Brestovica	Komen	A, Z
30	Brezje pri Dobu	Domžale	Z
31	Brezovica	Hrpelje-Kozina	E
32	Breznica	Jesenice	Z
33	Brežice	Brežice	A, U
34	Brežice	Brežice	A
35	Brežice	Brežice	T
36	Brežice	Brežice	UA, R
37	Celje	Mestna občina Celje	A
38	Cerklje	Brežice	A
39	Cerklje na Gorenjskem	Cerklje na Gorenjskem	Z
40	Čelje	Ilirska Bistrica	E, U
41	Črna pri Kamniku	Kamnik	Z
42	Črniče	Ajdovščina	E, Z
43	Črniče	Ajdovščina	E
44	Črni Vrh	Idrija	E
45	Črni Vrh	Črni Vrh	R
46	Črnomelj	Črnomelj	A
47	Črnomelj	Črnomelj	A
48	Črnomelj	Črnomelj	A
49	Črnomelj	Črnomelj	A
50	Črnomelj	Črnomelj	A
51	Črnomelj	Črnomelj	A
52	Črnomelj	Črnomelj	A
53	Črnomelj	Črnomelj	A
54	Črnomelj	Črnomelj	Z
55	Črnomelj, Adlešiči	Črnomelj	Z

56	Debeljak , Batognica, Peski	Kobarid	Z
57	Divača	Divača	E
58	Dobje pri Planini	Šentjur	UA
59	Doblar	Kanal	E
60	Dobova	Brežice	A
61	Dobravlje, Goče, Skrilje, Slap Vipava, Velike Žablje	Ajdovščina, Vipava	E
62	Dobrič	Žalec	UA
63	Dobrna	Vojnik	R, UA
64	Dolnja Bitnja	Ilirska Bistrica	T
65	Dolenja Trebuša	Tolmin	E
66	Dolenja vas	Divača	A
67	Dolenje vreme	Divača	A
68	Dolenji Novaki	Cerkno	T
69	Dolenji Novaki	Cerkno	Z
70	Dolnja Bitnja	Ilirska Bistrica	T
71	Dol pri Hrastniku	Hrastnik	UA
72	Dolž	Novo mesto	UA
73	Dolnja Košana	Pivka	E
74	Domžale	Domžale	Z
75	Domžale	Domžale	Z
76	Domžale	Domžale	Z, U
77	Doslovče	Jesenice	Z
78	Dovje	Kranjska Gora	Z
79	Draga	Novo mesto	A
80	Draga pri Beli Cerkvi	Novo mesto	UA
81	Drča	Šentjernež	UA
82	Drežnica	Kobarid	T
83	Drganja sela	Novo mesto	UA
84	Dvor	Novo mesto	T, E
85	Dutovlje	Sežana	E
86	Gabrje	Tolmin	T
87	Gabrje	Šentjernež	A
88	Gabrje	Šentjernež	UA, A
89	Gabrovica	Komen	E
90	Goče	Vipava	E
91	Goče	Vipava	E
92	Goče	Vipava	E
93	Gojače	Ajdovščina	A
94	Golo Brdo	Brda	UA
95	Gornja Branica	Komen	Z
96	Gorenja Stara vas	Šentjernež	UA
97	Gorenja Trebuša	Tolmin	E
98	Gorenje Kamenje	Novo mesto	UA
99	Gorenji Mokronog	Trebnje	UA, A
100	Gorenji Mokronog	Trebnje	A
101	Gradac	Metlika	A
102	Gradac	Metlika	A
103	Gradac	Metlika	UR.KR
104	Gradišče	Dole pri Litiji	A
105	Gradišče pri Prvačini	Nova Gorica	R
106	Harije	Ilirska Bistrica	E, U
107	Hrušica	Jesenice	Z
108	Huje	Ilirska Bistrica	E, U
109	Huje	Ilirska Bistrica	E, U
110	Idrija	Idrija	T
111	Idrija	Idrija	T
112	Idrija	Idrija	T
113	Idrija	Idrija	U, Z

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

114 Ihan	Domžale	Z
115 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	E, U
116 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	E, U
117 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	E, U
118 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	A
119 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	E, U
120 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	T
121 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	E, U
122 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	T
123 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	E
124 Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	A
126 Izola	Izola	A
127 Iška Loka	Ig	A
128 Jagnjenica	Radeče	UA
129 Javornik	Ravne na Koroškem	A
130 Jernej pri Ločah	Slovenske Konjice	UA
131 Jesenice	Jesenice	Z, U
132 Jesenice	Jesenice	Z
133 Jesenice	Jesenice	Z
134 Kal	Pivka	E
135 Kamnik	Kamnik	Z
136 Kamnik	Kamnik	A
137 Kamnik	Kamnik	A
138 Kamnik	Kamnik	Z
139 Kamniška Bistrica	Kamnik	Z
140 Kamniška Bistrica	Kamnik	Z
141 Kanal	Kanal	U
142 Kanal	Kanal	U
143 Klanec	Komen	E
144 Knežak	Ilirska Bistrica	E, U
145 Knežja vas	Trebnje	Z
146 Kobarid	Kobarid	A
147 Kobarid	Kobarid	A
148 Kobarid	Kobarid	A
149 Kobdilj	Komen	E
150 Komenda	Kamnik	Z
151 Koper	Koper	UA
152 Koper	Koper	A
153 Koper	Koper	A
154 Koper	Koper	A
155 Koper	Koper	UA
156 Kopriva	Sežana	E
157 Kopriva	Sežana	E
158 Koprivišče	Kanal	UA
159 Koprivišče	Kanal	UA
160 Krlovec	Kranj	A
161 Kranj	Kranj	A
162 Kranj	Kranj	Z
163 Kranj	Kranj	Z
164 Kranj	Kranj	Z
165 Kranjska Gora	Kranjska Gora	Z, U
166 Kranjska Gora	Kranjska Gora	Z
167 Kromberk	Nova Gorica	UR, KR
168 Krtince	Šmarje pri Jelšah	UA
169 Landol	Postojna	E
170 Lanšprež	Trebnje	A
171 Laze v Tuhinju	Kamnik	Z
172 Lesce	Lesce	A
173 Libušnje	Kobarid	Z

174 Ljubelj	Tržič	Z
175 Ljubelj	Tržič	Z
176 Ljubinj	Tolmin	UA
177 Ljubinj	Tolmin	UA
178 Ljubljana	Ljubljana	R
179 Log	Ševnica	R, UA
180 Lopaca	Šentjur	UA
181 Lozice in Orehovica	Vipava	E
182 Mala Pristava	Pivka	E
183 Mala Pristava	Pivka	E
184 Malo Polje, Sanabor	Ajdovščina, Vipava	E
185 Manče	Vipava	E
186 Manče pri Vipavi	Vipava	R
187 Mavčiče	Kranj	Z
188 Medana	Brda	Z
189 Mengeš	Mengeš	Z
190 Mengeš	Mengeš	Z
191 Metlika	Metlika	UA
192 Metlika	Metlika	UA
193 Metlika	Metlika	UA
194 Mokronog	Trebnje	UA
195 Mokronog	Trebnje	UA, UR, KR
196 Moravče	Moravče	Z
197 Moravče	Moravče	Z
198 Moste	Jesenice	A
199 Moste	Jesenice	A
200 Moste	Jesenice	A
201 Mošnj	Radovljica	Z
202 Nebl	Nova Gorica	A
203 Nezbiše	Podčetrtek	UA
204 Novo mesto	Novo mesto	Z
205 Novo mesto	Novo mesto	UA, R
206 Novo mesto	Novo mesto	UR, KR
207 Novo mesto	Novo mesto	Z
208 Novo mesto	Novo mesto	T
209 Novo mesto	Novo mesto	UA, R
210 Novo mesto	Novo mesto	A
211 Novo mesto	Novo mesto	UA
212 Novo mesto	Novo mesto	UA, R
213 Novo mesto	Novo mesto	UA
214 Novo mesto	Novo mesto	T
215 Piran	Piran	UA, A, R
216 Piran	Piran	A
217 Pišce	Brežice	Z
218 Pišce	Brežice	UA, A
219 Planica /Libušnje/	Kobarid	T
220 Planina	Postojna	E
221 Planina	Postojna	E
222 Planina	Ajdovščina	E
223 Planina	Postojna	E, U
224 Planina, Slap	Ajdovščina, Vipava	E
225 Pleterje	Šentjernej	A
226 Počakovo	Radeče	UA
227 Podbrezje	Naklo	Z
228 Podkraj	Hrastnik	A
229 Podkraj	Ajdovščina	A
230 Podmelec	Tolmin	UA
231 Podnanos	Vipava	E
232 Podnanos	Vipava	E

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

233 Podrečje	Domžale	Z, U
234 Podstenice, Komarna vas	Novo mesto, Semič	Z
235 Ponikva	Šentjur	UA
236 Ponikva pri Grobelnem	Šentjur	UR, KR
237 Ponikve	Sežana	E
238 Postojna	Postojna	UA
239 Postojna	Postojna	E
240 Postojna	Postojna	E
241 Potoče	Sežana	A
242 Povir	Sežana	E
243 Povžane	Hrpelje Kozina	A
244 Predenca	Šmarje pri Jelšah	UA
245 Predjama	Postojna	UA
246 Predjama	Postojna	R
247 Preddvor	Preddvor	Z
248 Pregarje	Ilirska Bistrica	E, U
249 Preloge	Semič	UA, UR, KR
250 Prem	Ilirska Bistrica	E, U
251 Prešnica	Kozina-Hrpelje	E
252 Ptuj	Ptuj	A
253 Ptuj	Ptuj	A
254 Ptuj	Ptuj	R
255 Radmirje	Ljubno	UA
256 Radovljica		
257 Radovna	Bled	Z
258 Rajec	Brežice	UA
259 Razbore	Trebnje	A
260 Razdrto	Postojna	E
261 Rimske Toplice	Laško	R, UA
262 Rodine	Jesenice	Z
263 Robič	Kobarid	A
264 Rupa pri Kranju	Kranj	Z
265 Sela pri Šumberku	Trebnje	Z
266 Selce	Pivka	E, U
267 Selo	Ajdovščina	A
268 Semič	Semič	UA
269 Sežana	Sežana	UR, KR
270 Sežana-Drenje	Sežana	A
271 Sežana	Sežana	A
272 Senožeče	Sežana	E
273 Skrilje	Ajdovščina	E
274 Skrilje	Ajdovščina	E
275 Slap	Vipava	E
276 Slap	Vipava	Z, T
277 Slap	Vipava	E
278 Slapnik	Brda	U
279 Slovenj Gradec	Slovenj Gradec	A
280 Slovenske Konjice	Slovenske Konjice	UA
281 Smrje	Ilirska Bistrica	E, U
282 Sopote	Podčetrtek	R, UA
283 Soteska	Novo mesto	UA, Z, UR, KR
284 Spodnje Gorje	Bled	Z
285 Spodnje Tinsko	Šmarje pri Jelšah	UA
286 Spodnji Bitenj	Kranj	A
287 Stare Slemene	Slovenske Konjice	UA
288 Stari trg	Slovenj Gradec	A
289 Stari trg	Slovenj Gradec	A
290 Stari trg	Slovenj Gradec	A
291 Steske	Nova Gorica	T, E
292 Steske	Nova Gorica	T, E

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

293	Stopno	Škocjan	A, U
294	Stranska vas pri Žužemberku	Novo mesto	UA
295	Strmec nad Dobrno	Vojnik	UA
296	Suha pri Predosljah	Kranj	Z
297	Svetina	Celje	UR, KR
298	Sv. Lovrenc	Žalec	UA
299	Šembije	Ilirska Bistrica	E, U
300	Šempas	Nova Gorica	A
301	Šentožbolt	Lukovica	Z, U
302	Šentožbolt pod Trojanami	Domžale	A
303	Šentpavel pri Dragomlju	Domžale	A
304	Šentvid pri Grobelnem	Šmarje pri Jelšah	UA
305	Škocjan	Divača	U
306	Škocjan	Divača	U
307	Škocjan	Škocjan	A
308	Šmartno	Brda - Dobrovo	UA, E
309	Šmartno	Brda - Dobrovo	UA, E
310	Šmartno	Brda	U
311	Špitalič pri Slovenskih Konjicah	Slovenske Konjice	UA
312	Špitalič pri Slovenskih Konjicah	Slovenske Konjice	UA
313	Štanjel	Komen	U
314	Štanjel	Komen	UA
315	Štanjel	Komen	UR, KR
316	Štanjel	Komen	E, U
317	Štanjel	Komen	E, U
318	Štanjel	Komen	E, U
319	Šturmovci	Ptuj	A
320	Tabor	Žalec	UA
321	Tabor nad Črničami	Ajdovščina	E, UA
322	Teharje	Celje	UA
323	Tihaboj	Litija	A
324	Tirosek	Gornji Grad	R, UA
325	Tolmin	Tolmin	UA
326	Tolmin	Tolmin	A, UA
327	Trata	Cerklje na Gorenjskem	Z
328	Trbovlje	Trbovlje	UA
329	Trbovlje	Trbovlje	R, UA
330	Trebča vas pri Žužemberku	Novo mesto	UA
331	Trebelno	Trebnje	Z
332	Trebenče	Cerkno	R
333	Trebenče	Cerkno	UA
334	Trebnje	Trebnje	A
335	Trnava	Žalec	A
336	Trnje	Pivka	E
337	Trnje	Pivka	E
338	Trška Gora	Novo mesto	UA, R
339	Vareje	Divača	E
340	Velenje	Velenje	UA
341	Velike Malence	Brežice	A
342	Velike Malence	Brežice	A
343	Velike Žablje	Ajdovščina	E
344	Velike Žablje	Ajdovščina	E
345	Veliki Cernik	Sevnica	UA
346	Veliki Otok	Postojna	E
347	Veliki Otok	Postojna	E
348	Veliko Lipje	Novo mesto	UA
349	Vipava	Vipava	E
350	Vipava	Vipava	E
351	Vipava	Vipava	E

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

352 Vipavski Križ	Ajdovščina	R
353 Vipavski Križ	Ajdovščina	E
354 Vipavski Križ	Ajdovščina	E
355 Vipavski Križ	Ajdovščina	E
356 Vipavski Križ	Ajdovščina	E
357 Vipavski Križ	Ajdovščina	E
358 Vitanje	Vitanje	R, UA
359 Vogrsko	Nova Gorica	UA
360 Vogrsko	Nova Gorica	UA
361 Volarje	Tolmin	R
362 Volarje	Tolmin	R
363 Volarje	Tolmin	UA
364 Volče	Tolmin	E
365 Volčji Grad	Komen	E
366 Vonarje	Podčetrtek	UA
367 Vransko	Žalec	A
368 Vrba	Jesenice	Z
369 Vrhe	Slovenj Gradec	Z
370 Vršič	Kranjska Gora	A
371 Vrtovin	Ajdovščina	E
372 Zadeže pri Šmarju	Šmarje	UR, KR
373 Zagorje pri Lesičnem	Kozje	A
374 Zagrac pri Vodicach	Ljubljana	A
375 Zagrajec	Komen	A
376 Zarečje	Ilirska Bistrica	E
377 Zarečje	Ilirska Bistrica	E, U
378 Zgornje Dovže	Mislinja	A
379 Zgornje Gorje	Bled	Z
380 Zgornji Tuhinj	Kamnik	Z
381 Zibika	Šmarje pri Jelšah	R, UA
382 Žabnica	Kranj	A
383 Žeje	Postojna	T
384 Žužemberk	Novo mesto	T

Kazalo spomenikov po strokovnem področju

Področje	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	102	neolitik	Gradac	Metlika
A	101	eneolitik	Gradac	Metlika
A	102	eneolitik	Gradac	Metlika
A	198	neolitik	Moste	Jesenice
A	244	eneolitik	Povžane	Hrpelje Kozina
A	271	eneolitik	Sežana	Sežana
A	9	bronasta doba	AC Arja vas - Vransko	Celje
A	211	bronasta doba	Novo mesto	Novo mesto
A	243	bronasta doba	Povžane	Hrpelje Kozina
A	374	bronasta doba	Zagrac pri Vodichah	Ljubljana
A	47	pozna bronasta doba	Črnomelj	Črnomelj
A	9	starejša železna doba	AC Arja vas - Vransko	Celje
A	52	starejša železna doba	Črnomelj	Črnomelj
A	53	železna doba	Črnomelj	Črnomelj
A	323	železna doba	Tihaboj	Litija
A	9	mlajša železna doba	AC Arja vas - Vransko	Celje
A	52	mlajša železna doba	Črnomelj	Črnomelj
A	127	mlajša železna doba	Iška Loka	Ig
A	335	mlajša železna doba	Trnava	Žalec
A	10	prazgodovina	Avber	Sežana
A	49	prazgodovina	Črnomelj	Črnomelj
A	50	prazgodovina	Črnomelj	Črnomelj
A	60	prazgodovina	Dobova	Brežice
A	66	prazgodovina	Dolenja vas	Divača
A	129	prazgodovina	Javornik	Ravne na Koroškem
A	147	prazgodovina	Kobarid	Kobarid
A	152	prazgodovina	Koper	Koper
A	198	prazgodovina	Moste	Jesenice
A	253	prazgodovina	Ptuj	Ptuj
A	259	prazgodovina	Razbore	Trebnje
A	270	prazgodovina	Sežana-Drenje	Sežana
A	307	prazgodovina	Škocjan	Škocjan
A	319	prazgodovina	Šturmovci	Ptuj
A	341	prazgodovina	Velike Malence	Brežice
A	342	prazgodovina	Velike Malence	Brežice
A	375	prazgodovina	Zagrajec	Komen
A	1	rimsko obdobje	Ajdovščina	Ajdovščina
A	2	rimsko obdobje	Ajdovščina	Ajdovščina
A	20	rimsko obdobje	Borje pri Šentlambertu	Zagorje ob Savi
A	37	rimsko obdobje	Celje	Mestna občina Celje
A	38	rimsko obdobje	Cerklje	Brežice
A	48	rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	60	rimsko obdobje	Dobova	Brežice
A	67	rimsko obdobje	Dolenje vreme	Divača
A	93	rimsko obdobje	Gojače	Ajdovščina
A	126	rimsko obdobje	Izola	Izola
A	146	rimsko obdobje	Kobarid	Kobarid
A	152	rimsko obdobje	Koper	Koper
A	153	rimsko obdobje	Koper	Koper
A	199	rimsko obdobje	Moste	Jesenice
A	202	rimsko obdobje	Neblo	Nova Gorica
A	216	rimsko obdobje	Piran	Piran
A	228	rimsko obdobje	Podkraj	Hrastnik
A	229	rimsko obdobje	Podkraj	Ajdovščina
A	252	rimsko obdobje	Ptuj	Ptuj
A	253	rimsko obdobje	Ptuj	Ptuj
A	263	rimsko obdobje	Robič	Kobarid
A	267	rimsko obdobje	Selo	Ajdovščina
A	270	rimsko obdobje	Sežana-Drenje	Sežana

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

A	279	rimsko obdobje	Slovenj Gradec	Slovenj Gradec
A	289	rimsko obdobje	Stari trg	Slovenj Gradec
A	290	rimsko obdobje	Stari trg	Slovenj Gradec
A	300	rimsko obdobje	Šempas	Nova Gorica
A	302	rimsko obdobje	Šentožbolt pod Trojanami	Domžale
A	303	rimsko obdobje	Šentpavel pri Dragomlju	Domžale
A	307	rimsko obdobje	Škocjan	Škocjan
A	334	rimsko obdobje	Trebnje	Trebnje
A	341	rimsko obdobje	Velike Malence	Brežice
A	342	rimsko obdobje	Velike Malence	Brežice
A	367	rimsko obdobje	Vransko	Zalec
A	378	rimsko obdobje	Zgornje Dovže	Mislinja
A	382	rimsko obdobje	Zabnica	Jesenice
A	200	rimsko obdobje	Moste	Jesenice
A	28	pozno rimsko obdobje	Breg pri Žirovnici	Jesenice
A	49	pozno rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	50	pozno rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	51	pozno rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	52	pozno rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	100	pozno rimsko obdobje	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	118	pozno rimsko obdobje	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica
A	124	pozno rimsko obdobje	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica
A	148	pozno rimsko obdobje	Kobarid	Kobarid
A	152	pozno rimsko obdobje	Koper	Koper
A	154	pozno rimsko obdobje	Koper	Koper
A	161	pozno rimsko obdobje	Kranj	Kranj
A	172	pozno rimsko obdobje	Lesce	Lesce
A	271	pozno rimsko obdobje	Sežana	Sežana
A	286	pozno rimsko obdobje	Spodnji Bitenj	Kranj
A	369	pozno rimsko obdobje	Vrhe	Slovenj Gradec
A	153	stari vek	Koper	Koper
A	148	zgodnji srednji vek	Kobarid	Kobarid
A	286	zgodnji srednji vek	Spodnji Bitenj	Kranj
A	303	zgodnji srednji vek	Šentpavel pri Dragomlju	Domžale
A	51	srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	79	srednji vek	Draga	Novo mesto
A	100	srednji vek	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	136	srednji vek	Kamnik	Kamnik
A	154	srednji vek	Koper	Koper
A	160	srednji vek	Krlovec	Kranj
A	161	srednji vek	Kranj	Kranj
A	216	srednji vek	Piran	Piran
A	225	srednji vek	Pleterje	Šentjernej
A	307	srednji vek	Škocjan	Škocjan
A	334	srednji vek	Trebnje	Trebnje
A	46	pozni srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	49	pozni srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A, U	33	novi vek	Brežice	Brežice
A	53	novi vek	Črnomelj	Črnomelj
A	79	novi vek	Draga	Novo mesto
A	87	novi vek	Gabrje	Šentjernej
A	100	novi vek	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	101	novi vek	Gradac	Metlika
A	102	novi vek	Gradac	Metlika
A	153	novi vek	Koper	Koper
A	170	novi vek	Lanšprež	Trebnje
A	216	novi vek	Piran	Piran
A	253	novi vek	Ptuj	Ptuj
A, UA	326	novi vek	Tolmin	Tolmin
A	334	novi vek	Trebnje	Trebnje
A	373	novi vek	Zagorje pri Lesičnem	Kozje
A, Z	29	neopredeljeno	Brestovica	Komen

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

A	104	neopredeljeno	Gradišče	Dole pri Litiji
A	34	neopredeljeno	Brežice	Brežice
A	137	neopredeljeno	Kamnik	Kamnik
A	241	neopredeljeno	Potoče	Sežana
A	288	negativno	Stari trg	Slovenj Gradec
Področje	Št.	Naselje	Občina	
E, U	3	Ajdovščina	Ajdovščina	
E	4	Ajdovščina	Ajdovščina	
E, U	5	Ajdovščina	Ajdovščina	
E	6	Ajdovščina	Ajdovščina	
E	7	Ajdovščina	Ajdovščina	
E	8	Ajdovščina	Ajdovščina	
E, U	14	Bač	Ilirska Bistrica	
E	15	Batuje	Ajdovščina	
E	31	Brezovica	Hrpelje-Kozina	
E, U	40	Čelje	Ilirska Bistrica	
E, Z	42	Črniče	Ajdovščina	
E	43	Črniče	Ajdovščina	
E	44	Črni Vrh	Idrija	
E	57	Divča	Divča	
E	59	Doblar	Kanal	
E	61	Dobravlje, Goče, Skrilje, Slap Vipava, Velike Žablje	Ajdovščina, Vipava	
E	65	Dolenja Trebuša	Tolmin	
E	73	Dolnja Košana	Pivka	
E	85	Dutovlje	Sežana Dutovlje 111	
E	89	Gabrovica	Komen	
E	90	Goče	Vipava	
E	91	Goče	Vipava	
E	92	Goče	Vipava	
E	97	Gorenja Trebuša	Tolmin	
E, U	106	Harije	Ilirska Bistrica	
E, U	108	Huje	Ilirska Bistrica	
E, U	109	Huje	Ilirska Bistrica	
E, U	115	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	
E, U	116	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	
E, U	117	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	
E, U	119	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	
E, U	121	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	
E	123	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	
E	134	Kal	Pivka	
E	143	Klanec	Komen	
E, U	144	Knežak	Ilirska Bistrica	
E	149	Kobdilj	Komen	
E	156	Kopriva	Sežana	
E	157	Kopriva	Sežana	
E	169	Landol	Postojna	
E	181	Lozice in Orehovica	Vipava	
E	182	Mala Pristava	Pivka	
E	183	Mala Pristava	Pivka	
E	184	Malo Polje, Sanabor	Ajdovščina, Vipava	
E	185	Manče	Vipava	
E	220	Planina	Postojna	
E	221	Planina	Postojna	
E	222	Planina	Ajdovščina	
E, U	223	Planina	Postojna	
E	224	Planina, Slap	Ajdovščina, Vipava	
E	231	Podnanos	Vipava	
E	232	Podnanos	Vipava	
E	237	Ponikve	Sežana	

Področje	Št.	Naselje	Občina
T	23	Bovec	Bovec
T	35	Brežice	Brežice
T	64	Dolnja Bitnja	Ilirska Bistrica
T	68	Dolenji Novaki	Cerkno
T	70	Dolnja Bitnja	Ilirska Bistrica
T	82	Drežnica	Kobarid
T	84	Dvor	Novo mesto
T	86	Gabrje	Tolmin
T	110	Idrija	Idrija
T	111	Idrija	Idrija
T	112	Idrija	Idrija
T	120	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica
T	122	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica
T	208	Novo mesto	Novo mesto
T	214	Novo mesto	Novo mesto
T	219	Planica /Libušnje/	Kobarid
T, E	291	Steske	Nova Gorica
T, E	292	Steske	Nova Gorica
T	383	Žeje	Postojna
T	384	Žužemberk	Novo mesto

Področje	Št.	Naselje	Občina
U	27	Breginj	Kobarid
U, Z	113	Idrija	Idrija
U	141	Kanal	Kanal
U	142	Kanal	Kanal
U	278	Slapnik	Brda
U	305	Škocjan	Divča
U	306	Škocjan	Divča
U	310	Šmartno	Brda
U	313	Štanjel	Komen

Področje	Št.	Naselje	Občina
UA	16	Bele Vode	Šoštanj
UA	17	Blečji Vrh	Mokronog
UA	21	Boštanj	Sevnica
UA	22	Bovec	Bovec
UA	24	Bovec	Bovec
UA	25	Branik	Nova Gorica
UA	36	Brežice	Brežice
UA	58	Dobje pri Planini	Šentjur
UA	62	Dobrič	Žalec
UA	71	Dol pri Hrastniku	Hrastnik
UA	72	Dolž	Novo mesto
UA	80	Draga pri Beli Cerkvi	Novo mesto
UA	82	Drča	Šentjernej
UA	83	Drganja sela	Novo mesto
UA, A	88	Gabrje	Šentjernej
UA	94	Golo Brdo	Brda
UA	96	Gorenja Stara vas	Šentjernej
UA	98	Gorenje Kamenje	Novo mesto
UA, A	99	Gorenji Mokronog	Novo mesto
UA	128	Jagnjenica	Radeče
UA	130	Jernej pri Ločah	Slovenske Konjice
UA	151	Koper	Koper
UA	155	Koper	Koper
UA	158	Koprivišče	Kanal
UA	159	Koprivišče	Kanal
UA	168	Krtince	Šmarje pri Jelšah
UA	176	Ljubinj	Tolmin

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

UA	177	Ljubinj	Tolmin
UA	180	Lopaca	Šentjur
UA	191	Metlika	Metlika
UA	192	Metlika	Metlika
UA	193	Metlika	Metlika
UA	194	Mokronog	Trebnje
UA,			
UR. KR	195	Mokronog	Trebnje
UA	203	Nezbiše	Podčetrtek
UA, R	205	Novo mesto	Novo mesto
UA, R	209	Novo mesto	Novo mesto
UA	211	Novo mesto	Novo mesto
UA, R	212	Novo mesto	Novo mesto
UA	213	Novo mesto	Novo mesto
UA, A, R	215	Piran	Piran
UA, A	218	Pišče	Brežice
UA	226	Počakovo	Radeče
UA	230	Podmelec	Tolmin
UA	235	Ponikva	Šentjur
UA	238	Postojna	Postojna
UA	244	Predenca	Šmarje pri Jelšah
UA	245	Predjama	Postojna
UA, UR. KR	249	Preloge	Semič
UA	255	Radmirje	Ljubno
UA	258	Rajec	Brežice
UA	268	Semič	Semič
UA	280	Slovenske Konjice	Slovenske Konjice
UA, Z, UR. KR	283	Soteska	Novo mesto
UA	293	Stopno	Škocjan

Področje	Št.	Naselje	Občina
UR. KR	167	Kromberk	Nova Gorica
UR. KR	206	Novo mesto	Novo mesto
UR. KR	236	Ponikva pri Grobelnem	Šentjur
UR. KR	269	Sežana	Sežana
UR. KR	315	Štanjel	Komen
UR. KR	372	Zadeže pri Šmarju	Šmarje

Področje	Št.	Naselje	Občina
Z	13	Avče	Kanal
Z	18	Bohinjska Bela	Bled
Z	19	Bohinjska Bistrica	Bohinj
Z	26	Brdo pri Ihanu	Domžale
Z	30	Brezje pri Dobu	Domžale
Z	32	Breznica	Jesenice
Z	39	Cerklje na Gorenjskem	Cerklje na Gorenjskem
Z	41	Črna pri Kamniku	Kamnik
Z	54	Črnomelj	Črnomelj
Z	55	Črnomelj, Adlešiči	Črnomelj
Z	56	Debeljak, Batognica	Kobarid
Z	69	Dolenji Novaki	Cerkno
Z	74	Domžale	Domžale
Z	75	Domžale	Domžale
Z, U	76	Domžale	Domžale
Z	77	Doslovče	Jesenice
Z	78	Dovje	Kranjska Gora
Z	95	Gornja Branica	Komen
Z	107	Hrušica	Jesenice
Z	114	Ihan	Domžale
Z, U	131	Jesenice	Jesenice

Varstvo spomenikov, 37 – poročila

Z	132	Jesenice	Jesenice	177	UA
Z	133	Jesenice	Jesenice	180	UA
Z	135	Kamnik	Kamnik	191	UA
Z	138	Kamnik	Kamnik	192	UA
Z	139	Kamniška Bistrica	Kamnik	193	UA
Z	140	Kamniška Bistrica	Kamnik	194	UA
Z	145	Knežja vas	Trebnje		UA
Z	150	Komenda	Kamnik	195	UR KR
Z	162	Kranj	Kranj	203	UA
Z	163	Kranj	Kranj	205	UA R
Z	164	Kranj	Kranj	209	UA R
Z, U	165	Kranjska Gora	Kranjska Gora	211	UA
Z	166	Kranjska Gora	Kranjska Gora	212	UA R
Z	171	Laze v Tuhinju	Kamnik	213	UA
Z	173	Libušnje	Kobarid	215	UA A R
Z	174	Ljubelj	Tržič	218	UA A
Z	175	Ljubelj	Tržič	220	UA
Z	187	Mavčiče	Kranj	220	UA
Z	188	Medana	Brda	225	UA
Z	189	Mengeš	Mengeš	228	UA
Z	190	Mengeš	Mengeš	244	UA
Z	196	Moravče	Moravče	245	UA
Z	197	Moravče	Moravče	249	UR KR
Z	201	Mošnje	Radovljica	252	UA
Z	204	Novo mesto	Novo mesto	258	UA
Z	207	Novo mesto	Novo mesto	268	UA
Z	217	Pišece	Brežice	280	UA
Z	227	Podbrezje	Naklo	282	UA R KR
Z, U	233	Podrečje	Domžale	293	UA
Z	234	Podstenice, Komarna vas	Novo mesto, Semič		
Z	247	Preddvor	Preddvor		
Z	257	Radovna	Bled	31	Podbočje
Z	262	Rodine	Jesenice	167	UR KR
Z	264	Rupa pri Kranju	Kranj	206	UR KR
Z	265	Sela pri Šumberku	Trebnje	226	UR KR
Z, T	276	Slap	Vipava	269	UR KR
Z	284	Spodnje Gorje	Bled	312	UR KR
Z	296	Suha pri Predosljah	Kranj	272	UR KR
Z, U	301	Šentožbolt	Lukovica		
Z	327	Trata	Cerklje na Gorenjskem		
Z	331	Trebelno	Trebnje	31	Podbočje
Z	368	Vrba	Jesenice	17	UA
Z	370	Vršič	Kranjska Gora	18	UA
Z	379	Zgornje Gorje	Bled	19	UA
Z	380	Zgornji Tuhinj	Kamnik	20	UA

Kazalo kratic

- A – arheologija
 E – etnologija
 R – restavracijsko
 U – urbanizem
 UA – umetnostna zgodovina
 UR.KR. – urejanje krajine
 T – tehnika
 Z – zgodovina

Vrsta dela

- 1 – topografija
 2 – upravni postopek
 – strokovne osnove za razglasitev
 – strokovne osnove za planski akt
 – strokovne osnove za prostorsko izvedbeni akt
 – strokovna mnenja v lokacijskem postopku
 3 – presoja vplivov
 4 – konservatorske smernice, program, projekt
 5 – tehnični posnetki stanja
 6 – raziskave na objektu, območju
 7 – nadzor nad izvajanjem posegov
 8 – spremljanje stanja

Seznam avtorjev

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine

Nova Gorica

Nada Osmuk
 Darij Humer
 Andrejka Ščukovt
 Eda Belingar
 Robert Červ
 Mitja Mozetič
 Jasna Svetina
 Rudi Perger
 Anton Naglost
 Bojan Klemenčič
 Miran Cenčič
 Marvy Sušnik
 Monika Bukovec

Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran

Mojca Guček

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine

Novo mesto

Judita Podgornik
 Mitja Simič
 Dunja Gerić
 Robert Peskar
 Tomaž Golob
 Uroš Bavec
 Phil Mason

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine

Kranj

Renata Pamić
 Milan Sagadin

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje

Bogdan Badovinac
 Alenka Kolšek

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine

Maribor

Marija Lubšina Tušek

Pomorski muzej Sergej Mašera

Snježana Karinja

Mestni muzej Ljubljana

Božena Dirjec

Dolenjski muzej Novo mesto

Borut Križ

Pokrajinski muzej Celje

Irena Lazar

Posavski muzej Brežice

Alenka Jovanović

Koroški muzej Slovenj Gradec

Saša Djura Jelenko
 Restavracijski center RS
 Mateja kavčič

Pokrajinski muzej Ptuj

Eva Ileč

ZRC SAZU Inštitut za arheologijo

Janez Dirjec
 Anton Velušček
 Ivan Turk
 Sneža Tecco Hvala
 Slavko Ciglencečki
 Primož Pavlin

Filozofska fakulteta, oddelek za arheologijo

Predrag Novakovič
 Peter Turk
 Dušan Kramberger
 Matjaž Novšak
 Filozofska fakulteta, študenti oddelka za arheologijo
 Tomaž Fabec
 Andreja Maver

Samostojni arheolog

Damjan Snoj

Zunanji sodelavci

Brane Horvat
 Viktor Saksida

ISBN 0350-9494